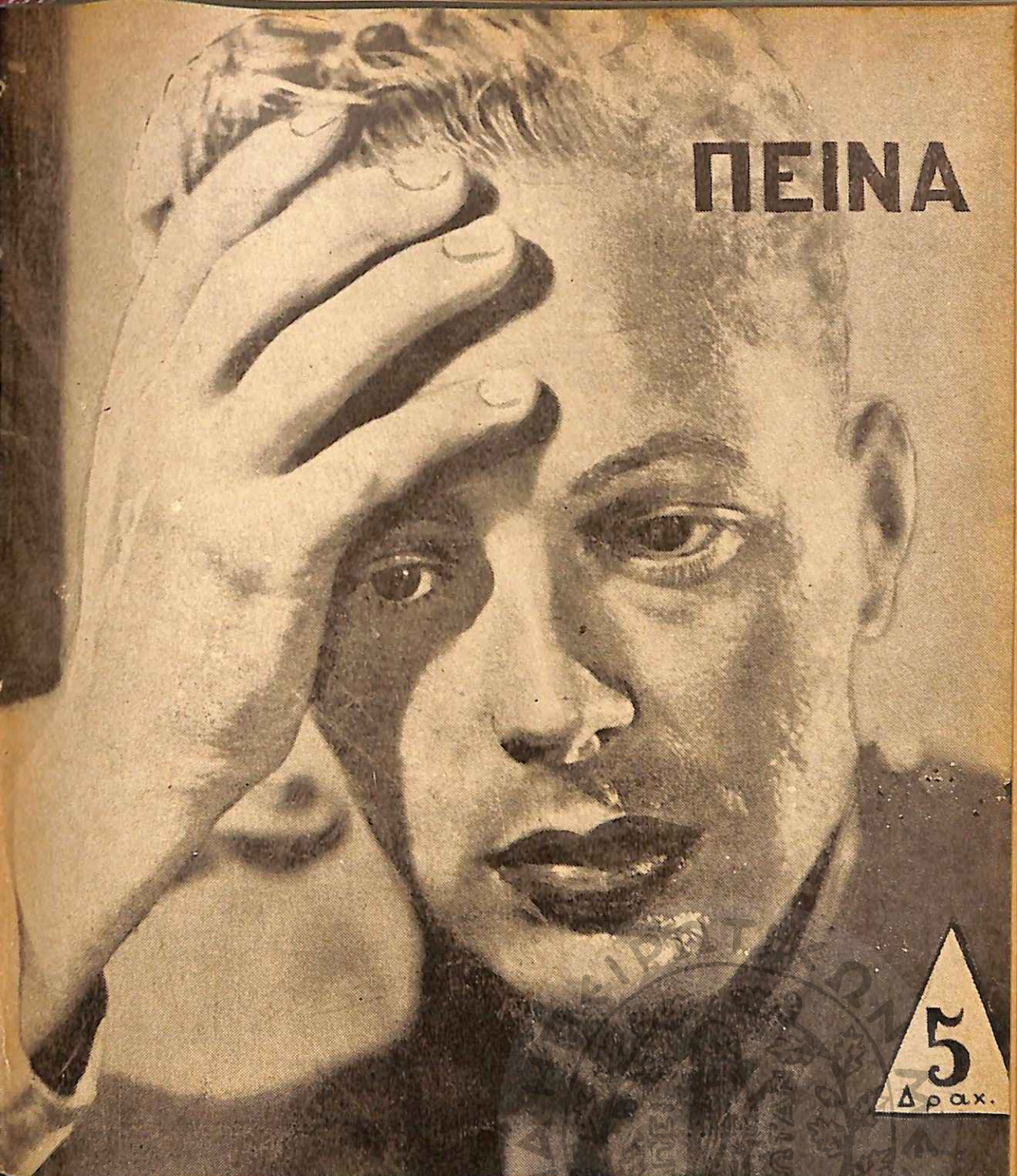

ΠΕΙΝΑ

5
Δραχ.

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

«ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ»

ΜΕΓΑΛΗ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΙΣ

ΕΤΟΣ Α' ΑΡΙΘ. 4

ΚΥΡΙΑΚΗ 28 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1935

Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ & ΣΠ. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΗΣ ΕΚΔΟΤΑΙ—ΜΕΤΑΞΑ 2—ΑΘΗΝΑΙ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΕΤΗΣΙΑΙ: 'Εσωτερικῶς δρχ. 260.—'Εξωτερικῶς σελ. 33.—'Αμερικῆς δολ. 7

ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ

Τὸ ἀθάνατο παγκοσμίου φήμης ρομάντσο τοῦ κλασσικοῦ συγγραφέως

ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΝΤΟΝΤΕ

Ἡ ζωντανή Παρισινὴ ἡθογραφία

Σ Α Π Φ Ω

ποῦ συνεκλόνισε καὶ συνετάραξε τρεῖς γενεὰς διανοουμένων
Μία δαιμονιώδης πλοκή, ἓνα ρομαντικὸν θέμα, μιὰ ρεαλιστικὴ ἀπόδοσις,
μιὰ γοητεία λογοτεχνικὴ, μία πιστὴ ἱστορικὴ σελίς

Σ Α Π Φ Ω

Ἡ παρισινὴ ἑταῖρα, ἐφάμιλλος τῆς μεγάλης ἀρχαίας καλλιτέχνιδος καὶ φλογερῆς γυναικός, τῆς ὁποίας φέρει τὸ ὄνομα, ἡ Φαννὺ Λεγκράν, ἐρωμένη τῶν διασημοτέρων καλλιτεχνῶν, γλυπτῶν, ζωγράφων, συγγραφέων, οἱ ὅποιοι τὴν ἔχουν ἀποθανάτισαι

Ὅλο τὸ προπολεμικὸ Παρίσι, δλόκληρος ἡ ταραχώδης καὶ ρομαντικὴ ζωὴ τοῦ Καρτιὲ Λατὲν καὶ τῶν Παρισινῶν κέντρων, μέσα εἰς τὸ σπαρακτικώτερον δράμα τῆς γυναικείας καρδιάς, μέσα εἰς τὴν τραγικὴν σύγκρουσιν ἑνὸς ἐρωτικοῦ πάθους, μέσα εἰς τὸν πόνο ἑνὸς φλογεροῦ ἐρωτος, μέσα εἰς ἓνα θεσπέσιο σαπφικὸ τραγοῦδι, ποῦ ἐνσωποκοῦται εἰς τὴν μοιραίαν Παρισινὴν μὲ τὸ συμβολικὸ ὄνομα:

Σ Α Π Φ Ω

Τὸ «ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ» ἐξέδωσε τὸν «Ἱατρὸ Πασκάλ» τοῦ Αἰμιλίου Ζολᾶ εἰς δύο ὀγκώδεις τόμους, καθὼς καὶ τοῦ Βίκτωρος Μαργκερίτ «Τὸ σῶμα σου... εἶναι δικό σου!»

Πωλοῦνται εἰς τὰ γραφεῖα μας Μεταξᾶ 2, εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον Μιχ. Ζηκάκη Πεσματζόγλου—Πανεπιστημίου καὶ εἰς τὸν ὑπόγειον Ἡλεκτρικὸν Σταθμὸν Ἀθηνῶν—Πειραιῶς.

“ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ ΖΗΤΕΙ ΘΕΣΙΝ,”

Σάν βγήκε από τὸ Ἀρσάκειο, μὴ καὶ δὲν εἶχε κανένα πολιτικὸ νὰ τὴν διορίσῃ, ἀναγκάστηκε νὰ μὴ πῇ ὅτι ἔνα πλουσιόδοξο, δασκάλου τῶν χαριτωμένων στρίγγιλιων τῆς οἰκογενείας.

Δασκάλου σὲ πλουσιόδοξο σημαίνει: Δασκάλου, προγυμνάστρια, σύντροφος τῶν παιδιῶν, μπόννα τοῦ μωροῦ, γραμματικὸς τοῦ κυρίου, «ἀναγνώστρια» καὶ «μαζὲλ ντὲ κομπανί» τῆς κυρίας, συνοδὸς τῆς δεσποινίδος, βοηθὸς τῆς στίς αἰσθηματικῆς τῆς υποθέσεις, τελετάρχης τοῦ σπιτιοῦ ὅταν ἔχει δεξιῶσι, ἀντικαταστάτης τῆς οἰκονόμου, ὅταν τέτοια δὲν ὑπάρχει, νὰ «δίνῃ ἕνα χέρι» στὴ δουλειὰ τῆς παλῶστρας, τῆς σιδερωστρας, τῆς μοδίστρας, νῶνοι νοσοκόμος τοῦ σπιτιοῦ. Στὴ 24 ὥρες τοῦ ἡμερόνου δὲν ἔχει οὔτε μιὰ στιγμή δι-
κῆ τῆς. Τὴ λένε «μὴς» καὶ τὴ μεταχειρίζονται σὺν ὑπερηφάνειᾳ καὶ μὴδὲς στοὺς ξένους ἀκόμα. Τὴ ζηλεύουν οἱ δούλες γιὰ τὴ θέσι τῆς καὶ ξεσπᾶν πάνω τῆς ὅλα τὰ νεύρα καὶ ἡ ἰδιοτροπία τῆς κυρίας καὶ σὲ τέλος εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ἀκούῃ τὰ σαλιαρίσματα τοῦ πρώτου γιοῦ τοῦ σπιτιοῦ.

Ὑπάρχουν οἰκογένειες, πού θέλουνε μὲ τὴ μέθοδο τῆς δασκάλας νὰ μὴ τρέχουν τὰ παιδιά τους ἔξω.

Κάποτε ὁ πρῶτος γιὸς τοῦ σπιτιοῦ, πού μπήκε τὸ κορίτσι κείνο δασκάλου, ἀπλῶς χέρι ἀπάνω τῆς, αὐτὴ τραβήχτηκε, ὁ «μικρὸς κύριος» ἐπέμεινε, αὐτὴ τὸν ἔβρισε καὶ ἐκεῖνος θύμωσε καὶ ἔφυγε φοβερίζοντας. Σὲ δύο μέρες τὴν ἀφεντικὰ τὴν ἔδωξαν, γιατί, ἔλεγε, ἡ «μὴς» εἶχε «κλέψει» τοῦτο καὶ ἐκεῖνο καὶ «ἀπὸ καλοσύνη» τους δὲν τὴν κατάγγειλαν, ἀλλὰ «μόνο» τῆς κράτησαν τοὺς μισθοὺς ποῦχε νὰ πάρῃ τῆς πῆραν πίσω τὰ «δωρο» τους καὶ τῆς ἔκαναν καὶ ἔρευνα σὲ μπασουλὰ τῆς. Ὁ νέος, πού ἔλεγε πῶς ἔχασε καὶ αὐτὸς κάποιο δακτυλίδι του, πού ἂν τῶς «χάσει», κάποιος μπάγκος χαρτοπαιγίου, ἡ κάποιος ἀμνια-
τῆς τῶσαν περιλάβει ἀπὸ τὰ χέρια του, ἐβό-
ηθαγε σὲ ψάξιμο τῶν ρούχων τῆς κόρης καὶ τάχα γιὰ νὰ μὴ τοὺς ξεφύγῃ τίποτε, ἀνέμεινε καὶ ἔστειλεν ἕνα ἕνα τὰ ἀσπρόδουχα τοῦ κοριτσιοῦ, κυττάζοντας μὲ πρόσωπο χαμόγελο.

Κι' ὅταν τελείωσε αὐτὴ ἡ διαπόμπη, οἱ ἀφεντάδες τῆς τὴν πέταξαν σὰ σκυλὶ σὲ δρόμο, ὅστερα ἀπὸ ἐνὸς χρόνου κόποις καὶ ἐξευτελισμοῦ, χωρὶς νάχη μιὰ δεκάρα, ἕνα ἀποκούμπι, μὲ μιὰ ρετινιὰ σὲ μέτωπο καὶ τὴν ψυχὴ τόσο πληγωμένη. Ἡ πλῆσρα ἡ μάνα τῆς τὴ δέχτηκε μὲ τὴν αἰώνια γκρίνια τῶν κουρασμένων γυναικῶν τοῦ λαοῦ καὶ δὲν ἔκανε τίποτα ἄλλο, παρὰ νὰ «αταριέται» τὴν κόρη τῆς, πού «ὁ πειρασμὸς τὴν ἔβαλε νὰ γίνῃ κλέφτρα», «νὰ ντροπιᾶσῃ τὸ σπὶτ τῆς», «νὰ χάσῃ τὸ ψωμί τῆς», «νὰ μὴ σὲ δρόμο τῆς κακίαν γυναίκα» καὶ τόσα ἄλλα, πού ὅλα μαζί ἔκαναν τὴν «κλέφτρα» νὰ δαγκάνῃ τὰ μπράτσα τῆς καὶ νὰ χτυπᾷ μὲ τίς γροθιές τῆς τὸ κεφάλι

τῆς, ἀπὸ τὴν τρελλή τῆς ἀπελπισία, γιὰ τὸ ἄδικο, πού τὸ πίστευε γι' ἀλήθεια καὶ ἡ μάνα τῆς ἀκόμα, ἡ ὁποία τῆς ἔλεγε:

— Πῶς, μωρή, κοτζῆμ θεοαρχόντοι θὰ ἔλε-
γαν ἕνα τέτοιο πρᾶμμα, ἂν δὲ τῶκανες;

Καὶ δὲς τοῦ ἡ γροθί, ἐβασάνιζε τὴν κόρη τῆς, φθάνοντας σὲ σημείον νὰ πᾶν στοὺς «ἀφεντάδες», «νὰ πῆσῃ σὰ ποδύρια τους» καὶ νὰ τοὺς παρακαλέσῃ ἀνὰ συχωρέσουν τὸ κο-
ριτὶ τῆς «καὶ ὁ Θεὸς θὰ τοὺς κρατᾷ πάντα στὴ δόξα τους, γιὰ τὸ καλὸ πού κάμανε καὶ δὲν καταγγείλανε τὸ ὄργανόν καὶ ἄς τοὺς φέρ-
θῃκε ἔτσι ἀχάριστα». Καὶ ποῖος ξαίρει τὸ ἄλ-
λο θὰ ἔλεγε ἀκόμα, ἂν καὶ «κυρία» δὲ τὴ στα-
μάταγε, λέγοντας, πῶς «ἐμεῖς δὲν καταδεχό-
μαστε ποτε νὰ κατεβούμε ἴσα μὲ τοὺς ὑπέρ-
τες. Ἐξ ἄλλου λυπηθῆκαμε καὶ σένα, πούσαι
τόσο ταπεινὴ καὶ καθαροχέρα. Μὰ τὴν κόρη
σου, τὴν προκομμένη, οὐκ ἐθέλουμε νὰ τὴν
ξαναδοῦμε σὰ μάτια μας. Τέτοια πού εἶναι
θὰ τῶβρη ἀπ' ἄλλου».

Καὶ ἡ «ἀκρόστις» τελείωσε. Σάν γύρισε
ἡ πλῆσρα σπῆτι τῆς, ἐβόγγιξαν οἱ τοῖχοι τῆς
κάμαρας πού μένονε ἀπὸ τὴν ἀνυπόφορη γκρί-
νια τῆς καὶ ἀπὸ τὸ ἄβυσταχο νευρικό ἐξασμα
τῆς κόρης τῆς σὲ κλάμμα, σὲ ἀλυχτήματα.

Ἡ μάνα τῆς, ἀνάμεσα σὲ ἄλλα τῆς φώνα-
ζε τὸ ψωμί πού τῆς ἔδινε καὶ πῶς δὲν τὴ
οποῦδασε πλένοντας τίς βρωμιές τοῦ κόσμου
«γιὰ νὰ βρῇ νὰ ζήσῃ «τὸ ἐλάχιστο» τὸ κορμί
τῆς, γιατί τῶρα πειὰ ἡ μάνα τῆς δὲ θὰ ἔσκυ-
βε ποτε νὰ φάῃ ψωμί ἀπὸ τὰ χέρια τῆς κόρης
τῆς, πού «καθὼς εἶπε καὶ ἡ κυρία», «Θεὸς ξαί-
ρει ἀπὸ πού θὰ τῶβρισε».

Τέτοια ζωὴ δὲν μπόρεσε βέβαια νὰ πᾶν
τοῦ μακροῦ.

Ἡ κοπέλλα σκοτώθηκε νὰ μάθῃ γραφο-
μηχανή, ὅσο πειὸ γρήγορα μπόρεσε καὶ μ'
αὐτὴ καὶ μὲ τὰ λίγα γαλλικά πού ἔχαιρε ζή-
ταγε οἱ δουλειὰ νὰ ζήσῃ. Μόνο δασκάλου
σὲ σπῆτι δὲν ἄντεχε νὰ σκεφτῇ πῶς μπορεῖ
νὰ ξαναγίνῃ.

Ἀφοῦ στραπατσάριστηκεν ἀρκετὰ στοὺς
δρόμους καὶ στίς σκάλες τῶν διαφόρων «Ζη-
ταῖται...» βρῆκε καὶ κώθηκε σὲ κάποια Τρά-
πεζα δακτυλογράφος. Ἦταν ὡμορφὴ καὶ δὲν
θάμνε βέβαια γιὰ πολὺ, ἡ γιὰ πάντα, σὲ
δρόμο, ὅπως θὰ γινόταν ἂν ἦταν κανὲν ἄ-
σκημοκόριτσο ἢ κανέναν ἀνεργὸς ἄντρα.

Μὰ γιὰ τὰ κορίτσια πού δουλεύουν ἡ ὡ-
μορφὴ καὶ ἡ ἀξιοπρέπεια εἶναι ἐπικίνδυνα
προσόντα. Ἐνας συνάδερφός τῆς χαφιὲς τῆς
Διοικήσεως ἔκανε «ἀστεῖα». Αὐτὴ δὲν τὰ
σῆκωσε, καὶ ἀπὸ τότες τὰ κρυφὰ ρεπόρτα του
τὴν εἶχαν κακοσοτήσῃ γιὰ τὴν... ἡθική-
τῆς καὶ γιὰ ὅτι ἄλλο μπορεῖ νὰ φτιάξῃ καὶ νὰ
πῇ ἕνας χαφιὲς. Ὁ καὶ «προσωπάρχης» τὴν
κάλεσε καὶ τῆς ἔτριξε τὰ δόντια, πῶς θὰ τὴν
πάψουν, πῶς, πῶς. Ἡ κόρη ἔφριξε. Διαμαρ-
τυρήθηκεν. Ἀλλὰ ποῖος πιστεύει τίς διαμαρ-
τυρίες ἐνὸς κοριτσιοῦ πῶς εἶναι τίμια; Ὑ-
στερα «ὁ καὶ Προσωπάρχης», ἀλλάζοντας μά-

σκα, φαίνεται πῶς τοῦ γιὰλινε ἡ μικρὴ—τῆς
ἔκαμε τὸν καλὸ, τῆς εἶπε πῶς ὅλα μποροῦν
νὰ διορθωθοῦν καὶ ἡ κοπέλλα τὸν εὐχαρίστη-
σε λέγοντάς του μὲ λαχτάρα πῶς βρίσκει ἐπι-
τέλους καὶ αὐτὴ κάποιον πού νὰ τὴν ὑπερα-
πιστῇ. Τότε «ὁ καὶ προσωπάρχης» ἄρχισε νὰ
τῆς χαϊδεύῃ μὲ τὴν ἄλμα τῆς πλάτης σὺν πα-
τέρας, μὰ ὅμως σὲ λίγο τὸ ἄλλο του χέρι ἀ-
πλώθηκε σὲ στήθος τῆς. Ἦταν ἡ ἴδια χει-
ρονομία μὲ τοῦ πρώτου γιοῦ τοῦ σπιτιοῦ, ὁ-
που τὴν εἶχαν «δασκάλου». Κάτι σὺν σταχτό-
μαυρὴ φορτοῦνα τῆς ἐθόλωσε τὴ καρδιά, τὸ
νοῦ καὶ τὰ μάτια, τῆς ἦρθε σὺν πόνος καὶ ἡ-
θία, ἔφτυσε τὸν «καὶ προσωπάρχης» καὶ φεύ-
γοντας τοῦραξ.

— Ὅλοι σας ἕνα πρᾶμμα εἶστε!

Δὲν χρειάζεται φιλοσοφία πῶς τὸ ἀγριο-
κάτικὸ καὶ βρόθηκε παυμένο. Καὶ τὸ χαρτί
πού τῆς «κοινοποίησαν» ἔλεγε πῶς παύεται
«δι' ἀρεπῇ συμπεριφορᾶν πρὸς τοὺς ἀνωτέ-
ρους τῆς». Ποῖος ξαίρει ἡ Διεύθυνσις, ἡ Διοί-
κησις, τὸ Συμβούλιο καὶ οἱ ἄλλοι μανταρίνοι
τῆς Τράπεζας, τί ραπόρτα τοῦ χαφιὲ καὶ τί
ἐκθέσεις τοῦ «καὶ προσωπάρχου εἶδαν». Γι'
αὐτὸ σὺν ἡ παμμένη ζήτησε «νὰ παρουσιαστῇ»
σὺν «καὶ γενικὸ» ὁ κλητῆρας του τὴν ἔδωξε,
λέγοντας «ὁ καὶ γενικὸς μοῦ εἶπε πῶς ἀπορεῖ
μὲ τὸ θέαμα σὲς, νὰ θέλετε νὰ παρουσια-
στῇτε σ' αὐτόν». Ὑστερα καὶ νὰ τὴν δεχόταν
τὴ θάβγαινε; Κόρσας κοράκι καὶ πειὸ βγάξει
ποτέ; Ὁ προσωπάρχης βέβαια θάμνε στὴ
θέσι του καὶ ἡ παυμένη σὲ δρόμο.

Βγαίνοντας ἀπὸ τὴν Τράπεζα περπάταγε
σὺν μεθυσμένη. Ἐνα αὐτοκίνητο πῆγε νὰ τὴν
κόψῃ. Ὁ οωφὲρ κατὰ ἄγρια λόγια τῆς ἔκραξε,
πού αὐτὴ δὲν τὰ ἔνωσε. Τ' αὐτιά τῆς βοῦν-
ταν. Ἀὐτὸ καὶ εἶχε πῆ κινινο, πολὺ κινινο.

Στὸ σπῆτι τῆς, τῆς μᾶνος τῆς, δηλαδὴ τὴ
σφηκοφυλῆα οὔτε πού τῆς ἦρθε σὲ νοῦ νὰ
φάῃ, καὶ ἄς τὴν περιποιούταν αὐτὴ, ἐπειδὴ
πιάνοντας δουλειὰ «ξαναμπήκε σὲ δρόμο τοῦ
Θεοῦ». Μὰ τῶρα τῶβρε καθαρά στὴ σκέψι
τῆς, τὸ τί τὴν ἐ-
περίμενε ἐκεῖ.

Αὐτὸ, ἡθελε νὰ
μὴ τὸ σκέφτεται
καθόλου. Μόνον
αὐτὸ δὲν ἡθελε
νὰ τὸ σκέφτεται
καὶ ὅμως «αὐτὸ»
μέσα σ' ὅλο τὸν
θολὸ «κυκεῶνα»
τῆς σκέψεως καὶ
τῆς ἀσκεψίας
τῆς καθεὶ λίγο
πῆγαινε καὶ ἐρχό-
τανε. Δηλαδὴ ὁ-
χι τόσο τὸ πάψι-
μό τῆς τὸ ἄνυν-
δρο, ἀλλ' ὁ δῆ-
μιος τρόπος τῆς
μᾶνος τῆς πού
θὰ λύσσαζε σὺν
μᾶθαι τὴν πά-
ψι τῆς.

Κάποια στιγμή

κατάλαβε πῶς ἦταν καθισμένη σ' ἕνα πάγ-
κο τοῦ Ἑθνικοῦ Κήπου.

Τὸ μεσημέρι θάχε περάσει πειὰ. Στὸν κῆ-
πο δὲν ἦσαν παρὰ μόνο ἄνθρωποι, πού δὲν
εἶχαν πού ἄλλου νὰ πᾶνε. Καὶ μόνο κάποιος
πού πηγαινοερχότανε μπροστὰ τῆς μόλις πέ-
ρασαν ἀπὸ πάνω του ἡ ματιὰς τῆς, αὐτὸς
πῆρε τὴν εὐκαιρία, ἔκαμεν ἕνα βῆμα κατὰ
τὴν κοπέλλα καὶ βγάδοντας τὸ καπέλλο του
μὲ ἁ-σαλή εὐγένεια τὴν ἐρώτησε ἂν «ἐπιτρέ-
πεται νὰ καθίσῃ σὺν ὁν πάγκο». Μὲ τὸν τρόπο
πού τῆς τῶπε ἡ λέξις «νὰ καθίσῃ σὺν πάγκο»
ἔπερνε καθαρά τὴν σημασία «νὰ καθίσῃ
διπλα τῇ».

Σὲ λίγο ὁ ἱπότης μας ἄρχισε νὰ παίρνῃ
πόξες καὶ νὰ ζητᾷ ἀφορμὴ γιὰ κουβέντα.
Ἡ κοπέλλα κατάλαβε πειὰ τί ἦταν τὸ τσιμ-
ποῦρι αὐτό. Μὰ ἦσαν τέτοιοι τύποι πού δὲν
ἄξιζε τὸν κόπο οὔτε νὰ τὸν φτύσῃ κανεὶς.
Ὑστερα ἡ ψυχικὴ τῆς κατάστασις δὲν ἦταν
πιά ἀξία οὔτε γιὰ τὴν παραμικρότερη φασα-
ρία. Σηκώθηκε καὶ μὲ βαρεὰ βήματα καὶ βα-
ριά σκεψ., γύρισε στὴν κεντρικὴν Ἀθήνα
καὶ ἄρχισε νὰ περπατᾷ στὴν ὁδὸν Σταδίου.
τὴν ὥρα πού τὰ μαγοζιά ξανάνοιγαν ὕστερα
ἀπὸ τὴ μεσημεριάτικην ἀνάπαυσι.

Στὴ μέση ἐνὸς μαγοζιοῦ ἐδιόβασε: «Ζη-
τεῖται πωλήτρια. Πληροφορίαι ἐντός». Μπήκε
μέσα. Προχώρησε ἴσα σὺν πειὸ καλοθερε-
μένο καὶ μέσα. Δὲν εἶχε λαθευτεῖ. Ὁ κατα-
στηματάρχης τὴν δέχτηκε μὲ τὸ καλύτερο του
χαμόγελο. Μὰ σὺν ἄκουσε τί ἡθελεν ἡ δε-
σποινίς, πῆρεν ὁμέσως πᾶσα ἀφεντικὴ καὶ
μὲ ὄφρος σπουδαίῳ, ἄρχισε νὰ ἀνακρίνῃ τὴν
κοπέλλα, ἂν καὶ πού ἄλλου εἶχε κάνει πωλή-
τρια, σὲ τί εἶδη κ.τ.λ. Σάν δὲ εἶδε πῶς εἶχε
μπροστὰ του πρῶτα στὴ δουλειὰ, ἐτοιμα-
στηκε νὰ τὴν διώξῃ, μὰ τὸ τόσο καλὸ πα-
ρουσιαστικὸ τῆς κοπέλλας, πού θὰ σιόλιζε τὸ
μαγοζὶ του καὶ θὰ τράβαε τοὺς πελάτες, τὸν
κράτησε. Στὸ τέλος τὴν συμφώνησε μ' ἕνα
πολὺ μικρότερο μισθὸ καὶ ἀπὸ κείνον πού

θᾶδινε σὲ καμ-
μιὰν ἄλλη. Ἡ
κοπέλλα ἔχον-
τας ἀνάγκη νὰ
δουλέψῃ καὶ μὲ
τὸν τρόπο νὰ
μὴν ἀντικρύσῃ
χωρὶς δουλειὰ
τὴ γλώσσα τῆς
μᾶνος τῆς ἐδέ-
χτηκε νὰ πῆσῃ
σὲ νύχια τοῦ
ἐμπορα.

Στὸ αξιοπερ-
πὲς καὶ σπου-
δαῖο αὐτὸ μαγα-
ζὶ ὁ καὶ καταστη-
ματάρχης ἔλεγε
στὴν κοινούργια
πωλήτρια:

— Ὅτι νὰ θέ-
λουν οἱ πελάτες
νάσαι πάντοτε
πρόθυμη. Ὅτι

και να σου λένε να χαμογελάς. Στη σημερινή κρίση αν φύγεις ένας πελάτης χτυπάς τη ζωή του μαγαζιού. Θα οξεί παύω όμως.

Ο γιος του καταστηματούρχου της έκανε προτάσεις για περιπάτους μετ' αυτοκινήτου, γιά, γιά, γιά.

Οι πελάτες την γέμιζαν με τα σάλια τους. Ξεπότηδες τρενάριζαν, τα ξεδιαλέγματα και την κουβέντα για τα ψώνια τους. Κάνανε «πνεύμα» κομπλιμέντα χοντρά και ξεκάρφωτα και κείνη που τα καταλάβαινε τα έτρεβαγεν όλα.

Κι' από αντίκρου ο καταστηματούρχος να της κάνει χειρονομίες και μούττες να 'ναι πειό πρόσχαρη, «να μη σιέχης ού έύλο».

Μά κι' απ' τις βρωμιές του καταστηματούρχου, του γιού του, των πελατών, πειό ανυπόφορες, πειό άνοικονόμητες ήσαν μερικές ηλικιωμένες «πελάτισσες», που της έκαναν κάτι προτίσεις, μά κάτι προτάσεις που το κακόμοιρο το κορίτσι τώπιανεν άπελπισία και φρίκη.

Κάποια μέρα ο έργοδότης της, βλέποντας πως ή «καινούρια» δεν έκανε «για τον πάγκο» εφρόντισε και την άλλαξε με μιάν άλλη πολυταξιδευμένη στη ζωή.

Από τότε, λές και κάτι την μούτζωσε. Δεν μπόρεσε το κορίτσι να βοηθί καμμιά δουλειά, έκτος από κάτι δουλειές, που δεν έκαναν καθόλου για κορίτσι σαν κι' αυτή.

Τότε ή ζωής της έφτασε στην πειό άβυσταχτη κι' άτέλειωτη μορφή μαρτυρίου. Κάθε μέρα γι' αυτήν ήταν ένα άτέλειωτο μαρτύριο από 12 ώρες μάταιας περιπλάνησης για δουλειά και κάθε νύχτα από άλλες 12 ώρες γρίνιας μέσ' στο σκοτάδι πάνω στο ίδιο κρεβάτι με τη μάνα της.

Αν και γυναίκα, έφτασε πειά να μη περιποιείται καθόλου τον έαυτό της. Κι' άκόμα αν δε γλυότρησησε στο δρόμο της ζωής, μάλλον στην τύχη το χρωστούσε. Δεν είχε πιά καμμιά δύναμι να έρ, αστή και ν' αντίδραση στις προσβολές. Δεν είναι κατόρθωμα, είναι θαύμα για ένα έρημο κορίτσι να κρατηθή «τίμιμο» σά φτάση στην άθλιότητα της άνεργίας και στο ψυχικό κουρέλιασμα. Τα φώτα των αυτοκινήτων,

τά λόγια των άντρων, «οί μύστες των μαγαζιών, ή ευτυχισμένη εμφάνισις των πολυβαμμένων γυναικών, ή μυρωδιές των μεγάλων ρεστοράν, είναι πειρασμοί όλοένα και πειό άνίκητοι.

Μά κάθε δουλειά χρειάζεται και το άνάλογο ταλέντο, άκόμα και του κλέφτη και της πόρνης. Κ' ή κοπέλλα δεν ήταν από κατάλληλη πάστα. Έτσι σάν ξέπεσε για μιá στιγμή αντί να ζήσει πειό παντοτεινά έτσι να χαρή τη ζωή της, και να εκδικηθή τους άντρες και την κοινωνία, έφριξε για το «έγκλημα» της, για το έγκλημα που της έκαναν άλλοι σάν τη βοήκαν άποβλακωμένη από τη δυστυχία και την παράσυραν. Δεν ήταν καμμιά από τις ψευδοτίμιες της κοινωνίας, πουχουν να κάνουν όλο με την «τιμιότητα» τους γαι τα «κουδούνια» των άλλων. Αυτές, στις δύσκολες περιστάσεις γίνονται οί πειό διεφθαρμένες παληογυνούικες, γιατί είναι από πριν ψυχικά διεφθαρμένες. Έτσι ή άσύγχρονη κείνη κοπέλλα μην άνέχοντας μιá ζωή, όπου οί άντρες μαλάζουν το γυναικείο κορμί, σάν χασάπηδες και το μυρίζονται σάν γουρούνια, γεμάτη άπόγνωση και άηδία, τρανταγμένη από το ζύπνημα της συνειδήσεώς της, έγραψε μιάν έπιστολή στη μάνα της και της έλεγε:

«... δεν μπορώ να χάσω όλοτετα τον άνδρωπισμό μου, την άξιοπρέπειά μου, τη λευτεριά μου, να γίνω χειρότερα κι' από ό πουζύγιο για ένα κομμάτι ψωμί, τόσο πολύ λερωμένο. Δεν άνέχομαι να ζω κάτω από άνθρωπομορφα θηρία ή κτήνη. Έπροδόθηκα απ' όλα στη ζωή. Την εκδικούμαι. Το κλείσιμο των ματιών στο θάνατο είναι για τους άπελπισμένους άνάπαυσι πάνω σε πούπουλα...»

Αυτοκτότηση. Δεν «άπεπειράθη» ν' αυτοκτονήσει. Τώρα αντί να νοιώθη πως την τρώνε τα σκουλίκια της ζωής την τρώνε τα γουούλικια στο χόμα.

Τί ήλίθιο τέλος! Η αυτοκτονία δεν είναι «εκδίκησις» είναι αυτοκτονία. Και στη ζωή τα μόνα πράγματα που δεν έπιτρέπονται είναι ή αυτοκτονία και ή μη εκδίκησις.

MIKA ANTPOY

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΤΣΟΓΙΑΣ
ΙΑΤΡΟΣ
ΔΙΔΑΚΤΟΡ ΤΟΥ ΕΝ ΑΙΩΝΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΠΕΙΝΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠ' ΤΑ ΝΟΡΒΗΓΙΚΑ
ΒΑΣ. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ

«ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ»

ΜΕΓΑΛΗ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΑΘΗΝΑΙ

ΠΕΙΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Ήτανε τὸν καιρὸ πὺ πεινασμένος παρὰδερνα στὴ Χριστιάνα. . .

Πλαγιασμένος ψηλὰ στὴ σοφίτα μου ἀκούω ἀποκάτω κάποιο ρολοῖ νὰ χτυπά ἔξη χτυπιές· ξημέρουνε πιά, καὶ στίς σκάλες εἶχανε ἀρχίσῃ ν' ἀκούγονται τὰ σούρτα φέρτα. Ἐκεῖ κατὰ τὴ πόρτα, πὺ τὸ δωμάτιό μου ἦτανε ταπειταρισμένο μὲ παλιὰ φύλλα τῆς «Μόργκενμπλάντετ» ξεχώριζα ἐντελῶς καθαρὰ μιὰν ἐγκύκλιο τοῦ διευθυντῆ τῶν φάρων καί, λιγάκι ἀριστερώτερα, μιὰ χοντρή, χτυπητὴ ρεκλάμα τοῦ ψωμά Φάμπ "Ολ-σεν, πὺς πωλοῦσαν φρέσκο ψωμί. Εὐθὺς μόλις ἀνοιῖα τὰ μάτια μου ἀρχίσα ἀπὸ παλιὰ μου συνήθια νὰ συλογοῦμαι ἂν ἦτανε τίποτα πὺ νὰ μὲ κάμη νὰ μαι χαρούμενος σήμερα. Τὰ πράγματα μοῦ'χαν ἔρθῃ λιγάκι ἀνάποδα τὸν τελευταῖον καιρὸ· ἕνα ἕνα ὅ,τι πραγματάκια εἶχα, εἶχανε κουβαληθῇ στοῦ «μπάρμπα», ἦμουν καταντημένος νευρικός καὶ μυγιάγγιχτος, μάλιστα δυὸ τρεῖς φορὲς εἶχα ἀναγκαστῇ νὰ μείνω ὅλη μέρα πλαγιασμένος ἀπὸ τὶς ζαλάδες. Πότε πότε, ἅμα ἢ τύχη μοῦ τὰ φερνε δεξιά, κατὰφερνα νὰ εἰσπράξω ἀπὸ τὴ μιὰ ἢ τὴν ἄλλη ἐφημερίδα ἕνα τέλῃρο γιὰ καμμιὰ μου ἐπιφυλλίδα.

"Ὅσο πῆγαινε φῶτιζε πιὸ πολὺ καὶ βάλθηκα νὰ διαβάξω τὶς ἀγγελίες ἐκεῖ κατὰ τὴν πόρτα· μπορούσα ἀκόμη νὰ ξεχωρίσω καὶ τὰ καχεκτικά, κακοφτιαγμένα τοῦτα γράμματα «φέρετρα, Δεσποσύνη "Αντερσεν, δεξιᾷ τῷ εἰσερχομένῳ». Ἡ ρεκλάμα τούτῃ ἀπασχόλησε κάμποσιν ὥρα τὸ μυαλό μου, ἀκουσα ἀποκάτω τὸ ρολοῖ νὰ χτυπά ὀχτώ, σηκώθηκα ἀμέσως καὶ ντύθηκα.

"Ανοιῖα τὸ παράθυρο καὶ κοίταξα ἔξω. Ἡ θεὰ πὺ εἶχα μπροστά μου ἦτανε ἕνα σκοινὶ γιὰ ἄπλωμα ρούχων

καὶ ἕνα κομμάτι χέρσος τόπος· πέρα μακριὰ φαινόντανε τὸ χάλασμα ἐνοῦ γύφτικου πὺ εἶχε κατὰ τὸν ὁδὸν ἀπὸ πυρκαϊὰ· κάμποσοι ἐργάτες σκαλίζανε στ' ἀποκαῖδια. Ἀκούμπησα καὶ κοίταξα ψηλά· ἔδειχνε πὺς θὰ κάμη ὥρατα μέρα. Ἦμασταν στὸν καιρὸ τοῦ φθινόπωρου, τὴν ἐποχὴ αὐτὴ π' ἀρχίζει νὰ δροσίξῃ, πὺν κάθε τι ἀλλάζει χρῶμα, πεθαίνει. Οἱ φωνὲς τοῦ δρόμου μὲ τραβούσαν ὅξω. Αὐτὸ μου τὸ γυμνὸ δωμάτιο, πὺ τὸ πάτωμά του ὑποχωροῦσε καὶ βόγγαζε στὰ βήματά μου, μοῦ'κανε τὴν ἐντύπωση ξεχαρβαλομένου φέρετρον· ἢ κλειδαριὰ σφαλνοῦσε ἄσκημα, σόμπα δὲν ὑπῆρχε. Εἶχα τὴν συνήθια νὰ βάνω τὶς κάλτσες μου κάτω ἀπ' τὰ στρώματα γιὰ νὰ στεγνόνουνε λιγάκι ὡς στὸ πρωῒ.

Ἐνα πρᾶμα συμπαθοῦσα μονάχα κειδὰ μέσα, μιὰ κουνιστὴ πολυθρόνα μὲ κόκκινο μουσαμά, δπὺ ξαπλωνόμουνα τὰ βράδια καὶ συλογιζόμουνα ἕνα σωρὸ πρᾶματα μισοκοιμισμένος.

Ἀμα φύσαγε δυνατός ἀγέρας κ' ἦταν ἀνοιχτὴ ἢ κατὼ πόρτα, ἀκουγες νὰ βγαίνουν ἀπ' τὸ πάτωμα κ' ἀπ' τοὺς τσατμάδες ἕνα σωρὸ παρὰξενες σφυριγματιές, κ' οἱ «Μόργκενμπλάντετ» πὺ ταπειταρίζαν τὸν τοῖχο πρὸς τὶς δυὸ μεριές τῆς πόρτας, σκίζονταν, ἴσα μὲ μιὰ πῆχη καμιά φορὰ.

Σηκώθηκα νὰ κοιτάξω στὸ καλάθι, δίπλα στὸ κρεβάτι μου, ἂν βρισκότανε τίποτα νὰ κολατσίσω· δὲ βρῆκα τίποτα καὶ ξαναγύρισα στὸ παράθυρο.

Θεὸς ξέρει, συλογιζόμουνα, ἂν ὠφελῇ πιά νὰ κάνω ἄνω κατὼ τὸν κόσμον γιὰ νὰ βρῶ θέσῃ! Οἱ ἀποτυχίες πὺν ἔχω πῆθῃ, οἱ μασημένες ὑποσχέσεις, τὰ ξερά «ὄχι» πὺν ἀκουσα ὡς τὰ σήμερα, οἱ ἐλπίδες πὺν γεννιοῦνται καὶ πᾶνε καὶ τὰ καινούργια τρεχάματα ξανὰ καὶ ξανὰ

μὲ κάμανε νὰ χάσω τὸ θάρρος μου. Τόρα τελευταία ζήτησα νὰ πάρω μιὰ θέση λογιστή, εἶχα πάθῃμως πολὺ ἀργά, χωρίς νὰ λογαριάσουμε καὶ πῶς δὲν μπορούσα νὰ καταθέσω τὶς πενήντα κορόνες ποὺ ζητούσανε γιὰ ἐγγύηση. Παντοῦ κι' ἓνα ἐμπόδιο. Προσπάθησα νὰ μῶ καὶ πυροσβέστης ἀκόμα. Ἡμῶς νὰ καταταχθῶμε καμιά πενηνταριά ἐκεῖ πέρα, φουσκώναμε ὅλοι τὸ στήθος μας γιὰ νὰ κάμομε ἐντύπωση γιὰ τὴ δύναμή μας, καὶ παίρναμε στρατιωτικὲς πόζες. Ἕνας ὑπάλληλος γύριζε καὶ μᾶς ἐπιθεωροῦσε ἕναν ἕναν, μᾶς ἐξέταζε, ψαχοῦλεβε τὰ μπράτσα μας καὶ μᾶς ὑπόβαλε μερικὰς ἐρωτήσεις. Ἐμένα μὲ κοίταξε, προσπέρασε κουνώντας τὸ κεφάλι του κι' εἶπε πῶς ἦταν ἀδύνατο νὰ μὲ δεχτοῦνε ἐξαιτίας ποὺ φορούσα γιαιδιά. Ξαναπαρουσιάστηκα ἄλλη μιὰ φορὰ, εἶχα βγάλει τὰ γιαιδιά μου στεκόμενα κορδομένους, μὲ σονφρομένα φρύδια καὶ μ' ἓνα βλέμμα διαπεραστικὸ σὰ μαχαίρι. Ὁ ὑπάλληλος ὅμως μὲ κοίταξε γελώντας: μ' εἶχε γνωρίσει πάλι. Τὸ χειρότερο ἀπ' ὅλα ἦτανε ποὺ τὰ ρούχα μου βρισκόνταν σὲ τόσο ἀθλία κατάσταση, ποὺ μοῦ ἦταν ἀδύνατο νὰ παρουσιαστῶ πουθενὰ σὰν ἄνθρωπος. Τὶ ἀντίσκοφτο κατήφορο ποὺ τὸν εἶχα πάρη! σὲ τί ἀφάνταστη ἀνέχεια εἶχα πέση! Δὲν εἶχα οὔτε χτένι ἀκόμη, δὲν εἶχα οὔτε ἓνα βιβλίο νὰ περνῶ τὶς ὥρες τῆς ἀπελπισίας μου. Ὅλο τὸ καλοκαίρι τὸχα περάσει στὰ νεκροταφεῖα ἓνα γύρω ἢ ἀπάνω στὸ βασιλικὸν κῆπο. Ἐκεῖ καθόμουν κι' ἔγραφα γιὰ τὶς ἐφημερίδες ἄρθρα, στήλες κι' ἄλλες στήλες γιὰ τὰ πιὸ διαφορετικὰ πράγματα, παραξένους παραλογισμούς, ἰδιόρρυθμες ἐμπνεύσεις — γεννήματα τοῦ ταραγμένου μου μυαλοῦ· στὴν ἀπελπιστικὴ ὅμως κατάσταση ποὺ βρισκόμουν, διάλεγα συχνὰ πράγματα χωρίς καμμιάν ἐπικαιρότητα καὶ μοῦ τᾶδιωναν. Κι' ὅμως πόση δουλιὰ δὲν εἶχανε χροιστῇ τὶς περισσότερες φορές. Μόλις τέλιονε κανένα ἄρθρο ἀρχίζα ἀμέσως ἄλλο, χωρίς νὰ ἀπελπίζουμαι ἀπὸ τὰ «ὄχι!» τῶν διευθυντῶν. Ἐλεγα μέσα μου κάθε φορὰ πῶς κάποτε θὰ πετύχαινα. Καὶ πραγματικά, ἅμα ἡ τύχη τᾶφερνε δεξιά πληρωνόμουν πέντε ὀλόκληρες κορόνες γιὰ τὴ δουλιὰ ἐνοῦ

δειλινοῦ.

Σηκώθηκα ἀπ' τὸ παράθυρο, πήγα στὴν καρέκλα ποὺ πλενόμουνά κι ἔβρεξα λιγάκι τὸ κιτρινωμένο πανταλόνι μου γιὰ νὰ τοῦ ζωηρέσω τὸ χρῶμα καὶ νὰ τὸ κάμω νὰ φαίνεται σὰν καινούργιο. Ἐπειτα, ὅπως πάντα, ἔβαλα χαρτί καὶ μελάνι στὴν τσέπη μου καὶ βγήκα. Κατέβηκα τὴ σκάλα στὰ νύχια γιὰ νὰ μὴ μ' ἀκούση ἡ σπιτονοικοκυρά· ἦτανε μιὰ δυὸ μέρες τόρα ποὺ ἔπρεπε νᾶχα πληρώσει τὸ νοίκι, μὰ γὼ δὲν εἶχα λεφτά· πῶς νὰ πληρώσω;

Ἦτανε ἐννέα ἡ ὥρα. Ἡ ἀτμόσφαιρα πλημύριζε ἀπὸ θόρυβους, φωνές, κρότους ἁμαξιῶν, φοβερὴ πρωινὴ συμφωνία, ὅπου ἀνακατεβότανε τὰ βήματα τῶν διαβατῶν καὶ τὰ σκασίματα τῶν καμτακιῶν τῶν ἁμαξάδων. Ὅλη αὕτη ἡ κίνηση μ' ἔκανε νὰ πάρω λιγάκι θάρρος καὶ νᾶμαι χαρούμενος. Δὲν εἶχα βέβαια σκοπὸ νὰ πάρω τὸν ἀέρα μου τοῦτο τὸ πρωῒ. Τὶ δουλιὰ εἶχα μὲ τὸν ἀέρα; ἤμουν γερὸς σὰν Ἡρακλῆς, ἄξιος νὰ σταματήσω ἁμάξι μὲ μιὰ μου σπρωξιά.

Σχεδὸν εἶχα κέφι. Ὁ ὥραιος καιρὸς, τὸ γενικὸ αἶσθημα τῆς εὐθυμίας, μ' εἶχανε κυριέψη ὁλότελα. Διεσκέδαζα κοιτάζοντας τὰ πρόσωπα ποὺ διάβαιναν, διάβαζα τὰ προγράμματα ἀπὸ κάποιο τράμ δέχτηκα μοῦ ᾠάνη μιὰ ματιά. Ἀφινόμουν νὰ ἐπηρεάζουμαι ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ μικροπράγματα, ἀπὸ ὅλα τὰ ἀσήμαντα ποὺ περνοῦσανε στὸ δρόμο καὶ χάνονταν.

Ἄς εἶχε κανένας νὰ φάη τίποτε μιὰ τόση ὁμορφὴ μέρα! Ἡ ξαστεριά τοῦ τοῦ πρωινοῦ μ' ἐρέθιζε κι' ἔπαιρνα ἀγέρωχο ὕψος· ἀρχισα νὰ μουρμουρίζω κάποιο εὐθυμο τραγουδάκι. Μπροστὰ σ' ἓνα χασάπικο στεκότανε μιὰ γυναῖκα μὲ τὸ καλάθι της στὸ χέρι, καὶ συλογιζότανε τὸ πρόγευμά της χάσκοντας μπροστὰ σὲ μιὰ ἀρμαθιά λουκάνικα. Καθὼς περνοῦσα γύρισε καὶ μὲ κοίταξε. Δὲν εἶχε παρὰ ἓνα δόντι στὸ προσεπτικὸ μέρος τοῦ κάτω της σαγονιοῦ, κι' ὅπως εἶχα καταντήση νευρικός καὶ μυγιάγγιχος τὶς τελευταῖες μέρες, ἀναικατώθηκα μὲ τὸ μοῦτρο τούτης τῆς γυναίκας. Τὸ μακρὸ κίτρινο δόντι της ἔμοιαζε σὰ δαχτυδάκι τεντωμένο καὶ τὰ μάτια της, καθὼς γύρισε καὶ μὲ κοίταξε, ἦτανε ἀ-

κόμη γεμάτα ἀπὸ λουκάνικα. Ἡ ὄρεξή μου κόπηκε κι' ἀναγούλιασα. Ἐτρεξα στὴν πλατεῖα κι' ἤπια νερὸ σὲ μ' ἀβύση. Σήκωσα τὰ μάτια μου — τὸ ρολοῖ τοῦ Σωτήρα ἔδειχνε δέκα.

Πῆρα ἔτσι κάμποσους δρόμους πότε σταματώντας χωρίς ἀνάγκη, πότε στρίβοντας σὲ καμιά πόροδο χωρίς ἀφορμή. Εἶχα παρατήρησιν τὸν ἑαυτὸ μου στὴν τύχη. Τὸ εὐθυμο πρωῒ ἀποκοίμιζε τὶς λύπες μου, μὲ βαβάλιζε καὶ μένα μὲ ὄνειρα στὴ μέση τῶν εὐτυχισμένων, τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ἡ ἀτμόσφαιρα ἦτανε γαλήνια καὶ φωτεινὴ, τὸ μυαλό μου κατακάθαρο.

Κάπου δέκα λεπτὰ τόρα εἶχα ὁλοένα μπροστὰ μου ἓνα μεσόκοπον ἄνδρα κουτσό. Κρατοῦσε ἓνα πακέτο στὸ χέρι του κι' ὅλο του τὸ κορμὶ ἦτανε σὲ κίνηση μὲ τὶς προσπάθειες ποὺ ἔκανε γιὰ νὰ πηγαίνει γρήγορα. Ἡ ἀναπνοή του ἦτανε δύσκολη, βαριά, καὶ μοῦ κατέβηκε νὰ τὸν βοηθήσω παίρνοντας τὸ πακέτο του, μὴ τοῦτο δὲν ἔτρεξα νὰ τὸν προφτάσω.

Πιὸ πάνω ἀπήντησα καὶ τὸ Χὰνς Πάουλι· μὲ χαιρέτησε καὶ προσπέρασε βιαστικά. Τὶ διάβολο εἶχε κι' ἔτρεχε ἔτσι; δὲν εἶχα βέβαια σκοπὸ νὰ ζητήσω τίποτε δανικά! Ἦθελα μάλιστα νὰ τοῦ γυρίσω τὸ γλιγορῶτερο μιὰ κουβέρτα ποὺ μοῦχε δανείσει δῶ καὶ λίγες βδομάδες καὶ τὴν εἶχα σπίτι μου. Μόλις διορθωθῶν τὰ πράγματα δὲ θέλω νὰ χρωστάω κουβέρτες σὲ κανένα, ὅποιος καὶ νᾶναι αὐτός. Θὰ γράψω, μπορεῖ καὶ σὴ μερὰ ἀκόμα, ἓνα ἄρθρο «ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως» ἢ ἀπάνω σὲ ὁποιοδήποτε ἄλλο θέμα, λίγο ἐνδιαφέρει, ἓνα ἄρθρο ἄξιο νὰ διαβαστῇ καὶ τὸ ἄρθρο αὐτὸ θὰ μοῦ τὸ πληρώσουνε τὸ λιγότερο δέκα κορόνες... Καθὼς συλογιζόμουν τὸ ἄρθρο αὐτὸ εἶδα πῶς ἦτανε ἀνάγκη νὰ τακτοποιήσω τὶς ιδέες ποὺ μοῦ πλημμυρίζανε τὸ κεφάλι. Ἐπρεπε νὰ ζητήσω μιὰ καλή, ἥσυχη γωνιά στὸ βασιλικὸν κῆπο κι' ἤμουν ἀποφασισμένος νὰ μὴ χάσω γιὰ ξεκούραση οὔτε λεπτὸ, ἂ δὲν τέλιονα τὴ δουλιὰ μου.

Ὁ γέρο σακάτης ἀνακάτεβε πάντα μπροστὰ μου τὰ πόδια του. Τὸ νὰ βρῖσκεται διαρκῶς μὲς στὰ μάτια μου αὐτὸ τὸ κουρέλι, ἦτανε πρᾶμα ποὺ ἀρχισε νὰ

μὲ φουρκίζει. Τὸ ταξίδι του φαινότανε πῶς δὲ θᾶχε τέλος. Μὴν πήγαινε στὸν κῆπο κι' αὐτὸς στὴν ἴδια μεριά ποὺ θὰ πήγαινα νὰ κάτσω ἐγώ, κι' ἤμουν καταδικασμένος νὰ τὸν ἔχω πάντα μπροστὰ μου; Μοῦ φαινότανε μάλιστα πῶς σὲ κάθε πόροδο κράταγε τὸ βῆμα του, σὰ νᾶθελε νὰ δῇ τί δρόμο θᾶπαιρνα — καὶ σὲ μιὰ στιγμή ἔπειτα ἀνασθῇ — καὶ πάλι τὸ πακέτο του κι' ἔφευγε πιὸ γρήγορα, γιὰ νὰ κρατᾷ πάντα ἀναμεταξύ μας μιὰν ἀπόστασι. Κι' ἂν ἔβιαζε τὸ περπάτημά μου — δὲ βαριέσαι! τὸ ἀπαίσιον αὐτὸ πλάσμα ἦτανε πάντα μπρὸς μου· εἶχα γίνει ἔξω φρενῶν. Ἡ ἀσκήμια τοῦ μοῦ χαλοῦσε ὅλη τὴν ἀρμονία τῆς πρωῒνης δημοφιλίας, λίγο λίγο ἔχασα τὸ κέφι μου. Ἐκανε τὴν ἐντύπωσι κανενοῦ μεγάλου ἐντόμου, κουτσοῦ, ποὺ ἀναδεβότανε στὴ μέση τοῦ δρόμου κι' ἤθελε σώνει καὶ καλὰ νὰ βρῇ θέσι στὸν κόσμον, καὶ νὰ κρατᾷ δικό του ὅλο τὸ πεζοδρόμιο.

Γιὰ νὰ ἀπαλλαχθῶ ἀπ' αὐτὸ τὸ μαρτύριο, σταμάτησα στὴν πρώτη γωνία μπρὸς σὲ μιὰ βιτρίνα καὶ τοῦδωσα καιρὸν ἀπομακρυνθῇ. Σὲ λίγο, ὅταν ξαναπροχώρησα, ἦτανε πάλι μπροστὰ μου: εἶχε σταματήσει κι' αὐτός. Χωρὶς νὰ προσφθάσω νὰ συλλογισθῶ τί ἔκανα, τὸν ἔφτασα μὲ δυὸ τρία πηδημάτα καὶ τὸν ἐσκούντησα στὸν ὦμον.

Σταμάτησε μονομιᾶς κι' ἀρχίσαμε νὰ κοιταζόμαστε καλὰ στὰ μάτια.

— Μιὰ πενταρτίτσα νὰ πάρω γαλατάκι, εἶπε ἐπιτέλους καὶ χαμήλωσε τὸ κεφάλι του.

Νᾶμαστε καλὰ τώρα. Ψάχηκα στὶς τσέπες μου καὶ τοῦπα.

— Γιὰ γαλατάκι, ἔ;... ναι... ναι... χμ! Τὰ λεφτὰ εἶναι ἀκριβὰ σήμερα καὶ δὲν ἔχω καὶ πόσα σὰς χρειάζονται.

— Ἐχω ἀπὸ χτες νὰ φάω, δὲν ἔχω πεντάρια, δὲ βρῆκα ἀκόμη δουλειά.

— Ἐρεστε καμιά τέχνη;

— Πῶς ἤμουν κάλφας.

— Τί;

— Κάλφας· μὰ ἔχω νὰ φτιάχνω καὶ μονάχος μου παπούτσια.

— Τότε τὸ πρᾶμα ἀλλάζει· περιμέντε με ἓνα λεφτό. Πάω νὰ σᾶς οἰκονομήσω τίποτα, καμιά πεντάρια.

Ἦξερα πῶς κάπου κεῖ βρισκότανε

ένα ενεχυροδανειστήριο, όπου μάλιστα δεν είχα πάει ως τώρα.

Κάτω από την πόρτα, προτού ανέβω—τὸ γραφεῖο ἦτανε στὸ δεύτερο πάτωμα—έβγαλα γρήγορα γρήγορα τὸ γελέκο μου, τὸ δίπλωσα καὶ τὸ βάλσα στὴ μασκάλη. Ἐπειτα ανέβηκα καὶ χτύπησα, μπήκα, ἔκαμα μιὰ ὑπόκλησι καὶ πέταξα τὸ γιλέκο μου στὸν πάγκο.

—Μιάμιση κορόνα, εἶπε ὁ ὑπάλληλος.

—Ναί, ναί, εὐχαριστῶ. Μὲ στένεβε πολὺ, ἀλλίως δὲ θὰ τὸ χωριζόμουν βέβαια.

Πῆρα τὸ χρεῖμα, τὴν ἀπόδειξι κ' ἔφυγα. Καλὴ αὐτὴ ἡ ἰδέα τοῦ γελέκου. Θὰ μοῦμεναν ἀρκετὰ γιὰ ἓνα καλὸ γεῦμα καὶ προτοῦ βεβαίως τὸ ἄρθρο μου ἐπὶ τῶν «ἐγκλημάτων τοῦ μέλλοντος» θὰ ξετελειώσῃ. Ἀρχισα νὰ βρῶ καλυτέρα τὴ ζωὴ καὶ βιάστηκα νὰ βρῶ τὸν ἄνθρωπό μου γιὰ νὰ τὸν ξεφορτωθῶ.

—Παρακαλῶ! τοῦ εἶπα. Εἶμαι εὐτυχὴς ποὺ ἀπηνθύνθητε εἰς ἐμὲ πρῶτον.

Πῆρε τὰ λεφτὰ χωρὶς νὰ βγάλῃ τι μουνδιά. Μὲ κοίταξε καλὰ καλὰ. Μοῦ πέρασε ἡ ἰδέα πὼς κεῖνο ποὺ τοῦ προκαλοῦσε τὴν προσοχὴ ἦτανε ἔξωρα τὸ παντελόνι μου. Αὐτὴ τοῦ ἡ ἀναίδεια μὲ φούρκισε. Μὴ φανταζότανε τάχα ὁ κατεργάρης πὼς ἦμουν πραγματικά τόσο φτωχὸς, ὅσο φαινόμουν; Μὴ δὲν εἶχα ἀρχίσει ἄρθρο δέκα κορονῶν; Τίποτα δὲ μὲ φόβιζε γιὰ τὸ μέλλον· εἶχα πολλὰ σίδερα στὴ φωτιά. Στὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς μὲ τί δικαίωμα ἀνεκατεβότανε στὶς ὑποθέσεις μου ἓνας ὅλως διόλου ἄγνωστός μου, ἓνας ἄνθρωπος μάλιστα ποὺ εἶχα ἐλεήσει; Τὸ κοίταγμα τοῦ μὲ στενοχώρησε καὶ θέλησα νὰ τοῦ δώσω ἓνα καλὸ μάθημα προτοῦ χωριστοῦμε. Τὸν τράβηξα ἀπὸ τὸν ὥμο καὶ τοῦ εἶπα:

—Ἀνθρωπέ μου, γιατί χάσκετε καὶ κοιτάτε τὸ παντελόνι ἐνὸς κυρίου ποὺ σὰς ἔδωκε μιὰ κορόνα; Ἄν αὐτὴ εἶναι ἡ συνήθειά σας, πιστέψτε με δὲν εἶναι καθόλου καλὴ.

Σήκωσε τὸ κεφάλι του, ἀκούμπησε στὸν τοῖχο καὶ μὲ κοίταξε μ' ἀνοιχτὸ στόμα. Κάτι πολὺ θλιβερὸ στριφογυρίζει

πίσω ἀπ' τὸ κούτελό του. Εἶχε πιστέψει φαίνεται πὼς ἤθελα νὰ τὸν κοροϊδέσω, γιατί μοῦ γύριζε πίσω τὰ χρεῖματα.

Χτύπησα τὴ φτέρνα μου στὸ χῶμα καὶ βλαστήμησα... ὤφειλε νὰ τὰ κρατήσῃ. Φανταζόταν μήπως πὼς ἤθελα νὰ κάμω ὅλες αὐτὲς τὶς φασαρίες γιὰ τὸ τίποτα... Εἶχε νὰ κάμῃ μὲ ἐντιμὸν ἄνθρωπο, ἐντιμὸ ἀπ' τὴν κορφὴ ὡς στὰ νύχια. Μὲ λίγα λόγια τὰ λεφτὰ ἤτανε δικὰ του... παρακαλῶ, τίποτε... χαίρω πολὺ. Χαίρετε!

Ἐφυγα. Εἶχα ἀπαλλαγῇ ἀπὸ κεῖνο τὸ μαρτύριο ἐπιτέλους.

Κοίταξα νὰ δῶ κανένα παντοπωλεῖο, βρῆκα ἓνα, οἱ βιτρίνες τοῦ ἦτανε φορτομένες φαγώσιμα· ἀποφάσισα νὰ μῶ μέσα νὰ ψωνίσω τίποτα γιὰ τὸ δρόμο.

—Δίγο τυρὶ κ' ἓνα φραντζολάκι, εἶπα καὶ τοὺς πέταξα τὴ μισή μου κορόνα.

—Ψωμί καὶ τυρὶ ὅλο τὸ ποσό; ρώτησε ἡ μπακάλισα εἰρωνικά, χωρὶς νὰ μὲ κοιτάξῃ.

—Μάλιστα, ἀποκρίθηκα ἐγὼ ἀτάραχος.

Μοῦ δώκανε τὸ πακετάκι μου, καλημέρισα εὐγενέστατα τὴ γριὰ χοντροπατρόνα καὶ τράβηξα ἀπάνω γιὰ τὸν κῆπο ὅσο μπορούσα πὺρ γρήγορα.

Βρῆκα ἓνα παγκάκι ἀδειονό, ξαπλώθηκα κι' ἀρχισα νὰ κατεβάζω λαίμαργα τὸ φαγί μου. Μοῦκαμε πολὺ καλὸ. Ἦτανε καιρὸς ποὺ δὲν εἶχα φάει τόσο καλὰ κι' αἰσθανόμουν τὸν ἑαυτό μου νὰ πλημμυρίζῃ σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὴν εὐεξία κεῖνη ποὺ νιώθη κανεὶς ἅμα κλάψη πολὺ, τὸ θάρρος μου αὖξαινε καὶ δὲν εὗρισκα πᾶ ἄξιο νὰ γράψω ἄρθρο σὲ τόσο κοινὸ σὰν τὰ «ἐγκλήματα τοῦ μέλλοντος» θέμα, ποὺ στὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς ὁ καθένας μπορούσε νὰ καταπιαστῇ σὰ νὰ πρόκειταν γιὰ ἱστορία. Ἐνιωθα τὸν ἑαυτό μου ἱκανὸ γιὰ σπουδαιότερα πράγματα κ' ἦμουν σὲ θέσι νὰ νικήσω κάθε δυσκολία· ἀποφάσισα λοιπόν, νὰ γράψω ἓνα ἄρθρο σὲ τρία μέρη ἐπὶ τῆς φιλοσοφικῆς διαισθήσεως... Θὰ μοῦ δινότανε μιὰ πρῶτης γραμμῆς εὐκαιρία νὰ ξεκουρελιάσω κάμποσες σοφιστεῖες αὐτουνοῦ τοῦ Κάντ. Θέλησα νὰρχίσω ἀμέσως τὴ δου-

λιά μου, μὰ εἶδα πὼς δὲν εἶχα μολύβι, τόχα παρατήσῃ καὶ κεῖνο μέσα στὴν τσέπη τοῦ γιλέκου μου, στὸ ενεχυροδανειστήριο.

Θεέ μου! Πὼς μοῦρχονταν ὅλα ἀνάποδα!.. Θεέ μου! Βλαστήμησα κάμποσο, σηκώθηκα κι' ἀρχισα νὰ σουλατσάρω. Ἦσυχία παντοῦ. Πρὸς τὸ μέρος τοῦ Περίπτερου τῆς βασιλίσσας μερικὲς γκουβερνάντες κυλούσανε τὰ καροισάκια τους· ὅς' ἀπ' αὐτὲς ψυχὴ. Ἦμουν πολὺ ἐρεθισμένος καὶ σουλατσάριζα θυμομένα μπροστὰ στὸ μπαγκάκι μου. Εἶχα γίνῃ ἔξω φρενῶν. Παντοῦ ἀτυχίες! Ἐνα κοτζάμου ἄρθρο σὲ τρία μέρη δὲ θὰ συγγραφότανε, κι' ὁ λόγος ἐπειδὴ δὲν εἶχα ἀπάνω μου ἓνα μολυβάκι, ἓνα τοσοδούλι μολυβάκι πενταρίτικο!

Ἄν πήγαινα ὅμως νὰ ξαναπάρω τὸ δικό μου θᾶχα καιρὸ νὰ γυρίσω καὶ νὰ γράψω κάμποσο, προτοῦ πλημμυρίσῃ ὁ κόσμος τὸ πάγκο. Ἦ εὐτυχία πολλῶν ἀνθρώπων κρεμότανε ἴσως ἀπὸ αὐτό μου τὸ ἄρθρο ἐπὶ τῆς φιλοσοφικῆς διαισθήσεως... Ποῦ ξέρεις; ἔλεγα μέσα μου, μπορούσε νὰ ὠφελήσῃ ὄχι καὶ λίγο τοὺς νέους. Ὑστερα ἀπὸ ὠριμότερη σκέψι, δὲ μοῦρχότανε καλὸ νὰ θίξω τὸν Κάντ. Μποροῦσα κάλλιστα νὰ τὸ ἀποφύγω, δὲν εἶχα παρὰ νὰ παρακάμψω στὴν ὥρα του τὸ ζήτημα· ὅσο ὅμως γιὰ τὸ Ρενάν! Ἄ! δὲν ἔδινε καμμιάν ἐγγύησι γιὰ τὸ Ρενάν, αὐτὸν τὸν παλιόπαπα.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἦτανε ἀνάγκη νὰ γίνῃ ἓνα ἄρθρο ἀπὸ κάμποσες στήλες... τὸ νοῖκι ἀπλήρωτο... τὸ ἐκφραστικώτατο βλέμμα τῆς σπιτονοικοκυρᾶς κάθε πρωτῇ, ποὺ τὸν ἀπάνταινα στὴ σκάλα! Αὐτὸ τὸ βλέμμα ἔφτανε γιὰ νὰ μὲ κάμῃ περίλυπο ὅλη τὴν ἡμέρα· δὲ μπορούσε νὰ μοῦ τύχῃ νάμῃ λιγάκι εὐθυμος καὶ νάσου αὐτὴ ἡ ματιά. Ἐπρεπε νὰ ξεμπερδέβω. Βγῆκα βιαστικά ἀπὸ τὸ πάγκο καὶ τράβηξα γιὰ τὸ ενεχυροδανειστήριο, νὰ πάρω πίσω τὸ μολύβι μου.

Στὸ δρόμο, καθὼς περνοῦσα δίπλα ἀπὸ δυὸ κοπέλες, ἄγγιξα χωρὶς νὰ θέλω τὸ μπράτσο τῆς μιανῆς. Τὴν κοίταξα, ἦτανε στρογγυλοπρόσωπη καὶ λιγάκι ὠχρή. Στὸ ἄγγιγμά μου κοκκίνησε, πρᾶμα ποὺ τὴν ἔκανε ἐξαιρετικά ὁμορφή. Γιατί

νὰ κοκκίνισε τάχα; Ἴσως τὴ ντροπίασε καμιά ἀδιάντροπη λέξη τῶν διαβατῶν; Ἴσως καὶ καμιά κρυφὴ σκέψη; Ἴσως ἐπειδὴ εἶχ' ἄγγιξῃ τὸ μπράτσο τῆς. Τὸ στήθος τῆς ἀνεβοκατέβαινε κάτω ἀπ' τὸ κορσάζ, κ' ἡ χούφτα τῆς ἔσφιγγε νευρικὰ τὸ χέρι τῆς ὀμπρέλας τῆς. Τί νᾶξε; Στάθηκα καὶ τὶς ἄφηκα νὰ προσπεράσουν. Ἦμουν κακοδιάθετος· ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ ἡ ἱστορία τοῦ μολυβιοῦ, ἀπὸ τὴν ἄλλη πάλι, ἐπειδὴ εἶχα κάμποσο καιρὸ νὰ φάω τὸ ψωμόττυρο μοῦ βάραινε τὸ στομάχι. Μοῦρθε μιὰ ἀλλόκοτη ἰδέα. Ἦθελα νὰ τρομάξω τὴν κόρη ποὺ κοκκίνησε. Ἐτρεξα τὴν προσπέρασα, καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ στέκοντας, γύρισα ἀπότομα καὶ τὴν κοίταξα καλὰ καλὰ. Τὴν κοίταξα μὲ στὰ μάτια, κ' ἓνα ὄνομα ποὺ ποτὲ δὲν εἶχα ἀκούσῃ ἦρθε στὰ χεῖλιά μου, ἓνας ἦχος νευρικὸς ποὺ γλιστροῦσε; Ὑλαγιαλή! Τὴν πλησίασα, κορδόθηκα καὶ μὲ τὸ σοβαρώτερο τόνο τῆς εἶπα:

—Σᾶς ἔπεσε τὸ βιβλίό σας, δεσποινίς!

Μποροῦσα νὰ μετρῶ τοὺς χτύπους τῆς καρδιᾶς μου.

—Τὸ βιβλίό μου; . . . ρώτησε ἔτσι τὴ συντρόφισσά τῆς κ' ἐξακολούθησε τὸ δρόμο τῆς.

Τὶς πῆρα ἀπὸ πίσω. Ἐβλεπα πολὺ καλὰ πὼς ἔκανα κάτι ἄπρεπο, μὰ ἔλα ποὺ δὲν μπορούσα νὰ κάμω κι' ἄλλιως. Ἦ ἔξαψι μου μοῦ ἔμπνεε τὶς πὺρ παλαβὲς ἰδέες. Κι' ἂν ἔλεγα στὸν ἑαυτό μου πὼς φερνόμουν σὰν ἡλίθιος, δὲ βαριέσαι! Τοὺς ἔκανα ἀπὸ πίσω τὶς πὺρ κουτὲς γκριμάτσες, ἔπειτα προσπερνοῦσα βιαστικά κ' ἔβηκα δίπλα τους, σὰ λυσσασμένος. Ἀργότερα περπατώντας σιγὰ σιγὰ, λίγα βήματα πὺρ μπροστὰ τῆς, αἰσθανόμουν τὰ μάτια τῆς στὴ ράχη μου κι' ἀπ' τὴ ντροπὴ μου ἔσκυβα χωρὶς νὰ τὸ θέλω ποὺ τὴν εἶχα φέρῃ σὲ στεναχώρια. Λίγο λίγο μοῦρθε τὸ παράξενο αἰσθημα πὼς βρισκόμουν πολὺ μακριὰ, σ' ἄλλα μέρη, πὼς δὲν ἦμουν ἐγὼ ποὺ περπατοῦσα κειδὰ χάμω κ' ἔκανα κεῖνα τὰ πράματα.

—Σὰν ξαναπέρασε πάλι κοντά μου, σ' ἓνα βιβλιοπωλεῖο ποὺ εἶχα σταματήσῃ ξεπίτηδες, ξεφύτρωσα πάλι μπρο-

στά της και τῆς εἶπα ξανά :

—Σὰς ἔπεςσε τὸ βιβλίό σας, δεσποινίς !

—Ὅχι ! Ποιὸ βιβλίον, εἶπε στενωχωρημένη. Καταλαβαίνεις γιὰ τὸ βιβλίον μιλᾷ : Καὶ σταμάτησε.

Διασκέδαζα μὲ τὴ σύγχυσί της. Ἡ ἀνησυχία ποὺ ἔβλεπα ζωγραφισμένη στὰ μάτια της μ' ἔθελγε. Δὲν μπορούσε νὰ καταλάβῃ τὰ δίχως νόημα λόγια μου : δὲν εἶχε κανένα βιβλίον, οὔτε μιὰ κόλλα χαρτί δὲν εἶχε, καὶ μ' ὅλο τοῦτο ψαχνότανε· κοίταξε πολλές φορές τὰ χέρια της, κοίταξε πίσω τὸ δρόμον ποὺ εἶχε περάσῃ. Προσπαθοῦσε, τυραννοῦσε τὸ μικρὸ κεφαλάκι της νὰ θυμηθῇ, νὰ καταλάβῃ ἐπὶ τέλους γιὰ τὸ βιβλίον μιλῶσα. Ἀλλάζει χρώματα, ἡ ἔκφρασί της γινότανε κάθε δευτερόλεπτον διαφορετική, ἀνάσαινε στεναχωρημένα κι' αὐτὰ τὰ κουμπιὰ στὸ φόρεμά της φαίνονταν νὰ μὲ κοίταζαν σὰ μιὰ σειρά κατατρομαγμένα μάτια.

—Μὴν ἀπασχολεῖσαι πιά μὲ δαύτονε, τῆς εἶπε ἡ συντροφισσά της τραβώντας την ἀπ' τὸ χέρι· βλέπεις πὼς εἶναι μεθυσμένος. Δὲν τὸ κατάλαβες ἀκόμα πὼς εἶναι μεθυσμένος ;

Ἄν καὶ κείνη τῇ στιγμῇ ἤμουνα ὅλος διόλου ξένος τοῦ ἑαυτοῦ μου, ἔρμαιο ἀοράτων ἐπιδράσεων, ἀντιλαμβανόμουν ὅτι δῆποτε γινότανε γύρο μου.

Ἐνας πελώριος καστανὸς σκύλος διάβαινε τὸ δρόμον τρέχοντας· φοροῦσε μιὰ λεπτὴ λαιμαριά ἀπὸ ἄσπρο μέταλλο. Ἐνα παράθυρον ἀνοίξε στὸ δεύτερον πάτωμα κάποιου σπιτιοῦ· μιὰ δούλα ἀνασκουμπωμένη ἔσκυβε κι' ἄρχισε νὰ καθαρίζει τὸ ἔξω μέρος τῶν τζαμιῶν. Τίποτα δὲ μοῦ ἔφευγε. Ἐπαιρνα εἰδησι τοῦ κάθε τι, τὸ πνεῦμα μου εἶχε ὅλη του τὴν ἐτοιμότητα. Ἀντιλαμβανόμουν τὰ πράγματα κατακάθαρον, ὥς νὰ εἶχε χυθῇ γύρω μου ξαφνικὰ δυνατό φῶς. Εἶχανε κι' οἱ δύο τους ἀπὸ ἓνα μπλὲ φτερό στὸ καπέλο, καὶ στὸ λαιμὸ φοροῦσανε κ' οἱ δύο μιὰ κορδέλα ἀπὸ σκοτσέζικο μετάξι. Μοῦ κατέβηκε ἡ ἰδέα πὼς ἦταν ἀδερφάδες.

Μπρὸς σ' ἓνα μουσικὸ κατὰστημα συζήτησαν λίγο. Σταμάτησα κι' ἐγώ. Ἐπειτα ξαναγύρισαν, πέρασαν μπροστά μου καὶ τράβηξαν ὡς στὴν πλα-

τεία Σάνκτ—Ὁλαφ. Τὶς ἀκολουθοῦσα πάντα ἀπὸ τόσο κοντά, ὅσο μοῦ ἐπιτρεπε ἡ θρασυτήτά μου. Γύρισαν καὶ μοῦ ὤξανε μιὰ ματιὰ ποὺ μαρτυροῦσε περιέργεια μαζί καὶ τρόμον. Δὲ μοῦ φάνηκε νὰ θύμωσαν, δὲ χαλάσανε τὰ μούτρα τους. Ἡ ὑπομονή τους αὐτὴ μ' ἀποστόμωσε καὶ χαμήλωσα τὰ μάτια. Δὲν ἤθελα πιά νὰ τοὺς γίνω φορτικός. Κι' ἂν τὶς ἀκολουθοῦσα τὸκανα ἐπειδὴ ἤθελα νὰ τὶς βλέπω ἀπὸ μακριά, μόνο καὶ μόνο ἀπὸ εὐγνωμοσύνη, ὥς ποὺ νὰ μπαίνουν πονθενὰ καὶ νὰ τὶς ἔχανα.

Μόλις φτάσαμε μπρὸς στὸν ἀριθμὸ 2—ἓνα μεγάλο σπῆτι μὲ τέσσαρα πιτώματα—στάθηκαν καὶ πισογυρίζοντας μιὰ ἀκόμη φορά, μὲ κοίταξαν, ἔπειτα ἀνοίξαν καὶ μπήκανε μέσα. Ἀκούμπησα στὸ στύλον ἑνὸς φαναριοῦ κι' ἀγκρομάστηκα τὸν κρότον ποὺ κάνανε τὰ βήματά τους στὶς σκάλες.

Τότε συνέβηκε κάτι πολὺ παράξενο. Κουρτίνες τραβήχτηκαν, ἓνα παράθυρον ἀνοίξε, ἓνα κεφάλι πρόβαλε καὶ δυὸ μάτια μὲ παράξενη ἔκφραση καρφώθηκαν ἀπάνω μου. Ὑλαγιαλή ! μουρμούρισα σχεδὸν φωναχτὰ καὶ κατάλαβα πὼς κοκκίνισα. Γιατὶ δὲν φώναξε βοήθεια ; Γιατὶ δὲν ἔστειλε κανένα νὰ μοῦ δείξῃ τὸ δρόμον ποὺ φεύγουν ; Γιατὶ δὲ μοῦ πετοῦσε στὸ κεφάλι τὴ γλάστρα ποὺ εἶχε μπροστά της ; Στεκόμαστε ἀκίνητοι κι' οἱ δύο καὶ κοιταζόμαστε μὲς τὰ μάτια αὐτὸ κρατᾷ κάμποσον ἀνάμεσα παράθυρον καὶ δρόμον ἀλλάζονται σκέψεις ὅλες αὐτὲς τὶς στιγμές, μὰ οὔτε ἓνας λόγος, οὔτε ἓνα κἂν κούνημα τῶν χειρῶν. Ἐπειτα ἡ κοπέλλα γυρίζει πρὸς τὰ μέσα, μιὰ ἀνατριχίλα περνᾷ ὅλο μου τὸ κορμί, ἓνα ξάφνιασμα ἀπ' τὸ μυαλό μου : βλέπω ἓναν ὅμοιον νὰ στρίβῃ, μιὰ πλάτη νὰ χάνεται βαθιὰ στὸ δωμάτιο. Ὁ τρόπος αὐτὸς ποὺ φεύγε ἀργά, ἀργά, ἡ κίνησιν ἐκείνη τοῦ ὅμου, σὰ χαιρετισμός... Ἀ ! τὸ αἷμα μου, ὅλο μου τὸ αἷμα, τὸνιωθε τὸ ντελικάτο της αὐτὸ φέροισιμο κι' ἤμουνα πέρα καὶ πέρα εὐτυχισμένος. Ἐστριψα καὶ τράβηξα ἴσα κάτω.

Δὲν τολμοῦσα νὰ γυρίσω νὰ κοιτάξω πίσω μου καὶ δὲν ἤξερα ἂν εἶχε ξαναβγῇ στὸ παράθυρον. Ὅσο τὸ συλλογίζό-

μουνα αὐτό, τόσο γινόμενον νευρικὸς κι' ἀνήσυχος. Δὲν ἦταν καθόλου ἀπίθανον νὰ ξεναβγῇ ἐκεῖ καὶ νὰ κατασκοπεύε τώρα κάθε κίνησή μου· καὶ βέβαια δὲν ὑποφερόταν μὲ κανένα τρόπο νὰ τὸν παρακολουθοῦνε κανέναν ἀπὸ πίσω. Σοβαρευόμουν ὅσο μπορούσα, προσπαθοῦσα νὰ κάνω τὸ περπάτημά μου ἀμελημένο καὶ σκερτσόζικο, ὅσο ποὺ ἀπὸ τὶς πολλές προσπάθειες παρὰπαιρνα καὶ καταντοῦσε νὰ πηγαίνω σὰ μεθυσμένος. Καθὼς ἤθελα νὰ μὴ δείχνουμαι πὼς ἀνησυχῶ γιὰ ὅ,τι μπορούσε νὰ συμβαίῃ πίσω μου, κουνοῦσα τὰ χέρια μου, ἔφτυνα, σήκωνα ψηλὰ τὸ κεφάλι. Μὰ τίποτα ! ἐκεῖνα τὰ μάτια τᾶνιωθα καρφωμένα στὴ ράχη μου, τᾶνιωθα ἀπάνω μου καὶ μιὰ κρυάδα διέτρεχε ὅλο τὸ κορμί. Στὴν πρώτη πάροδο ποὺ βρῆκα μπροστά μου ἔστριψα καὶ τράβηξα γιὰ τὸ μολύβι μου.

Ὁ ὑπάλληλος δὲ μοῦ φερε καμιά δυσκολία, μοῦ δώκε τὸ γιλέκο καὶ μὲ παρέκάλεσε νὰ ψάξω μόνος μου. Τὸ βρῆκα, βρῆκα μάλιστα καὶ κάμποσες ἀποδείξεις τοῦ ἐνεχυροδανειστήριου, τὶς πῆρα κι' εὐχαρίστησα τὸν ἀξ ἀγάπητο κύριον. Μοῦ ἄρρεσε, νὰ σοῦ πῶ, καὶ θέλησα νὰ σηματοῖση καλὴ ἰδέα γιὰ μένα. Ἐκαμα δυὸ τρία βήματα κατὰ τὴν πόρτα κι' ἔπειτα, σὰ νὰ ξαφνίσαι κάτι τι, ξαναγύρισα, σίμωσα στὸ γραφεῖο καὶ γιὰ νὰ τοῦ προκαλέσω τὴν προσοχὴ ἄρχισα νὰ τραγουδᾶω μέσ' ἀπ' τὰ δόντια μου. Ἐβγαλα ἀπ' τὴν τσέπη μου τὸ μολύβι καὶ σηκώνοντάς το ψηλὰ μὲ τὸ χέρι :

—Εἶναι φυσικό, τοῦ εἶπα, πὼς δὲ θὰ ἔκανα τόσο δρόμον γιὰ ἓνα παλιομολυβάκι. Γιὰ τοῦτο ὅμως τὸ μολυβάκι τὸ ζήτημα εἶναι ὁλότελα διαφορετικό. Ὅσον μικρὴ κι' ἂν εἶναι ἡ ἀξία του, ὅσο ἀσήμαντο κι' ἂν σὰς φαίνεται, αὐτὸ τὸ μολυβάκι εἶναι κείνο ποὺ μὲ παρουσίασε ἐμένα στὸν κόσμον, ποὺ μὲ δημιούργησε, ποὺ μ' ἐτοίμασε θέση στὴ ζωῇ... Δὲν εἶπα τίποτε ἄλλο.

Σίμωσε τότε κι' αὐτὴς ἀπὸ τὸ μέσα μέρος τοῦ γραφείου : Ἐτσι ἔ; εἶπε κοιτάζοντάς με περίεργα.

—Μ' αὐτὸ τὸ μολύβι ποὺ βλέπτε, ἔξακολουθήσα ἐγὼ μὲ ψυχραιμία, συνέγραψα τὸ τρίτομον ἔργον μου ἐπὶ τῆς Φι-

λοσοφικῆς Διαισθήσεως. Δὲν ἀκούσατε νὰ γίνεταί λόγος ;

Πῶς, βέβαια, εἶχε ἀκούσει τὸ ὄνομα, τὸν τίτλον.

Ἐγὼ ἤμουν ὁ συγγραφέας του. Δὲν ἔπρεπε λοιπὸν νὰ παραξενέβεται ποὺ δὲν ἤθελα νὰ χάσω αὐτὸ τὸ παλιομολυβάκι. Μοῦ ἦταν τόσο ἀκριβό ! Τὸ ἀγαποῦσα σὰν κάτι ζωντανόν. Τὸν εὐχαρίστησα ἀπείρως γιὰ τὴν ὑποχρεωτικότητά του, θὰ τὸ θυμόμουν αὐτὸ ποὺ μοῦχε κάμῃ· ναί, ναί, θὰ τὸ θυμόμουν, ὅ,τι ἔλεγα ἐγὼ τὸλεγα. Δὲν ἤμουνα ἀπὸ κείνους ποὺ παίζουν μετὰ τὰ λόγια. Χαίρετε.

Στὴ σκάλα ποὺ κατέβαινα ἀπαντήθηκα μὲ μιὰ γυναικούλα, ποὺ κουβαλοῦσε μιὰ βαλίτσα στὸ χέρι της. Ἡ κακομοῖρα σὰ μ' εἶδε ποὺ κατέβαινα μὲ τέτιον τουπέ, στριμώχτηκε τρομαγμένη στὴν ἄκρη γιὰ νὰ μοῦ κάμῃ τόπον· τὸ κίνημά της αὐτὸ μ' ἔκαμε κ' ἔβαλα τὸ χέρι στὴν τσέπη νὰ τῆς δώσω κάτι ὅμως δὲ βρῆκα τίποτα, κατέβασα τ' ἄφτια καὶ πέρασα μπροστά της ντροπιασμένος. Σὲ λίγο τὴν ἀκουσα κι' αὐτὴ νὰ χτυπᾷ ἀπάνω τὴν πόρτα· τὴν ἤξερα καλὰ κείνη τὴν πόρτα, εἶχε κάτι κάγκελα καὶ καταλάβαινα ἀμέσως τὸ σκληρὸ ἤχον τοὺς ἅμα τ' ἄγγιζε κανείς.

Ἦτανε μεσημέρι· ἡ πόλη ὁλόκληρη βρισκότανε στὸ ποδάρι. Ἡ ὥρα τοῦ περπατοῦ ἀληστίαζε. Ἀπὸ τὴ μιὰν ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη ἡ ὁδὸς Κρόλ Γρόχαν ἦτανε γεμάτη κόσμος· ἀνθρώποι πῆγαν, ἔρχονταν, χαμογελοῦσαν, χαιρετιόντανε. Μάζεβα τοὺς ἀγκῶνες μου καὶ προσπαθοῦσα νὰ γίνωμι ὅσο τὸ δυνατό λιγνότερος· κατάφερα νὰ περάσω χωρὶς νὰ μὲ πάρουνε χαμπάρι κάποιοι φίλοι, ποῦχανε πιάσῃ τὴ μιὰ γωνιά στὸ Πανεπιστήμιον καὶ παρακολουθοῦσανε τοὺς περιπατητές. Καὶ τράβηξα ἀπάνω γιὰ τ' Ἀνάχτορα βυσιμένον σὲ σκέψεις.

Τὶ εὐθυμὰ ποὺ χορεύαν τὰ κεφάλια τοὺς αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι. Περνοῦσανε τὴ Ζωὴ σὰν νᾶτανε σελόνι χοροῦ. Οὔτε ἓνα μάτι ποὺ νὰ πρόδιδε λύπη, οὔτε μιὰ ράχη ποὺ νὰ φαίνετανε πὼς βάσταζε φορτίον, ἴσως καμμιά μαύρη σκέψη, κανέναν πόνον κορυφὸς νὰ μὴν τάραιε τὴν γαλήνη αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων. Κ'

ἤμουν κ' ἐγὼ ἀνάμεσά τους, περπατοῦσα σιμά, δίπλα τους, νέος κ' ἐγώ, κι' ὅμως εἶχα ξεχάσει τι εἶναι γαλήνη, τι εἶναι εὐτυχία. Δὲν ἦταν γιὰ μένα δικαίη ἡ Μοῖρα· μὲ κακομεταχειρίζονταν καὶ τὶ σκληρά. Δὲν ἀναγνώριζα τὸν ἑαυτό μου· ἄλλοτε ἤμουν πάντα χαρούμενος, τότε διαρκῶς, διαρκῶς θλιμμένος καὶ πικραμένος. Ἡ καθόμουνα πονθὲνὰ παράμερα ἢ ἔσερνα ἄλλοῦθε τὰ βήματά μου, παντοῦ καὶ πάντοτε, χίλιες ἀσημαντότητες ἀθλίες μου ἀπασχολοῦσαν τὸ μυαλό μου ἀνεσκόρπιζαν τὶς πνευματικές μου δυνάμεις. Ἐνα σκυλί, ἕνα τριαντάφυλλο σὲ μια μπουτονιέρα, ἦτανε πράγματα ἀξία νὰ μὲ ἀπασχολήσουν ὥρες. Τι ἦτανε τὸ κακὸ ποὺ μοῦχε ἔρθη; Μ' εἶχε σημεῖο ὁ Θεός; ἀλλὰ γιατί ἐμένα; γιατί εἰδικὰ ἐμένα καὶ ὄχι ἕναν ἄλλο ἄνθρωπο, ἀπὸ ἄλλοι, ἀπὸ τὴ Νότιο Ἀμερικὴ ἢ ἀπὸ ὅπου διάολο ἢ θελε;

Τυρανοῦσα τὸ μυαλό μου μὰ ὅσο κι' ἂν προσπαθοῦσα δὲν μπορούσα νὰ ἐξηγήσω αὐτὴ τὴν ἰδιοτροπία τοῦ Θεοῦ, δὲ μπορούσα νὰ καταλάβω ποῖος λόγος σύντρεχε νὰ ὀριστῶ ἐγὼ γιὰ ἀντικείμενο πειραμάτων τῆς Θείας Πρόνοιας. Ἦτανε πολὺ παράξενο, μέσα ἀπὸ ἕναν ὁλόκληρο κόσμον νὰ διαλεχτῶ ἐγὼ γι' αὐτὴ τὴ δουλιά· μὴν τάχα δὲν ὑπῆρχε νὰ κειδαχάμω, δυὸ βήματα μακριά, ὁ πούλητῆς παλιῶν βιβλίων ἢ μήπως τάχα εἶχανε χαθῇ τόσοι πλούσιοι ἐφοπλιστὲς ἀπὸ τὴν παρὰ;

Ἦθελα νὰ σκέπτονται ἄλλα πράγματα, δὲν τὸ κατάφερα ὅμως, ἔβρισκα ὁλοένα ἀκλόνητα ἐπιχειρήματα ἐναντίον τῆς αὐθαίρετης ἀπόφασης τοῦ Θεοῦ. ποὺ χτυποῦσε ἐμένα γιὰ ὅλου τοῦ κόσμου ἰς ἁμαρτίες. Ἀκόμη καὶ σὰν βρῆκα ἕνα παγκάκι καὶ κάθησα, τὸ ζήτημα αὐτὸ ἔξακολουθοῦσε νὰ μὲ ἀποροφᾷ καὶ μ' ἐμπόδιζε νὰ σκεφτῶ ἄλλο τίποτα.

Ἀπὸ τὸ Μάη εἶχαν ἀρχίσουν οἱ στεναχώριες μου ἀπὸ τότε, μέρα μὲ τὴν ἡμέρα, αἰσθανόμουναι τὶς δυνάμεις μου νὰ λιγοστεύουν. Ἐνα κοπάδι κακούργικα ζωντόβολα εἶχαν ἐγκατασταθῇ μέσα μου, καὶ μὲ κούφοναν, σκάβανε τὸ κουφάρι μου. Μὴν ἔπρεπε τάχα νὰ πεθάνω; θὰ τῷθελε ὁ Θεός; Σηκώθηκα κ' ἔκαμα μπρὸς στὸ παγκάκι μου κάμπουσα σου-

λάτσα. Ὑπέφερα τρομερὰ κεῖνη τὴ στιγμή· τὸ χέρι μου πονοῦσε πολὺ καὶ μὲ δυσκολία τὸ κρατοῦσα ὅπως πάντα. Σὰ νὰ μὴ μούφταναν ὅλα τὰλλα, ἐπειδὴ εἶχα φάη πολὺ ἤμουν ζαλισμένος κι' εἶχα ἀνακατομάρες. Περπατοῦσα, κ' οἱ ἄνθρωποι μοῦ φαίνονταν σὰν σκιὲς διαβατάριες. Δυὸ κύριοι ἦρθαν κ' ἐγκαταστάθηκαν στὸ παγκάκι μου, ἀνάψανε τὰ ποῦρα τους κ' ἄρχισαν νὰ συνομιλοῦν δυνατὰ· αὐτὸ μὲ πείραξε στὴν ἀρχή, μοῦρθε ἢ ἰδέα νὰ τοὺς μιλήσω, μὰ δὲν τόκαμα, τοὺς γύρισα τὴ ράχη καὶ τραβήξα γιὰ τὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ πάρκου. Βοήκα ἐκεῖ ἕνα παγκάκι ἀδειανὸ καὶ κάθησα.

Ἡ σκέψη αὐτὴ σχετικὰ μὲ τὸ Θεό, ἄρχισε νὰ μὲ πιάνη καὶ πάλι. Ἀλλὰ γιατί λοιπόν, κάθε φορὰ ποὺ προσπαθοῦσα νὰ σηκώσω κι' ἐγὼ κεφάλι ἐρχότανε νὰ μοῦ κάμη ἀντίπραξη; γιατί ἐρχότανε νὰ καταστρέψῃ ὅτι εἶχα καταφέρει, ἐνῶ ἐγὼ ὁ αἰνός δὲ ζητοῦσα ἄλλο παρὰ τὸν ἐπιούσιό μου; Εἶχα παρατηρήσει πολὺ καθαρὰ πὼς σὰν ἔκανα πολὺν καιρὸ νὰ φάω μοῦ φαινότανε πὼς τὸ μυαλό μου διάρρηε, δὲν ξέρω, σὰ ν' ἀδειάζε τὸ κεφάλι μου, γινόταν ἐξαιρετικὰ ἀλαφρὸ καὶ δὲν τῶνιωθα πιά στοὺς ὤμους. Καὶ τὰ μάτια μου, τὸ αἰσθανόμουν, ἀνοίγανε ὑπερβολικὰ κάθε φορὰ ποὺ κοιτάζανε κανένα.

Ἡ ταραχὴ μου μεγαλόνε, μεγάλονε κ' ἡ ὀργή μου ἐναντίον τοῦ Θεοῦ. οἱ στεναχώριες μου ἦταν ἀτελείωτες. Ἀ! ἂν πίστευε πὼς θὰ μὲ προσελκύσει κοντὴ τερά του καὶ πὼς θὰ μ' ἔκανε καλύτερο μὲ τὸ νὰ μοῦ μαζέβῃ τριβόλους καὶ παγίδες στὸ δρόμο μου, ὑποβάλλοντάς με σὲ τόσο φριχτὴ δοκιμασία ἦταν ἀπατημένος, μάλιστα μπορούσα νὰ τὸν βεβαιώσω. Καὶ σηκώνοντας τὰ μάτια μου βουρκομένα ἀπὸ ἐπαναστατικὰ δάκρυα, τοῦ τὸ εἶπα μιὰ καὶ καλή, τοῦ τὸ εἶπα καθαρὰ καὶ ξάστερα καὶ μὲ τὴν καρδιά μου ἤσυχη.

Ὅσες παπαγαλίστικες φράσεις εἶχα μάθει παιδί, μοῦ ἐρχότινε στὸ μυαλό, οἱ ρυθμοὶ τῆς βίβλου χορέβανε στ' αὐτιά μου· κουβέντιαζα σιγαλὰ μόνος μου μὲ τὸ κεφάλι γεμμένο στὸν ὄμο, σὲ μιὰ ἐκφραση σαρκαστικῇ. Γιατὶ ν' ἀνησυχῶ μὲ ὅτι θὰ μπορούσα νὰ φάω, μ' ὅτι θὰ μπορούσα νὰ πιῶ, μ' ὅτι τέλος πάντων

ζητοῦσε νὰ γεμίσει αὐτὸς ὁ χυδαῖος σάκος τροφῶν, ποὺ καλεῖται τὸ ἐπὶ τῆς γῆς σῶμα μου; Μήπως ὁ Πατήρ μου, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, δὲν ἐπρονόησε καὶ γιὰ μένα, ὅπως καὶ γιὰ τὰ στρουθία τοῦ οὐρανοῦ, μὴ θεῖα του εὐδοκία δὲν ἔδειξε μὲ τὸν δάκτυλό του ἐμένα, ὡς τὸν ἐκλεκτόν του ἐπὶ τῆς γῆς; Ὁ Θεὸς ἔχωσε τὸ δάκτυλό του μέσα στὰ νεῦρα μου καὶ σιγὰ σιγὰ, ἐλαφρότατα, μοῦ ἀνακάτεψε λίγο τὶς ἴνες ποὺ τὸ ἀποτελοῦν. Ὅταν ἀποτραβήξε τὸ δάκτυλό του ὁ Θεὸς ἴνες, λεπτὲς λεπτὲς κλωστήτσες ἀπὸ τοὺς σπάγγους τοῦ νευρικοῦ μου συστήματος, κόλλησαν ἀπάνω του καὶ τραβήχτηκαν μαζί του. Καὶ στὴ θέση αὐτοῦ τοῦ δάκτυλου, ποὺ εἶναι ὁ δάκτυλος τοῦ Θεοῦ, ἀπόμεινε μιὰ ἀνοιχτή, ὀλάνοιχτη τρύπα καὶ στὸ μυαλό μου ἀπόμειναν πληγές. Ὁ Θεὸς μὲ ἄγγιξε ἐκεῖ μὲ τὸν δάκτυλον τῆς χειρὸς του καὶ μὲ ἄφησε, δὲ μὲ ξανάγγιξε πιά, δὲν ἐπέτρεψε νὰ μοῦ συμβῇ κανένα κακό. Καὶ μ' ἄφησε νὰ πορευθῶ ἐν εἰρήνῃ καὶ μ' ἄφησε νὰ πορευθῶ μὲ τὴν ἀνοιχτὴ μου πληγή. Καὶ κανένα κακὸ δὲν μοῦ ἦρθε ἀπὸ τὸ Θεό, ποὺ εἶναι ὁ Κύριος πάσης αἰωνιότητος.

Ὁ ἀέρας ἔφερε ἤχους μουσικῆς. Ἐπαίζαν στὸ πάρκο τῶν σπουδαστῶν. Ἀρα θάτανε δύο ἢ ὥρα. Ἀποφασισμένος νὰ γράψω κάτι τί, πῆρα τὸ χαρτί μου. Τὰ μπυλιέτα μου κουρεῖον μου μοῦ ἔπρεσαν ἀπὸ τὴν τσέπη. Τὰ μέτρησα, ἦταν ὅλα ἑξή. Δόξα σοι ὁ Θεός! εἶπα ἄθελα, θὰ μπορῶ τοῦλάχιστο νὰ ξυρίζομαι μερικὲς βδομάδες ἀκόμη καὶ νὰ εἶμαι εὐπρόσωπος. Καὶ ἀμέσως ἔκανα κέφι μ' αὐτὸ τὸ μικροπράματάκι ποὺ μοῦ ἀνῆκε ἀκόμα. Δίπλωσα τὰ μπυλιέτα μὲ τὴ μεγάλη προσοχή καὶ τὰ ξανάβαλα στὴν τσέπη μου.

Μὰ νὰ γράψω ὅμως μοῦ ἦταν ἀδύνατο. Ἀπὸ τὶς πρῶτες γραμμὲς δὲν ἐρχόταν τίποτα, τὸ μυαλό μου ἔτρεχε ἄλλοῦ καὶ δὲν μπορούσα νὰ περιοριστῶ σὲ καμιά ὀρισμένη προσπάθεια. Τὸ κάθε τι μὲ ἀπασχολοῦσε, ὅτι ἔβλεπα μ' ἔκανε νὰ ἀφαιροῦμαι κι' ἦταν γιὰ μένα αἰτία καινούργιων ἐντυπώσεων. Μύγες, κουνούπια θρονιάζονταν στὸ χαρτί μου καὶ γυρίζανε τὸ μυαλό μου ἄλλοῦ. Φυσοῦσα γιὰ νὰ τὰ διώξω, φυσοῦσα δυνατότερα, φυσοῦσα ἀκόμη πιὸ δυνατὰ, μὰ χωρὶς

ἀποτέλεσμα. Τὰ ζωντόβολα αὐτὰ γίνονταν βαριά, στηρίζονταν στὰ πόδια τους καὶ ποὺ νὰ καταφέρῃς νὰ σοῦ ἀδειάσουν τὴ γωνιά. Ἐβρισκαν πάντα κάτι τι γιὰ νὰ ἀνέσουν, στρίμωγναν τὰ πόδια τους σὲ κανένα κόμμα ἢ σὲ καμμιὰ ἀνωμαλία τοῦ χαρτιοῦ καὶ κάθονταν ἐκεῖ ἀκλόνητα, ὡς ποὺ τοὺς κάπνιζε καὶ πετούσαν.

Πολλὴν ὥρα μ' ἀπασχόλησαν αὐτὰ τὰ τέρατα· εἶχα σταυρώσει τὰ πόδια μου καὶ διεσκέδαζα κυττάζοντάς τα. Οἱ ὄνειροπολήσεις μου διακόπηκαν ἀπὸ ἕνα δυὸ ξαφνικὰ ξενωνήματα κάποιου κλαρινέτου στὸ πάρκο. Ἀπελπισμένος ποὺ δὲν κατὰφερα νὰ τελειώσω τὸ ἄρθρο μου, ξανάβαλα στὴν τσέπη τὸ χαρτί κι' ἄφισα τὸ κορμί μου νὰ ἀκουμπήσῃ πίσω στὴ ράχη τοῦ πάρκου. Τὸ μυαλό μου ἦταν τόσο διαυγὲς κεῖνη τὴ στιγμή, ποὺ μπορούσα ἄκοπα νὰ συλλάβω καὶ νὰ μελετήσω τὶς πιὸ λεπτὲς ἰδέες. Ἀφίνα τὸ βλέμα μου νὰ κυλιέται ἀπὸ τὸ στηθὸς μου ὡς τὰ πόδια καὶ παρακολουθοῦσα τὰ ἀπότομα τινάγματα τοῦ ποδιοῦ κάθε φορὰ ποὺ χτυποῦσε ἡ ἀρτηρία. Ἀνασηκώθηκα λιγάκι καὶ κοίταξα προσεχτικὰ τὶς γάμπες μου· εἶχα ἀλλόκοτες διαθέσεις, ποτὲ δὲ μοῦ ἔχε παρουσιαστῇ τέτοιο πρᾶμα. Δονήσεις πληθὸς, ὅμοιες μὲ κύματα ἀπὸ ψυχρὸ φῶς διέτρεχαν τὰ νεῦρα μου. Ὅταν τὰ μάτια μου πέσανε στὰ παπούτσια μου, μοῦ ἐφάνη σὰ νὰ ξανάβρισκα ἕνα χαμένο κομμάτι τοῦ ἑαυτοῦ μου ὅλες μου οἱ αἰσθήσεις ἦταν συγκινημένες ἀπὸ εὐγνωμοσύνη, τὰ βλέφαρά μου πλημμύριζαν δάκρυα γιὰ τούτη τὴν ξανασυνάντησιν τοῦ ἑαυτοῦ μου, κι' ἐνιωθα τὰ παπούτσια μου ν' ἀφίνουν κάτι σὰ μιὰν ἀνάλαφρη πνοή, ἕνα σιγανὸ ψίθυρο ποὺ μοῦμιλοῦσε. Ἀδυναμία ἔλεγα μέσα μου αὐστηρὰ κ' ἔσφιγγα τὶς γροθιές. Ἀδυναμία! ξανάλεγα κ' εἰρωνεβόμουναι τὸν ἑαυτό μου καὶ τὸν περιγελοῦσα γιὰ κεῖνα τὰ καμικά του αἰσθημάτων· μιλοῦσα μὲ πολὴν αὐστηρότητα κι' ὁλοένα ἔσφιγγα μ' ὅλη μου τὴ δύναμιν τὰ μάτια μου γιὰ νὰ διώχνω τὰ δάκρυα. Σὰ νὰ μὴν εἶχα δῇ ποτὲ τὰ παπούτσια μου ἄρχισα νὰ μελετῶ τὴ φόρμα τους, κουνούσα τὰ πόδια μου γιὰ νὰ δῶ τὴ μιμική τους ἱκανότητα. Τὰ ψίδια ἦτανε τοιμένα. Ἐκάμα τὴν ἀνακάλυψιν πὼς οἱ ζῶντες καὶ οἱ ξαπρισμένους ραφές τους,

τοὺς ἔδιναν ἔκφραση καὶ φυσιογνωμία. Κάτι τί ἀπὸ μένα εἶχε ἐνσαρκωθῇ μέσα σ' αὐτὰ τὰ παπούτσια, μοῦ φαινόταν σὰ μιὰ πνοὴ ποὺ ἐρχόταν πρὸς ἐμένα, ἓνα κομμάτι τοῦ ἑαυτοῦ μου ποὺ ἦταν μιὰ πνοή...

Ἄρκετο χρόνο, ἴσως μιὰ ὥρα ὁλόκληρη, ἔκανα τέτοιους παραλογισμούς. Ἕνας κοντούλης γεροντάκος ἦρθε κ' ἔπιασε τὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ πάγκου μου· ἀγκομαχοῦσε ἀπὸ τὸ δρόμο καὶ κάθησε λέγοντας :

«Ναὶ ναὶ ναὶ ! ἂ ! ναὶ ναὶ ναὶ ναὶ !»

Ἄκουσα τὴ φωνή του, κ' ἦταν σὰν ἄνεμος ποὺ φύσησε καὶ μοῦ λαμπικάρισε τὸ κεφάλι. Παρίτησα τὰ πόδια μου στὴ τύχη τους· μοῦ φάνηκε πὼς ἡ συγχισμένη αὐτὴ κατάσταση τοῦ μυαλοῦ μου δὲν ἦτανε παρὰ ἡ ἡγὼ πειρασμένων καιρῶν, καιρῶν μακρονηῶν, ἑνὸς δυὸ χρονῶν ἀπόστασις, κατάσταση ποὺ ἡ ἀνάμνησή της εἶχε ἀρχίσει νὰ σβήνεται πιά ἀπὸ τὸ μυαλό μου. Βάλθηκαν νὰ κοιτάζω τὸ γερόντιο. Τὶ διάβολο μπορούσε νὰ μ' ἐνδιαφέρει ἐμένα τοῦτος ὁ γερομπασμένος ; Τίποτα, οὔτε τὸ παραμικρό. Κρατοῦσε στὰ χέρια του μιὰν ἐφημερίδα, μιὰ παλιὰν ἐφημερίδα, μὲ τὴ σελίδα τῶν ἀγγελιῶν πρὸς τὰ ἔξω εἶχε τυλιγμένο κάτω, μοῦ κινήθηκε ἡ περιέργεια καὶ μοῦ ἦτανε ἀδύνατο νὰ βγάλω τὰ μάτια μου ἀπὸ πάνω της, μοῦ κόλλησε ἡ περιέργεια ἰδέα πὼς ἡ ἐφημερίδα αὐτὴ μπορούσε νὰ ἦταν ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσα, μοναδική στὸ εἶδος της. Καθόμουν σὰ νὰ βροισκόμουν πάνω σὲ κάρβουνα, στριφογύριζα στὸ παγκάκι, κρατοῦσα τὸ κορμί μου ν' ἀκουμπᾶ πίσω, τὸ ξανάφερνα μπρός.

Μπορεῖ νὰ ἦτανε τίποτα δοκουμένα, ἔγγραφα κλεμένα ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα, ἔγγραφα ποὺ ἡ δημοσίευσή τους θὰ μπορούσε νὰ εἶναι ἐπικίνδυνη. Φαντάστηκα καμιά μυστικὴ συνθήκη, καμιά συνωμοσία.

Ὁ ἄνθρωπός μου καθότανε ἥσυχος καὶ συλλογιζότανε. Γιατί νὰ μὴ βαστάῃ τὴν ἐφημερίδα του ὅπως ὅλος ὁ κόσμος τὴν ἐφημερίδα πρὸς τὰ ἔξω ; Τὶ σήμαινε μὲ τὸν τίτλο μικρομυστικότητα ; Φαινότα- ὅλη αὐτὴ ἡ μικρομυστικότητα ; Φαινότα-νε πὼς δὲν ἠθελε μὲ κανέναν τρόπο νὰ ἐξαμολήσῃ τὸ πακέτο του, θά'λεγε κανὲν στεβότανε νὰ τὸ βάλλῃ. Κάτι ἔτρεχε τὸ

δίχως ἄλλο, τὸ δίχως ἄλλο.

Σήκωσα τὰ μάτια μου καὶ κοίταξα ἄλλοι. Ἐπειδὴ ἴσια ἴσια ἦτανε τόσο ἀδύνατο νὰ χωθῶ μέσα σ' αὐτὴ τὴ μυστηριώδη ὑπόθεση, ἔκανα τὸ μυαλό μου ἀπὸ τὴν περιέργεια. Ψάχτηκα στὶς τσέπες μου νὰ βρῶ τίποτα νὰ τοῦ προσφέρω γιὰ ν' ἀνοίξω κουβέντα. Βρῆκα τὰ μπιλιέτα τοῦ κουρείου μου, μὰ τὰ ξανάκρυψα πάλι γρήγορα γρήγορα. Ξαφνικά μοῦ κατέβηκε πὼς μπορούσα νάμαι λίγο ἀναιδῆς καὶ νὰ μὴ δειλιάζω, ψαχουλεύτηκα στὴν ἄδεια τσέπη κι' εἶπα : Ἐπιτρέπεται νὰ σὰς προσφέρω ἓνα τσιγάρο ;

Εὐχαριστοῦσε, δὲν κάπνιζε. εἶχε ἀναγκαστῇ νὰ τὸ κόψῃ ἐξ αἰτίας τῶν ματιῶν του. Δὲν ἔβλεπε διόλου σχεδόν. Σὰς εὐχαριστῶ πάρα πολύ.

Ἐπέφερε ἀπὸ τὰ μάτια του ἀπὸ πολλὸν καιρό, δὲν μπορούσε λοιπὸν νὰ διαβάσῃ οὔτε τίς ἐφημερίδες.

Οὔτε τίς ἐφημερίδες, δυστυχῶς.

Γύρισε καὶ μὲ κοίταξε. Τὰ ἄρρωστα μάτια του ἦτανε σκεπασμένα ἀπὸ μιὰ θολὴ ἄσπρη σκέπη, ποὺ τὰκανε νὰ μοιάζουν σὰν ἀπὸ πάγο, τὸ κοίταγμά του ἦταν ἀποκρουστικώτατο.

— Ξένος εἶστε ; ρώτησε.

— Ναί Δὲν μπορούσε ἀκόμη νὰ διαβάσῃ οὔτε τὸν τίτλο τῆς ἐφημερίδος ποὺ βαστοῦσε στὸ χέρι.

— Μὲ πολὺ κόπο. Εἶχε καταλάβῃ ἀμέσως πὼς ἦμουν ξένος, ἡ μιλιὰ μου εἶχε ἓνα κάποιο τόνο ποὺ τοῦ τὸ μαρτυροῦσε. Τοῦ ἦτανε πολὺ εὐκολο, εἶχε τόσο λεπτὴ ἀκοή ! Τὴ νύχτα, ὅταν ὅλοι κοιμόντουσαν, αὐτὸς μπορούσε ν' ἀκούῃ τοὺς διπλανοὺς στ' ἄλλο δωμάτιο ποὺ ἀνάσαιναν. Τὶ ἠθελε νὰ πῶ ποῦ κάθε-στε ;

Τὸ ψέμα ἦταν ἑτοιμο στὰ χεῖλῃ μου. Εἶπα ψέματα παρὰ τὴ θέλησή μου, χωρὶς πρόθεση καὶ χωρὶς ὑστεροβουλία.

— Πλατεῖα Σάνκτ Ὀλαφ 2.

— Ἀλήθεια ; Ἦξερε ὅλα τὰ πεζοδρόμια τῆς ὁδοῦ Σάνκτ Ὀλαφ. Ὑπάρχει ἐκεῖ ἓνα συντριβάνι, κάμποσα φανάρια, κάμποσα δέντρα, τὰ θυμόταν ὅλα. Τὶ ἀριθμὸ ;

Ἡ ἰδέα ποὺ μοῦχε κολλήσῃ δὲ μ' ἄφινε ἥσυχο καὶ σηκώθηκα ἀναμμένος. Μοῦ ἦταν ἀπαραίτητο νὰ ξεδιαλύνω μὲ κάθε τρόπο τὸ μυστικὸ τῆς ἐφημερίδας.

— Ἀφοῦ δὲ μπορεῖτε νὰ διαβάσετε αὐτὴ τὴν ἐφημερίδα, γιατί...

— Στὸ νούμερο 2 μοῦ φαίνεται πὼς εἴπατε, ἔ ; ἔξακολούθησε αὐτός, χωρὶς νὰ προσέξῃ τὴν ταραχὴ μου. Μιὰ φορὰ γνωρίζετε ὅλους τοὺς νοικάρηδες τοῦ ἀριθμοῦ 2. Πὼς τότε λένε τὸ σπιτονοικοκύρη σας ;

— Ἐπλάσα βιαστικά ἓνα ὄνομα καὶ τοῦ τὸ φούσκωσα νὰ μὲ ξεφορτωθῇ.

— Χαμπολάτι, εἶπα.

— Χαμπολάτι, ναί, ἔκαμε κι' αὐτὸς χωρὶς νὰ τοῦ ξεφύγῃ οὔτε συλλαβὴ ἀπὸ τὸ δύσκολο αὐτὸ ὄνομα.

Τὸν κοίταξα σαστισμένος. Ἦτανε σοβαρώτατος. Δὲν εἶχα προφτάσει νὰ προσφέρω τὸ κουτὸ αὐτὸ ὄνομα, ποὺ ἦτανε φαιμπρικοῦσμένο ἀνάκατα ἀπὸ κάθε λογῆς γράμματα καὶ τὸ εἶπε κι' αὐτός, δὲν ἐδίστασε, σὰ νὰ τῷχε ξανακούσῃ. Ἄφισε τὸ πακέτο δίπλα του στὸ παγκάκι κι' τότε ἀλήθεια ἦταν ποὺ ἀνατρίχιασα ὁλόκληρος ἀπὸ τὴν περιέργεια. Παρατήρησα πὼς ἡ ἐφημερίδα εἶδε δυὸ μεγάλες λαδιές.

— Ναυτικὸς δὲν εἶναι ὁ σπιτονοικοκύρης σας ; ρώτησε χωρὶς νὰ διακρίνεται οὔτε σταλιά εἰρωνία σιτὸν τόνο τῆς φωνῆς του. Νομίζω πὼς εἶναι ναυτικός.

— Ναυτικός ; Μὲ τὸ παρτόν, θὰ εἶναι ὁ ἀδερφός του αὐτὸς ποὺ ἔχετε σεῖς. Ὁ σπιτονοικοκύρης μου εἶναι ὁ Γ.Α. Χαπολάτι, παραγγελιοδόχος.

Ἐλεγα πὼς μ' αὐτὸ θὰ τὸν ξεφορτονόμουν· αὐτὸς ὅμως τάχαφτε ὅλα χωρὶς καμμιὰ δυσκολία.

— Πρέπει νά'ναι ἔξυπνος ἄνθρωπος, κατὰ ποὺ ἄκουσα νὰ λένε. Μιλοῦσε ἀργὰ καὶ φρόνιμα.

— Ἀ ! βέβαια εἶναι πολὺ καπάτσος ἄνθρωπος, εἶπα ἐγώ· ἔχει ἀντιπροσωπεῖες ἀπ' ὅλον τὸν κόσμο, στέλνει φράουλες στὴν Κίνα, φέρνει φτερὰ καὶ πούπουλα ἀπ' τὴ Ρωσία, δέρματα, μελάνι, ξυλεία...

— Πῶ, πῶ ! μωρὲ αὐτὸς εἶναι διάβολος μὲ ὅλα του ! ξεφώνησε ἀναμένο τὸ γερόντιο.

Ἡ ὑπόθεση ἀρχίσε νὰ ἀποχτάει ἐνδιαφέρον. Παρασυρνόμουν, τὸ ἓνα ψέμα μοῦφερνε τὸ ἄλλο. Ἀναβα, ξεχνούσα τὴν ἐφημερίδα, τὰ μυστηριώδη δοκουμένα. Ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ γερομπασμένου μ'

ἐρέθιζε καὶ μ' ἔκανε νὰ μὴ ντρέπουμε καθόλου, ἤμουν ἀποφασισμένος νὰ τοῦ λέω ψέματα ἀνεπιφύλαχτα, νὰ τὸν ἀφίσω μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα, νὰ τὸν κάμω νὰ τὰ χάσῃ.

— Εἶχε ἀκούσῃ γιὰ τὸ ἠλεκτρικὸ ψαλτήριο ποὺ ἀνεκάλυψε ὁ Χαμπολάτι ;

— Ἐ ! ἦλεκ...

— Μὲ γράμματα ἠλεκτρικά, ποὺ γίνονται φωτεινὰ στὸ σκοτάδι ! Γιγαντιαία ἐπιχείρηση. Ἐκατομμύρια κορόνες σὲ κίνηση, χυτήρια, τυπογραφεῖα, ἓνα μελίσσι ἀπὸ μηχανικούς, ἑφτακόσους νομάτους ἄκουσα νὰ λένε.

— Ἀ ! εἶχα πολὺ δίκιο, εἶναι διάβολος μὲ τὰ οὐλα του. Τοῦτο τὸ εἶπε σιγαλὰ καὶ δὲν πρόσθεσε λέξη. Πίστευε ὅλα ὅσα τοῦλεγα. Εἶχα τὴν ἐλπίδα πὼς οἱ ἐφευρέσεις μου θὰ τὸν κάνανε νὰ τὰ χάσῃ. Δὲ βαριέσαι ! Εἶχα γελαστῇ.

Ἐτσι στὴν τύχη τοῦ φούσκωσα ἀκόμη κάμποσα ἀπελπισμένα ψέματα, τὸν βεβαίωσα πὼς ὁ Χαμπολάτι εἶχε κάμει ἑννιά χρόνια ὑπουργὸς στὴν Περσία ; Καταβαβαίνετε τί πάει νὰ πῇ ὑπουργὸς στὴν Περσία. Εἶναι παραπάνω ἀπ' ὅτι ὁ βασιλιάς ἐδῶ, σχεδὸν σουλτάνος.. Ὁ Χαμπολάτι ἔβγαине λάδι σ' ὅλες τίς δουλιές, ποτὲ του δὲ βρέθηκε σὲ δύσκολη θέση.

Καὶ μίλησα γιὰ τὴν Ὑλανιαλή, τὴν θυγατέρα του, μιὰ νεράιδα τῶν παραμυθιῶν, μιὰ βασιλοπούλα ποὺ εἶχε τριακόσιες σκλάβες καὶ ποὺ κοιμότανε σ' ἓνα ντιβάνι ἀπὸ κίτρινα τριαντάφυλλα· ἦτανε τ' ὁμορφώτερο πλάσμα, ποὺ ποτὲ στὴ ζωὴ μου δὲν εἶχα δῇ παρόμοιο, ὅχι, μὰ τὸ Θεό, τέτοιο πλάσμα δὲν εἶχα ξαναδῇ !

— Ἐτσι ἔ, τόσο ὁμορφὴ ἦταν, μοιροῦρισε ὁ γέρος, σὰν ἀφαιρεμένος καὶ κοιτάζοντας καταγῆς

— Ὁμορφὴ ; Μὰ ἦταν ὡραία, μὰ ἦτανε γλυκιά σὰν ἄμαρτία ! Τὰ βλέφαρά της ἀπὸ μετὰξι, τὰ μπράτσια της ἦτανε ἀπὸ κεχομπάρι ! Μιὰ μοναχὴ της ματιὰ πλάνεβε σὰ φιλή κι' ὅταν μὲ φώναζε, ἡ φωνὴ της εἰσχωροῦσε ὡς τὴν καρδιά μου σὰν δυνατὸ παλαιὸ κρασί. Καὶ γιὰ ποῖο λόγο δὲ θάτανε τάχα τόσο ὁμορφὴ ; Μὴν τὴν ἐπαιρνε γιὰ κανένα λογιστὴ, ἢ μὴ θαρροῦσε τάχα πὼς ἦτανε γραφιάς στοὺς πυροσβέστες ; Ἦτα-

νε απλούστατα ένα έπουράνιο αγαθό, ένα θείο δώρο, μάλιστα αυτό είχα να τοῦ πῶ. Ένα παραμύθι.

—Ναί, ναί! είπε ταραγμένος λιγάκι.

Η γαλήνη του με κούρασε είχα άνάψη ακούοντας την ίδια μου τή φωνή τόσο, πού κατάντησα κείνα πού έλεγα να τὰ λέω σοβαρά. Τὰ κλεμένα δοκουμένα! Η διεθνής συμμαχία! δέν τὰ συλλογίζόμουν πιά τὸ τετράγωνο πακετάκι ήταν κειδά, άνάμεσα στοὺς δυό μας, άπάνω στο παγκάκι, κι' όμως δέν είχα καμιά διάθεση πιά να τὸ ψαχουλέψω, να δῶ τι κρύβει. "Ημουν ὅλος δοσμένος στίς ιστορίες μου, μπρός απ' τὰ μάτια μου έβλεπα να διαβαίνουνε αλλόκοτες ὀπτασίες, τὸ λῆμα μου άνέβαινε στο κεφάλι και φώναζα τίς ψευτιές μου δυνατά, πού να σοῦ σηκόνεσαι τὸ μυαλό αν ακουγες.

Τὴ στιγμὴ αὐτὴ ὁ γέρος φάνηκε σὰ νάθελε να τοῦ δίνη. Σηκώθηκε, και για να μὴ φύγη χωρὶς να πῇ τίποτα ῥώτησε :

—Θὰ βασιτιέται λοιπόν γερά, αὐτὸς ὁ Χαμπολάτι, εἰ ;

Πῶς! αὐτὸς ὁ τυφλοπόντικας, αὐτὸ τὸ ἀηδέστατο γεροντίδιο τολμοῦσε ἀκόμη να σαλτιμπακίξει μ'αὐτὸ τὸ άνύπαρχτο, τὸ παράξενο ὄνομα και τὸ ξανάλεγε σὰ να ήτανε κανένα ὄνομα συνηθισμένο, ἀπὸ κείνα πού μπορεί να διαβάσει στην πόρτα κάθε μαγαζιού ; Επρόφερε ὅλα τὰ γράγματα χωρὶς να διστάζει, χωρὶς ποτὲ να ξεχάσει ένα τους, τὸνομα αὐτὸ είχε φυτεφτῇ βαθιά στο μυαλό του κι' είχε ριζώσει μέσα. Είχα γίνη ἔξω φρενῶν μ' αὐτὸν τὸν άνθρωπο πού τίποτα δέν μπορούσε να τὸν στεναχωρήσει και πού για κανένα πρᾶμα δὲ δάτανε δυνατὸ να τοῦ κλονιστῇ ἡ πεποίθησι.

—Όσο γι' αὐτὸ δέν ξέρω, τοῦ ἀποκρίθηκα ἀπότομα, δέν ξέρω καθόλου. Έπειτα ἐπιτρέψτε μου να σᾶς πῶ μιὰ για πάντα πῶς τότε λένε Γιόχαν Άρεντ Χαμπολάτι Σᾶς είχα πῇ τὰ ἀρχικά και θὰ μπορούσατε κάλλιστα να τὸ μαντέψετε.

—Γιόχαν Άρεντ Χαμπολάτι, ἔπανελάβε ὁ άνθρωπος, παραξενεμένος λίγο ἀπὸ τὸ ἀπότομό μου Καὶ σῶπασε.

—Έπρεπε να είχατε γνωρίσει τὴ γυναικα του, είπα ξεφρενιασμένος χον-

τρίτερον άνθρωπο... Τί, δέν πιστεύετε πῶς ήτανε πολὺ χοντρή ;

—Πῶς, πῶς, οὔτε λόγος—ένας τέτοιος άνθρωπος...

Τὸ γερόντιο μου ἀπαντοῦσε με γαλήνη και με γλυκύτητα. Άναζητοῦσε τὰ λόγια πού θὰ πρόφαινε, σὰ να φοβόταν μὴ πῇ καμμιά κουταμάρα και μ' ἐρεθίσῃ.

Γίνηκα ἔξω φρενῶν κι' ἄρχισα τίς φωνές

—Ο διάβολος να πάρεῃ! ναί, τί ; "Ισως να μὴ πιστεύετε μάλιστα πῶς ὑπάρχει ένας άνθρωπος πού τὸν λένε Χαμπολάτι ; δέν εἶν' ἔτσι ; Δέν είδα ποτὲ μου γέρο με τὴσσι στενοκεφαλιά, με τὴσσι κακία! Διάβολε! "Ισως μάλιστα πιστεύετε πῶς εἶμαι ένας ἀπένταρος φουκαράς, και πῶς θὰ βρισκόμουν σὲ πολὺ δύσκολη θέση αν μου παρουσιαζότανε ἀνάγκη να βγάλω ἀπὸ τὴ τσέπη μου μιὰ τσιγαροθήκη γεμάτη τσιγάρα. Δέν εἶμαι συνηθισμένος με τέτλια φερσίματα και σᾶς βεβαιῶνῶ πῶς δέν θὰ τ' άνεχθῶ οὔτε ἀπὸ σᾶς οὔτε ἀπὸ κανέναν ἄλλον αὐτὸ ἔστω πρὸς γνῶσιν σας!

Ο γέρος εἶπε σηκωθῇ. Δέν τολμοῦσε πιά να κουνηθῇ, στεκότανε ὀρθὸς σὰν ἀποσβολομένος με ἀνοιχτὸ τὸ στόμα και μ' ακουγε ὅσο πού τέλειωσα. Έπειτα πῆρε γρήγορα γρήγορα τὸ πακέτο του κι' ἔφυγε τρέχοντας κάτω κατὰ τὴ δειδροστοιχία, με μικρὰ γεροντίστικα βήματα.

Κοίταξα τὴ ράχη του, πού χανότανε σιγὰ σιγὰ μέσα στὴ δειδροστοιχία, και μου φαινότανε πῶς ὅσο πήγαινε καμπούριαζε πολὺ "Ετσι χωρὶς να ξέρω γιατί φαντάστηκα πῶς δέν είχα ἰδῇ ποτὲ μου μιὰ τόσο βδελυρὴ και πρόστυχη ράχη και δὲ μετάνιωσα καθόλου για τὸν τρόπο πού τοῦχα φερθῇ.

Ο ἥλιος ἔγερνε να βασιλέψῃ, ἄρχισε να φυσάει λιγάκι γύρω στὰ δέντρα, κι' οἱ γκουβερνάντες πού κάθονταν ὅλες πέρα στο περίπτερο τῆς Βασιλίσσας είχανε σηκωθῇ κι' ἔσπρωχναν τότε τὰ καροτσάκια τους γυρίζοντας σπίτι. "Ημυνα ἡσυχος και ἡρεμος. Ο θυμὸς πού μ' είχε πιάσει πρωτίτερα μοῦχε περάσει λίγο—λίγο! δὲ συλλογίζομουν τίποτα κι' ἄρχισα να νυστάζω. Τὸ βάρος πού μοῦχε φέρει στο στομάχι τὸ πολὺ ψωμὶ πούχα

φάη τὸ πρωί μοῦχε περάσει. Αἰσθανόμουνα τὸν ἑαυτὸ μου πολὺ καλὰ με τὴν καλύτερη διάθεση, ἀκούμπησα πίσω στο παγκάκι κι' ἔκλεισα τὰ μάτια "Αρχισε να με παίρνῃ για καλὰ ὁ ὕπνος, ὅταν ένας φύλακας ἀκούμπησε στον ὦμο μου τὸ χέρι του και μοῦπε :

—Δέν κάνει να κοιμάστε δῶ.

—Όχι, είπα και σηκώθηκα ἀμέσως και μονομιᾶς ἄρχισα να συλλογίζομαι τὴν ἀπελπιστικὴ κατάσταση πού βρισκόμουν. Κάτι ἔπρεπε τέλος πάντων να κάμω, ἔπρεπε να τρέξω! Με τὸ να ψάχνω να βρῶ θέση δέν ἔβγαινε τίποτα οἱ συστάσεις πού παρουσίαζα ήτανε λιγάκι παλιές και προέρχονταν ἀπὸ πρόσωπα ὄχι τόσο γνωστά. Έξω απ' αὐτὸ, οἱ τόσες ἀποτυχίες πού είχα δοκιμάσει τὸ καλοκαίρι, μ' είχανε κάμῃ να χάσω τὸ θάρρος μου. Ναί—μὰ ἔπρεπε να πληρώσω τὸ νοίκι, δὲ μπορούσα να ξανακάμω. Άνώφελο λοιπὸν ν' ἀπασχολοῦμαι ἐπὶ τοῦ παρόντος μ' ἄλλο τι.

Είχα πιάσει τὸ μολύβι μου κι' ἔγραφα σ' ὅλες τίς ἄκρες μιᾶς κόλλας 1848, μηχανικά, ασυνείδητα. Να μου ὀρχότανε τότε δὰ μιὰ ἰδέα, μιὰ μοναχὰ ἰδέα ν' ἄρχιζε να χορέβῃ στο μυαλό μου και να ἀραδιαζότανε οἱ λέξεις. Άλλες φορές ἔτσι γινότανε, ναί, και βρέθηκαν σιγμὲς πού χωρὶς προσπάθεια μπόρεσα κι' ἔγραψα ένα μεγάλο ἄρθρο και τὸ τέλειωσα μιὰ χαρά.

Καθόμουνα πάντα στο παγκάκι μου κι' ἔγραφα 1848, 1848 ἀναρίθμητες φορές, τοῦ μακρους και τοῦ πλάτους, ἔτσι, ἔτσι, σ' ὅλες τίς μεριές, προσμένοντας τὴν ἰδέα πού θὰρχότανε και θὰ μπορούσα να ἐκμεταλλευτῶ. Ένα μελίσι συγκεχυμένα πράματα βούιζαν στο κεφάλι μου. "Αρχισε να σκοτεινιάζει και τὸ αἶσθημα τοῦ χαμοῦ τῆς μέρας μ' ἔκανε μελαγχολικὸ και ρομαντικὸ.

Τὸ φθινόπωρο είχε μπῇ κι' είχε ἀρχίσῃ ν' ἀποναρκῶνῃ τὴν κάθε ζωὴ τὰ μυγάκια, τὰ λογίων λογίων μαμουνία τριγυρίζανε ἀποχανομένα είχαν ὑποστῇ τίς πρώτες προσβολές στὰ δέντρα, στο χῶμα, ἀντιλαμβανόσουνα τὸν ἄγωνα τῆς ζωῆς, τῆς ζωῆς πού πάσχιζε, στριφογύριζε ἀνήσυχῃ, και γύριβε να μὴν πεθάνῃ. Όλα κείνα τὰ μικροσκοπικὰ ὄντα πού σέρνονται με τὴν κοιλιὰ χάρου

στὰ πόδια μας και τὰ τσαλαπατοῦμε χωρὶς να τὸ ἀντιλαμβανόμαστε, ναρκομένα, προσπαθοῦσαν να ζήσουν, προσπαθοῦσαν να κινηθοῦν μιὰν ἀκόμη φορὰ, μιὰν ὕστατη φορὰ, πρόβελναν τὰ κίτρινα κεφαλάκια τους πάνω απ' τὰ ξεραμένα χορτάρια, ἀντισηκονόντανε στὰ πισινὰ τους, ψαχούλεβαν τὸν ἄγέρα με τίς μακριές τους κεραῖες και ξαφνικὰ λιποθυμοῦσαν, στριφογύριζαν, ἀναποδογυρίζοντας κι' ἔμεναν ἔτσι ἀνάσκελα, δίχως πνοή. Όλα τὰ φυτὰ δείχναν ἔστω και λίγο τὴ σφραγίδα τοῦ πρώτου κρύου. Τὰ χορταράκια ἀναμαλλιασμένα και ξεβαμένα κοιτάζανε τὸν ἥλιο, και τὰ κίτρινα φύλλα ξεκολλοῦσαν ἀπὸ τίς μελανὲς κλάδες τους, πετούσανε λῖνο σὰν παλαβὰ κι' ἔπειτα πέφτανε στο χῶμα θροῖζοντας σὰ μεταξοσκούληκα πού περπατοῦνε. "Ητανε τὸ φθινόπωρο, τὸ καρναβάλι τῆς ἐφήμερης ζωῆς. Καὶ τὰ τριαντάφυλλα είχανε προσβληθῇ κι' αὐτὰ μιὰ γραμμοῦλα χλωμῇ—τρομερὸ σύμπτωμα τῆς ἐξάντλησης παρουσιαζότανε στὴν ἄκρη τοῦ φύλλου, στὴν ἄκρη τοῦ ὠραίου πορφυροῦ.

Και μοῦ φαινότανε πῶς κι' ἐγὼ ὁ ἴδιος ἤμουν ἔτοιμος να χλωμιάσω, να κίτρινοφυλλιάσω, να πέσω κυριεμένος κι' ἐγὼ ἀπὸ τὴν καταστροφὴ στὴ μέση ἑνὸς κόσμου πού ἀποναρκονότανε. Σηκώθηκα μονομιᾶς μιὰ αλλόκοτη τρομάρα μ' είχε κυριέψῃ. Έκαμα κάμποσα νευρικὰ βήματα, χτύπησα τὴ φτέρνα μου στο χῶμα: "Όχι! ξεφώνισα σφίγγοντας τίς γροθιές, ὄχι! πρέπει να τελειῶνῃ αὐτὴ ἡ ὑπόθεση! Ξανακάθησα, ξαναπῆρα τὸ μολύβι μου κι' ἤθελα με κάθε τρόπο να γράψω τὸ ἄρθρο. Δέν ὠφελεῖ καθόλου να χάνῃς τὸ θάρρος σου σὰ σὲ περιμένει ένα νοίκι να τὸ πληρώσεις.

Άργὰ ἀργὰ, πολὺ ἀργὰ οἱ σκέψεις μου πῆραν εἰσοδό. Έπωφελήθηκα τῆς εὐκαιρίας και ἔγραψα ζυγάζοντας τὰ λόγια προσεχτικὰ κάμποσες σελίδες εἰσαγωγῇ. Μποροῦσαν να χρησιμεύουνε για πρόλογος σὲ ὅποιοδήποτε ἔργο, σὲ μιὰ περιγραφή ταξιδιοῦ να ποῦμε, σὲ κανένα πολιτικὸ ἄρθρο, σὲ ὅ,τι ἐπὶ τέλους μοῦ κατέβαινε. "Ηταν ένας πρόλογος πρώτης γραμμῆς για ὅ,τι δήποτε.

Άναζητοῦσα να βρῶ ένα θέμα, ένα πρόσωπο, ένα ζήτημα πού να μπορούσα

νά ριχτώ. Ἀδύνατο, τίποτα! Μὲ τίς ἄγονες τοῦτες προσπάθειες ἄρχισε νὰ σκοτίζεται πάλι τὸ μυαλό μου, δὲν ἤθελε νὰ δουλεύῃ, ἔπεφτε ὅξω, τὸ κεφάλι μου ἦταν ἀδειανό, ἀδειανό, τὸ αἰσθανόμουν ἀλαφρὸ στοὺς ὤμους μου, ἀλαφρὸ σὰ νᾶτανε κούφιο δλότελα. Καὶ δὲν ἦτανε μοναχὰ τὸ κεφάλι μου ποὺ αἰσθανόμουν ἀδειανό, ἦταν ὅλο μου τὸ κορμί, θαρροῦσα πὼς ἦμουν κούφιος ἀπὸ τὴν κορφή ὡς στὰ νύχια.

Κύριε Θεὲ καὶ Πάτερ ἡμῶν! ξεφώνισα ἀπάνω στὸν πόνο μου κ' ἐπανάλαβα αὐτὴ τὴν κραυγὴ πολλές φορὲς στὴ σειρὰ. Ὁ ἀέρας ὅλο καὶ δυνάμονε κ' ἔδειχνε πὼς θὰ χαλοῦσε γιὰ καλὰ ὁ καιρὸς. Κοίταξα γιὰ λίγο μ' ἓνα ἀπελπισμένο βλέμμα τὸ χειρόγραφο μου, ἔπειτα τὸ δίπλωσα ἀργὰ ἀργὰ καὶ τῶβαλα στὴν τσέπη μου. Ἀρχίζε νὰ κἀνη κρύο καὶ δὲν εἶχα γιλέκο πιά, κούμπωσα ἴσαμε τὸ λαιμὸ τὸ σακάκι μου, κ' ἔβαλα τὰ χέρια στὶς τσέπες. Ἐπειτα σηκώθηκα κ' ἔφυγα.

Ἄ! νὰ μποροῦσα νὰ πετύχω τούτῃ τὴ φορά, τούτῃ τὴ φορά μοναχὰ! Γιὰ δυὸ φορὲς ἡ σπιτονοικοκυρά μου μ' εἶχε ρωτήσῃ μὲ τὰ μάτια κ' εἶχα βρεθῇ στὴν ἀνάγκη νὰ προσπεράσω γρήγορα, χαιρετώντας στενοχωρημένα. Ἀδύνατο νὰ ξαναεπαναληφθῇ αὐτὴ ἡ ἱστορία. Τὴ στιγμή ποὺ θὰ συναντοῦσα ἄλλη μιὰ φορά κεῖνα τὰ μάτια θᾶφενγα ἀπὸ τὸ δωμάτιο.

Στὴν ἔξοδο τοῦ πάρκου εἶδα τὸ γεροκαμπούρη, ποῦχα τρομοκρατήσῃ μὲ τὸ θυμὸ μου. Ἡ μυστηριώδης ἐφημερίδα ἦταν ξεδιπλωμένη δίπλα του, πάνω στὸ παγκάκι ποὺ καθότανε, γεμάτη ἀπὸ κάθε εἶδος φαγώσιμα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ γερόντιο ἔπαιρνε κ' ἐτρώγε λαίμαργα. Ἀμέσως μοῦρθε νὰ πάω νὰ τοῦ ζητήσω συγγνώμῃ γιὰ τὸν τρόπο ποὺ τοῦχα φερόθῃ, μὰ μὲ μπόδισαν τὰ φαγιά του. Τὰ δέκα κοκαλιάρικα δάχτυλά του, ὅμοια μὲ νύχια ἀρπαχτικοῦ, χάθονταν μέσα στὰ λιπαρὰ σάντουιτς, ἀνακατέφτηκα καὶ προσπέρασα χωρὶς νὰ τοῦ μιλήσω.

Δὲ μὲ γνώρισε· τὰ μάτια του ἦτανε καρφωμένα πάνω μου σὰ δυὸ κοκάλινες χάντρες κομπολογιοῦ, τὸ πρόσωπό του ὅμως δὲν ἄλλαξε ἔκφραση.

Ἐξακολουθοῦσα τὸ δρόμο μου.

Σταματοῦσα κατὰ τὴ συνήθειά μου προστὰ στίς ἐφημερίδες ποὺ ἐβρίσκα τοιχοκολλημένες καὶ διάβαζα τὰ διάφορα «Ζητεῖται». Ἐνας ἔμπορος τῆς ὁδοῦ Γκρονλάντ ζητοῦσε κανένα ποὺ νὰ τοῦ κρατῇ τὰ βιβλία, ἐργαζόμενο λίγες ὥρες κάθε βράδυ. Διὰ τὴν ἀμοιβὴν ἰδιαιτέρα συμφωνία. Σημείωσα τὴν ὁδὸ καὶ τὸν ἀριθμὸ καὶ σὲ μιὰ κατανυχτικὴ δέηση παρακάλεσα τὸ Θεὸ νὰ πετύχῃ αὐτὴ τὴ θέση. Θὰ προσφερθῶ νὰ κάνω αὐτὴ τὴ δουλειὰ φτηνότερη ἀπὸ κάθε ἄλλο. Ἐμένα μὲ φτάνανε πενήντα ὄρε, στὴν ἀνάγκη μάλιστα καὶ σαράντα ὄρε θὰ μὲ φτάνανε ὅσο καὶ νᾶταν.

Γυρίζοντας στὸ δωμάτιό μου βρῆκα ἀπάνω στὸ τραπέζι ἓνα μπιλιέτο τῆς σπιτονοικοκυρᾶς. Μοῦ ζητοῦσε τὸ νοίκι ἢ ν' ἀδειάσω τὸ γλιγωρότερο τὸ δωμάτιο. Ἄλλωστε... δὲν ἔπρεπε νὰ μοῦ κανοφανῇ... ἡ ἀνάγκη... Φιλικώτατα, Μαντὰμ Γκούντερσεν.

Ἐγραψα πρὸς τὸν κύριον Κρίστιε, μεγαλέμπορον, ὁδὸς Γκρονλάντ ἀριθμὸς 31 ἐνταῦθα, ἔβαλα τὴν αἵτησή μου σ' ἓνα φάκελλο καὶ κατέβηκα νὰ τὴ ρίξω στὸ γραμματοκιβώτιο, στὴ γωνία. Ὅσο πῆγαινε καὶ σκοτεῖνιαζε περισσότερο. Μετὰ κάμποσιν ὥρα ἔπεσα καὶ κοιμήθηκα.

Τὴν ἄλλη μέρα ξύπνησα πολὺ πρωτὶ. Ἀκόμη δὲν εἶχε φέξῃ. Ἦμουν ξύπνιος πόσιν ὥρα ὅταν ἄκουσα τὸ ρολοῖ νὰ χτυπᾷ πέντε. Ἀγωνίστηκα νὰ ξανακοιμηθῶ μὰ δὲν τὰ κατάφερα, μοῦχε φύγῃ ὁ ὕπνος καὶ χίλια πράματα ἀναδεβόντανε στὸ κεφάλι μου.

Ξαφνικὰ μοῦ ἦρθανε στὸ μυαλό κάμποσα καλὰ κομάτια, μὰ πολὺ καλὰ βρῆκα μονομιᾶς, ἔτσι τυχαῖα, τίς πιὸ ὁμορφες φράσεις, τέτιες ποὺ ποτέ μου δὲν εἶχα ξαναγράψῃ. Τὶς ἐπανελάβαινα μέσα μου λέξη λέξη, ἦτανε θαυμάσιες. Καὶ μουρχότανε ὁλόενα. Ξεείπνησα καλὰ καλὰ, πετάχτηκα ἀπάνω κ' ἄρπαξα χαρτὶ καὶ μολύβι ἀπ' τὸ τραπέζι, πίσω ἀπ' τὸ κρεβάτι μου. Ἡ μιὰ φράση ἀκολουθοῦσε τὴν ἄλλη ἀδιάκοπα, ἀσταμάτιστα, σὰ νὰ εἶχε ἀνοίξῃ μέσα μου μιὰ πλούσια φλέβα, οἱ λέξεις μπαίνανε στὴ θέση τους, προσαρμολζόντανε στὸ σύνολο, — σκηνὲς γεμάτες δράση, κ' οἱ ἀντιθέσεις παρουσιαζόν-

τανε ἄρτιες· ἔπλεα σ' εὐδαιμονία. Οἱ ἰδέες μοῦρχονταν ἀπανωτὰ κ' ἐξακολουθούσαν ἀκατάσχετες τόσο, ποὺ μοῦ ἐφευγαν χίλιες λεπτομέρειες μιὰ καὶ τὸ μολύβι μου δὲν μποροῦσε νὰ τρέχῃ τὸ ἴδιο γρήγορα σὰν κ' αὐτές κ' ὅμως ἐγὼ βιαζόμουν, ἀγωνιζόμουν, τὸ χέρι μου δὲ σταματοῦσε καθόλου καὶ δὲν ἔχανα δευτερόλεπτο. Οἱ φράσεις ἐξακολουθούσαν νὰ πλάθονται στὸ μυαλό μου κ' ἦμουν ὅλως πλημμυρισμένος ἀπὸ τὸ θέμα μου.

Αὐτὴ ἡ δουλιὰ βάσταξε πολλὴν εὐλογημένην ὥρα. Σὰν τέλειωσα, σὰν ἐσταμάτησα ἐπιτέλους, εἶχα μπρὸς στὰ γόνατά μου καμιὰν εἰκοσαριά σελίδες, πυκνογραμμένες. Ἄν βρισκότανε πραγματικά τίποτε ἄξιο λόγου κειμένα, εἶχα σωθῇ.

Πήδησα ἀπ' τὸ κρεβάτι μου καὶ ντύθηκα. Ἀρχίζε νὰ ξημερόνη — μποροῦσα νὰ ξεχωρίσω καθαρὰ τὴν ἐγκύκλιο τοῦ Διευθυντῆ τῶν Φάρων. Κατὰ τὸ μέρος τοῦ παραθύρου ἔφεγγε ἀρκετὰ καὶ στὴν ἀνάγκη μποροῦσε νὰ γράψῃ κανεὶς. Κάθησα κ' ἄρχισα νὰ καθαρογράφω τὰ χαρτιά μου.

Παράξενοι, πυκνοὶ ἀχνεὶ φῶς καὶ χρῶμα μοῦ φάνηκε πὼς ἀνέβαιναν ἀπὸ κεῖνα μου τὰ φαντασιοκοπήματα· ἀναπνέουσα σαστισμένος μπροστὰ σὲ κάθε ὁμορφὴ παράγραφο κ' ἔλεγα μὲ τὸν ἑαυτό μου πὼς ποτέ μου, μὰ ποτέ, δὲ εἶχα διαβάσῃ κομάτια σὰν κ' αὐτά. Ἀνατρίχιαζα ἀπὸ ἱκανοποίησιν, ἦμουν πλημμυρισμένος ἀπὸ εὐτυχία, αἰσθανόμουν πὼς θὰ σωζόμουν. Πεζάρισα μὲ τὸ χέρι μου τὰ χειρόγραφα καὶ τὰ ἐκτίμησα ἀμέσως πέντε κορόνες. Δὲν πιστεῖν νὰ θέλανε καὶ παζάρια σ' αὐτὴ τὴν τιμὴ, καθόλου μάλιστα, δέκα κορόνες θᾶπρεπε νὰ μοῦ δοθοῦν, ἂν λογάριζε κανένας τὴν ἀξία τοῦ περιεχομένου. Βεβαίως, δὲν εἶχα σκοπὸ νὰ πετάξω τζάμπα μιὰ τόσο ἐξέχωρη ἐργασία. Ὅσο μποροῦσα νὰ κρίνω, ἐπιφυλλίδες τέτιες δὲ βρίσκονταν στοὺς δρόμους. Κι' ἀποφάσισα λοιπὸν δέκα κορόνες. Ὅσο πῆγαινε καὶ φώτιζε, τὰ πράγματα φαίνονταν καθαρὰ μέσα στὸ δωμάτιο. Ἐβρίξα μιὰματιὰ κατὰ τὴν πόρτα, μποροῦσα χωρὶς κόπο νὰ διαβάσω τὰ κατοναφιασμένα γράμματα τῆς δεσποινίδας Ἀντερσεν, ποὺ μοιάζανε μὲ σκελετούς.

Φέρετρα δεξιά... Εἶχε τόση ὥρα τόρα χτυπήσῃ ἑφτά. Σηκώθηκα καὶ στάθηκα δρόσος στὴ μέση τοῦ δωματίου. Νὰ τὸ καλοσυλογιστῇ κανεὶς, τὸ μπιλιετὰκι τῆς Μαντὰμ Γκούντερσεν δὲν μοῦ ἔπεφτε ἄσκημα. Ὡχ, ἀδερφέ, τί τὰ θέλεις; αὐτὸ τὸ δωμάτιο δὲν ἦτανε φτιαγμένο γιὰ μένα· τί πράματα ἦταν ἐκεῖνα, πράσινες κουρτίνες στὰ παράθυρα; Κι' ἔπειτα στοὺς τοίχους δὲν ὑπῆρχαν οὔτε ἀρκετὰ καρφιὰ γιὰ νὰ κρεμᾷ κανεὶς τίς τουαλέτες του. Κι' ἡ φτωχικὴ πολυθρόνα ἐκεῖπέρα στὴ γωνία... Τὶ ἀστεῖο ἀλήθεια νὰ θέλῃ νὰ ὀνομάζεται «πολυθρόνα»! αὐτὸ τὸ ἔκτρωμα Ἦταν νὰ πέσῃ κανεὶς ξερὸς στὰ γελία χαμηλὴ γιὰ ἓναν ἄντρα καλοφτιαγμένο, ἦτανε καὶ τόσο στενὴ, ποὺ θὰ ἔμπορῃσε νὰ πῇ κανεὶς πὼς χρειάζοντανε γάντζους γιὰ νὰ ξεσπινωθῇ ἀπὸ κεῖ μέσα. Μὲ λίγα λόγια τὸ δωμάτιο αὐτὸ δὲν ἦτανε φτιαγμένο ἔτσι ποὺ μπορῇ νὰ παραδοθῇ σὲ σοβαρὴ πνευματικὴ ἐργασία καὶ σκόπευα νὰ μὴν τὸ κρατήσω περισσότερο. Ὡχ, μὲ κανένα τρόπο δὲ θὰ τὸ κρατοῦσα. Ἀρκετὰ πιά εἶχα κάμῃ στραβὰ μάτια κ' ἀνέχθηκα νὰ ὑποφέρω αὐτὸν τὸν περιστριώνω. Γεμάτος ἐλπίδες κ' εὐχαριστημένος ἀπὸ λυτὰ ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου, σκεπτόμενος διαρκῶς τὴν ἀξιοσημειωτὴ ἐργασία μου, ἀποφάσισα ὀριστικὰ νὰ μετακομισθῶ ἀμέσως. Τοῖμασα τὰ μπαγκάζια μου, ἓνα κόκκινο μαντῆλι, ὅπου ἦτανε τυλιγμένα δυὸ καθαρὰ κολάρια καὶ κάμποσο τσαλακομένο τυπογραφικὸ χαρτὶ, ποὺ μοῦ χρησίμευε νὰ τυλίγω τὸ ψωμί μου, δίπλωσα τὴν κουβέρτα μου καὶ μάζεψα ὅσες κόλλες ἀπὸ χαρτὶ μοῦ ἀπόμειναν. Ἐπειτα, γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακό, κοίταξα προσεχτικὰ σ' ὅλες τίς γωνίες στὸ δωμάτιο, γιὰ νὰ βεβαιωθῶ πὼς δὲν εἶχα ξεχάσῃ τίποτα. Δὲν εἶχα ξεχάσῃ τίποτα καὶ σίμωσα στὸ παράθυρο. Τὸ πρωτὶνὸ ἦτανε συνεφιασμένο καὶ ὑγρὸ στὸ χάλισμα τοῦ σιδηρουργεῖου δὲν ἦτανε κανένας καὶ τὸ σκοινὶ τῶν ρούχων εἶχε τεζάρη ἀπὸ τὴ βροχὴ. Ὅλα αὐτὰ τᾶξερα κ' ἀπὸ πρωτὰ, παράτησα λοιπὸν κ' ἐγὼ τὸ παράθυρο, πῆρα τὴν κουβέρτα μου στὴ μασκάλη, ὑποκλίθηκα μπρὸς στὴν ἐγκύκλιο τοῦ Διευθυντῆ τῶν Φάρων, ὑποκλίθηκα μπρὸς στὰ φέρετρα τῆς δεσποινίδος Ἀντερσεν κ' ἄνοξα τὴν

πόρτα.

Τὴ στιγμή ἐκείνη θυμήθηκα τήσπο-
τονικοκυρά μου· ἔπρεπε νὰ τὴν εἶδο-
ποιήσω πὼς φεύγω, ἔπρεπε νὰ τῆς δώ-
σω νὰ καταλάβῃ πὼς εἶχε νὰ κάμῃ μ'
ἕναν κύριο καθὼς πρέπει. Ἦθελα ἐπί-
σης καὶ νὰ τὴν εὐχαριστήσω ἐγγράφως
γιὰ τὶς τρεῖς αὐτὲς μέρες πού εἶχα κά-
τση παραπάνω ἀπ' τὸ μῆνα στὸ δωμά-
τιό της. Ἦμουν τόσο σίγουρος πὼς
εἶχα ξελασπώσει ὀριστικά, πού τῆς ἔτα-
ξα νὰ περνοῦσα μιὰ ἀπὸ κεῖνες τὶς μέ-
ρες νὰ τὶς ἀφήσω πέντε ὁλόκληρες κο-
ρόνες. Ἦθελα νὰ τῆς ἀποδείξω μὲ τὸ
παραπάνω πὼς εἶχε φιλοξενήσει ἕνα τί-
μιον ἄνθρωπο μέσα στὸ σπίτι της.

Ἀφῆκα τὴ σημείωση πάνω στὸ τρα-
πέζι.

Βγαίνοντας κοντοστάθηκα μιὰν ἀ-
κόμη φορὰ πρὸς τὴν πόρτα καὶ ξανα-
γύρισα πίσω. Τὸ αἶσθημα πὼς εἶχα ἐπι-
βληθῇ καὶ κυριαρχήσῃ τῆς Μοίρας μου
μ' ἐνθουσίαζε, εὐγνωμονοῦσα τὸ Θεὸ κι'
ὅλον τὸν κόσμον. Γονάτισα κεῖ δίπλα στὸ
κρεβάτι κ' εὐχαρίστησα τὸ Θεὸ γιὰ τὴν
τόση καλωσύνη πού μοῦχε δεῖξῃ σήμε-
ρα τὸ πρωί. Ὡ! τῷ ξέρα καὶ τῷ βλεπα, οἱ
στιγμὲς ἐκεῖνες τῆς ἑξαρχῆς, οἱ στιγμὲς
ἐκεῖνες τῆς θείας ἐμπνεύσεως πού ἔζησα
καὶ πού ἔγραψα, ἦτανε μυστικὴ ἐπίδρα-
ση τοῦ εὐρανοῦ στὸ μυαλό μου, ἦταν ἀ-
πάντηση στὶς χτεσινὲς ἱκεσίες μου. Εἶναι
ὁ Θεός, φώναξα στὸν ἑαυτό μου κ' ἔ-
κλαιγα ἀνάβοντάς με τὰ ἴδια μου τὰ λό-
για. Ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ ἤμουν ἀναγκα-
σμένος νὰ σταματῶ, γιὰ νὰ προσέχω μὴν
ἀνέβαινε κανένας τὶς σκάλες. Ἐπιτέλους
σηκώθηκα κι' ἔφυγα κατέβηκα τὴ σκάλα
στὰ νύχια καὶ σὲ λίγο, χωρὶς νὰ μὲ πάρῃ
χαμπάρι κανεὶς, βρέθηκα στὸ δρόμο.

Ἦ βροχὴ πούχε ρίξῃ κατὰ τὰ χαρά-
ματα, εἶχε ξεπλύνῃ τοὺς δρόμους· μαῦ-
ρος, βαρὺς οὐρανὸς σκέπαζε τὴν πολι-
τεία καὶ ἥλιος δὲν ἐφαινόταν πουθενά.
Τὶ ὥρα νὰ ἦταν τάχα; Κατὰ τὴ συ-
νήθειά μου, γιὰ νὰ μάθω τράβηξα στὴ
Δημοχρία· ἦταν ὀχτώμιση. Δυὸ ὁλόκλη-
ρες ὥρες βρισκόντανε στὴ διάθεσή μου.
Νὰ πάω στὴν ἐφημερίδα πρὶν τὶς δέκα,
ἴσως μάλιστα πρὶν τὶς ἑντεκα ἦταν ἀ-
νώφελο· ὥς τὴν ὥρα ἐκείνη δὲν εἶχα
παρὰ νὰ περιφέρομαι στοὺς δρόμους,
καὶ νὰ κοιτάξω νὰ οἰκονομήσω τίποτα

γιὰ κολατσιό. Σήμερα ὅμως δὲ φοβόμου
νὰ νὰ μείνω νησιτικός! Πάει ἐκεῖνος ὁ
καιρός.. ἕνα κακὸ ὄνειρο· τώρα ὅλα παίρ-
νουνε τὴν ἀπάνω βόλτα.

Ἦ κουβέρτα μὲ στενοχωροῦσε. Δὲν
ἦτανε δὲ σωστὸ νὰ περιφέρονται μπρο-
στὰ σ' ὅλον τὸν κόσμον μ' αὐτὸ τὸ πράμα
στὸ χέρι. Τὶ θὰ λέγανε γιὰ μένα! Σκέφ-
τηκα νὰ βρῶ πουθενὰ καμιά τρύπα νὰ
τὴν κρύψω, μὰ ἔπειτα συλογίστηκα πὼς
δὲν εἶχα παρὰ νὰ μῶ στὸ πρῶτο μαγα-
ζί, νὰ μοῦ τὴν τυλίξουν· ἦτανε τὸ καλύ-
τερο καὶ θὰ μπορούσα νὰ τὴν περιφέρ-
νω χωρὶς ντροπὴ. Εἶδα ἕνα ψιλικατζίδι-
κο, μπῆκα μέσα καὶ ἀπευθύνθηκα σ' ἕ-
ναν ἀπὸ τοὺς υπάλληλους.

Κοίταξε τὴν κουβέρτα, ἔπειτα γύρισε
καὶ κοίταξε καὶ μένα. Μοῦ φάνηκε πὼς
εἶχε πάρῃ περιφρονητικὸ μᾶλλον ὕψος,
πὼς σήκωνε τοὺς ὤμους του φτιάνον-
τας τὸ δέμα. Αὐτὸ δὲ μ' ἄρρεσε.

—Γιὰ τὸ Θεό! πρόσεχε! τοῦ φώ-
ναξα. Πρόσεχε κ' εἶναι διπλωμένα ἐκεῖ
μέσα δυὸ βάζα ἀξίας· τὸ δέμα αὐτὸ εἶναι
γιὰ τὴ Σμύρνη.

Τὰ λόγια τοῦτα φέρανε τὸ ἀποτελέ-
σμά τους. Ἐνα πολὺ καλὸ ἀποτέλεσμα·
ὁ υπάλληλος κάθε τόσο μοῦ ζητοῦσε
συγνώμη δὲν ἤξερε, δὲν μπορούσε νὰ ὑ-
ποψιαστῇ τέτοιο πράμα, δὲν εἶν' ἔτσι·
πού νὰ ξέρῃ πὼς ἦτανε τυλιγμένα πολύ-
τιμα πράματα σ' αὐτὴ τὴν κουβέρτα.
Σὰν τέλειωσε, τότε χαιρέτησα μὲ ὕψος
ἀνθρώπου, πού εἶχε στείλῃ στὴ Σμύρνη
ὄχι καὶ λίγα πολύτιμα βάζα, μοῦ ἄνοιξε
τὴν πόρτα καὶ ὑποκλίθηκε δυὸ φορές.

Τράβηξα κατὰ τὴ Μεγάλῃ Πλατεία
ἀνεκατεμένος μέσα στὸν κόσμον. Κατὰ
προτίμηση στεκόμουν πάντα κοντὰ στὶς
ἀνθοπώλισσες. Τὰ μεγάλα κόκκινα τρι-
αντάφυλλα μὲ τὰ ἀναμένα πυρὰ πέταλα,
μὲ βάνανε σὲ πειρασμούς. Μιὰ διαβολε-
μένη ἐπιθυμία μ' εἶχε πιάσῃ ν' ἀποχτή-
σω ἕνα. Ρωτοῦσα πόσο κάνουν μόνο καὶ
μόνο γιὰ νὰ σιμόνω πιὸ πολὺ· μόλις
θὰ μοῦ περισσεύαν λεωτὰ θ' ἀγόραζα
ἕνα, ὁ διάβολος νάπαιρνε μπορούσα ἀ-
ξιόλογα νὰ περικόψω λίγο δὴν λίγο κεῖ
τὰ ἔξοδά μου, καὶ νὰ ξαναφέρω σὲ ἰσο-
ζύγιο τὸν προϋπολογισμό.

Χτύπησε δέκα καὶ τράβηξα γιὰ τὴν
ἐφημερίδα. Βρῆκα ἐκεῖ τὸ γραμματεῖα
τῆς Συντάξεως σκυμμένο ἀπάνω σ' ἕνα

σπορὸ παλιὰς ἐφημερίδας. Ὁ ἀρχισυντά-
χτης δὲν εἶχε φανῇ ἀκόμη.

Τοῦ ἐξιστόρησα πὼς αὐτὸ πού ἔφερνα
σήμερα ἦταν ἐξαιρετικὸ, καὶ κίνησα κά-
θε τρόπο γιὰ νὰ τοῦ ἐντυπωθῇ ἡ ἐπι-
σκεψή μου καὶ νὰ θυμηθῇ νὰ δώσῃ τὸ
χειρόγραφο μου. Θὰ περνοῦσα ἀργότερα
νὰ μάθω.

—Καλὰ! εἶπε ὁ γραμματέας, καὶ ξα-
ναρίχτηκε στὶς ἐφημερίδες του.

Μοῦ φαίνεται πὼς εἶχε πάρῃ λιγάκι
ἀψήφιστα τὸ πράμα, μὰ τί νὰ πῶ! χαι-
ρέτιστα ἔλαφρά μὲ τὸ κεφάλι καὶ βγῆκα.

Εἶχα ἕναν κόσμον καιρὸ στὴ διάθεσή
μου. Νάκανε τουλάχιστον καλὴ μέρα!
Εἶχε μιὰν ἀπαίσιαν συννεφιά, μιὰ μολυ-
βένια ἀτμόσφαιρα, δὲν κουνιότανε φύλ-
λο. Οἱ κυρίες, προβλεπτικές, εἶχανε πὰ-
ρῃ τὶς ὀμπρέλες τους κ' οἱ σκουφιοὶ τῶν
ἀντρῶν φιγουράριζαν μὲ κατεβασμένα
μοῦτρα. Ἐκαμα ἄλλη μιὰ βόλτα στὴν
ἀγορὰ κοιτάζοντας τὰ λαχανικὰ καὶ τὰ
ρόδα.

Ἐνα χέρι μ' ἔπιασε ἀπὸ τὸν ὦμον ξα-
φνικά. Ἦταν ὁ Δεσποινίδας.

—Καλημέρα, μοῦ λέει.

—Καλημέρα. Τὸν κοίταξα μὲ περιφρ-
γεια, ἐπιθυμοῦσα νὰ καταλάβω ἀμέσως
τὶ μὲ ἤθελε.

Ὁ Δεσποινίδας δὲ μοῦ γουστάρει καὶ
τόσο.

Κοίταξε περίεργα τὸ μπατάτικο δέμα
πούχα στὴ μασχάλη καὶ πού φαινότανε
καὶ ὁλοκαίνουργο.

—Τὶ ἔχετε αὐτοῦ μέσα;

—Ἀγόρασα ὕφασμα νὰ φτιάσω ρούχα,
τοῦ ἀποκρίθηκα ἀδιάφορος εἶδα πὼς
αὐτὰ πού ἔχω δὲν εἶναι πιά γιὰ φόρεμα.
Ἐ! δὲν πρέπει νὰ τσιγκουνέβεται κα-
νένας πολὺ ὅταν πρόκειται γιὰ τὸν ἑαυ-
τό του.

Μὲ κοίταξε μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα.

—Κ' οἱ δουλειὲς πὼς πηγαίνουν; εἶ-
πε ἀνόρεξα.

—Περίφημα.

—Κάνετε τίποτα;

—Ἄν κάνω τίποτα λέει; εἶπα παρα-
ξενεμένος· εἶμαι ἀπλούστατα λογιστὴς
τοῦ Οἴκου Κορίτσι.

—Ἀληθινά; Εὐχαριστιέμαι πολὺ πού
τὸ ἀκούω. Δὲ ρωτῶ πόσα παίρνετε. Κα-
λημέρα.

Τράβηξε λίγο, ἔπειτα γύρισε πάλι.

ἔδειξε τὸ δέμα μου μὲ τὴν ἀκρὴ τοῦ μπα-
στουνιοῦ του καὶ μούπε:

—Σὰς συνιστῶ τὸ ράφτη μου. Δὲ θὰ
βοήθε καλύτερο ἀπὸ τὸν Ἰσάκσεν. Πέ-
στε του μόνο πὼς πηγαίνετε ἀπὸ μέ-
ρος μου.

Αὐτὸ δὲ μπορούσα νὰ τὸ ἀνεχθῶ. Τί
διάβολο τὸν ἐνδιέφερνε αὐτόνε κι' ἔβα-
νε τὴ μύτη του στὶς ξένες ὑποθέσεις; Τί
τὸν ἐμελλε ἐκεῖνο τί ράφτη θὰ διὰλεγα
ἐγώ;

Ἦ παρουσία τοῦ ἀδείου τούτου ὑπο-
κειμένου, τούτου τοῦ ὑποκριτῆ μὲ ἐξόργι-
σε, καὶ τοῦ θύμῃσα μὲ ἀρετὰ χοντρὸ
τρόπο κάποιες δέκα κορόνες πού τοῦχα
δανείσῃ ἕναν καιρὸ καὶ μοῦ τὶς χρω-
στοῦσε ἀκόμη. Προτοῦ προφτάσῃ ν' ἀπο-
κριθῇ, μετάνοιωσα μὲ τὸν τρόπο μου.
Νιτροπιάστηκα καὶ κατέβασα τὰ μάτια·
κάποια κυρία περνοῦσε κεῖνὴ τὴ στιγμή,
ἔκαμα τόπο νὰ περάσῃ καὶ μὲ τὴν εὐκαι-
ρία αὐτὴ ἔστριψα κ' ἔφυγα.

Τί νὰ κάμω τότε τὸν κύριο ἑαυτό
μου, ὥς πού νάρθῃ ἡ ὥρα τῆς ἐφημερί-
δας; Ἐνα καφενεῖο; ἀλλὰ οἱ ἀδειανὲς
τσέπες μου δὲν μοῦ ἐπῆτρεπαν τὴν εἴσο-
δο· καὶ δὲν ἐγνώριζα κανέναν ὅπου νά-
κανα ἐπίσκεψη αὐτὴ τὴν ὥρα. Τράβηξα
μηχανικὰ ἴσα πάλιν, διάβασα τὴν «Ἀ-
φτανπόστεν» πού εἶναι τὴν εἶχανε κολλή-
σῃ στὴν ταμπέλα τῆς, ἔκαμα μιὰ βόλτα
στὴν ὁδὸ Κάρλ-Γιάχαν κ' ἔπειτα μπῆκα
στὸ κοιμητήριον τοῦ Σωτήρα· βρῆκα ἐκεῖ
κοντὰ στὸ παρεκλήσι μιὰν ἡσυχὴ γωνιά
ψηλὰ στὸ ὑψωματάκι καὶ κάθησα.

Μοναξιά καὶ γαλήνη παντοῦ. Μου-
δασμένος ἀπὸ τὴν ὑγρασία καὶ μισοκοι-
μισμένος συλλογιόμουν. Κρούνα... Καὶ
ποῖος τάχα μὲ βεβαίονε ἐμένα πὼς ἡ
ἐπιφυλλίδα μου ἦτανε πραγματικὰ ἕνα
ἐμπνευσμένο ἀριστουργηματάκι; δὲν εἶχε
ἐδῶ ἐκεῖ κανένα λάθος; δὲν εἶχα ἀδυνα-
μίες πουθενά; Νὰ τὸ καλλοσυλλογιστῇ
κανεὶς δὲν εἶχε τίποτα τὸ ἐξαιρετικὸ ὥ-
στε νὰ γίνῃ ἀνεπιφύλαχτα δεχτὴ—ἴσως
μάλιστα καὶ γιὰ δεχτὴ κἂν νὰ μὴν ἦταν
ἄξια! Ἰσως νὰ ἦταν ἀπλῶς ὑποφερτὴ,
ἴσως ἀσκημὴ μπορούσε ἀξιόλογα αὐτὴν
τὴν ὥρα νάχε λάβῃ τὴ θέση της στὸν
κάλαθο τῶν ἀχρήστων. Τί μοῦ ἐπῆτρεπε
νὰ ὑποθέσω τὸ ἀντίθετο; Ἦ αὐτοπεποί-
θησις κ' ἐμπιστοσύνη πού ἐνοιώθα λίγη
ὥρα προτῆτερα εἶχανε μονομιᾶς ἔξαφα-

νιστή. Τρόμαξα, πετάχτηκα απάνω και βγήκα από το νεκροταφείο τρέχοντας. Καθώς κατέβαινα κάτω το δρόμο, έσκυψα και κοίταξα μέσα απ' τα τζάμια το ρολόι ενός μπακάλικου. Μόλις περασμένο μεσημέρι. Φανταζόμουν πως θα ήταν πολύ άγρυπνο κι' απελπιστήκα δόλοτελα σαν είδα πως δεν ήταν παρὰ μεσημέρι μόνο. Τί να κάμω ως στίς τέσσερες που είχα να πάω στην έφημερίδα; Είχα μαύρα προαισθήματα: όσο το συλλογίζομουν, τόσο έβρισκα πως ήταν αδύνατο να χρησιμοποιηθῇ εκείνο το πράμα που είχα γράψει μισοκοιμισμένος, με το κεφάλι αναμμένο απ' τον πυρετό κι' από τα όνειρα. Είχα κοροϊδεφτή μονάχος μου, είχα απατήση τον εαυτό μου και ήμουν αϊσιόδοξος το πρωί... φυσικά με το τίποτα!.. Άρχισα να περπατώ βιαστικά, πέρασα το λόφο του Αγίου Γιάννη, βγήκα έξω από την πολιτεία, στα χωράφια, σε παράξενα στενά δρομάκια, όπου απαντούσα προιονιστήρια, σωρούς από ξυλεία, σπαρτά, και στο τέλος βγήκα σ' ένα μεγάλο δημόσιο δρόμο που δεν έβλεπα που τέλειωνε.

Έκει στάθηκα κι' αποφάσισα να κάμω πίσω. Κάψονα κούλας γιατί είχα περπατήσει πολύ και γρήγορα, και τότε γύριζα με το πάσο μου. Ήμουν ξεθωμένος. Απαντήθηκα με δυο κάρα που κουβαλούσαν σανό: οι άραμπατζήδες ξαπλομένοι στο μαλακό σανό τραγουδούσαν ήττοι και οι δυο τους ξεσκουφωτοί, κι' οι δυο τους με το μέτωπο γαλήνιο, ξένιαστο. Μου φάνηκε πως θέλανε να με πειράζουν και να γελάσουνε ο ένας τους μου φώναξε, με ρώτησε τί κουβαλώ στη μασκάλη μου

— Μια κουβέρτα, τους είπα.

— Τί ώρα είναι, μου λέει πάλι.

— Δεν ξέρω ακριβώς, μά λέω πως θά'ναι κατά τις τρεις.

Βάλανε τα γέλια. Την ίδια ώρα ένοιωσα ένα καμτίκι να σκάζη στο αφτί μου, και το καπέλο μου έκαμε φτερά: εκείνα τα παιδιά δε μόρεσαν να μ' αφήσουν να περάσω χωρίς να σκαρώσουν φιάκα. Βούτηξα σαν τρελός τ' αφτί μου, πήγα και μάζεψα το καπέλο μου μέσα από ένα χαντάκι και τράβηξα το δρόμο μου. Γυρίζοντας στην πόλη απάντησα έναν κύριο που μου είπε πως ή-

τανε περασμένες οι τέσσαρες!

Περασμένες οι τέσσαρες! περασμένες οι τέσσαρες! άρχισα να περπατάω βιαστικά, έτρεχα σχεδόν κατά την πολιτεία, κατά τα γραφεία της έφημερίδας. Ο άρχισυντάκτης έπρεπε νά'χη πάη από πολλήν ώρα, μπορούσε νά'χη και φύγη μάλιστα! Πότε περπατούσα, πότε έτρεχα, πηδούσα, τι βρισκότανε μπροστά μου, στραβοπατούσα, τ' άμάξια κοντέβανε να με κόψουν. Προσπερνούσα όλον τον κόσμο, παράβανα με τ' άλογα, έκανα κάθε δυνατό για να νά φτάσω στην ώρα μου στην έφημερίδα. Επιτέλους!

Με τρεις πηδίες ανέβηκα στη σκάλα και χτύπησα.

Καμιά απάντηση.

Έφυγε! έφυγε! συλογίστηκα. Δοκιμάζω την πόρτα, δεν ήτανε κλεισμένη. Χτύπησα άλλη μια φορά και μπήκα.

Ο άρχισυντάκτης, γυρισμένος κατά το παράθυρο, καθότανε μπροστά στο γραφείο του με την πένα στο χέρι, έτοιμος να γράψη. Άκούγοντας να τον χαιρετάη λαχανιασμένα κάποιος, έστριψε λίγο, με κοίταξε και μούπε κουνώντας το κεφάλι.

— Α! δε μόρεσα ακόμη να κοιτάξω την εργασία σας.

Η χαρά μου ήτανε τόση που όπως και νά'ταν δεν είχε ακόμη πετάξῃ το έργο μου στο χαλάθι, που του αποκρίθηκα:

— Ωραία, φίλτατέ κύριε, καταλαβαίνω πολύ καλά... Δεν υπάρχει καμιά βία... Σε κάνα δυο μέρες ή...

— Ναί, ναί, θα κοιτάξω. Άλλως τε έχω και τη διεύθυνσή σας.

Έχασα να του πω πως δεν είχα πια διεύθυνση.

Η άκοράση είχε τελειώσει, τραβήχτηκα πίσω κάνοντας μιαν υπόκλιση κι' έφυγα. Έλπίδες με πλημμυρούσανε ξανά, τίποτα δεν είχε χαθῇ ακόμη, το αντίθετο ήτανε δυνατό να τα κερδίσω όλα. Και το μυαλό μου άρχισε να παραμιλάη και να φαντάζεται μιαν άπόφαση που είχε ληφθῇ άμετάκλητα στον ουρανό, να κερδίσω δέκα σωστές κορόνες για μιαν επιφυλλίδα...

Άχ κι' ως ήξερα μόνο κανένα μέρος που να χωθῶ να περάσω τη νύχτα! Λογαριάζω που θα μπορούσα καλύτερα

να τρυπώσω και το ζήτημα τουτο άπα-σχολεῖ τόσο το μυαλό μου που σταματῶ και στέκομαι άκούνητος καταμεσῖς του δρόμου. Έρχῶ που βρίσκομαι και στέκομαι κειδά, σαν κανένα δεμάτι χόρτο πεταμένο στη θάλασσα που το δερνομανούνε τα κύματά της. Ένας έφημεριδοπώλης μου πρότεινε το Βίκιγκ: «Έχει το γούστο του σήμερα!» Σήκωσα τα μάτια κι' ανατινάχτηκα: βρισκόμουνα μπρος στο μαγαζί που είχα δώσει να μου τυλίξουνε τη κουβέρτα.

Έστριψα κι' απομακρύνθηκα γρήγορα γρήγορα: προσπαθούσα να κρύψω το πακέτο κρατώντος το μπρος στο στήθος μου, καταντροπιασμένος γιατί φοβόμουν μην έτυχε και μ' είδε ο υπάλληλος μέσ' από καμιά βιτρίνα. Τράβηξα για το λιμάνι, έπειτα για το κάστρο. Βρήκα πάλι ένα παγκάκι, κάθησα κι' έπεσα σε συλλογή ξανά για το που θα περνούσα τη νύχτα.

Που στο διάβολο να κοιμηθῶ απόψε; Ήτανε πουθενά καμιά τρύπα να χωθῶ και να κρυφτῶ ως που να ξημερώση; Ήμουν περιήφανος και δε θα τόκανα βέβαια ποτέ να γυρίσω στο δωμάτιό μου, να πατήσω το λόγο μου. Να μια ιδέα που δε θά'πρεπε ούτε από το μυαλό μου να μου περάση κίν. Την άπομάκρυνα με άγανάκτηση κι' άρχισα να γελῶ περιφρονητικά στην ανάμνησι κεινῆς της πολυθρόνας με τον κόκκινο μουσαμά. Με το συνειρμό των παραστάσεων βρέθηκα σ' ένα δωμάτιο με δυο παράθυρα, όπου έμενα άλλοτε, απάνω στο τραπέζι βλέπω ένα δίσκο γεμάτον από κάτι κοτζάμου σάντουιτς — έπειτα τα πράγματα άλλαζαν, τάβλεπα άλλοτικά. τα σάντουιτς γινόντουσαν μπιφτέκι ένα δρεχτικώτατο μπιφτέκι, μια πετσέτα άσπρη σαν το χιόνι, φέτες ψωμί, ένα άσημένιο πηρούνι. Άνοιγε ή πόρτα, έμπαινε ή σπιτονοικοκύρα και μου σεργιρίζε κι' άλλο τσάι.

Τί σαχλαμάρα! Τί ήλίθιο όνειρο! είπα μέσα μου. Μά αν έτρωγα θά μ' έπιανε άμέσως πονοκέφαλος και θά'χα να παλέψω με τον πυρετό, θα παλάβωνα. Δε μπορούσα εγώ να υποφέρω τέτια πράματα, δεν είχα γεννηθῇ για το φαί, αυτό επιτέλους ήτανε μια ιδιοτροπία του έαυτού μου. Ίσως καταφέρω να βρω

καμιά γωνιά άμα νυχτώση. Τίποτα δε με βίαζε. Στο κάτω κάτω, το χειρότερο που θα πάθαινα ήτανε να ψάξω να βρω καμιά μεριά έξω στο δάσος. Όλα τα περιχώρα της πολιτείας ήτανε στη διάθεσή μου και δεν έκανε και τόσο κρύο.

Κι' ή θάλασσα λιχνιζότανε έλαφρά κειθε πέρα, μέσα σε μιὰ βαρεία γιλήνη, λογιῆς λογιῆς καράβια και κοντόχοντρες πλατουτίκες μαούνες άνοιγαν πλατιές αυλακιές απάνω ατή μολυβένια επιφάνεια σκορπούσανε σειράδια δεξιά κι' άριστερά και γλιστρούσανε, προχωρούσαν τουλοῦπες τουλοῦπες ο καπνός σά σωροί από σταχτιά προσκέφαλα ξεπρόβαιν' απ' τους φουγάρους, κι' ο κρότος απ' τις μηχανές έφτανε ως σ' έμένα μισοπνιγμένος μες στην ύγρην ατμόσφαιρα. Ούτε ήλιος, ούτε άγέρας, πίσω μου δεν τρα μουσκεμένα. Το παγκάκι που καθόμουν, ποτισμένο από το νερό, ήτανε κατάκρυο. Η ώρα περνούσε. Πεθαμένος από την κούραση, με τα μέλη μου παγωμένα, ένιωσα τα μάτια μου να κλείνουνε. Και τ' άφησα να κλείσουν...

Σαν ξύπνησα είχα σκοτεινιάση δόλοτελα σηκώθηκα με κουάδες. Περπάτησα γρήγορα γρήγορα για να ξεσταθῶ, κουνούσα τα χέρια κι' έτριβα τα πόδια μου, δεν τάνιωθα πιά: έφτασα στον πυροσβεστικό σταθμό, ή ώρα ήταν έννέα: λοιπόν είχα κοιμηθῇ πολλές ώρες.

Τι να γινῶ τότε. Έπρεπε βέβαια κάπου να πάω. Στέκομαι κειδά και χάσκω κοιτάζοντας απάνω στο σταθμό και μελετῶ α' δεν θά'τανε δυνατό να καταφέρω να χωθῶ μέσα σε κανένα διάδρομο την ώρα που ο σκοπός γύριζε τα μούτρα του άλλοῦθε. Άνεβαίνω τη σκάλα θέλοντας να πιάσω κουβέντα μαζι του: εκείνος κάνε εὐθὺς «παρουσιάστε» με τον πέλεκυ του και περιμένει ν' ακούση τί θα του πω. Το σηκωμένο εκείνο τσεκούρι με την κόψη κατά μένα με κάνει να νιώσω μιαν κουάδα σ' όλο μου το κορμί, απ' την τρομάρα μου που κόπηκε ή μιλιὰ μπροστά στον όπλισμένο αὐτὸν άνθρωπο και χωρίς να θέλω τραβιέμαι πίσω. Δεν έλεγα τίποτα, μόνο τραβιόμουν. Όσοσο για να σώσω τα προσχήματα χτύπησα με το χέρι το κούτελό μου, σά νά'χα τάχα ξεχάση τίποτα κι' έφυγα. Όταν βρέθηκα στο πεζοδρό-

μιο άνάσανα, μου φάνη πώς είχα γλυτώσει από κάποιον μεγάλο κίνδυνο. Κι' απομακρύνθηκα γρήγορα.

Τουρτουρίζοντας και πεινασμένος, νευριασμένος και κατσουφιασμένος τράβηξα απάνω την οδό Κάρλ Γιόχαν' άρχισα να βλαστημάω δυνατά, χωρίς να με νοιάζει καθόλου αν θα μ' άκουγε κανένας. Ξαφνικά μπροστά στη Βουλή, με κάποιο συνειρμό των παραστάσεων, θυμήθηκα ένα ζωγράφο που γνώριζα, ένα νέο που είχα γλυτώσει κάποτε από ένα χαστούκι και μάλιστα που είχα πάη και στο σπίτι του κάποια φορά. Έτριξα τα δάχτυλά και τράβηξα για το δρόμο που καθότανε. Στην πόρτα του ήταν μια κάρτα : Κ. Ζαχαρίας Μπάρελ. Χτύπησα.

Ήρθε μόνος του να μου άνοιξη' έξεγχε από δω και κειπέρα μπέρα και κειπέρα' ήτανε άηδία.

— Καλησπέρα, του είπα.

— Καλησπέρα, σεις είστε ; Μπά, μα γιατί διάβολε έρχόσαστε τόσο άργά ; δε μπορεί να το μελετήση κανείς με τη λάμπα ! Άπό τότε που ιδωθήκαμε πρόσθεσα μια θυμωσιά κι' άλλαξα κάμποσα πράματα. Πρέπει να το δήτε ήμέρα, τώρα είναι άνώφελο και να το δοκιμάσουμε καν.

— Θα σάς παρακαλούσα να μου τή δείξετε ! είπα εγώ. Να πούμε την αλήθεια, δεν ήξερα καν για τί ταμπλώ μου μιλούσε.

— Άπολύτως αδύνατο. Δεν θα βλέπατε παρά ένα κίτρινο πράμα. Κι' έπειτα συμβαίνει και κάτι άλλο—μου λέει σιγά—έχω μέσα μια κοπελίτσα, καταλαβαίνετε, λοιπόν είναι αδύνατον.

— Ά, σάν είν' έτσι ούτε κουβέντα να γίνεται.

Τραβήχτηκα, τον καληνύχτισα κι' έφυγα.

Δεν μ' απόμεινε πια παρά το δάσος. Τοιλάχιστο να μη ήτανε τόσο ύγρο το χώμα !

Χτύπησα με το χέρι την κουβέρτα μου κι' ολόενα συνείδησα στην ιδέα πώς θα κοιμόμουνε έξω με τις προσπάθειες που είχα κάμη για να βρω καταφύγιο στην πόλη είχα αποκάμη, αηδίασα το κάθε τί. Μου ήτανε απόλαυση να μη συλλογίζομαι τίποτε, να περιφέρονται μονάχα άσκησα. Τράβηξα να δω στο ρο-

λόι του Πανεπιστημίου την ώρα. Ήτανε δέκα περασμένες. Ξακολούθησα το δρόμο μου. Πιό πάνω σταμάτησα μπρός σ' ένα κατάστημα έδωδίκμων. Μέσα στη βιτρίνα, δίπλα από μια φραντζόλα γαλλική, μια πατέλα γεμάτη και κάμποσα βάζα μαρμελάδες, κοιμότανε ένας γάτος, Έθούμασα για λίγο όλα αυτά τα ώραϊα πράματα, μα μη έχοντας πεντάρα γύρισα τή ράχη μου κι' εξακολούθησα την πορεία μου. Περιπατούσα πολύ άργά, προχωρούσα, προχωρούσα πάντα, περπατήσα ως μιάν ώρα, έπειτα άλλην κι' άλλη, ως που επιτέλους έφτασα στο δάσος του Μόγκκστατ.

Πρώτα πρώτα κάθησα να ξέκουραστώ. Έπειτα ζήτησα να βρω κανένα κατάλληλο μέρος όπου να στρώσω. Βοήκα μια πλαγιαδίτσα που μπουρούσε να πη κανείς πώς ήταν άρκετά στεγνή. Μάζεψα ρείκια και κλάδες χαμοκέδρι κι' έφτιαξα το γιατάκι μου, έπειτα άνοιξα το δέμα μου κι' έβγαλα την κουβέρτα. Ήμουνε κυριολεκτικά εξαντλημένος, ύστερα από τόσο δρόμο που είχα κάμη και πλάγιασα άμέσως. Στριφονύριζα, άλλαξα πολλές φορές πλευρό ως που να βρω θώ όπως ήθελα' το άφτί μου είχε πριστή από το χτύπημα του καυτακιού' μου πονούσε πολύ κι' ήταν αδύνατο να κοιμηθώ από κείνο το μέρος. Έβγαλα τα παπούτσια μου και τ'άβαλα στο προσκεφάλι στρώνοντας από πάνω το χαρτί που ήτανε τυλιγμένη ή κουβέρτα.

Γύρω μου ή σιωπηλή κι' απέραντη νύχτα σκέπαζε τα πάντα. Όμως ψηλά στον ούρανό θοουβούσε άσταμάτητα το άσώπαστο τραγούδι, ο άγέρας ένα βουητό νακινό, συγχισμένο κι' αδιάκοπο. Για πολλήν ώρα άκρομαζόμουνε το άτέλειωτο τουτο, άρωστο μουρμουρητό, όπου λίγο λίγο άρχισε να με ζαλίζει. Ήτανε σίγουρα συμφωνίες από τους κόσμους που κυλιόντανε αποπάνω μου, ήτανε τ' άστέρια που τόνιζαν κάποιο τραγούδι... Δεν πά να ναι κι' ο διάβολος ! είπα και γέλασα δυνατά για να κάμω κουράγιο' οί κουκουβάγιες είναι που μοιρολογούνε στη Γη Χαναάν.

Σηκώθηκα, ξαναπλάγιασα, ξανασηκώθηκα, φόρεσα τα παπούτσια μου. Έκοβα βόλτες στο σκοτάδι' ξαναπλάγιασα πάλι, αγωνίστηκα και πάλεσα με το φόβο

και με την όργη ως στα χαράματα' και τότε με πήρε επιτέλους ο ύπνος.

Όταν άνοιξα τα μάτια μου ήτανε μέρα μεσημέρι' μου φάνηκε πώς θάπρεπε να ταν δώδεκα. Φόρεσα τα παπούτσια μου, τύλιξα πάλι την κουβέρτα μου κι' έβαλα μπροστά δρόμο για την πολιτεία. Ούτε και σήμερα δεν είχε ήλιο, και κρύονα σά σκυλί. Τα πόδια μου ούτε τάνιωθα καθόλου κι' από τα μάτια μου τρέχανε δάκρυα, σά να μη μπορούσαν να βαστάξουν το φως.

Ήτανε τρεις ή ώρα. Άρχισα πια να υποφέρω άβάσταχτα από την πείνα, με πιάνανε άνακατομάρες, που τραβιόμουνε κρυφά σε καμιά γωνιά και ξερονούσα. Τράβηξα σά χαμένος κάτω κατά το οικονομικό συστάτιο, διάβασα απ' έξω στην είσοδο τη λίστα και κούνησα επιδειχτικά τους ώμους μου' δεν έτρεφόμουνε εγώ με πάστες και με λαρδί' από κει έφυγα και τράβηξα κάτω στην πλατεία του σιδερόδρομου.

Μια αλλόκοτη ζαλάδα μ' έπιασε ξαφνικά' εξακολούθησα να προχωρώ μη θέλοντας να δώσω προσοχή σε τουτο, μα ολόενα και χειροτέρεβα όσπου στο τέλος άναγκάστηκα να κάτσω σε κάτι σκαλοπάτια. Ο έαυτός μου πάθαινε κάποια μεταμόρφωση, κάποιος ιστός στο μυαλό μου είχε κοπή, ή άναπνοή μου πιανότανε κι' αυτή, και τάχα χάση. Μολοντούτο είχα τις αισθήσεις μου. Αισθανόμουνε πώς το άφτί μου μ' ένοχλούσε. Όταν περνούσε κανένα πρόσωπο που να είχα σχέσεις κάποτε, το άναγνώριζα άμέσως, σηκώνόμουν και χαιρετούσα.

Τι νέο βάσανο λοιπόν έρχότανε να προστεθή στις τόσες μου δυστυχίες ! μήν είχα άρωστήση που κοιμήθηκα στο ύγρο χώμα ; Ή μήπως έφταγε που δεν είχα κολατοίση ακόμη τίποτα ; Ά, όχι, αυτή δεν ήτανε ζωή' μα τα άγια πάθη του Χριστού δε μπορούσα να καταλάβω τι είχα κάμη για να τραβώ όλα τουτα. Και μουρθε ξαφνικά στο μυαλό ν' άλλαξω κι' εγώ άμέσως διαγωγή, να λίνω λωποδύτης, να πάω στού «μπάρμα» στο ένεχυροδανειστήριο την ξένη κουβέρτα να σηκώσω λεφτά. Θα την έβαζα ένεχυρο για μια κορόνα και θαχα να πληρώσω τρία καλά γεύματα' έτσι θα περνούσα ως που να οικονομιότανε τα πράματα. Τι

όμορφη ιστορία που θα του σκάρωνα του Χάνς Πάουλι ! Τραβούσα πια ίσια κατά το ένεχυροδανειστήριο, προχωρούσα βιαστικά, μα στη πόρτα δίσταξα, κούνησα το κεφάλι μου και πισωγύρισα.

Όσο απομακρυνόμουνε τόσο χαιρόμουν που δεν είχα υποχωρήση στον πειρασμό. Το αίσθημα της έντιμότητάς μου μ' έκανε να πλημμυρώ από υπερηφάνεια, απολάβαινα γλυκύτατη χαρά που ήμουνε χαραχτήρας, που ήμουνε ένας λευκός φάρος στη μέση λασπένας θάλασσας ανθρώπων, μιάς θάλασσας που δεν άρμενίζανε παρά ναυάγια. Να μεταχειριστής τα άγαθά του πλησίον σου για ένα δείπνο, είναι σά να υπογράφης την καταδίκη του ίδιου του έαυτού σου, σά να σημαδέβης την ψυχή σου με πυραχτομένο σίδερο και να προσάπτης το πρώτο στίγμα στην έντιμότητά σου' γίνεσαι κλέφτης και αυτοκαταδικάζεσαι στο να μην τολμάς πια να κοιτάς τον έαυτό σου χωρίς να χαμηλώνης τα μάτια.—Ποτέ ! ποτέ ! δεν τόχα σκεφθί ποτέ στα σοβρά, δεν ήταν παρά έτσι μια τυχαία σκέψη' δεν είναι βέβαια κανένας υπεύθυνος για κάποιες του φευγαλέες και διαβατάριες ιδέες, που τούρχονται στο μυαλό όταν υποφέρει από τρομαρόν πονοκέφαλο και ξεθεώνεται κουβαλόντας μια ξένη κουβέρτα.

Πάντα θα οικονομιόντανε τα πράγματα άμα θάρχόταν ή ώρα ! Έν πρώτοις ή έμπορος της οδού Γκροίνλαντ ! Μήπως πήγαινε να τον βλέπω συχνά από τότε που τούγραφα ; Μήπως χτυπούσα κάθε λεπτό την πόρτα του και με πέταξε έξω ; Δεν τον είχα δη καθόλου άγνωστώ με τι τρόπο είχε δεχτή την επιστολή μου. Μια άπόπειρα δε θα ήταν άπαραίτητα άνώφελη' ή τύχη είναι τόσο ιδιότροπη, εκεί που δεν περιμένει κανείς... Και τράβηξα για την οδό Γκροίνλαντ.

Η τελευταία μου ταραχή δε μουχε περάση έντελώς και για τουτο περπατούσα πολύ σιγά, συλλογιζόμενος τι έμελε να πώ Μπορούσε νάχη καλή ψυχή αυτός ο άνθρωπος' αν του κατέβινε ίσως μουδινε και μια κορόνα για τη δουλειά που θα τουκανα, χωρίς να του το ζητήσω εγώ' αυτοί οί άνθρωποι έχουνε μερικες φορές κάτι περίεργες έμπνεύσεις !

Χώθηκα κάτω από μιαν είσοδο, ζώη-
ρεψα τὸ χρώμα τοῦ παντελονιοῦ μου μὲ
σάλιο γιὰ νάμαι πιὸ εὐπαρουσίαστος, ἔ-
κρουσα τὴν κουβέρτα μου πίσω ἀπὸ ἕνα
κασόνι σὲ μιὰ σκοτεινὴ γωνιά, σταύ-
ρωσα τὸ δρόμο καὶ μπήκα στὸ μικρομά-
γαζο.

Ἕνας ἄνθρωπος κάθεται καὶ φτειά-
νει χαρτοσακούλες ἀπὸ παλιὲς ἐφημε-
ρίδες.

— Ἦθελα νὰ δῶ τὸν κ. Κρίστιε, εἶπα.

— Ἐγὼ εἶμαι. εἶπ' ἐκεῖνος.

— Ἀ! λεγόμενοι ἔτσι κ' ἔτσι εἶχα λά-
βῃ τὸ θάρος νὰ τοῦ ἀποστείλω μιαν
ἀλτησιν, θὰ ἤμουν εὐτυχὴς νὰ μάθω ἐάν
ἤθελε νὰ μὲ προσλάβῃ.

Ξανάπε τὸ ὄνομά μου δυὸ φορές, ὅ-
στερα ἄρχισε νὰ γελάῃ: Ἀ! σεῖς εἰστε;
Ἐβγαλε τὴν ἐπιστολή μου ἀπὸ τὴ τσέ-
πη τοῦ σακακιοῦ του. Λαβαίνεται τὸν
κόπο νὰ κοιτάξετε πόσο προσέχετε στὰ
νούμερα κύριέ μου; ἐβάλατε στὴν ἐπι-
στολή σας 1848. Εἶχε σκάση στὰ γέλια.

— Ἦσουν πολὺ στενοχωρημένος... Εἶ-
χα ἄλλοῦ τὸ νοῦ μου, μιὰ στιγμὴ ἀφη-
ρημάδας, τὸ ἀναγνώριζα.

Πρέπει νὰ ξέρετε πὼς ἐμένα μοῦ
χορεύεται πρὸ πάντων ἕνας ἄνθρωπος
ποῦ νὰ μὴν κἀνὴν λάθος στὰ νούμερα.
Λυπᾶμαι, γράφετε πολὺ καλά, τὸ γράμ-
μα σας μοῦ ἄρσσε πολὺ, μά..

Περίμενα. Δὲ θὰ ἦταν αὐτὸ ἡ τε-
λευταία του λέξη.

Ξανάρχισε τὶς χαρτοσακούλες του.

— Βεβαίως, ἦτο μίᾱ ἀδεξιότης· ἀλλὰ
φυσικά, αὐτὸ δὲν θὰ ἐπανελαμβάνετο·
καὶ αὐτὸ τὸ μικρὸ λαθάκι δὲν ἐσήμαινε
βέβαια ὅτι δὲν ἤμουν περίφημος γιὰ νὰ
τηρῶ βιβλία.

— Δὲ λέω ὅχι, ἀλλὰ αὐτὸ τὸ σφάλμα
μοῦ φάνηκε πολὺ χοντρό, βρήκα ἀμέσως
ἄλλο λογιστή.

— Ὡστε ἡ θέσις κατελήφθη; ρώ-
τησα.

— Ναί.

— Θεέ μου, δὲν μπορεῖ πιά νὰ γίνῃ
τίποτα;

— Ὁχι, λυποῦμαι πολὺ, μά..

— Χαίρετε.

Τώρα πιά ἂ, τώρα μ' εἶχε πιάσει
ἕνας τέτοιος θυμός, μιὰ ὀργὴ παρά-
φορη, ἄγρια. Πῆγα καὶ πῆρα τὸ δέμα
μου ἐκεῖ πίσω ἀπ' τὴν πόρτα ποῦ τῷχα

ἀφήση, δάγκασα τὰ δόντια μου καὶ χύ-
θηκα στὸ πεζοδρόμιο σκουντουφλώντας
τοὺς ἡσυχους διαβάτες χωρὶς νὰ τοὺς
ζητάω συγγνώμη. Ἕνας κύριος σταμά-
τησε καὶ μοῦκαμε δριμεῖς παρατηρή-
σεις γιὰ τὸν τρόπο μου, γύρισα, τοῦ
σφύριξα μιὰν ἀκατάληπτη λέξη, τοῦ
δείξα τὴ νοσή μου, κ' ἐξακολούθησα
τὸ δρόμο μου. Ὁ ἀσυγκράτητος θυμός
μου μ' ἔκανε θηρίο. Φώναξε ἕνα χορο-
φύλακα. Δὲν εἶχα κι' ἐγὼ τίποτα καλύ-
τερο παρὰ νὰ τὰ βάλω λιγάκι μὲ τὸ
χοροφύλακα, καὶ γιὰ τοῦτο κοντοστά-
θηκα νὰ τοῦ δώσω καιὸ νὰ μὲ προφτά-
σῃ; μὰ δὲν ἐφάνηκε. Γιὰ ποῖο λοιπὸν
λόγο ν' ἀποτυχαίνω σὲ ὅ,τι ποθοῦσα,
σὲ ὅ,τι ἐπεδίωκα μὲ τόση ἐπιμονή; Γιατὶ
νὰ γράψω 1848; Πῶς διάβολο ἦρθε
στὸ μυαλό μου αὐτὴ ἡ καταραμένη ἡ-
μερομηνία; Καὶ τώρα πεινοῦσα. ἔνωθα
τ' ἄντερά μου νὰ στριφογυρίζουνε μέσα
στὴν κοιλιά σὰ φίδια, καὶ τὸ πρόβλεπα,
δὲν ἦτανε γραπτὸ νὰ δῶ φαῖ τὴ μέρα
τὴ σημερινή. Κι' ὅσο περνοῦσε ὁ και-
ρὸς αἰσθανόμουν πὼς ἔχανα τὶς δυνά-
μεις μου, ἐξασθενοῦσα σωματικά καὶ
ἠθικά, κάθε μέρα καὶ κατερχόμουν σὲ
ταπεινότερες πράξεις, ὅσο πῆγαινε καὶ
λιγότερο τίμιες. Μὲ τὴ μέθοδο τῆς ψευ-
τιᾶς κατάφερα νὰ κοροϊδέσω τὸν κο-
σμάκη, νὰ μὴν πληρόνω τὸ νοίκι μου,
ἢ ἀναγκαζόμουν νὰ παλέβω μὲ τὶς πιὸ
πρόστυχες διαθέσεις. Διανοοῦμουν νὰ
πουλήσω μιὰ κουβέρτα ξένη κι' ὅλα αὐ-
τὰ χωρὶς τὴν παραμικρότερη τύψη, χω-
ρὶς καθόλου νὰ ταραχτῇ ἡ κυρία συνεί-
δησή μου. Ἡ ψυχὴ μου σάπιζε, ἦτανε
κάτι μέσα μου κάτι σὰ μούχλα. Καὶ ὁ
Θεός, ψηλά, ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ Θεοῦ μὲ
παρακολουθοῦσε ἄγρυπνα καὶ ἔβλεπε πὼς
ἢ κατὰπτωσή μου, ἢ καταστροφὴ μου
γινότανε μὲ ὅλους τοὺς κανόνες τῆς τέχ-
νης, ἀδιάρκοι, μονότονοι, ἀργή. Στὶς ἀ-
βύσσους ὅμως τῆς κόλασης παραμόνευαν
οἱ δαιμόνιοι καὶ δὲ βλέπανε τὴν ὥρα
πότε θὰ κάμω κανένα μεγάλο σφάλμα,
καμὴν ἁμαρτία ἀσυχώρητη, γιὰ νὰ μὲ
γκρεμίσω στὰ τάρταρα ἐν τῇ δικαιοσύνῃ
τοῦ ὁ Θεός...

Ἐβίασα τὸ περπάτημά μου, πῆγαινα
ὀλοένα καὶ γρηγορότερα, γύρισα ξαφνι-
γὰ ἀριστερὰ κ' ἐφθασα ὀργισμένος κ' ἐ-
ρεθισμένος σὲ μιὰ πολυτελέστατη σκαλι-

στὴ εἴσοδο· δὲν κοντοστάθηκα καθόλου
δὲν ἀργοπόρησα οὔτε δευτερόλεπτο, κι' ὅ-
μως μοῦ ἐντυπώθηκε εὐθύς ὁλος ἐκεῖνος ὁ
περίογος ρυθμὸς αὐτῆς τῆς εἰσόδου τὰ
σκαλίσματα, τὰ στολίδια, οἱ πλάκες ὅλα
μοῦμειναν στὸ μυαλό καθὼς πηδοῦσα
τὶς σκάλες. Χτύπησα δυνατὰ τὸ κουδούνι
στὸ δεύτερο πάτωμα. Γιὰ ποῖο λόγο νὰ
σταθῶ ἴσια ἴσια στὸ δεύτερο πάτωμα;
Καὶ γιὰ ποῖο λόγο νὰ τραβήξω ἐκεῖνο
ἀκριβὲς τὸ κουδούνι ποῦ ἦτανε κεῖθε,
μέσ' ἀπ' τὴ σκάλα;

Ἦοθε μιὰ νέα κυρία καὶ μοῦ ἀνοιξε
φοροῦσε ἕνα σταχτὶ φόρεμα γαρνιρισμέ-
νο μὲ μαῦρο. Μὲ κοίταξε μιὰ στιγμὴ σα-
στισιμένη, ἔπειτα κούνησε τὸ κεφάλι της
καὶ μοῦπε:

— Δὲν ἔχουμε τίποτα σήμερα. Κι' ἔ-
καμε νὰ κλείσῃ.

Γιὰ ποῖο λόγο μὲ δεχότανε ἔτσι ἀπὸ
τὴ πρώτη στιγμὴ αὐτὸ τὸ πρόσωπο; Μ'
ἐπαιρνε ἀδίσταχτα γιὰ ζητιάνο! αὐτὸ μὲ
ἔκανε νὰ συνφέρω. Ἐβγαλα τὸ καπέλο
μου, εἶχα ἀκούση καλὰ αὐτὸ ποῦ μοῦχε
πῆ, καὶ τῆς εἶπα μὲ τὴ μεγαλύτερη εὐ-
γένεια.

— Σᾶς ζητῶ συγγνώμη, δεσποινίς, ποῦ
χτύπησα τόσο δυνατὰ, δὲν γνώριζα τὸ
κουδούνι. Ἐδῶ θὰ κάθεται ἕνας κύριος,
ἄρρωστος, ποῦ δημοσίεψε στὶς ἡμερίδες
ὅτι ζητάει ἕναν ἄνθρωπο γιὰ νὰ τὸν
σπαρώχῃ μὲ τὸ καροτσάκι του;

Συλογίστηκε λιγάκι σ' αὐτὰ μου τὰ
λόγια ζητώντας νὰ σχηματίσῃ ἰδέα γιὰ
τὸ ὑποκείμενό μου.

— Ὁχι, εἶπε ἐπιτέλους, ὅχι, δὲν κά-
θετε κανεὶς ἄρρωστος ἐδῶ.

— Ὁχι; Ἕνας γέρος κύριος, δύ' ὁ-
ρες καροτσάκι τὴν ἡμέρα, σαράντα λε-
φτὰ τὴν ὥρα;

— Ὁχι.

— Ἄλλῃ μιὰ φορὰ σᾶς ζητῶ συγγώ-
μη, δεσποινίς ὁ κύριος ποῦ ζητῶ ἴσως
κάθεται στὸ ποῖτο. Ἦθελα νὰ τοῦ συ-
στήσω ἕναν ἄνθρωπο ποῦ ἔξρω καὶ ποῦ
μ' ἐνδιαφέρει Ὀνομάζομαι Βέντελ-Γιά-
λσπεργκ. — Ὑποκλίσθηκα ξανά καὶ τρα-
βήξα. Ἡ νέα εἶχε γίνῃ κατακόκκινη, τό-
ση ἦτανε ἡ σύγχισή της μὲ τὸ ἀριστο-
κρατικὸ ὄνομα ποῦ εἶχε ἀκούσῃ ὥστε ἔ-
μεινε ἐκεῖ, καρφωμένη στὴ θέσῃ της, καὶ
μὲ κοίταξε καλὰ καλὰ καθὼς κατέβαινα
τὶς σκάλες.

Εἶχα ξαναβοῇ τὴν ἡρεμία μου, κα-
τὸ μυαλό μου ἦτανε ἡσυχασμένο. Τὰ λόγια
ἐκεῖνα τῆς κυρίας πῶς δὲν εἶχε νὰ μοῦ
δώσῃ τίποτα ἁπλόγαν, ἐνδογῆσαν στὰ
νεῦρα μου σὺν ψυχροδυσία. Ἐτσι εἶχα
καταντήσῃ, καθέναν μὲ προσέλαβε ἡ λή-
βλεπόντάς με: Νὰ εἶναι ἕνας ἀνθρώπος
ρηρς, ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ἀποταίνου-
νε παραστέκοντας ἀπ' ὅζω ἀπ' τὶς πόρτες
τοῦ κόσμου.

Στάθηκα προστὰ σὲ μιὰ ταβέρνα
καὶ μυριζόμουν τὴ μυρωδιὰ ἀπὸ τὰ
κρέατα ποὺ ψήνανε μέσα. Εἶχα πιάσῃ
κίβλας τὸ πόμολο, ἔτοιμος νὰ μπῶ. Ἦο-
θα ὅμως ἀμέσως στὰ σίγκαλά μου κι'
ἀπομακρύνθηκα.

Στὴ Μεγάλῃ Πλατεῖα ζήτησα καμμιὰ
γωνιά ποῦ νὰ καθίσω νὰ ξεκουραστώ
λίγο· ὅλα τὰ μπαγκάκια ἦτανε πιασμένα,
ἀνώφελα ἔκαμα τὸ γύρο τῆς ἐκκλησίας.
Φυσικά, ἔλεγα πικραμένος ἀπὸ μέσα μου.
Ξανάβαλα προστὰ τὸ δρόμο, πῆγα σὲ
μιὰ βρύση κι' ἦτα μιὰ γουλιὰ νερό. Γιὰ
νὰ ξαποσταίνω σταματοῦσα μπρὸς σὲ
κάθε μαγαζὶ ποῦ ἀπαντοῦσα. Ὅταν περ-
νοῦσε κανένα ἀμάξι στεκόμουν καὶ τὸ
παρακολουθοῦσα μὲ τὰ μάτια. Τὸ κεφά-
λι μου ἔβγανε φωτιὲς καὶ τὰ μηνίγγια
μου πηγαίνανε νὰ κρεπάρουν· τὸ νερό
ποῦ εἶχα πιῇ μοῦχε καμὴ κακὸ ἀναγκά-
στηκα πολλὰς φορές νὰ τραβηχτῶ κάπου
κεῖ καὶ νὰ κάμω ἑμετό. Ἀκολουθώντας
αὐτὸ τὸ δρομολόγιο ἔφθασα ὥς ἀπάνω
στὸ κοιμητήριό τοῦ ἀφέντη Χοιστοῦ Κά-
θησα ἀκουμπώντας τοὺς ἀγκῶνες στὰ γό-
νατά μου καὶ τὸ κεφάλι στὰ χέρια—ἔτσι
κουβαριασμένος ὑπόφερα λιγότερο· δὲν
αἰσθανόμουν καὶ τόσο τὸν πόνο ποῦ
μοῦ γοατοῦνιζε τὰ στήθια.

Ἕνας μαομαρὸς πεσμένος μὲ τὴν
κοιλιά πάνω σὲ μιὰ μεγάλη πλάκα, ἐκεῖ
δίπλα μου, σκάλιζε κάποιον ἐπιγραφή·
φοροῦσε γαλάζια γιαλιά. Μοῦ θυμῆσε ἕ-
ναν κύριο, ὑπάλληλο Τράπεζας, ποῦ δὲν
εἶχα καθόλου θυμηθῇ. Εἶχα καμὴ τὴν
γνωριμία του σ' ἕνα καφενεῖο, δὲν ἦτα-
νε καὶ πάσα πολὺς καιρὸς.

Ἄν δὲ μὲ κρατοῦσε ἡ ντροπὴ! ἂν
τολμοῦσα νὰ ἀποταθῶ σ' αὐτόνε! θὰ
τοῦλεγα ὅλη τὴν ἀλήθεια: ἡ κατάστασις
εἶναι ἀνυπόφορη κι' ἂν ἐξακολουθήσῃ
ἔτσι θὰ πεθάνω! θὰ μπορούσα νὰ τοῦ
δώσω τὰ μυαλιέτα τοῦ κουρέου μου.

...Διάβολε! Τὰ μπιλιέτα τοῦ κουρεῖου μου. Ἦτανε τοῦλάχιστο μιᾶς κορόνας πρᾶμα πού εἶχα ἀκόμα. Ζήτησα νευρικά αὐτὸν τὸν πολύτιμο θησαυρό. Μὴ βρίσκοντάς τον ἀιέσω πετάχτηκα ἀπάνω καὶ ψάχτηκα, ἰδρόνοντας ἀπὸ ἀγωνία. Ἐπὶ τέλους τὸν ἀνακάλυψα στὰ βάθη τῆς ἀπομεσινῆς μου τσέπης, μέσα σὲ φύλλα χαρτιοῦ, ἄλλα ἀγραφα ἄλλα γραμμένα, ὅλα χωρὶς καμιὰν ἀξία. Τὰ μέτρησα αὐτὰ τὰ ἔξη μπιλιέτα πολλές φορές· πότε ἀπὸ τὴ μιὰν ὀψη πότε ἀπὸ τὴν ἄλλη. Δὲν μοῦ χρειάζονταν πιά, δὲν ἤθελα πιά νὰ ξυρίζομαι, μιὰ ἰδέα, ἓνα καπρίτσιο! Κεῖνο πού θὰ μοῦ πρόσφευγε τίς μεγαλύτερες ὑπηρεσίες, σήμερα ἦτανε μισὴ κορόνα, μιὰ λευκὴ μισοκορόνη, ἀπὸ ὥραϊο ἀσήμι τοῦ Κούγκομπεργκ. Ἡ Τράπεζα ἔκλεινε στὶς ἔξη ὥστε ἔπρεπε νὰ περιμένω τὸ φίλο μου ἀπὸ τίς ἑφτά ὥς στὶς ὀχτώ, μπρὸς στὸ καφενεῖο πού πῆγαινε κάθε μέρα.

Αὐτὴ ἡ ἰδέα μ' ἔκαμε χαρούμενο γιὰ κάμποσες στιγμές. Γύρω μου ὁ ἀέρας ἀνακάτεβε τίς κασιτανιές. Σουρουπώνει. Χμ! νὰ προσφέρῃς ἔξη δολτία κουρεῖου σ' ἓναν ἄνθρωπο πού ἐργάζεται στὴν Τράπεζα δὲν εἶναι καὶ σπουδαῖο πρᾶμα! Ἰσως εἶχε μέσα στὴν τσέπη του δυὸ βιβλιαράκια ὁλόκληρα, γεμάτα, μὲ κόρτες πὺδ ὥραιες ἀπὸ τίς δικές μου καὶ ὅχι ἔτσι τσαλακωμένες. Δὲ μπορούσα νὰ τοῦ προσφέρω καὶ κανένα ἄλλο πρᾶμα μαζὶ; Ψάχτηκα στὶς πσέπες μου, μὰ τίποτα. Νὰ τοῦ πρόσφερα τάχα καὶ τὴ γραβάτα μου; Μποροῦσα ἀξιόλογα νὰ περάσω καὶ δίχως γραβάτα, θὰ κούμπωνα τὸ σακάκι μου ὥς τὸ λαιμό, πρᾶμα πού ἄλλως τε πού ἀναγκαζόμουνα νὰ τὸ κάνω συχνά, ἀφότου εἶχα πάψη νὰ φορῶ γιλέκο. Ἐβγαλα τὴ γραβάτα μου, ἓνα κοτζάμου φιόγκο πού μοῦ σκέπτετο τὸ μισὸ μου στῆθος τίναξα μὲ προσοχὴ τὴ σκόνη, καὶ τὴ διπλώσα μαζὶ μὲ τίς κόρτες σὲ μιὰ κόλα ἄσπρο χαρτί.

Τὸ ρολοῖ τῆς Δημαρχίας ἦτανε στὶς ἑφτά. Τράβηξα στὸ καφενεῖο καὶ ἄρχισα νὰ κόβω βόλτες πέρα δῶθε μπροστὰ στὰ κάγκελα, στὸ κηπάκι του, ἔχοντας τὰ μάτια καρφωμένα στὴν πόρτα, σὲ καθέναν πού μπαινόβγαίνε. Κατὰ τίς ὀχτὼ ἐπιτέλους τὸν εἶδα ν' ἀνηφορίζη πρὸς τὰ πάνω· ἦτανε ἓνας νέος, δροσερός καὶ

κομψός. Ἡ καρδιά μου τινάχτηκε σὰ σπουγγίτι μέσα στὸ στῆθος μου μόλις τὸν εἶδα καὶ χύθηκα μπροστὰ του χωρὶς νὰ χαιρετήσω.

— Μισὴ κορόνα, παλιέ μου φίλε· τοῦ εἶπα κἀνοντας κουράγιο. — Νά, πάρτε αὐτὰ πού σᾶς δίνω ἀεῖζουνε τὸ λιγότερο μισὴ κορόνα. Καὶ τοῦββαλα στὸ χέρι τὸ πακετάκι μου.

— Δὲν ἔχω! εἶπε μὰ τὸ Θεὸ δὲν ἔχω.

Ἐβγαλε τὸ πορτομπαλὶ του καὶ τὸ ἀνοίξε μπρὸς στὰ μάτια μου. Χτὲς βράδυ ξενύχτησα καὶ γύρισα σπῆτι χωρὶς πεντάρα τσαμιστή. Πιστέψτε το, δὲν ἔχω.

— Καλὰ φίλε μου, δὲν πειράζει.

Τὸν πίστεψα, δὲν εἶχε λόγο νὰ μοῦ πῇ ψέματα, τὸ ποσὸ ἦτανε τόσο ἀστείον· μοῦ φαινότανε μάλιστα πὼς τὰ μάτια του εἶχανε βουρκώση καθὼς ἔψαχνε τίς τσέπες του. Συχωρέστε με, τοῦ εἶπα κἀνοντας πίσω εἶμαι λιγάκι στενοχωρημένος αὐτὲς τίς μέρες.

Ἡμουνά πιά μακριὰ ὅταν μὲ ξαναφώναξε δείχνοντάς μου τὸ πακέτο. — Κρατήστε το! κρατήστε το! τοῦ ἀποκρίθηκα ἐγὼ ἐπιτρέψτε μου νὰ σᾶς τὸ προσφέρω. Κάτι μικροπράματα χωρὶς σπουδαία ἀξία, ἓνα τίποτα· ὅτι πάνω κάτω ἔχω ἐπὶ τῆς γῆς.

Τὰ λόγια μου ἀντήχησαν τόσο ἀπελπισμένα μέσα στὸ σούρουπο πού μοῦ σφίχτηκε ἡ καρδιά καὶ τὰ μάτια μου βούρκωσαν.

Ὁ ἀέρας δρόσιζε· στὸν οὐρανὸ τὰ σύνεφα πετούσαν, τρέχανε σὰν παλαβά, τὸ κρύο ὅσο προχωροῦσε ἡ νύχτα γινότανε αἰσθητότερο. Κατέβαινα τὸ δρόμο κλαίοντας ὁλόενα, ἀπὸ οἶχτο γιὰ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μου, καὶ κάθε τόσο ἔλεγα κανένα λόγο, ἔβγαλα κανένα ξεφωνητὸ πού μοῦ ξανάφευγε πάλι τὰ δάκρυα πού μὲ κάνανε νὰ πᾶνουν. Ἄ, μεγαλοδύναμε, πόσο πονῶ! Ἄ, μεγαλοδύναμε, πόσο πονῶ!

Μιὰ ὥρα— χρόνος ὁλόκληρος— πέρασε. Πῆγα καὶ ἔκατσα στὴ σκάλα μιᾶς εἰσόδου. Ἄμα ἔβλεπα κανένα νᾶρχεται, σηκώνουν καὶ ἔτρεχα νὰ κρυφτῶ ἀπὸ κάτω. Ἐπειτα ξανάρχιζα τὸν περίπατό μου. Σταματοῦσα μπροστὰ στὰ φωτισμένα κατεστήματα καὶ ἐκεῖ, μὲ ὕψος ἡλίου, ἀνίκανος νὰ σκεφτῶ τίποτα, κοίταζα τοὺς πολυάσχολους ὑπάλληλους

πού πηγαινόγονταν, μὲ ἐμπορεύματα καὶ μὲ λεφτά. Ἐπειτα βόηκα μιὰν ἡσυχῇ ἄκρη πίσω ἀπὸ μιὰ στίβα σανίδες ἀνάμεσα στὴν ἐκκλησία καὶ στὴν ἀγορά.

Ὅχι. ἦταν ἀδύνατο νὰ πάω στὸ δάσος· μπορούσε νὰ γενῇ ὅ,τι ἤθελε, δὲν εἶχα δύναμη νὰ πάω καὶ ὁ δρόμος ἦταν ἀτέλειωτος. Ἦτανε τόσο μακριὰ! Ποθοῦσα νὰ μείνω ἐκεῖ πού βρισκόμουν, νὰ περάσω ἐκεῖ τὴ νύχτα. Ἄν ἐνιωθα καμιὰ στιγμὴ πολὺ κρύο, μπορούσα ἀξιόλογα νὰ κάνω μιὰ βόλτα ἓνα γύρο στὴν ἐκκλησιά· ἔπειτα δὲν εἶχα καθόλου σκοπὸ νὰ κάνω πιά τζιριτζάντουλες. Κάθησα χάμω στὶς σανίδες καὶ ἔκλεισα τὰ μάτια.

Οἱ θόρυβοι τοῦ δρόμου λιγότεψαν λίγο λίγο, τὰ μαγαζιά κλείσανε, τὰ βήματα τῶν διαβητῶν ἔγιναν σπάνια καὶ ἓνα ἓνα σκοτεῖνιαζαν γύρω τὰ παράθυρα...

Ἄνοιξα τὰ μάτια, κάποιος ἦτανε μπροστὰ μου· δὲ μπορούσα νὰ δῶ τὸ προσωπό του μὰ ὅμως εἶδα νὰ λάμπουνε μετὰλλινα κουμπιὰ καὶ μάντεψα πὼς εἶχα νὰ κάμω μὲ κάποιον ἀστυφύλακα.

— Καλησπέρα! εἶπε.

— Καλησπέρα, τοῦ ἀποκρίθηκα. Φοβήθηκα καὶ σηκώθηκα. Αὐτὸς στεκότανε ἀκούνητος.

— Ποῦ μένετε; μὲ ρώτησε ἐπιτέλους.

Ἀπὸ συνήθεια τοῦ εἶπα τὴν παλιά μου διεσύννηση, τὴ σοφίτα πούχα παρτήση ἀπὸ χτές.

Νέα σιωπή.

— Δὲν κάνω κανένα κακό, ἔ; ρώτησα φοβισμένος.

— Ὅχι, κάθε ἄλλο! Μὰ θάπρεπε βέβαια νὰ πᾶτε σπῆτι σας, κάνει πάρα πολὺ κρύο γιὰ νὰ κοιμᾶται κανεὶς ἔξω.

— Βέβαια, κάνει λίγο κρύο, τὸ αἰσθάνομαι...

Τοῦ εὐχήθηκα καληνύχτα καὶ πῆρα ἀσυναίσθητα τὸ δρόμο τῆς παλιᾶς μου κατοικίας. Μὲ λίγες προφυλάξεις θὰ μπορούσα νὰ μῶν δίχως νὰ μὲ καταλάβουν· ἦταν ὀχτὼ σκάλες ὅλες καὶ μοναχὰ οἱ δυὸ οἱ ἀπάν· ἀπάνω τρίζανε.

Κάτω στὴν πόρτα ἔβγαλα τὰ παπούτσια μου καὶ ἔπειτα ἀνέβηκα ἡσυχία παντοῦ· ἀκουσα στὸ δεύτερο τὸ τικ τὰκ κάποιου ρολογιοῦ· ἓνα παιδὶ ἔκλαιγε· ὕστερα δὲν ἀκουσα τίποτα. Ἐφτάσα στὴν πόρτα μου, τὴν ἀνασῆκωσα λιγάκι καὶ

τὴν ἀνοίξα κατὰ τὴν συνήθειά μου χωρὶς κλειδί. Ἄφο· μῆκα τὴν ξανάκλεισα· δὲν ἔκαμε κρότο.

Τὸ δωμάτιό μου ἦτανε ὅπως τόχα ἀφημένο· οἱ κουρτίνες τραβηγμένες, τὸ κρεβάτι ἀδειανό· ἀπάνω στὸ τραπέζι διέκρινε κάποιον χαρτί. Νὰ ἦταν τάχα τὸ μπιλιέτο πούχα γράψω στὴ σπιτονοικοκυρά μου; δὲν εἶχε λοιπὸν ἀνεβῇ ἀφ'οτου ἔφυγα; Τὸ πῆρα στὰ χεῖρά μου καὶ μὲ ἐκπληξή μου εἶδα πὼς ἦτανε γράμμα. Γράμμα; πλησίασα τὸ παράθυρο καὶ μ' ὅλο τὸ σκοτάδι, προσπάθησα νὰ ξεχωρίσω τὴ σύσταση. Ἐπιτέλους κατάφερα καὶ διάβασα τ' ὄνομά μου. Ὡραία, σκέφτηκα, εἶναι ἡ ἀπάντηση τῆς σπιτονοικοκυρᾶς, πού μοῦ ἀπαγορεύει νὰ ξαναπατήσω δωμέσα!

Καὶ σιγά, πολὺ σιγά, βγῆκα πάλι ἀπὸ τὸ δωμάτιο μὲ τὰ π'ποῦτσια στὸ χέρι, τὸ γράμμα στὸ ἄλλο καὶ στὴ μασχάλη μου τὴν κουβέρτα. Κατέβαινα τίς σκάλες στὰ νύχια, σφίγγοντας τὰ δόντια μου στὸ κάθε τριζίμο τῶν σανιδῶν· κατάφερα νὰ κατέβω χωρὶς νὰ μὲ νιώσουν, καὶ στάθηκα πάλι κάτω στὴν εἴσοδο.

Φόρεσα τὰ παπούτσια μου· ὥς πού νὰ δέσω τὰ κορδόνια ἔκαμα μιὰν ὥρα. Ὅταν τελείωσα ἔβρινα γιὰ μιὰ στιγμὴ ἀκούνητος κοιτάζοντας μπροστὰ μου χωρὶς νὰ συλλογίζομαι τίποτα, μὲ τὸ γράμμα στὸ χέρι.

Ἐπὶ τέλους ἠκάνομαι καὶ τραβῶ.

Ἡ φλόγα τοῦ φαναριοῦ τρεμόσβηνε στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου, σίμασα, ἀκούμνησα τὸ μπόγο μου στὸ στῆλο καὶ ἀνοίξα τὸ γράμμα, ὅλα αὐτὰ πολὺ ἀργά.

Ἐνα κότι σὰν καταράχτης φῶς χύνεται ξαφνικά στὸ κορμὶ μου καὶ ἀκούω πὼς ξεφωνίζω, πὼς βγάνω ἓνα ἀσυνάρτητο ξεφωνητὸ χαρᾶς· τὸ γράμμα ἦτανε ἀπ' τὸν ἀρχισυντάκτη, ἡ ἐπιφύλλιδα μου εἶχε γίνῃ δεχτή, εἶχε σταλθῇ ἀμέσως στὸ τυπογραφεῖο! «Μερικὲς ἐλαφρὲς μεταβολές... διορθώσεις παραδοσμῶν τῆς πέννας, καμωμένο μὲ πολὺ τάλαντο.. δημοσιέβεται αὐριο. δέκα κορόνες.»

Γελοῦσα καὶ ἔκλαιγα, ἄρχισα νὰ χοροπηδάω, τόβαλα στὰ πόδια τρέχοντας ἴσα κάτω στὸ δρόμο, κοντοστεκόμουν καὶ χτύπαγα τὰ χεῖρά μου στὰ μεριά μου, καὶ ξεφώνιζα φράσεις πανηγυρικές πού δὲ λέγανε τίποτα. Κι' ἡ ὥρα περνοῦσε,

“Όλη τη νύχτα, ώς τὰ χαράματα, τριγυρίζα ένα γύρο στους δρόμους αποβλακωμένος απ’ τη χαρά, λέγοντας κάθε τό-

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

“Ένα βράδυ, λίγες βδομάδες πιδ ύστερα βρισκόμουν έξω. Καθόμουν και πάλι σ’ ένα νεκροταφείο κ’ έγγραφα κά ποιο άρθρο. “Ήμουνά όλος άφοσιωμένος στη δουλειά μου όταν βάρεσε δέκα. Νύχτωνε και σέ λίγο θάκλειναν. Πεινούσα, πεινούσα πολύ. Οί δέκα κορόνες δέν είχανε δυστυχώς βαστάξη πολυ και δέν είχα φάη τίποτα έδω και δυο τρείς μέρες. Αισθανόμουνά τον έαυτό μου τρομερά εξαντλημένο, κουραζόμουνά και μέ τό νά κρατώ ακόμη τό μολύβι μου. Στίς τσέπες μου είχα ένα σπασμένο σουγιά, ένα χαλκά, μά ούτε τσακισμένη πεντάρα.

Θάκλειναν τήν πόρτα κι’ αναγκάστηκα νά βγώ Δέν ήθελα όμως νά γυρίσω στό σπίτι μου. Είχα μιάν ένστικχη αντίπαθεια γι’ αυτό τό παλιοδωμάτιο, ένα πρώην φαναρτζίδικο όπου μ’ είχανε εξουσιοδοτήση νά κάτσω σ’ αυτό τό μεταξύ. “Αρχισα τὰ περιφέρονμαι άσκοπα, πέρασα κατά τίχη μπρός από τη Δημαρχία, έπειτα έφτασα ώς τη γέφυρα του σιδηροδρόμου, βρήκα ένα παγκάκι και κάθισα.

Δέν ήμουν θλιμένος, είχα ξεχάση τήν άθλιότητα στην όποία βρισκόμουν. “Ή θέα του λιμανιού πού άπλωνότανε μπρός μου γαλήνιο και ώρατο μέσα στό σούρουπο, μ’είχε φαιδρύνη. Για νά περάσω τήν ώρα μου σκέφτηκα νά διαβάσω όπως συνείδηζα τό άρθρο πού είχα γράψη και πού ή άρωστη φαντασία μου θεωρούσε για τό πιό καλό από κάθε προηγούμενο. “Ανοιξα τὰ χειρόγραφέ μου, μά τό διάβασμα μέ ζάλισε και τό παράτησα. Τί ήσυχα πού ήταν όλα γύρω μου! ή θάλασσα είχε πάρη ένα μαργαριταρένιο γαλάζιο χρώμα, και τὰ πουλάκια μπροστά μου πετούσανε σιωπηλά από μεριά σέ μεριά πιδ πέρα ένας χωροφύλακας έκανε τη βάρδια του. “Έξω απ’ αυτόν ψυχή, κανέναν θόρυβος στό λιμάνι.

Ξαναμετρώ τὰ λεφτά μου: ένα σπασμένο σουγιάδάκι, ένας χαλκάς μά ούτε τσακισμένη πεντάρα. “Έχωσα μηχανικά τό χέρι στην τσέπη μου και πήρα τὰ χηρτιά μου. Διάλεξα μιὰ κόλα άσπρη στην

σο και ξαναλέγοντας: Πολυ ταλέντο, άρα άριστουργηματάκι, έργο άνώτερο, μεγαλοφυία! Κι’ ένα δεκάρικο!

όποια δέν είτανε τίποτα γραμμένο—πώς μούρθε αυτή ή ιδέα ένας Θεός ξέρει— έφτιασα ένα χωνί, τώκλεισα μέ προσοχή— έτσι φαινότανε σά νάχε κάτι μέσα— και τό παράτησα χάμω. “Ο άέρας τώσπρωξε λίγο πιδ πέρα έπειτα σταμάτησε.

“Ή πείνα, ύστερα από μικρή διακοπή ξαναεμφανιζότανε πάλι. Κοίταζα τό χωνί πού έκανε έντύπωση πώς ήταν όλόγεμο, φορτομένο ώρατα άσημένα νομίσματα, και παρακινούσα τον έαυτό μου νά πιστεύη πώς ήτανε γεμάτο πραγματικά. Προσπαθούσα νά μαντέψω τό ποσόν. “Αν τό πετύχαινα ακριβώς, όσα κι’ αν ήσαν ήτανε δικά μου! Μιλούσα δυνατά έβλεπα μέ τό μυαλό μου τὰ όμορφα πενηνταράκια στό βάθος του χωνιού και τίς μεγάλες κορόνες άποπάνω. “Ένα χωνί όλο λεφτά! Τό είχα φάη μέ τὰ μάτια και μέ χίλια στανιά κρατιόμουν από τήν επιθυμία νά τό κλέψω!

“Ο χωροφύλακας έβηξε μου κατέβηκε νά κάμω τό ίδιο γιατί: Σηκώθηκα κ’ έβηξα, έβηξα μάλιστα τρείς φορές για νά μ’ άκούση. “Αν έρχόταν κατά τό μέρος μου θάβλεπε τό χωνί και θά του ριχνότανε μέ τὰ μούτρα! Γελούσα, ξεκαρδίστηκα μ’ αυτό τό άστείο, έτριβα τὰ χέρια μου και πολυλογούσα, ανακατέβοντας τρομαχτικές βλαστήμιες στις φράσεις μου. Θά τό πάρη μυρουδιά τό χτήνος; “Α! αν δέν έρθη νά τό πάρη, ο διάολος νά τον σηκώση και νά του βγάλη τὰ άντερα, νά τον βουτήξη στα μύτρα πισοκάζανά του, “Ήμουνά ζαλισμένος και δέν ήξερα τί έλεγα. “Ή πείνα μ’ είχε κάμη νά χάσω τὰ λογικά μου. “Υστερα από λίγο ο χωροφύλακας έφτασε μέ τὰ κρυγκουνίσματα των παλομένων τακονινών του, κοιτάζοντας προς όλες τίς μεριές. Δέ βιαζόταν φυσικά, όλη ή νύχτα ήτανε δική του. Δέν έπηρε χαμπάρι τό χωνί παρὰ δυο βήματα από δαύτο. Στάθηκε τότε και τό κοίταξε καλά καλά. “Ήταν τόσο καθαρό! “Ωρισμένα κάτι πολύτιμο θά περιείχε, ίσως κανένα μικρό ποσόν’ έ; κάμποσα άσημένα νομίσματα;... τό παίρνει. Χσ! είναι άλαφρότατο. Τί διά-

ολο νάχη μέσα; ίσως κανένα πολύτιμο φτερό, καμιά γαρνιτούρα κατέλου... νάτος, τό στριφογυρίζει μέσα στις χεροφύλακες του, τό άνοίγει στό τέλος μέ τη μεγαλύτερη προσοχή και ρίχνει μιὰ ματιά μέσα.. έγώ γελούσα, γελούσα, χτυπούσα τὰ γόνατά μου, γελούσα σαν τρελός, και κανέναν ήχος δέν έβγαине από τό στόμα μου. Τό γέλιο μου ήτανε έσωτερικό, άηχο, ένα άρωστο γέλιο, βαθύ σά λυγμός.

Τὰ τακούνια ήχησαν ξανά στις πλακες’ ο χωροφύλακας άπομακρυνότανε. Δέ μπορούσα νά αναπνεύσω, μ’ είχε πνίξη ο λόξιγκας και τὰ μάτια μου ήτανε τυφλωμένα απ’ τὰ δάκρυα. “... μου έξω φρενών, αναμένος όλος από χαρά. “Αρχισα νά κουβεντάζω δυνατά. Διηγούμουν στον έαυτό μου τήν ιστορία του χωνιού, αναπαράσταίνα τό κίνημα του φουκαρά του χωροφύλακα, έροίχνα μιὰ ματιά στην παλάμη μου και επαναλαμβάνα ό,τι είχε κάμη. “Όταν πέταξε τό χωνί έβηξε! έβηξε πετώντας τό χωνί! “Επειτα πρόσθεσα μερικές λεπτομέρειες, μερικές φράσεις δικές μου και διόρθωσα τήν αφήγησή μου για νά τη κάμω πιδ ένδιαφέρουσα. Είχα βήξη μιὰ φορά— κούχ κούχ!

Διηγούμουν στον έαυτό μου τήν ιστορία μου μέ διάφορες παραλλαγές και γελούσα μ’ αυτήν ως άργά τη νύχτα. Είχα πέση σέ μιὰ γλυκιὰ νάρκη. “Ενοιώθα τον έαυτό μου νά κυριεύεται από μιὰ γενικήν εξάντληση, πού όμως δέν ήταν απόλυτα στερημένη κάποιου θέλητρου’ γι’ αυτό και δέν άντιστεκόμουν. “Ήτανε σκοτάδι βαθύ’ ανάλαφρος μιάτης καμύλωνε άπαλά τό μάργαρο της θάλασσας, και τὰ βαπόρια μέ τὰ κατάρτια τετόνανε κατά τον ουρανό, ακούνητα, μοιάζανε— καθώς ήταν μαύρα— μέ τέρατα άφωνα πού παραμόνευαν. “Ή πείνα μου είχε εξαφανιστή, δέν ύπόφερα πιά, είχε περάση, είχε αντικατασταθί από ένα γλυκύτατο άίσθημα άδειοσύνης και μου φαινόταν πώς από τὰ πράματα πού μέ περιστοιχίζαν τίποτε δέ θά μπορούσε νά μέ θίξη. Κ’ ήμουνά τόσο ευτυχισμένος πού δέ μ’ έβλεπε κανείς! “Ανέβασα τὰ πόδια μου άπάνω στο παγκάκι και τεντώθηκα καλά καλά Σ’ αυτή τη θέση άπολάβαινα έντονότερα τήν ήσυχία μου, τήν ευτυχία της μόνωσής μου. Κανένα νέφος

στην ψυχή μου, καμιά στενοχώρια’ δέ φιλοδοξούσα τίποτα. Σ’ ό,τι μπορούσε νάφταση ή σκέψη μου, όσο μακριά, δέν άντίκριζα τίποτε πού νά τό πεθυμώ. Τὰ μάτια μου ήταν άνοιχτά, κοιτάζανε, όμως τό μυαλό μου πετούσε άλλου, άισθανόμουνά πώς ήμουνά μακριά από τον έαυτό μου κ’ ήμουν γι’ αυτό ευτυχής.

Κανέναν θόρυβος δέν άκούγότανε πού νά ή τρομάξη. “Ή σκοτεινιά πού έκρυβε όλον τον κόσμο από τὰ μάτια μου μ’ είχε θάψη και μένα σέ μιὰ γαλήνη άπόλυτη. Μοναχά ή ανάλαφρη πνοή πού άκούς μέσα στη σιγή της κοιμισμένης φύσης, έρχότανε μονότονη νά ξεψυχήση σ’ άφτιά μου. Και βαθιά, μέσα στα σκότη, τὰ μαύρα σιωπηλά τέρατα, τὰ καράβια, περίμεναν νάρθη ή νύχια για νά μέ προσελκύσουνε, για νά μέ πάρουνε μαζί τους’ θέλανε νά μέ κουβαλήσουν μακριά, πέρα από τίς θάλασσες, σέ χώρες μακρινές, σέ χώρες χωρίς ανθρώπους. Γυρ έβανε νά μέ πάνε στο παλάτι της πριγκιπέσσας, της “Υλαγιαλής, όπου μέ περίμενε μιάν άγνωστη πολυτέλεια και λαμπρότης, μιὰ λαμπρότης όνειρου. Καθισμένη σ’ ένα θρόνο από κίτρινα τριαντάφυλλα μέσα σ’ ένα όλόφωτο σαλόνι μέ τοίχους από άμεθυστους, μου άπλώνει τό χέρι της καθώς μπαίνω και μέ χαιρετάει. Και μου φωνάζει τό καλώς όρεις καθώς έγώ σιμώνω και γονατίζω. Καλώς όρεις, έπότη, σέ μένα και στη χώρα μου! Είκοσι άτέλειωτα καλοκαίρια σέ πρόσμεινα, — σέ φώναζα κάθε νύχτα νάρθης, σαν δυστυχούσες έκλαιγα και σαν κοιμόσουν σου στέλνα όνειρα γλυκά!... Και ή πανώρια παίρνει τό χέρι μου και μέ συνοδέβει μέσα από άτελειοτους διάδρομους, όπου τὰ πλήθη χαλούνε τον κόσμο από τίς ζητωκραυγές, μέσ’ από κήπους ήλιοστάλαχτους όπου τρακόσες παρθένες χορεύουν και πεζογελούνε, και μ’ οδηγεί σ’ ένα δεύτερο σαλόνι όπου όλα είναι ντυμένα στο σμαράγδι. Κύματα ήλιακού φωτός τό πλημυρίζουνε. Στους διπλανούς διάδρομους άκούγονται θελκτικοί χοροί κι’ ο άέρας είναι πνιγμένος στα άρώματα. Κρατώ τό χέρι της μέσα στο δικό μου κι’ ή χάρη της μου φέρνει άνατριχίλες, τό αίμα μου άνάβει. Περνώ τό μπράτσο μου στη δαχτυλίδεια της μέση μά κείνη μου μουρμουρίζει σιγαλά: “Όχι έδω, έ-

λα άκόμα! και με τραβήξε σε μιάν άλλη σάλα κοκκινη, όπου όλα ήτανε από ρουμπίνι. Φλεγόμενα, καιγόμουν, το πάθος με λίκωνε, κόντεβι να πέσω. Πέρασε το μπράτσο της στο λαιμό μου κι' ένοιωθα την αναπνοή της να μου χαϊδεβη το μέτωπο· εκεί μου λέει σιγαλά. Καλώς όρισες αγαπημένε! Φίλησέ με!.. Ακόμη... άκόμη...

...Είδα άστέρια άποπάνω μου, και μιιά σκέψη όλοκάθαρη άστραψε και τινάχτηκε μέσα μου, γάν ήλεκτρισμός.

Είχ' άποκοιμηθῆ και με ξυπνοῦσε ένας χωροφύλακας. Είχα ξανάρθη σκληρότατα στη ζωή και στη δυστυχία. Στην αρχή δοκίμασα κι εγώ ο ίδιος μιιά ήλιθια έκκληση που βρισκόμουν έξω στο υπαίθρο, άμέσως όμως το πρώτο τουτο αίσθημα το αντικατέστησε μιιά πικρή άπογοήτευση, κι' ήμουν έτοιμος να ξεσπάσω σε κλάματα από την άπελπισία μου πώς ήμουν άκόμα στη ζωή. Είχε βρεξη την ώρα που κοιμόμουν, τὰ ρούχα μου είχανε γίνη μουσκεμα όλότελα κι' αίσθανόμουνα παγερή κρυάδα σ' όλο μου το κορμί. Είχε σκοτεινιάσει τόσο, που με κόπο ξεχώριζα τὰ χαρακτηριστικά του χωροφύλακα. Μπρός, είπε, σήκω άπάνω!

Σηκώθηκα άμέσως αν με διάταζε να πλαγιάσω και πάλι, πάλι θα υπάκουα. Είχα χάσει κάθε κουράγιο, δεν είχα πιά δύναμι για τίποτα και σαν να μην έφταναν όλα τουτα, ή πείνα μου ξανάγριεβε πίσω.—Στάσου βρε χαζέ! μου φώναξε ο χωροφύλακας, ξεχάσες το καπελο σου. "Α! τσακίσου τώρα!

Το καταλάβαινα κι' εγώ πώς το άπαντό... πώς κάτι είχα ξεχάσει, μουρμούρισα άφηρημένος. Εύχαριστώ καληνύχτα.

Και τραβήξα τρικλίζοντας σα μεθυσμένος. Νάχε και εις τόρα λίγο ψωμί να φάη! Ένα μικρό όμορφο ψωμάκι από σίκαλη, που να το δαγκάνη έτσι καθώς που γύριζε στους δρόμους.

Και καθώς περπατούσα, σκεπτόμουν να αυτό το ώραίο σικαλένιο ψωμάκι που θάτανε τόσο νόστιμο στη γεύση. "Ω! πεινούσα, πεινούσα, θάθελα νάμουν πεθαμένος, θάθελα νάμουν μακριά, μακριά—έκλαιγα. Δε θάχε λοιπον τέλος αυτή ή δυστυχία μου; Ξαφνικά σταμά-

τησα, χτύπησα με το τακούνι μου το χώμα και βλαστήμησα δυνατά. Μωρέ! πώς μ' είπες; χαζό; Γύρισα πίσω τρεχοντας· ανάβραζα από θυμό. Παραπάτησα, έπεςα, μά σηκώθηκα μ' ένα πήδημα. Στην Πλατεία του σιδηρόδρομου αίσθάνθηκα πώς ήμουν τόσο κουρασμένος που μου ήταν αδύνατο πιά να κάμω έστω κι' ένα βήμα πιο πέρα. "Επειτα, με το τρέξιμο μουχε περαση κι ο θυμός. Στάθηκα να παρω άνάσα. Μπορούσανε να με θίξουν έμενα τὰ λόγια ένοῦ χωροφύλακα; Σίγουρα δε θα έπέτρεπα ποτε σε κανένα την παραμικρή προσβολή! Όχι! Όχι!... αλλά εν τουτοις... δεν του κόβει περισσότερο. Αυτή ή δικαιολογηση μου φάνηκε καλή και την επαναλαβα μιιά δυο φορές: δεν του κόβει περισσοτερο!—Και γύρισα πίσω.

Τι να κάμω, Θεέ μου, σκεπτόμουνα πικραμένος· να τρέχω όλη τη νύχτα σαν παλαβός μέσα στις λάσπες; Τι να κάμω; τί να κάμω; "Ανυπόφορα μονδιάσματα παιδεβανε αδιάκοπα το στομάχι μου κι' ή πείνα δεν μ' άφινε σε ήσυχία. Για να την ξεχναω κατάπινα το σάλιο μου· είδα πώς ήταν καλή αυτή ή δουλιά. Τον τελευταίο καιρό είχα φάη τόσο λίγο που είχα χάσει πάρα πολὺ από τις δυνάμεις μου. Κι' αν είχα καμιά φορά την τύχη να προμηθεφτώ μ' ένα σωρό μανοιθβρες κανένα τάληρο, δε μπορούσα να πάρω άπάνω μου για καλά· εΐτανε τόσο το ποσό μόλις άρχιζε τέλιονε κιόλας—για να ξαναρχισή ή ίδια ιστορία, ή ίδια πείνα που με κατάστρεφε. Υπόφερα προ πάντων στη ράχη και στους ώμους. Τους πόνους που με βασανίζανε στο στῆθος μπορούσα να τους υποφέρνω βήχοντας δυνατά ή περπατώντας καμπουριασμένος· όσο όμως για την πλάτη και τους ώμους άνώφελα ζητούσα, δεν έβρισκα φαρμακο. "Η υπόθεσή μου δε θα ξεκαθάριζε ποτέ, δεν έβλεπα καμιά διέξοδο! Δεν είχα τάχατε κι' εγώ δικαίωμα να ζήσω όπως όλοι οι άλλοι άνθρωποι, όπως εκείνος ο βιβλιοπώλης, όπως εκείνος ο πράχτορας; δεν είχα πλάτες γίγαντα, μπρατσα σιδερένια; δεν έζητησα να με πάρουνε να σκίζω ξύλα για να βγάνω το ψωμί μου; Μην ήμουνα τεμπέλης; Δεν έχτύπησα κάθε πόρτα για να μου δώσουν δουλιά, δεν άκολούθησα μαθήματα, δεν έγραψα

αρθρα, δεν έδιάβασα, δεν εργάστηκα νύχτα μέρα σαν σκυλί; Και δεν έζησα σα φιλάργυρος τρώγοντας γάλα και ψωμί σαν είχα πολλά λεφτά, σαν είχα λίγα τρώγοντας μόνο ψωμί, μην τρώγοντας τίποτα όταν δ ν είχα; Μην καθόμουν τάχα σε τίποτα πολυτελή ξενοδοχεία ή μην κρατούσα διαμέρισμα πουθενά σε κανένα μέγαρο; Ζούσα μέσα σ' έναν άχυρό· να που κάθε άνθρωπος θα παραπάτοῦσε, που και ο ίδιος ο Θεός θα τον παρατούσε το χειμώνα, γιατί χιονίζε κειμέσα όπως χιονίζει και στα βουνά. . Λοιπόν; Δεν μπορούσα να δώσω έξήγηση.

Τέτια συλογίζόμουνα περπατόντας και μολαταῦτα δεν έβρισκες μέσα στη σκέψη μου την παραμικρή δόση κακία ή πονηρία ή ζηλία;

Σταμάτησα μπρός σε ένα χωματοπωλείο και κοίταξα μέσ' απ' το παράθυρο· προσπάθησα να διαβάσω τις ετικέτες σ' ένα δυο βάζα μά δεν τὰ κατάφερα, ήτανε πολὺ σκοτεινά. Καταφουρισμένος που δεν κατάφερα να μάθω τί είχανε τὰ βάζα αυτά, έδωκα μιιά γροδιά στο παράθυρο κι' έφυγα. Στην άκρη του δρόμου είδα έναν άστφυλάκα· μεγάλωσα το βήμα μου, τραβήξα ίσια επάνω του και του είπα χωρίς καμιάν άλλη εισαγωγή:

—"Η ώρα είναι δέκα.

—"Όχι, είναι δύο, είπε παραξενεμένος.

—"Όχι, είναι δέκα λέω εγώ. "Η ώρα είναι δέκα. "Ο θυμός μ' έπνιγε· έσπριξα τις γροδιές κι έκαμα ένα δυο βήματα καταπάνω του.

—"Ακου! καταλαβαίνεις; ή ώρα είναι δέκα!

Σκέφτηκε λίγο, με κοίταξε καλά καλά, και στο τέλος μου είπε σε τόνο άρκετά μαλακό σχετικά.

—"Όπως και νάναι είναι καιρός να του δίνης να πᾶς σπίτι σου. Μη θέλεις να σε πάω εγώ ως εκεί; "Η άβόητά του μ' άφρόπλισε, ένοιωθα τὰ μάτια μου να βουρκώνουν και προθυμοποιήθηκα να του άπαντήσω:

—"Όχι, εύχαριστώ! "Εμεινα λιγάκι άργά έξω, σ' ένα καμπαρέ.. Σᾶς εύχαριστώ πολύ.

Σήκωσε το χέρι του στο πηλίκιό του και με χαιρέτησε. "Εφυγα γρήγορα γρή-

γορα. "Η καλωσύνη αυτού του ανθρώπου με σκλάβωσε κι' έχυσα μαῦρα δάκρυα πο· δεν είχα να του δώσω πέντε κορόνες ρε γάλο. Στάθηκα και τον κοίταξα καθώς προχωρούσε.

Τραβούσε ήσυχα ήσυχα το δρόμο του κι' όσο τον έβλεπα ν' άπομακρύνεται χτυπούσα το μέτωπό μου κι' έκλαιγα. Περιγελοῦσα τη φτώχεια μου, βλαστημούσα τον έαυτό μου και τοῦδινά κάθε είδους παρατσούκλι, έβρισκα άλλόκοτα επίθετα και βρίζομουνα μονάχος μου. "Ετσι έφτασα σπίτι μου. Στην πόρτα μου πιά, είδα πώς είχα χάσει τὰ κλειδιά μου.

Βεβαία, φυσικά, είπα θλιβερά άπομέσα μου. Για πιο λόγο δε θάχανα και τὰ κλειδιά μου! Κατοικῶ σε μιιά παλιό-παράγκα όπου το ίσογειο είναι σταῦλος και το άποπάνω φαναριζίδικο· ή πόρτα είναι κλειστή και κανενας δεν βρίσκειται κει τη νύχτα για να μου άνοιξη. Με τέτοιες συνθήκες έπρεπε άναγκαστικά να χάσω και τὰ κλειδιά μου. Είμαι μουσκεμένος σαν σκύλος, πεινάω, όχι πολὺ, όχι. λίγο, μιιά σταλितσα μοναχά, και τὰ γόνατά μου είναι λιγάκι κουρασμένα κι'αῦτά. Γιατί να μην έχανα λοιπόν και τὰ κλειδιά μου; Αυτό που με παραξενέβει είναι πώς την ώρα πουλείπα, δεν σηκώθηκε να πάη περίπατο όλο το σπίτι. Εί-ναι ακόμη εδώ, άπίστεφτο! Και γελοῦσα μοναχός μου, άποχηνομένος από την πείνα και την κακοτυχία.

"Ακουγα μέσα στο σταῦλο τ' αλογα να φτεροκοποῦν, έβλεπα το παράθυρό μου, μά να μπῶ δε μπορούσα. Το καλύτερο, το μόνο που είχα να κάμω, ήτανε να γυρίσω στο λιμάνι να ψαῶ για τὰ κλειδιά μου. Με την καρδιά σφιγμένη από την πίκρα, το άποφάσισα.

Είχε ξαναρχισή ή βροχή κι' ένοιωθα το νερό να τρεχῆ μέσ' απ' τὰ ρούχα μου.

Στη Δημαρχία μπροστά μουρθε ξαφνικά μιιά καλή ιδέα: θα ζητούσα να μ' άνοιξη την πόρτα μου ή άστυνομία Πλησιάσα ένα χωροφύλακα και τον παρακάλεσα θερμά να με παη σπίτι μου και να μου άνοιξη να μπῶ, αν ήτανε δυνατό.

"Αν ήτανε δυνατό ναί, μά δεν ήτανε δυνατό, δεν είχε τα κλειδιά. Τὰ κλειδιά της άστυνομίας ήτανε στο τμήμα καταδιώξεως.

—Τι να κάμω τότε;

Νά πάω σ' ένα ξενοδοχείο νά πλαγιάσω.

— Μὰ ξέρετε, δὲ μπορῶ νά πάω σὲ ξενοδοχείο, δὲν κρατῶ μαζί μου λεφτά... ἔμεινα λίγο ἀργὰ ἔξω... σ' ένα καμπαρέ... καταλαβαίνετε καὶ σεῖς...

Καθίσαμε γιὰ λίγο ἀμίλητοι κ' οἱ δυὸ στὰ σκαλοπάτια τῆς Δημαρχίας. Ἐβρεχε μὲ τὸ ἀσκή. Εὐτυχῶς ποὺ εἴμαστε προφυλαγμένοι. Ὁ χωροφύλακας μὲ κοιτάζε καὶ συλογιζόταν. Πηγαίνετε νά βρῆτε τὸν ἀξιωματικὸ τῆς ὑπηρεσίας καὶ παρουσιάστετε ὡς ἄστεγος, μοῦπε στὸ τέλος.

— Ὡς ἄστεγος; Δὲν τῷχα συλογιστῇ. Μὰ ναί, νά πάρη ἡ ὁργὴ νά πάρη, ἐτοῦτη ἦταν καλὴ ιδέα! Κ' εὐχαρίστησα παρευθὺς τὸ χωροφύλακα γιὰ τὴν ἔμπεισίν του. Δὲν εἶχα παρὰ νά μπῶ μέσα καὶ νά πῶ πῶς εἶμαι ἄστεγος;

— Ἀπλούστατα!

— Ὅνομα, ρώτησε ὁ ἀξιωματικός.

— Τάγκεν — Ἀνδρέας Τάγκεν.

Γιατὶ εἶπα ψέματα δὲν ξέρω. Τὸ κεφάλι μου γύριζε, κ' ένα σωρὸ ιδέες μοῦ περνοῦσαν ἀπ' τὸ μυαλό. Αὐτὸ τὸ ὄνομα μοῦ ἦρθε τόσο φυσικά, ποὺ τὸ πρόφερα χωρὶς νά συλογιστῶ καθόλου. Δὲν εἶχα ἀνάγκη νά πῶ ψέματα... εἶπα.

— Ἐπάγγελμα;

Αὐτὸ ἦταν λιγάκι δυσκολώτερο. Χμ; τὸ ἐπάγγελμά μου! τί διαβόλο ἦταν τὸ ἐπάγγελμά μου; γιὰ μιὰ στιγμή σκέφτηκα νά περάσω γιὰ φαναρτζῆς, μὰ δὲν τόλμησα, εἶχα βαπτιστῇ μ' ένα ὄνομα ποὺ δὲν ἦταν ὄνομα φαναρτζῆ. ἔπειτα τὰ γυαλιά μου. Μόνο μὲ θράσος συλογίστηκα θὰ κάμω δολιὰ. Προχώρησα ἓνα βῆμα καὶ μὲ φωνὴ ἀτάραχη κ' ἐπίσημη, εἶπα:

— Δημοσιογράφος.

Ὁ ἀξιωματικὸς τῆς ὑπηρεσίας ἀναπήδησε προτοῦ μὲ καταγράψῃ μὲ μοίταξε. Στεκόμουνα μπροστὰ στὰ κάγκελα, ποζάτος, σὰν ἄστεγος ὑπουργός. Τὸ ὄφρος μου δὲν μποροῦσε νά γεννήσῃ τὴν παραμικρότερη ὑποψία. Ἐξηγιότανε εὐκολὰ ὅτι ἀποκρίθηκα ὕστερα ἀπὸ κάποιο δισταγμό. Ἐνας δημοσιογράφος στὴ Δημαρχία! Ἐνας δημοσιογράφος ποὺ νά μὴν ἔχη στέγη ν' ἀκουμπήσῃ!

— Σὲ ποιά ἐφημερίδα, κύριε Τάγκεν;

— Στὴ Μόργκενμπλάντ. Δυστυχῶς ἀπόψε ἔμεινα λίγο ἀργὰ ἔξω...

— Οὔτε κουβέντα νά γίνεται! πετάχτηκε καὶ μοῦπε, καὶ χαμογέλασε μάλιστα. Ἄμα εἶναι κανένας νέος... Καταλαβαίνουμε δά.

Φώναξε κάποιο χωροφύλακα. Σηκώθη καὶ μὲ χαιρέτησε εὐγενέστατα: Ὁδηγήστε τὸν κύριο στὸ ἰδιαίτερο δωμάτιο. Καληνύχτα.

Ἐνωθῶ κρουάδες στὸ ραχοκόκαλό μου μὲ τὸ θράσος ποὺ εἶχα δείξῃ καὶ καθὼς πηγαίναμε ἔσφιγγα τὶς γροθιές μου γιὰ νά γίνουμε ντυρὸς.

— Τὸ γκάζι μένει ἀναμένο δέκα λεπτά, εἶπε ὁ χωροφύλακας προτοῦ κλείσῃ καὶ φύγῃ.

— Καὶ ἔπειτα θὰ τὸ σβύσουν;

— Ἐπειτα θὰ τὸ σβύσουν.

Δὲν εἶχε καλὰ καλὰ πάψῃ ὁ ἦχος τοῦ κλειδιοῦ στὴν πόρτα καὶ ἐγὼ εἶχα τεντωθῇ στὸ κρεβάτι. Τὸ φωτισμένο ἐκεῖνο κελὶ ἦτανε εὐχάριστο στὴν ὄψῃ. αἰσθανόμουνα τὸν ἑαυτὸ μου εὐτυχῇ στὸ καταφύγιο τοῦτο καὶ ἀκρομαζόμουν μ' εὐφροσύνη, γεμάτος εὐτυχία, τὸ θόρυβο τῆς βροχῆς. Δὲν ἐπιθυμοῦσα τίποτ' ἄλλο παρὲς ἓνα τέτοιο κελὶ. Ἡ εὐτυχία μου ἦτανε πλήρης. Ἀντισηκώθηκα, κάθησα μὲ τὸ καπέλο στὸ χέρι καὶ μὲ τὰ μάτια καρφωμένα στὸ μπῆκ τοῦ γκαζιοῦ... ἦταν ἡ πρόχῃ μου δοσοληψία μὲ τὴν ἀστυνομία. Καὶ πῶς τὴν κοροῦδεσα!

— Πῶς εἶπατε: Τάγκεν; ὁ δημοσιογράφος. Καὶ ἡ Μόργκενμπλάντ! ἡ Μόργκενμπλάντ! Ὁ ἀξιωματικὸς εἶχε καταμαγεφτῇ. Ὁχι! Ὁχι! Ἄς μὴ μιλοῦμε πιά γι' αὐτό! Καταλαβαίνετε, ἤμουν προσκεκλημένος τὴν ἡμέρᾳ σὲ κάποια ἐπίσημη δεξίωση, ξέχασα τὰ κλειδιά μου τὸ πορτοφόλι μου μὲ κάμποσες χιλιάδες κορόνες! — Ὡ! ὁδηγήστε τὸν κύριο στὸ ἰδιαίτερο διαμέρισμα...

Ὅπου τὸ γκάζι, σβῆνει μονομιᾶς ξαφνικά, χωρὶς βαθμιαῖο χαμήλωμα. Βρίσκομαι μέσα στὸ πῦρ βαθὺ σκοτάδι, δὲ μποροῦσα πιά νά διακρίνω οὔτε τοὺς ἄσπρους τοίχους, δὲ μποροῦσα νά δῶ οὔτε τὰ χέρια μου ἀκόμα, τίποτα! Δὲν εἶχα παρὰ νά πλαγιάσω. Ξεντύθηκα.

— Μὰ δὲ μοῦ ῥοχότανε ὕπνος, δὲν ἐνύσταζα. Ἐμεινα γιὰ λίγο μὲ τὰ μάτια ὀρθάνοιχτα κοιτάζοντας τὸ σκοτάδι, αὐτὸ τὸ ἀδιαπέραστο σκοτάδι τὸ βαθύ, τὸ σκοτάδι ποὺ δὲ μποροῦσε νά συλλάβῃ

τὸ μυαλό μου. Ποτέ μου δὲ φανταζόμουνα σκοτάδι τόσο πυκνὸ. Ὅλη αὐτὴ ἡ μαυρίλα ποὺ μ' ἔσφιγγε, μοῦ πλάκωνε τὰ στήθια. Ἐκλείσα τὰ μάτια καὶ ἄρχισα νά κάνω πῶς τραγουδάω γιὰ νά ἀπασχολήσω τὸ μυαλό μου. Ἀνώφελα. Στριφογύριζα, κυλιόμουνα ἀπάνω στὸ στρωσίδι μου. Τὸ σκοτάδι εἶχε ἀδράξῃ τὰ χάλινὰ τοῦ μυαλοῦ μου καὶ δὲ μ' ἄφινε, δὲ μποροῦσα νά συλογιστῶ τίποτ' ἄλλο. Μὰ ἂν ἔλιονα κ' ἐγὼ μέσα σ' αὐτὴ τὴ μαυρίλα, ἂν γινόμουν ἓνα μὲ δαύτη; Ξεπετάχτηκα ἀπάνω ὁλότρομος καὶ ἄρχισα νά κουνῶ τὰ χέρια μου. Τὰ νεῦρα μου ἐρεθίζονταν, ἤθελα νά συνεφέρω, ἤθελα νά μείνω γαλήνιος, δὲν τὸ κατάφερα. Μοῦ ῥοχότανε νά βάλω τὶς φωνές, προσπαθοῦσα νά καταφέρω τὸν ἑαυτὸ μου νά σωπάσῃ κ' ἔβανα τέτιες προσπάθειες γιὰ νά καθήσω ἡσυχος, ποὺ στὸ τέλος φούσκωσα. Ὁχι! ποιέ μου δὲν εἶχα ἰδῇ τέτιο σκοτάδι, ἦτανε παρὰ ἐνὸ! Δὲν ἔχωροῦσε ἀμφιβολία βρισκόμουνα μπροστὰ σὲ κάποιο νέο στοιχεῖο, ποὺ κανένας δὲν εἶχε παρατηρήσῃ ἀκόμη. Οἱ πῦρ γελοῖες ιδέες μοῦ περνοῦσαν ἀπ' τὸ μυαλό καὶ τὸ παραμικρὸ μοῦ προξενοῦσε τρόμο. Τὰ χέρια μου ψηλαφήσανε τὸν τοῖχο καὶ βρῆκαν μιὰ τρύπα ἀπὸ κάποια πρόκα τὴν ψαχοῦλεψα αὐτὴν τὴν τρύπα, φύσηξα μέσα καὶ προσπάθησα νά μαντέψω τὸ βάθος τῆς. Δὲν ἦτανε τυχαία τρύπα. Ἄ! ὄχι, ἦτανε τρύπα ἐπικίνδυνη, μυστηριώδης, θάπρεπε νάχη κανένας τὸ νοῦ του! Κυριεμένος ἀπὸ τὴν ιδέα αὐτή, ἔξω φρενῶν ἀπὸ τὸ φόβο μου καὶ ἀπὸ τὴν περιεργεία, ἤθελα νά βεβαιωθῶ ἂν ἐσυγκοινωνοῦσε μὲ τὸ διπλὰνὸ κελὶ. Σηκώθηκα νά πάρω τὸ κομὰτὶ τὸ σουγιὰ ποὺ εἶχα.

Ξαναπλάγιασα καὶ πᾶσχισα νά κοιμηθῶ, μὰ χωρὶς ἀποτέλεσμα ἡ ἀδυσώπητη σκοτεινιά δὲ μ' ἄφινε σὲ ἡσυχία. Ἡ βροχὴ εἶχε πάψῃ κανένας θόρυβος δὲν ἀκουγότανε πιά. Ἡ σιγαλιὰ αὐτὴ μ' ἔκανε νά φοβοῦμαι περισσότερο, πρόσεχα μὲ τεντωμένα τ' ἄρτια, ἀκούγα ποὺ καὶ ποὺ βήματα διαβατῶν ἢ συχνότερα τὶς ἀρβύλες κάποιου χωροφύλακα καὶ τότε ἡσυχάζα γιὰ μιὰ στιγμή. Ξαφνικά ἔτριξα τὰ δάχτυλά μου κ' ἄρχισα νά γελῶ. Διάβολε, διάβολε, εἶχα βρῇ μιὰ καινούργια λέξη. Ἀνασηκώθηκα καὶ φώναξα:

«ὄχι, δὲν ὑπάρχει στὴ γλῶσσα μας, ἐγώ, ἦν ἀνεκάλυψα, Κούμποω! Εἶναι κ' αὐτὴ φτιαγμένη ἀπὸ γράμματα, ὅπως ὅλες οἱ ἄλλες. Ὡ, νά πάρη ἡ ὁργὴ, μωρὲ σὺ παιδί μου, ἀνακάλυψες μιὰ καινούργια λέξη... Κούμποω, Κούμποω! αὐτὴ ἡ ἀνακάλυψη εἶναι σπουδαιοτάτη». Καὶ τὴν ἔβλεπα κατακάθαρα τὴ λέξη αὐτή, τὴν ἔβλεπα νά διαγράφεται στὸ σκοτάδι μπροστὰ μου.

Στεκόμουν ὀρθὸς μὲ τὰ μάτια γουρλομένα καὶ σαστισμένος κ' ἐγὼ γελοῦσα ἀπὸ χαρά. Ἐπειτα ἄρχισα νά μιλῶ σιγαλιά: μπορούσαν νά μ' ἀνακαλύψουν κ' ἐγὼ ἤθελα νά μείνῃ μυστικὴ ἡ ἀνακάλυψή μου. Εἶχα τὴν εὐθυμὴν τρελαμάρα ποὺ φέρνει ἡ πείνα, δὲν αἰσθανόμουνα τίποτα μέσα μου, δὲν ὑπέφερα, τίποτα δὲν διοικούσε τὰς σκέψεις μου.

Ἀρχισα νά συλλογίζομαι. Μελετοῦσα τὴ σημασία τῆς λέξης ποῦχα ἀνακαλύψῃ. Ἡ ἀναμένη φαντασία μου πολλὰ πλασίαζε τοὺς ἐκτροχιασμοὺς τοῦ μυαλοῦ μου, κάθε λεπτὸ πετοῦσε ἀπὸ τὴ μιὰ στὴν ἄλλη ιδέα, ξαναρχότανε, ξαναπετοῦσε. Δὲν ἦταν ἀπαραίτητο νά ἦθελε νά πῇ πῶς σημαίνει ἐκθεσις κτηνῶν! Ἐσφιξα τὶς γροθιές κ' ἐπανάλεβα φωνητὰ: Ποῦς εἶπε πῶς σημαίνει ἐκθεσις κτηνῶν; Ἄν τὸ συλογίζομουνα καλὰ, δὲν ἦτανε καθόλου ἀναγκαῖο νά μεταφρασθῇ σὲ λουκέτο ἢ σὲ αὐγὴ. Δὲν ἦτανε δὰ δύσκολο νά δοθῇ ἔννοια σὲ μιὰ λέξη σὰν κ' αὐτή. Δὲν εἶχα παρὰ νά περιμένω, μποροῦσα νά κοιμηθῶ ἡσυχος.

Ξαπλώθηκα στὸ στρωσίδι μου χαμογελώντας, χωρὶς νά προσθέσω γοῖ. Περάσανε κάμποσα λεπτά, ἔπειτα ἄρχισαν νά μὲ ξαναπιάνουν τὰ νεῦρα μου, ἡ λέξη μοῦ ξαναρχότανε στὸ μυαλό καὶ μ' ἔκανε νά ὑποφέρω ἀδιάκοπα. Σὲ λίγο κατάντησε νά μὲ ἀποροφήσῃ ὅλως διόλου. Ἐπρεπε νά πάῃ ἡ ὁργὴ νά τῆς δώσω μιὰν ἔννοια. Μπᾶ! αὐτὸ εἶναι δευτεροῦν ζήτημα, εἶπα δυνατά. Δόξα τῷ Θεῷ, ἡ λέξη βρέθηκε, αὐτὸ εἶνε τὸ κύριο. Ἐν τούτοις ἡ σκέψη τῆς μὲ τυραννοῦσε ἀσταμάτητα καὶ δὲ μποροῦσα ν' ἀποκοιμηθῶ. Δὲν ἦτανε τίποτε τόσο ὠραῖο, τίποτε ποὺ νά ἀξίζῃ τὸν κόπο νά ἐκφραστῇ ἀπὸ τὴν ἐξαιρετικὴ καὶ σπάνια αὐτὴ λέξη μου. Ἀνασηκώθηκα, ἔ-

πιασα τὰ κεφάλι μου μὲ τὰ δυό μου χέρια καὶ φώναξα : Εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατο νὰ σημαίνει μετανάστευση. Ἄν μοῦ περνοῦσε ἀπ' τὸ μυαλό πῶς μπορῶ νὰ τῆς δώσω μιὰ τόσο χυδαία ἐννοια τὸ εἶχα κάμη πρὸ πολλοῦ καὶ θ' ἀνελάμβανα ὁ ἴδιος ὅλη τὴν εὐθύνη τῆς πράξεώς μου. Ὅχι, ἡ λέξη αὕτη εἶναι σταλμένη ἀπὸ ἄνωθεν γιὰ νὰ προσδιορίσῃ κάποια θεία ἐννοια, κάποιο πρωτάκουστο τρυφερό αἰσθημα, κάποια λεπτὴ ιδιότητα τῆς ψυχῆς. Κι ἄρχισα νὰ σκέπτομαι, ζητόντας μιὰν ὑψηλὴ σημασία. Γιὰ μιὰ στιγμή μοῦ φάνηκε πῶς κάποιος μιλοῦσε καὶ πῶς ἀνακατεβότανε στοὺς συλλογισμοὺς ποὺ ἔκανα. Θύμισα. Πῶς εἶπατε; — Ὅχι, ὅχι, ὁ βλάκας συνομιλητῆς μου δὲν ὑφίσταται. — Κεντηματοκλωστή; ἅε στὸ διάβολο! ἅε με λοιπὸν νὰ γελᾶσω. Λέτε πῶς εἶναι ἐπιβεβλημένο, πῶς εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ τὸ παραδεχθῶ; ἀλλὰ... ἀλλὰ δὲ θέλω νὰ σημαίνει κεντηματοκλωστή. Ἐγὼ βρῆκα τὴ λέξη κι' ἔχω ἀπόλυτο δικαίωμα... καὶ... ναὶ... ναὶ... δὲν εἶχα τίποτα ἀποφασίσῃ.

Παραμιλοῦσα ὁλοένα χειρότερα. Πήδησα ἀπ' τὸ κρεβάτι καὶ πῆγα στὴ βρύση. Τὸ κεφάλι μου ἔκαιγε φωτιά, δὲ διψοῦσα, μόνο ποὺ αἰσθανόμουν τὴν ἐνστικτὴ ἀνάγκη νὰ νοιώσω τὴ δροσιὰ τοῦ νεροῦ στὴ γλῶσσα μου. Ἦπια κάμποσες γουλιές καὶ ξαναξαπλώθηκα. ἀποφασισμένης αὐτὴ τὴ φορὰ ν' ἀποκοιμηθῶ μὲ κάθε τρόπο. Ἐκλείσα τὰ ματια μου καὶ ὑποχρῶσα τὸ κορμί μου νὰ κάτῃ ἀκίνητο. Ἐμμενα ἔτσι κάμποσα λεπτά. Μ' εἶχε κόψῃ κοῦρὸς ἰδρώτας αἰσθανόμουν τὸ αἷμα μου νὰ χυπῇ στὶς ἀριστερὲς σάσφυρ. Ἄ, μὰ ἦτανε ἐντελὲς ἡλίθιο νὰ νομίσῃ πῶς μποροῦσε νὰ βρῇ λεπτά μέσα στὸ χοῖο! Ἐβῆξε μιὰ φορὰ. Νᾶναι τάχατες κεῖ κάτω; Νὰ κάθεται σὺο παγκάκι μου; Τὸ μαργαριταρένιο γαλάζιο.. τὰ καρφία..

Ἄνοιξα τὰ μάτια. Γιατὶ νὰ τὰ κρατῶ κλειστά μιὰ καὶ δὲν μποροῦσα ν' ἀποκοιμηθῶ. Κι αὐτὸ ἴδιο σκεπτομὲν μὲ σκέπτεται ἡ ἴδια ἐκείνη ἀνῆκουστη μαβούλα, ἀτέλειωτη κι' ἀσύλληπτη, ἡ μαβούλα ποὺ προστά τῆς δειλιάς τὸ μυαλό μου ἀνέκταν νὰ τὴν καταλαβῇ. Μὲ τί θὰ μποροῦσα νὰ τὴ συγκρίνω; Ἐβανα ἀπογνωσμένες προσπάθειες νὰ βρῶ μιὰ λέ-

ξη τόσο ἄγρια μάβρη, ποὺ νὰ μελανιάσουνε τὰ χεῖλια μου προφέροντάς τιν. Θεέ μου! τί σκοιάδι ἦταν αὐτό! καὶ ξαναντίκρουζα τὸ λιμάνι, τὰ καράβια. τὰ μάβρα τέρατα ποὺ μὲ περιμέναν. Θέλανε νὰ μὲ παρασύρουν καὶ νὰ μὲ κρατήσουνε μαζί τους γιὰ πάντα, θέλανε νὰ μὲ κουβαλήσουν πάνω ἀπὸ θάλασσες καὶ στεριές, μέσα ἀπὸ ἄγνωστες μάβρες χώρες, ὅπου ποτὲ ἀνθρώπινο ποδάρι δὲν πάτησε. Ἦμουν στὶς γέφυρες τῶν καραβιῶν, ταξίδεβα, πετοῖσα μέσα στὰ σύννεφα... Κατέβαινα ἀργά, ἀπαλά.. κατέβαινα ἀργά... Ἐβγαλα μιὰ κραυγὴ σκληρὴ, ἀρπάχτηκα ἀπὸ τὸ κρεβάτι. τί ἐπικίνδυνο ταξίδι ποὺ ἔκανα! Εἶχα κατακυλῆση στὸ στερέωμα! Χτύπησα μὲ τὰ χέρια τὸ σκληρὸ στρώμα τρέμοντας, εἶχα γλυτώσῃ ἀπὸ μεγάλο κίνδυνο. Ἔσι εἶναι ὅταν πεθαίνουν, εἶπα μέσα μου. τό-ρα μέλλει νὰ πεθάνῃς! Καὶ στάθηκα γιὰ λίγο ἀκούνητος, πιστέβοντας ἀληθινὰ πῶς ψυχομαχοῦσα. Σηκώθηκα ἀπὸ τὸ κρεβάτι μου κ' εἶπα μὲ πνιγμένη φωνή. Ποιὸς εἶπε πῶς μέλλει νὰ πεθάνω; Δὲν εἶμαι γὼ ἐκεῖνος ποὺ ἀνακάλυψα τὴν καινούργια λέξη; Δὲν εἶναι δικαίωμα δικό μου νὰ ἀποφασίσω ποιὰν ἐννοια θὰ πάρῃ; Τὸ αἰσθανόμουν πῶς παραμιλοῦσα, τὸ αἰσθανόμουν καὶ σὰν κουβεντιάσα ἀκόμα. Ἦμουν πεθαμένος ἀπὸ τὴν κούραση κι' ἀπ' τὴν ἐφάντηση, μὰ δὲν εἶχα χάσῃ τὸ λογικόν. Ἦ ἰδέα πῶς μποροῦσε καὶ νᾶναι τρελλαθῇ, πέρασε ξαφνικὰ ἀπ' τὸ μυαλό μου. Τρόμαξα, πετάχτηκα ἀπάνω, πῆγα τρικλίζοντας ὡς τὴν πόρτα καὶ δοκίμασα νὰ τὴν σπᾶσω μὲ τὶς σπρωξιές. Χτυποῦσα στὸ ξύλο τὸ κεφάλι μου, ἀγωνιοῦσα, ἔβανα φωνές, διαγκανα τὰ χέρια μου, ἔκλαιγα καὶ βλαστημοῦσα.

Γύρο μου ὅλα ἤτιχα· δὲν ἔφτανε στ' αἶψι μου παρὰ ἡ ἡλὼ τῶν ὀδυσσιῶν μου. Εἶχα λεσὴ χίμω, δὲν εἶχε πιὰ κουράγιο νὰ περφορῶναι στὸ κελί μου. Ξαφνικὰ ἀντίκρουσα προστά μου ἓνα θαμπὸ φῶς τετράγωνο, μιὰ κηλὶδα λευκὴ. μπόρεῖ ἦτανε τὸ φῶς τῆς μέρας. Τῶνιωθα πῶς ἦταν τῆς μέρας τὸ φῶς, τῶνιωθα μ' ὅλους τοὺς πόρους τοῦ κορμιοῦ μου. Ἀνάσταναι ξαπλώθηκα φαρδὺς πλατὺς στὸ πάτωμα καὶ στὴ θεὰ τῆς φωτεινῆς ἐκείνης ἀχτίδας, τῆς εὐλογημένης ἐκείνης ἀχτίδας, ἔ-

χυσά δάκρυα εὐγνωμοσύνης καὶ χαρᾶς, ἔστειλα φιλιὰ. Τὴ στιγμὴ αὕτη εἶχα πλήρη συναίσθησι τὴν ἔκανα. Ἦ ἀποθάρυνσή μου εἶχε μονομιᾶς ἐξαφανισθῇ, ἡ ἀπελπισία μου, ὁ πόνος μου εἶχανε παύσῃ, ἦμουν εὐτυχισμένος καὶ δὲν ἐπιθυμοῦσα τίποτα. Κάθισα στὸ βροπόδι, ἔδεσα τὰ χέρια μου καὶ περιμένα ὑπομονετικὰ τὸ φανέρωμα τῆς μέρας.

Τὴ νύχτα! Πῶς δὲ μ' ἄκουσαν; σκέφτηκα. Αὐτοὶ μὲ παραξένεβε. Μὰ δὲ μ' ἄκουσαν ἐπειδὴ μ' εἶχανε βάλλῃ στο ἰδιαιτερό δωμάτιο, μακριὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους κρατούμενους. Ἐνὰς ἄστεγος ὑπουργός! ἂν μποροῦσα νὰ ἐκφραστῶ ἔτσι. Μὲ περίφημο κεφί, μὲ μάτια στραμένα στὸ τῆμι ποὺ ὁλοένα γινότανε πιο φωτεινόν, γουστάρειζα κάνοντας τὸν ὑπουργό, ἔλεγα τὸν ἑαυτό μου Φον Τάγκεν καὶ ρητόρεβα σὲ κοινοβουλευτικὸ ὕψος. Παράλογο ἔμοιζεν πάντα, μὰ τὰ νεῦρα μου ἦτανε πολὺ λιγότερο ἐρεθισμένα.. Ἄ! ἂν δὲν πάθαινα ἐκείνη τὴ βρωμοδουλιὰ, ἂν δὲν ξεχνοῦσα στὸ σπῆτι τὸ πορτοφολί μου! Ἐχει διάθεση ὁ κύριος Ὑπουργὸς νὰ κατακληθῇ; Καὶ μετὰ πολλὴ ἐπισημοτητα, μ' ἓνα σωρὸ μανούβρες, τραβήξα το στρόσιδι μου καὶ πλαγίασα.

Ἐφεγγε ἀρκετά, ὥστε νὰ μπορῶ νὰ διακρίνω τὶς διαστάσεις τοῦ κελιοῦ μου καὶ σὲ λίγα λεπτά καὶ τὴ μετὰ κλειδαριὰ τῆς πόρτας ἐκείνη ἡ μονοκόματη σκοτεινία ποὺ μέσα τῆς ἦταν ἀδύνατο νὰ διακρίνω καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μου, εἶχε διαλυθῇ. Τὸ φῶς ξεκούραζε τὸ μυαλό μου, τὸ αἷμα μου κυκλοφοροῦσε τώρα ἡσυχασμένο καὶ σὲ λίγο ἐνώσα τὰ ματια μου νὰ κλείνουνε.

Κάτι χτύποι στὴν πόρτα μὲ ξύπνησαν. Πετάχτηκα ἀπάνω καὶ φόρεσα βιαστικὰ τὰ ρούχα μου, μουσκεμένα ἀκόμη ἀπὸ τὴ χτεσινὴ βροχή.

— Περᾶστε στὸν ἀξιωματικὸ τῆς ὑπηςίας, εἶπε ὁ χωροφύλακας.

Τί, συλλογίστηκα, ἔχουμε κι' ἄλλες διατυπώσεις;

Μπῆκα σὲ μιὰ μεγάλῃ σάλα, ὅπου καμμιὰ σαρανταριὰ πρόσωπα στεκόταν στὴ γραμμὴ, ὅλοι ἄστεγοι. Ἐνὰς ὑπάλληλος τοὺς φώναζε ἓνα ἓνα μὲ τὴ σειρὰ

καὶ καθέναν ἐπαιρνε ἀπὸ ἓνα δελτίο γιὰ φαῖ.

Ὁ ἀξιωματικὸς ἔλεγε διαρκῶς τοῦ χωροφύλακα ποὺ στεκόταν δίπλα του: Πῆρε δελτίο; Μὴν ξεχνᾶτε νὰ δίνετε ὁλωνῶν. Εἶναι φανερό πῶς ἔχουν ἀπόλυτὴ ἀνάγκη ἀπὸ τροφή.

Στεκόμουν καὶ τὰ κοιτάζα ἐκεῖνα τὰ δελτία κι' εὐχόμουν νὰ μοῦ δώσουν καὶ μένα ἓνα.

— Ἀντρέας Τάγκεν, δημοσιογράφος.

Προχώρησα μπροστὰ καὶ ὑποκλίθηκα.

— Πῶς βρεθήκατε ἐδῶ, ἀγαπητὲ κύριε;

Τοῦ σεργίρισα τὰ παραμύθια ποὺ εἶχα διηγηθῇ τὸ περασμένο βραδὶ στὸ συνάδελφό του. Τοῦ εἶπα ψέματα ἀδίσταχτα, μὲ ζηλεφτὸ θράσος. Εἶχα ἀργήσει λίγο ἔξω.. σὲ κάποιο καμπαρέ... ἔχασα τὸ κλειδί τῆς πόρτας μου.

— Ἄ! ἔτσι! εἶπε χαμογελώντας. Κοιμηθήκατε καλὰ τουλάχιστο;

— Σὰν ὑπουργός, σὰν ὑπουργός, ἀποκρίθηκα.

— Χαίρω. Καλημέρα σας. Σηκώθηκε κ' ὑποκλίθηκε.

Κι ἔφυγα.

Ἐνὰ δελτίο, ἓνα δελτίο καὶ μένα! Εἶναι παραπάνω ἀπὸ τρία κοιτάζα μου μερόνυχτα ποὺ δὲν ἔχω βάλλῃ τίποτα στὸ σιόμα μου. Ἐνὰ ψωμί! Δὲ μοῦ πρόσφεραν ἑμὲς δελτίο καὶ γιὰ νὰ μὴν τοὺς κάμω καὶ ὑποφιστοῦν τίποτα δὲν κοιτοῦσα νὰ ζητήσω.

Ἦτανε καλὸ γὰρ διατάξουν ἀνακρίσεις καὶ νὰ ἀνακαλύψουν ποιὸς εἶμαι. Ἦτανε δυνατό νὰ μὲ πιάσουν καὶ νὰ μὲ βάλουν μέσα πῶς εἶπα ψέματα. Μὲ τὸ κεφάλι ψηλά, σὰν κανέναν ἐκατομμυριοστὴ, μὲ τὸ χεῖρ χωμένο στο κοῦμα τοῦ σακακιού, βγῆκα ἀπὸ τὴ Δημαρχία μ' ὅλη τὴ μεγαλοπρέπεια.

Ὁ ἥλιος ἔλαμπε κίτρινος θερμῶς, ἡ ὥρα ἦτανε δεκά, στὴν ἀγορὰ μεγάλῃ κίνησι. Πού νὰ πάω; ἔφαξα μὲ τὸ χεῖρ στὴν τσέπη μου καὶ γύρεψα τὸ χειρόγραφό μου, στὶς ἐντεκα θὰ πῆγαινα στὸν ἀρχισυνταχτῇ. Στάθηκα κάμποσιν ὥρα στὸν ἥλιο κοιτάζοντας τὸν κόσμο ποὺ περνοδιάβαινε. Τὰ ὑγρά ρούχα μου καθὼς ἀρχίζαν νὰ στεγνώνουν, βγάνανε ἀχνούς. Πεινοῦσα, ἦμουν ἀναγκασμένος νὰ καμ-

πουριάζω γιατί αισθανόμουν τέτοιους πόνους, τέτια κοψίματα, σά νά μου γδέρνανε τα σωθικά. Δέν είχα κανένα φίλο, κανένα γνώριμο πού νά άποταθώ. Άν ασκάλεβα στο μυαλό μου, προσπαθούσα νά θυμηθώ κανέναν ά. θρωπο-άξιο για μιá δεκάρα καί δέν τόν έβρισκα. Κι όμως ήτανε ωραία μέρα, ήλιος χαρά θεού, ό ούρανός άπλωνοτανε σά μιá θαλασσα διαφανή, καταγάλανη, ως πέρα στις βουνοπλαγιές.

Χωρίς νά το καναλάβω είχα πάρη τό δρομο για το σπίτι μου!

Πεινούσα πολυ βρήκα ένα ροκανίδι στο δρομο και βλήθηκα να το μαλώ. Ή δουλιά τούτη πετυχαίνε. Πώς δέν τόλα σκεφτή τόσο καιρό!

Ή πόρτα ήτανε άνοιχτή. Το παιδί του σταύλου με χαιρετήσε όπως πάντα.

— Ωραίες καιρός!

— Ναί, του αποκρίθηκα. Δέ βρήκα τίποτ άλλο να του πώ. Άν του ζητούσα μιá κορόνα δανεική; Θά μου τη δανείζε εύχαριστώ αν μπορούσε. Έπειτα του είχα γράψω κι ένα γράμμα καποτε γιατί δέν ήξερε ό ίδιος, γραμματα.

Στεκοτανε και ουλογιζοτανε κατι πού ήθελε να πη.

— Ωραίος καιρός, ναί, λέει. Χμ! Σήμερα πρέπει να πληρώσω τη σπιτονοκοκυρα. Θα σάς ήτανε βολέτο να μου δανείσετε πεντε κορόνες; Για λίγες μερες μοναχά. Σείς μ' έχετε καταυλοχρεομενونه δια.

— Δέν μπορώ, Γιένς Όλαϊ, όχι! του αποκρίθηκα. Δε μπορώ αυτή τη στιγμή. Άργότερα ίσως, ίσως και το άπογευμα. Κι άνεβηκα στο δωματιό μου.

Τεντώθηκα στο κρεβάτι μου κι άρχισα να γελώ. Γι καλά πού άρχισε πρώτος κουβέντα! Ή τιμή μου είχε σωθί. Πεντε κορόνες φουκαριά! μπορούσε το ίδιο να μου ζητήσης πεντε μετοχές της Τράπεζας ή καμιάν έπαυλη στα προάστεια.

Συλογιζόμουναι αυτές τις πεντε κορόνες. Πεντε κορόνες! Μάλιστα, πέτυχε! Πιρατούσα τόν έαυτό μου έρμαιο μιās επιθυμίας, πού καταντούσε παραλήρημα. Τι διαόλο. Τι μυρουδιές κουζίνας μαζέβονται δωμέσα. Τίλκα κοτολέτες πού περίσσεψε άπο το χτεσινό μου δείπνο. Πα! άνοιξα τó παράθυρο για να φύγη

αυτή ή μυρουδιά πού δέ μου γουστάρει καθόλου. Γκαρσόν! ένα μπιφτέκι! Έπειτα, άποιτεινόμενος στο τραπέζι μου, τó φτωχό μου καίνο τραπέζι πού ήμουν ύποχρεωμένος να το στηρίξω με τα πόδια μου σάνειχα να γράψω, ύποκλήθηκα βαθιά: «Θά μου έπειρέπετο να σάς ρωτήσω αν παίρνετε ένα ποτηράκι κρασί; Όχι; είμαι ό Τάγκεν, ό ύπουρογος Τάγκεν... άργησα λιγάκι έξω... τó κλειδί της πόρτας μου...»

Και το μυαλό μου παράδερνε ξανά. Ήξερα πώς κάθε μου φράση ήτανε και μιá άσυναρτησία, λόγο δέν έπρόφερνα πού νά μη τον καταλαβαίνω και να μη συλλαβίω τελείως τη σημασία του. Έλεγα μέσα μου: Σε όλες αυτές τις φλυαρίες σου, φίλε μου, δέ βρίσκεις δυό λόγια άρμολογία. Ήμουναι ξεπνητος και μιλούσα σά να δνειρευόμουν. Τό κεφάλι μου δέν ήτανε βαρύ, δέν ύπόφερα. Άφωνα τον έαυτό μου στη διάθεσή του.

— Εμπρός! μπάτε λοιπόν! βλέπετε έδώ το καθε τί είναι ντυμενο στα ρουμπίνια Έλαγιαλή! Έλαγιαλή! ό κόκκινος καναπές. Ό καναπές ό πουπουλένιος! Τί συγκινημένη πού είναι! Φίλησέ με, αγαπημένη μου, άκόμη τα μπράτσα σου είναι σάν άπό ήλεκτρο, τó στόμα σου καίει φωτιά... Γκαρσον ζήτησα ένα μπιφτέκι

Ό ήλιος έλαμπε στο παράθυρό μου. Άκουγα τ' άλλα λόγια κάτω πού αλέθανε με τα δόντια τους τó σανό.

Έγώ μασούσα το ροκανίδι μου. Ήμουναι εύχαριστημένος κ' εύθυμος σάν παιδί. Καθε τόσο ψαχνόμουναι να δώ αν έλω τó χειρόγραφο μου δέν τó συλογιζόμουναι καθόλου, μόνο άπό ένστικτο θυμόμουν την ύπαρξή του, τó αίμα μου μου τóθύμιζε. Τόβγαλα άπό την τσεπη μου.

Ήτανε μούσκεμα τó ξεδίπλωσα προσεχτικά και τόβγαλα στον ήλιο να στεγνώσει. Έπειτα άρχισα να σουλατσάρω άπό την μιαν άκρη του δωματιού μου στην άλλη. Τι θλιβερό δωματιό! Στο πάτωμα κομματάκια κομματάκια τεντεκέδες μά ούτε μιá κορέκλα να κήστη κανείς, ούτε ένα καρφί στους γυμνούς τοίχους. Μια δυό κόλεις χαρτί άπάνω στο τραπέζι φορτομένες σκόνες ήτανε ό-

λάκερη ή περιουσία μου' κι ή πράσινη κοιβέριτα καί στο κρεβάτι, αυτή πού μουχε δανείση ό Χάνς Πάουλι.

Τρίξω τα δάχτυλά μου. Ό Χάνς Πάουλι Πέτερσεν θά με βοηθήση! Και προσπαθώ να θυμηθώ τη διεύθυνσή του. Πώς διάβολο τόν είχα ξεχάση τόν Χάνς Πάουλι. Βέβαια— ήτανε σίγουρο πώς θά του κόπαιζε πολύ πού δέν είχα πη νά τόν βρω άπό μιάν άρχή Φοράινω βιαστικά τó καπέλο μου, μαζέβω τó χειρόγραφο μου και βιάζομαι να κατεβώ τις σκάλες.

— Άκου Γιένς Όλαϊ, φώναξα στην πόρτα του σταύλου, είμαι σίγουρος πώς θά μπορέσω να σου κάνω την ευκολία τó άπόγευμα!

Περνόντας άπό τη Δημαρχία είδα πώς ήτανε περασμένες οι έντεκα κι άποφάσισα να μπώ άμέσως στη φημερίδα. Προτού μπώ στάθηκα, κοίταξα αν οι σελίδες του άρθρου μου ήτανε στη σειρά, κ' έπειτα χτύπησα. Θά μπορούσε κανείς να μετρή τούς χτύπους της καυδιάς μου.

Ό γραμματέας ήταν εκεί, όπως πάντα. Με μιá φωνή φοβισμένη ρώτησα αν μπορούσε κανείς να δη τόν άρχισυντάκτη. Καμιά άπάντηση. Ξεφύλλιξε κάμποσες έπαρχιακές έφημερίδες. Έπανελαβα την έρώτησή μου κι έκαμα ένα βήμα μπρός.

— Ό άρχισυντάκτης δέν ήρθε, είπε χωρίς να με κοιτάξη.

— Πότε θ'άρθη;

— Δέ μπορούσε να μου πη.

— Ως ποιάν ώρα μένει άνοιχτό τó γραφείο;

Ή έρώτησή μου έμεινε χωρίς άπάντηση. Έφυγα. Ούτε μιá φορά δέ σήκωσε τα μάτια του, είχε καταλάβη άπό τη φωνή μου πους ήμουν. Είσαι τόσο ένοχλητικός σ' αυτό τó γραφείο, φίλε μου, συλογίστηκα φεύγοντας, πού ούτε να σε κοιτάξουνε δέ λαβαίνουν τόν κόπο Μήπως είναι διαταγή του άρχισυντάκτη; Έπρεπε να μολογήσω πώς ύστερα άπό καίνο μου τó άρθρο τών δέκα κορονών, τόν είχα ζαλίση με κάθε είδος δουλιά. Κάθε μέρα σχεδόν βρισκόμουναι στο γραφείο του φέρνοντάς του σωρούς προάματα πού δέ μπορούσε να τα χρησιμοποιήση, πού ύποχρεονότανε όπως ώστόσο να τα διαβάξη προτού μου τα γυρίση. Ίσως

ήθελε να με ξεφορτωθί μιá και καλή και λάβαινε τα μέτρα του. Τράβηξα για τó Χάνς Πάουλι.

Ό Χάνς Πάουλι Πέτερσεν ήταν ένας φοιτητής, χωριατόπαιδο Ήτανε φτωγός, μά και μιá κορόνα νάχε θά μου την έδινε. ήμουναι σίγουρος σάν να την κορτούσι. Προχωρούσα χαρούμενος με την ιδέα της κορόνας αυτής πού θάπαιρνα σέ λίγο Έφτασα. Ή πόρτα ήτανε κλειστή κι άναγκάστηκα να χτυπήσω τó κουδούνι.

— Ήθελα να δώ τó φοιτητή Πέτερσεν, είπα, ξέρω τó δωματιό του κι έκαμα να υπώ.

— Τό φοιτητή Πέτερσεν, ξαναλέει ή υπηρέτρια αυτές πού καθότανε στο πάτάρι; Είχε φύγη Δέν ήξερε πού καθότανε τόσα, είχε πη όμως να του στέλνουν τα γράμμάτα του στο κυρίον Χέρμανσεν, όδός Τελωνείου. Και μούδωσε τόν αριθμό.

Γεμάτος έλπίδες και πεποίθηση κατέβηκα ως κάτω στην όδó Τελωνείου για να ρωτήσω για τη διεύθυνση του Χάνς Πάουλι. Ήτανε ή τελευταία μου διεξοδος κι έπρεπε να κάμω ό τι μπορούσα.

Στο δρόμο πέρασα μπρός άπό ένα νεόχτιστο σπίτι. Κάμποσοι, μαραγκοί πλάνιζαν σανίδες Διάλεξα δυό καθαρά ροκανίδια, έβαλα τó ένα στο στόμα μου και τó άλλο τó φύλαξα στην τσέπη μου για άργότερα. Πεινούσα τόσο, πού ήτανε στιγμές πού δέ μπορούσα να κρατηθώ και να μη βογγίξω. Σ' ένα φουρνάριο είδα ένα ψωμί τών 10 όρε εξαιρετικά μεγάλο Ήτανε τó μεγαλύτερο ψωμί τών 10 όρε πού είχα ιδί στη ζωή μου.

— Θά έχετε την καλωσύνη να μου πητε τη διεύθυνση του φοιτητή Πέτερσεν;

— Όδός Μπέρνι Άνκερς, αριθμός 10, ύπερδον — Θά πηγαινα εκεί; Ά, θά είχα τότε την καλωσύνη να πάρω και μερικά του γράματα;

Έξαινάω και πάλι κι άνεβαίνω πίσω τó δρόμο. Ξαναπέρασα μπρός άπό τó φούρνο—καίνο τó μεγάλο ψωμί ήτανε πάντα στη θέση του Ξαναπέρασα μπρός άπό τούς μαστόρους καθόντας με τις караβάνες τους στα γόνατα και τρώγανε φαγάκι ζεστό άπό τó οικονομικό συσσίτιο. Έπί τέλους έφτασα στη διεύθυνση

πού μου είπαν. "Ήμουν αμισοπεθαιμένος απή τη νήστια κι' από την εξάντληση.

"Η πόρτα ήταν ανοιχτή. Χωρίς να ρωτήσω κανένα ανέβηκα ίσα μιά τις χοντροφτιασμένες σκάλες, ως το υπερώο. "Εβγαλα από τη τσέπη μου τὰ γράμματα. "Ήθελα μπαίνοντας να διαθέσω καλά τὸ Χάνς Πάουλι. "Εξ άλλου δὲν ήταν δυνατό ν' ἀρνηθῇ τὴ βοήθειά του μόλις μάθαινε τὴ θέση μου. "Ήταν μεγάλη καρδιά.. πάντα μου ὅλεγα ἐγώ.

Στὴν πόρτα ἔνα ἐπισκεπτήριο. Διάβασα: Χ. Π. Πέτερσον. "Απουσιάζει στὴν πατρίδα του.

"Εκαστα κειδὰ, χάρω στὸ πάτωμα τσακισμένος ἀπὸ τὴν κοίραση, ὁλότελα ἀνίκανος νὰ κουνιθῶ. "Επανάλαβα μηχανικά: "Απουσιάζει στὴν πατρίδα του! "Απουσιάζει στὴν πατρίδα του. "Επειτα ἔμεινα ἀμίλητος. Οὔτε δάκρι, οὔτε μιὰ κἂν σκέψη, ἤμουν ἀναισθητός. Δὲν ἐκουνιόμουν καθόλου. Κοίταξα τὴν κάρτα τοῦ Χάνς Πάουλι, μὲ δρθάνοιχτα μάτια. Χόρρεβε. Πέρασαν δέκα λεπτά, ἴσως ἑκοσι, ἴσως περισσότερα, ἤμουν πάντα ἐκεῖ, δὲν εἶχα κουνήσει οὔτε τὸ δαχτυλάκι μου. "Η ἀκίνησία μου ἦταν τέτοια πού θὰ μπορούσαν νὰ μὲ πάρουν γιὰ κοιμισμένο. "Ακουσα ν' ἀνεβαίνει κάποιος, σηκώνονται καὶ λέω:

— "Ήθελα νὰ δῶ τὸν κύριο Πέτερσον—ἔχω κάτι γράμματα νὰ τοῦ δώσω.

"Εχει πᾶν στὴν πατρίδα του, μου ἀποκοίνεται ἡ γυναῖκα, μὰ θὰ ξαναγυρίσει ὅστερ' ἀπ' τὴ διακοπὴς. Θὰ μπορούσα νὰ τοῦ τὰ φυλάξω ἐγὼ ἂν θέλετε.

— "Εὐχαριστῶ, πολὺ καλά. Θὰ τὰ λάβῃ μόλις ἔρθῃ ἔ; Μπορεῖ νὰ εἶναι τίποτα σοβαρὸ αὐτοῦ μέσα. Καλημέρα σας.

Σὰν βρέθηκα ἔξω, στάθην καταμασεῖς τοῦ δρόμου καὶ φώναξα δυνατὰ: Νὰ σοῦ πῶ, ἀγαπητὲ Θεὲ καὶ Κύριε τῶν δυνάμεων: ὡς ἐδῶ πᾶ εἶναι ἀρκετὸ μεταξὺ μας! Κουνούσα μὲ ὀργὴ τὸ κεφάλι, κοίταξα μὲ σφιγμένα δόντια τὰ σύννεφα: Ναι, ὁ διάλογος νὰ μὲ πάρῃ, εἶσαι ἕνας σαλιάρης, φτάνειριά, μεταξύ μας τὸ πᾶν ἐτελείωσε!

"Εκαμα κάμποσα βήματα καὶ ξαναστάθηκα.

"Αλλάξα στάση, ἔδεσα τὰ χέρια μου, ἔκλινα τὸ κεφάλι πρὸς τὸν ὄμο κι' εἶπα μὲ μιὰ φωνὴ γλυκιὰ κι' εὐλαβική! "Α-

πρηθύνθης πρὸς αὐτόν, τέκνον μου:

"Οχι, οὔτε ἔτσι δὲν εἶναι καλά.

Πρὸς Αὐτόν μὲ κεφαλαῖο Α, μ' ἕνα Α μεγάλο σὰν καμπαναριό! Μπρός. Κουράγιο λιγάκι! "Απρηθύνθης πρὸς Αὐτόν, τέκνον μου; Κατέβασα τὸ κεφάλι κι' ἀποκρίθηκα κλαψάρικα: "Οχι.

"Οχι ἔτσι μωρέ! πάλι τὰ ἴδια;

"Εμπρός λοιπὸν τρελοκουεῖο, κάμε λιγάκι τὸν υποκριτὴ! Δὲν εἶσαι ἄξιος σὰν καὶ κάθε ἄλλο! Ναι, θὰ πῆς, ναι, ἀπρηθύνθην στὸν Θεὸν καὶ πατέρα μου, καὶ θὰ πάρῃς τὸν πιδ γοερὸ τόνο πού ἀκουσες ποτέ σου Μπρός κουράγιο! Ναι—αὐτὸ εἶναι καλῆτερο. Μὰ ὁφείλεις ὁμως νὰ στενάξεις, εἶναι ἀπαραίτητο—πρέπει νὰ στενάξεις σὰν ἀρρωστημένο ἄλλο. Μπρός!

Προχωροῦσα ἐπαναλαμβάνοντας ὁλόενα τὸ μάθημά μου. "Αμὰ δὲν ἔμενα εὐχαριστημένος χτύπαγα τὰ πόδια μου κι' ἔβριζα τὸν ἑαυτό μου ξεροκέφαλο. Οἱ ἀκαβάτες περνώντας γυρίζανε καὶ μὲ κοιτάζανε σαστισμένοι.

Μασοῦσα ἀδιάκοπα τὸ ροκανίδι μου καὶ τρίκλιζα ἴσα κάτω στὸ δρόμο, ὅσο γρήγορα βαστάγανε τὰ γόνατά μου. Προτοῦ προσέξω τὸ δρόμο εἶχα πᾶν βρέθηκα στὴν πλατεῖα τοῦ σιδηροδρόμου. Τὸ ρολόι τοῦ Σωτήρα ἔδειχνε μιὰμιση. Στάθηκα κειδὰ λιγάκι μὴν ξέροντας τί νὰ κάμω. "Αγκομαχοῦσα, ὁ ἰδρώτας ἔμπαινε μέσ' τὰ μάτια μου. "Ελάτε τὸ λοιπὸν νὰ κάμετε μιὰ βόλτα στὴν ἐξέδρα, εἶπα στὸν ἑαυτό μου· ἂν σᾶς μένῃ καιρὸς ἐννοεῖται. "Υποκλίθηκα καὶ τράβηξα ἀπ' αὐτὴν ἐξέδρα.

Νὰ τὰ καράβια!.. "Η θάλασσα κυμάτιζε ἀπ' ἡλῶ, κάτω ἀπὸ ἕνα ἥλιο ὁλόλαμπρο. Παντοῦ κίνηση, παντοῦ ζωὴ! Οἱ σειοῆνες τῶν βαποριῶν σφύριζαν· οἱ χαμᾶληδες σταυρόνονταν μετὰ δέματά τους στὸν ὄμο κι' ἀπ' τὴς μαοῦνες ἀκούγονταν εὐθυμα τραγούδια. Δ' ἄλλα μου ἦταν μιὰ γυναῖκα μὲ τὴ μύτη της κόκκινη σὰν πιτεριά σκυμένη πάνω στὸν ταβλά της πού ἦταν γεμάτος πεντάρικα γλυκίσματα τῆς γύρισα τὴ ράχη.

Γεμίζει ὅλη τὴν παραλία μ' αὐτὲς τὴς μυρωδιὰς τῶν γλυκῶν της. τί φοίρη! ἀνοίχτε λοιπὸν τὸ παράθυρο! Γυρίζω σ' ἕναν κύριο πού καθόταν δίπλα μου κι' ἀρχίζω νὰ τοῦ παρασταίνω πόσο ἀντιπα-

θητικοὶ καὶ δυσάρεστοι ἦταν αὐτοὶ οἱ μικροπουλητάδες, πού ὅπου πήγαινες ἀπαντῶσες μπροστά σου. Γλυκατζοῦδες ἐδῶ, γλυκατζοῦδες ἐκεῖ. "Οχι; Παραδεχότανε λοιπὸν τότε ὅτι Μὰ ὁ ἀνθρωπος πού δὲ μὲ κοίταζε καὶ μὲ τόσο ἥτυχο μάτι, ρέ μ' ἄφισε νὰ τελειώσω σηκώθη κε κ' ἔφυγε. Σηκώθηκα τὸ ἴδιο κ' ἐγὼ καὶ τὸν ἀκολουθήσα· ἤμουν ἀποφασισμένος νὰ τὸν πείσω ὁριστικά.

— Καὶ ἀπὸ ὑγιεινῆς μάλιστα ἀπόψε ως... εἶτα χτυπώντας τὸν μὲ τὸ χέρι μου στὸν ὄμο.

Κάρφωσε ἄπάνω μου τρομαγμένα τὰ μάτια του καὶ μου εἶπε. Μὲ συγχωρεῖς, εἶμαι ξένος καὶ συνεπὶς δὲν ξέρω τί διατάξεις ἰσχύουν στὴ Χριστιανία ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῆς ὑγιεινῆς.

"Α! τότε βίβαια, τὸ ζήτημα ἄλλαξε μιὰ κι' ἦταν ξένος. Μήπως μπορούσα νὰ τοῦ φανῶ χρήσιμος; Μήπως εἶχε ἄνάγκη ἀπὸ δηγῶ; "Οχι. Θὰ μουῦκανε πολὺ εὐχαρίστηση, καί, ἐννοεῖται, δὲ θὰ τοῦ κόστιζε τίποτα.

Μὰ ὁ δυστυχὴς αὐτὸς δὲν ἤθελε τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ μὲ ξεφορτωθῇ, καὶ πέρασε βιαστικά στὸ ἄλλο πεζοδρόμιο.

Ξαναγύρισα στὸ παγκάκι μου καὶ κάθισα. "Ημουν πολὺ ταραγμένος κι' ἡ λατέρνα πού ἄρχισε νὰ παίζει λίγο πιὸ κεῖ μ' ἔκανε χειρότερα. Μιὰ ρυθμικὴ μεταλλικὴ μουσική, ἕνα κουμάτι ἀπ' τὸ Βέμπερ, πού τὸ συνοδεύει μιὰ κοπέλα τραγουδώντας κάτι στοιχάκια θλιβερά. Οἱ κλαψάρικοι ἤχοι τοῦ ὄργανου χύνονται στὸ αἷμα μου καὶ κυκλοφοροῦν μαζί του, τὰ νεῦρα μου ἀρχίζουν ν' ἀναπαλλοῦνται σὰν νὰ ἀντιλαλοῦν τὸν ἥχο, κι' ἔπειτα ἀπὸ μιὰ στιγμὴ οἰχνομαί πίσω στὸν πάγκο, ἀναστενάζοντας, σιγοτραβουδώντας μαζί τὸ σκοπὸ. Καὶ τί δὲν ἀνακαλύπτουν κανενὸς οἱ αἰσθήσεις του, ὅταν πεινάει! Αἰσθανόμουν ὅτι συνεπαρνόμουν ἀπὸ κείνους τοὺς ἤχους, ἀναλυμένος κι' ἐγὼ στὴ μουσικὴν αὐτὴ γινόμουν ἕνας χείμαρος ἀρμονίας, τὸ αἰσθανόμουν πολὺ καλά πὼς δὲν ἤμουν παρὰ ἕνας χείμαρος ἀρμονίας, πού πετοῦσε πάνω ἀπὸ τὴς κορφὲς τῶν βουνῶν πού διάγραφε κύκλους ἡρεμους μέσα σὲ φωτόπληχτες ζῶνες.

— Μιὰ πεντάρα! μου εἶπε ἡ μικρὴ προβάλλοντάς μου τὸ τενεκεδένιο της τα-

σάκι. μιὰ πενταρίτσα!

— Ναι, τῆς εἶπα ἄθελα καὶ πετάχτηκα ἄπάνω ψ χοντὰς τὴς τσέπες μου. Τὸ κορίτσι νόμισε πὼς ἤθελα νὰ τὸ κοροϊδέσω κι' ἀπομακρύνθηκε χωρὶς νὰ εἰπῇ τίποτα. Αὐτὴ ἡ ἀμίλητη ταπείνωσή της μ' ἔκανε νὰ πονέσω ἀφάνταστα. Θὰ προτιμοῦσα νὰ μουῦλεγε τίποτα κουταμάρες, νὰ μὲ κοροϊδῇ βεῖ τὴν ξαναφώνησι· Δὲν ἔχω οὔτε μισὴ πεντάρα, ἀλλὰ θὰ σὲ θυμηθῶ! ἴσως αὔριο μπορέσω νὰ σοῦ δώσω τίποτα. Πὼς σὲ λένε;.. "Ωραῖο ὄνομα. Θὰ σὲ θυμηθῶ. Αὔριο..

"Η μικροῦλα δὲν ἔβγανε τσιμουδιά ἀλλὰ ἔβλεπα πολὺ καλά πὼς δὲν μὲ πίστεβε κι' ἔκλαιγα ἀπὸ ἀπελπίσιν στὴν ἰδέα πὼς μιὰ κοπέλα τοῦ δρόμου δὲ δεχότανε νὰ πιστέψῃ ὅτι τῆς ἔλεγα Τὴν ξαναφώνησα ἄλλη μιὰ φορὰ. Ξεκούμπωσα μὲ μιὰ τραβηξιὰ τὸ σακάκι μου εἶχα σκεφτῇ τὸ γιλέκο μου Θὰ σοῦ δώσω κάτι τί, τῆς εἶπα, στάσου στάσου!

Μὰ δὲν εἶχα πᾶ γιλέκο.

"Ήταν τόσες βδουάδες πού δὲν εἶχα. Τί εἶχα πάθῃ καὶ δὲ θυμόμουν; Κι' ἤμουν ὑποχρεωμένος νὰ τὴν ἀφίσω νὰ φύγῃ. Κίτριποσι διαβάτες μὲ τὴ σκιὴν αὐτὴν εἶχαν μαζεφτῇ γύρο καὶ γελοῦσαν δυνατὰ κι' ἕνας χωροφύλακας βλέποντας τὸ μάξιμα, ἀνοίξε δρόμο καὶ ρώτησε τί τρέχει. Τίποτα, τοῦ ἀποκρίθηκα ἐγώ, ἀπολύτως τίποτα! "Ήθελα νὰ δώσω τὸ γιλέκο μου σ' αὐτὴν ἐκεῖ τὴν κοπελίτσα, γιὰ τὸν πατέρα της. Τί τὸ γελοῖο σ' αὐτὸ τὸ πρῶμα παρκαλῶ; Θὰ μπορούσα νὰ πᾶω σπῆτι μου νὰ φορέσω ἕνα ἄλλο.

— "Οχι ἀνησυχίς στο δρόμο, εἶπε ὁ χωροφύλακας. "Εμπρός, μίσε. Καὶ μὲ ἐσπρωξε πέρα. Τὰ χαρτιά τοῦτα δικὰ σου εἶναι;

— Μὰ ναι, διάβλε, τὸ ἄρθρο μου, τόσες σοβαρὲς ἐργασίες! Θὰ ἤμουν τόσο ἀπρόσεχτος ὥστε νὰ.

Μάξιμα τὰ χειρόγραφα μου, βεβαιώθηκα πὼς ἦταν ἐν τάξει κι' ἔφυγα. "Ετρεξε χωρὶς νὰ σταματήσω καθόλου χωρὶς νὰ κοιτάξω πίσω μου οὔτε μιὰ φορὰ, ἴσα γιὰ τὰ γραφτὰ τῆς ἐφημερίδας. "Ήταν τέσσερες ἡ ὥρα.

Τὸ γραφεῖο ἦταν κλειστὸ. Ξανακατέβηκα, προσεχτικά φοβισμένος σὰν κλέφτης, καὶ στάθηκα μπροστὰ στὴν πόρτα, Δὲν εἶχα τί νὰ γινῶ. Τί νὰ κάμω; ἀ-

κούμτησα στὸν τοῖχο καὶ μὲ τὰ μάτια μου καρφουμένα στὸ πεζοδρομιο ἔπεσα σὲ συλλογή. Μιὰ καρφίτσα γυάλιζε μπρὸς στὰ ποδιόρια μου, ἔσκυψα καὶ τὴν πῆρα. Ἄν ἔκοβα τὰ κουμπιὰ τοῦ σακακιοῦ μου πόσο μοῦδιναν; Ἰσως νὰ ἦταν ἀχρηστα.. κουμπιὰ... δὲν ἀξίζει καὶ τόσο.. τὰ ἐξέταξα ἀπὸ κάθε μεριὰ καὶ τὰ βρῆκα σχεδὸν καινούργια.

Ἦτανε μιὰ πολὺ καλὴ ἔμπνευση, δὲν εἶχα παρὰ νὰ τὰ κόψω μὲ τὴν παλιοσυγιά μου καὶ νὰ τὰ πῶ στὸ «μπάρμπα». Ἡ ἰδέα πὼς μοσοῦσα νὰ τὰ πουλήσω μοῦδωκε λίγο θάρρος. Ὁρίστε: τὸ πᾶν διορθώνεται. Λίγο λίγο μοῦ ξαναγύρισε ἡ εὐθυμία. Ἀρχισα νὰ κόβω ἕνα ἕνα τὰ κουμπιὰ μου καὶ εἰς πὺν τὰ κοβα ἔλεγα ἀπὸ μέσα μου τοῦτα τὰ θλιβερὰ λόγια: Ναί, ξέρετε δὲν εἴμαστε καὶ τόσο πλούσιοι, μιὰ ἔκτακτη στενοχώρια. Μεταχειρισμένα; Λέτε πὼς εἶναι μεταχειρισμένα. Δὲν πρέπει νὰ τὰ παραλέτε τόσο. Γνωρίζετε ἄλλους πὺν νὰ διατηροῦν τὰ κουμπιὰ τους σὲ καλύτερη κατάστασι; Θὰ υπορούσατε νὰ μοῦ τοὺς δείξετε! Δὲ θὰ λυπόμουν καθόλου νὰ τοὺς δῶ. Ἐξ ἄλλου πέπει νὰ σὰς πῶ ὅτι κρατῶ διαρκῶς ξεκούμπωτο τὸ σακάκι μου, εἶναι μιὰ συνήθεια μου, ἄδερφέ, μιὰ ἰδιοτροπία μου. Ὁχι, ὄχι ὅπως θέλετε! Θὰ πῶ δέκα, ὅρε ἔ; Μὰ ὄχι. Θεέ μου, ποῖος εἶπε τέτοιο πράμα. Ἀρίστε με ἤσυχο... Ναί, ναί, ἂν θέτε υπορεῖτε νὰ φέρετε καὶ τὴν ἀστυνομία. Θὰ προιμένω ἐδῶ ὡς πὺν νὰ φέρετε τὸ χωροφύλακα. Καὶ μενετε ἡσυχος, δὲ θὰ σὰς κλέψω τίποτα. Καλημέρα, καλημέρα! Ὁνομάζομαι Τάγκεν, ἔμεινα ἔξω λίγο ἀργά...

Κάποιος κατέβαινε τὶς σκάλες. Ἦρθε στὰ σύγκαλά μου. Ἦτανε ὁ γοαυματέας τῆς συντάξεως κ' ἔχωσα βιαστικά τὰ κουμπιὰ στὴν τσέπη μου. Δὲν εἶχε ὁρεξη νὰ σταματήσῃ κ' ἄφοσιώθηκε νομῶς νὰ κοιτάξῃ τὰ νύχια του. Οὔτε τὸ χαιρετισμὸ μου δὲ μοῦ ἀνταπόδωσε. Μολαταῦτα τὸν πλησίασα καὶ τὸν ρώτησα ἂν ἦταν ἀπάνω ὁ ἀρχισυντάκτης.

— Δὲν εἶν' ἐπάνω.

— Λέτε ψέματα, εἶπα. Καὶ μ' ἕνα θρόσος πὺν καὶ μένα τὸν ἴδιο μ' ἔκαμε νὰ σαστίσω, ἐξακοκούθησα: Εἶναι

ἀνάγκη νὰ τοῦ μιλήσω, κάποια πολὺ σοβαρὴ ὑπόθεσις—σπουδαιότατα πολιτικά νέα.

— Μπά! δὲ θὰ μπορούσατε νὰ τὰ πῆτε σὲ μένα λοιπόν;

— Σὲ σὰς; καὶ τὸν στραβοκοίταξα. Δὲ χρειζότανε περισσότερα. Μ' ὀδήγησε μοναγὸς του καὶ μοῦ ἀνοιξε τὴν πόρτα. Ἡ καρδιά μου σπαρτάρισε. Συγκέντρωσα ὅλο μου τὸ θάρρος, χτύπησα καὶ μπῆκα στὸ γραφεῖο τοῦ ἀρχισυντάκτη.

— Καλημέρα! Ἄ σεῖς εἶστε; Καθίστε.

Κι ὅλα αὐτὰ μὲ τόσο καλὸ τρόπο.

Θὰ ἤμουν πολὺ πὺν εὐχαριστημένος ἂν μοῦδειχνε τὴν πόρτα. Τώρα αἰσθανόμουν τὰ μάτια μου νὰ βουρκώνουν καὶ μουρμούρισα.

— Σὰς παρακαλῶ νὰ μὲ συχωρέστε.

— Καθίστε.

Κάθισα καὶ τοῦ εἶπα πὺν τοῦφωνα ἕνα ἄρθρο, πὺν θὰ ἤμουν πολὺ εὐχαριστημένος νὰ τῶ βλεπα νὰ δημοσιεύεται στὴν ἐφημερίδα του. Τὸ εἶχα ἐπιμεληθῇ πολὺ, εἶχε ἀπαιτήσις τὴν ἐργασία.

— Θὰ τὸ διαβάσω. Ὅλα αὐτὰ πὺν γράφετε μαρτυροῦν πολλὴν ἐργασία, εἶναι ἀλήθεια. Ἀλλὰ παραφέρνεστε. ἂν μπορούσατε νὰ μαλακώσατε λιγάκι. Ἐχουνε πολὺ πυρετὸ μέσα τους. Θὰ τὸ διαβάσω μολοντοῦτο. Κ' ἔσκυψε στὸ γραφεῖο του.

Θὰ βρῶ τὸ θάρρος νὰ τοῦ ζητήσω μιὰ κορόνα; Θὰ τοῦ ἐξηγήσω πὺν εἶναι ἡ αἰτία τοῦ πυρετοῦ τῶν ἄρθρων μου. Ἄν τοῦ τὸ πῶ ἀσφαλῶς δὲ θ' ἀρνηθῇ θὰ μὲ βοηθήσῃ δὲν εἶναι ἄλλως ἢ πρὸς τὴ φωνή.

Σηκώθηκα Χμ. Δίνες μέρες προτῆτερα εἶχε πῆ πὺν δὲν εἶχε παράδεξιὰ νὰ μὲ πληρώσῃ μάλιστα εἶχε ἀναγκαστῇ νὰ στείλῃ κάποιον τὸ παιδί τοῦ γραφείου. Ἰσως καὶ σήμερα νὰ βοισκότανε στὴν ἴδια θέσι.— Ὁχι δὲ θὰ ξανσεπναληφθῇ αὐτὴ ἡ δουλιὰ. Καὶ δὲ βγάνεις λοιπὸν τὰ στραβά σου νὰ ἰδῇς πὺν ἔχει δουλιὰ ὁ ἄνθρωπος;

— Ἐχετε τίποτ' ἄλλο νὰ μοῦ πῆτε; μὲ ρώτησε.

— Ὁχι. Καὶ προσπαθώντας νὰ κάμω ὅσο μπορούσα πὺν στέρεσι τὴ φωνή μου τοῦ εἶπα: Πότε θὰ μπορούσα νὰ

ξαναπεράσω;

— Ὅποτε θελήσατε, σὲ λίγες μέρες, ἔ;

Τὰ λόγια πὺν μοῦ καίγανε τὰ γέλια ἦταν ἀδύνατο νὰ βγοῦν ἀπὸ τὸ στόμα μου. Ἡ κα' οσύνη αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου μοῦ φαινότανε ἀπεριόριστη καὶ δὲν ἤθελα νὰ κάμω κατάχρησιν τῆς. Ἀς πέθαινα καλύτερα ἀπὸ φτώχεια. Ἐφυγα. Ἀκόμη κ' ὅταν βορέθηκα ἔξω κ' αἰσθανόμουν ξανὰ τὸ μαρτύριο τῆς πείνας ἀκόμη καὶ τότε δὲν μετάνιωσα πὺν δὲν τοῦ εἶχα ζητήσις λεφτά. Πῆρα ἀπὸ τὴν τσέπη μου τὸ δεύτερο ροκανίδι, κ' ἄρχισα νὰ τὸ μασῶ.— Ἐπρεπε νὰ κοκινίλῃ ἀπὸ ντροπῇ! εἶπα φωναγτά! πὺν ἔκαμες τὴ σκέψη νὰ ζητήσῃς μιὰ κορόνα ἀπ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, ἀφοῦ ἤξαιρες πολὺ καλὰ πὺν μπορούσες νὰ τὸν φέρες σὲ στενόχωρη θέσι; Αὐτὸ ἦταν μεγάλη ἀναίδεια. Μὰ τὸ Θεὸ δὲν ἔγω ξαναπαντήσῃ ποτέ μου τέτια ἀνένεια! Πὺν; Δὲ διστάζεις νὰ γινῇς στὸν πρῶτο διαβάτη καὶ νὰ τοῦ βάλῃς τὰ μάτια ἐπειδὴ ἔγεις ἀνάγκη ἀπὸ μιὰ κορόνα; βρωμόσκυλο! Ἐμπρός! μὲρος! δίνε του καὶ γογγύρα! Θὰ σοῦ μάθω ἐγὼ νὰ φέρνεσαι!

Ἀρχισα νὰ τρέγω. Ἦθελα νὰ τιμωρήσω τὸν ἐαυτό μου. Ἐτρεγα, ἔτρεγα στὸν ἕνα δρόμο, ἔπειτα στὸν ἄλλο, ἔτοχα στὰ τέσσερα. Παρακινιόμουν μπῆζοντας κορυγές, πὺν δὲν ἔβγαιναν ὅμως ἀπὸ τὸ λαρύγγι μου. Ἦθελα νὰ φωνάξω, μὰ δὲ μπορούσα. Πνιγόμενοι σὲ ἀμίλητο θυμὸ, σὰν ἐνωθῇ πὺν θ' ἀναγκασθῶν νὰ σταματήσω κ' ἐπὶ τέλους ἄφισα τὸ κομὶ μου νὰ πέσῃ σὲ μιὰ εἰσοδοῦ μοῦ ἦταν ἀδύνατο πὺν νὰ πεπατήσω ἄλλο. Ἐκλαιγα ἀπὸ λίσσα, ἔτομα ὀλόκληρος. Ἄλτ! εἶπα. Ἦθελα ὁμως νὰ ὑποφέρω ἀκόμη, σηκώθηκα κ' ἀνέβηκα στὸν ἐαυτό μου νὰ στέκῃ γιὰ τιμωρία ὁρθός! ἡ ἀποχαζομάρα μου μὲ διεσκέδαζε, ἡ κούρασή μου μ' ἔκανε νὰ γελάω. Ἐπὶ τέλους, ὕστερα ἀπὸ κάμποσα λεπτά, ἔδωκα στὸν ἐαυτό μου μ' ἕνα κούνημα τοῦ κεφαλιοῦ τὴν ἄδεια νὰ καθήσῃ στὸ χειρότερο ὅμως μέρος τῆς σκάλας— αὐτὸ κοντὰ στὸ νού.

Τὶ ὥρατο πράμα, Θεέ μου, νὰ ξεκουράζεται κανένας! Σκούπισα τὸ πρόσωπό μου κ' ἀνάσανα βαθιὰ δροσερὸν ἄ-

γέρα. Πόσο εἶχα τρέξῃ! Μὰ δὲν μετάνιωνα κ' οὐδ'. Ἦτανε πολὺ σωστό. Γιατὶ νὰ μοῦρθε ἐκεῖνη ἡ ἰδέα νὰ ζητήσω τὴν κορόνα; Ὁρίστε οἱ συνέπειες. Ἐπειτα μιλοῦσα μαλακότερα στὸν ἐαυτό μου, τοῦκανα παρατηρήσεις μὲ τὸ καλὸ, σὰ μητέρα. Δὲν εἶχα πὺν δυνάμεις, ἄνοιγα νὰ κλαίω, Ἐκλαιγα ἤσυνα, ἤσυνα Ὁχι κλάματα. ὄχι φασαρίες, ἕνα πνιγμένο παράπονο μοναχὰ, χωρὶς δάκρυ.

Ἰσχυρὸν ἕνα τέταρτο ἔμεινα κειδὰ στὸ ἴδιο μέρος. Μπροστά μου περνοδιόβαινε ὁ κόσμος, μὰ κανένας δὲ βορέθησε πὺν νὰ μοῦ πῇ λόγον πεισχυτικό. Τὰ παιδάκια παίζανε καὶ στ' ἀντικρυνὸ δέντρο κελαιδοῦσε ἕνα πουλάκι.

Ἐνας χωροφύλακας ἤρθε κατ' ἀπάνω μου.

— Γιατὶ κάθιστε δῶ;

— Γιατὶ κάθομαι δῶ; τόνε ρώτησα. Για γούστο.

— Σὲ κοιτάζω δῶ καὶ μισὴ ὥρα. Μισὴ ὥρα ἔχεις αὐτοῦδᾶ,

— Ναί, τόσο πᾶνω κάτω. Ἐχετε τίποτ' ἄλλο νὰ μοῦ πῆτε; Σηκώθηκα κ' ἔφυγα φουρκισμένος.

Σὰν ἔφτασα στὴν ἀγορά, στάθηκα καὶ κοίταξα γάμω. Γιατὶ τὸ γούστο μου! Εἶναι ἀπάντησις αὐτῇ, βρε; Ἐπρεπε νὰ ξεσκλαφτῇ: ἀπὸ τὴν κούρασή μου. Εἶσαι ἕνα κτῆνος καὶ δὲ θὰ μάθῃς ποτέ σου νὰ ὑποκρίνεσαι. Γιατὶ πεθαίνω ἀπὸ ἐξάντλησις ἔπρεπε νὰ πῆς. Καὶ νὰ ἀναστέναις βαθιὰ σὸν ἄλγος.

Μπορὸς στὸ πυροβόλαιό μου ἤρθε πάλι μιὰ καινούργια ἰδέα καὶ στάθηκα. Ἐτρεξα τὴ δάχτυλά μου καὶ ἔσπασα σὲ κάτι γέλια, πὺν οἱ διαβάτες τρομάξανε. Τώρα θὰ πᾶς στοῦ παπὰ Λέβισον. Ναί, ἐκεῖ θὰ πᾶς. Ἐτσι, γιὰ δοκιμή. Γιατὶ νὰ μὴ δοκιμάσῃς. Εἶναι τόσο ὠραῖος ὁ καιρὸς.

Μπῆκα σ' ἕνα βιβλιοπωλεῖο ζήτησα τὴν ἄδεια νὰ συμβουλευτῶ τὸ ὀδηνό, ζήτησα τὴ διεύθυνση τοῦ πάστορα Λέβισον καὶ τοῦ βῆξα ἴσια μὲν γιὰ κεί. Σοβαρὴ πρόστασι, εἶπα, μὴν κάμῃς κουταμάρες. Ἡ συνέδρησι; Ποῦ χάνεσαι κοῦμενε! Εἶσαι τόσο φτωχός, πὺν δὲ μπορείς οὔτε συνέδρησι νάχῃς. Πεινᾷς, πεινᾷς πολὺ, δὲν παίρνει πὺν πέρα καὶ στὴν κρίσιμη στιγμή κανένας ἕνα σοβαρὸ

διάβημα. Θά χαμηλώσης τὸ κεφάλι, θά τὸ κλίνης λιγάκι, ἔτσι πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ μὴ δραματικά θά τοῦ μιλήσης. Δὲ θές; Τότε κι' ἐγὼ δὲν τὸ κουνάω οὔτε ροῦπι ἀπὸ δαχτύλου, νὰ εἶσι ἀπολύτως βέβαιοι. Γιὰ νὰ δοῦμε. Ἡ κατάστασις σὺ εἶναι πολὺ ἀνητηχητικὴ Περνᾶς τίς νύκτες σου πολεμώντας μὲ σκοτεινὲς δυνάμεις, ἀγωνιζόμενος μὲ σιωπὴν λίγην περὶ ἀσπιδὸς μὴ μὲν πείρας, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ λιγάνι χρυσίου, ἀπὸ λιγάνι γάλα, μὰ ποὺ νὰ βρῇς; Κι' εἶσαι ἀπὸ καιρὸ σ' αὐτὴ τὴν κατάστασις! Τὸ λάδι τοῦ λυχναρίου σου σώθηκε σχεδόν. Ἀλλά, δόξε τῷ Θεῷ, ἐλπίζεις στὴν ἐλεημοσύνη, ἔχει; ἀκόμα πίστη. Καὶ θά χτυπήσης τὸ νὰ μὲ τ' ἄλλο τὰ χέρια, καὶ θά τὰ σταυρώσης καὶ θά κάμης ὅ,τι μπορεῖς γιὰ νὰ δώσης τὴν ἐντίπωση ἀνθρώπου ποὺ πιστεύει στὴ θεία Χίρην. Ὅσο γιὰ τὸ Μαμωνᾶ, γιὰ τὰ πλούτη τοῦ κόσμου, τὰ μισεῖς σὲ ὅποιον ἴδῃς μορφὴν κι' ἂν παρουσιάζονται. Βέβαια, θά ἦσουν πολὺ εὐτυχὲς ἂν εἶχες ἕνα προσευχητάριο, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἔχεις τὰ μέσα νὰ τὸ ἀποκτήσης; χοιράζονταν μὲ δυὸ κορόνες. Στὴν πόρτα διάβασα τὴν πινακίδα: «Δέχεται 12—4». Ὁχι λ' γιὰ τοῦ ἀέρος, νὰ σαι μετρουμένους. Μπρός, νά, κατέβασε τὸ κεφάλι. Καὶ χτύπησα τὸ κουδούνι.

— Ἦθελα νὰ μιλήσω στὸ Δέσποτα, εἶπα τῆς ὑπηρετίας. Στάθηκε ἀπολύτως ἀδύνατο νὰ βάλω καὶ λιγάκι Θεὸ στὴ φράση μου. Τὸ ἤθελα μ' ὅλα ταῦτα.

— Βγῆκε.

Βγῆκε; Βγῆκε! Αὐτὸ κατέστρεψε ὅλο μου τὸ σχέδιο, ἀλλὰ μὴ κι' ἦταν ἔτσι, δὲν εἶχα παρὰ νὰ κρατήσω γιὰ τὸν ἐντό μου ὅλα ὅσα εἶχα πρόθεσις νὰ πῶ. Εἶχα κάμῃ ἕνα κόσμο δρόμο, νὰ τὸ ἀποτέλεσμα.

— Συμβαίνει τίποτα σοβαρό; ρώτησε ἡ ὑπηρετία.

— Ὁχι, ὅπως διόλου. Εἶναι τόσο ὥρατος ὁ καιρὸς σήμερα, βγῆκα ἔξω καὶ μὲ τὴν εὐκαιρίαν τούτη θέλησα νὰ κάμω αὐτὴ τὴν ἐπίσκεψη.

Πρότεινα τὸ στήθος γιὰ νὰ ἰδῇ τὴν καρφίτσια πὺλ πῆσαν τὸ σακάκι μου καὶ προσπάθησα νὰ τῆς δώσω νὰ καταλάβῃ μὲ τὸ μάτι γιὰ τὴν σκοπὸ εἶχα ἔρθῃ.

Μὰ δὲν καταλάβαινε καθόλου ἡ φτωχὴ.

— Τὶ ὥρατος καιρὸς! Κι' ἡ κυρία; ἔξω εἶναι κι' ἡ κυρία;

— Ἦταν ἀπάνω. ἀλλὰ οἱ ρεματισμοὶ τῆς τῆν ἔκαναν νὰ ὑποφύῃ πῶς πολὺ, τὴν ἐμπόδιζαν καὶ νὰ κουνηθῇ ἰσχυρὰ ὅλη τὴν ἡμέρα τὴν περνοῦσε ξιπλωμένη στὸν καναπέ. Μήπως ἤθελε νὰ τῆς διαβιβάτῃ τίποτα;

— Ὁχι, ὅπως διόλου. Συνέβηκα νὰ κάνω κάτι τέτοιους περιτάτους ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ. Μὲ ὠφελούσε πολὺ αὐτό, πάντα εἶνε καλὸ νὰ περπατᾷ κανεὶς λίγο μετὰ τὸ φαῖ.

Ἐφυγα δὲν ὠφελούσε νὰ κάθουμαι νὰ κουβεντιάσω μὲ τὴν ὑπηρετία. Ἀρχισαν νὰ μὲ πιάνουν ζαλιῖδες· ἦταν μοιραῖο, ἡ μηχανὴ ξέκινε ὡρὸς ζότανε.

Δέχεται 12—4. Εἶχα ἔρθῃ μὲν ὡρὶ ἀργότερα. Ἡ ὥρα τῶν βοηθημάτων εἶχε πορᾶσι.

Στὴν πλατεῖα τῆς ἀγορᾶς κάθισα σ' ἕνα παγκάκι δίπλα στὴν ἐκκλησίαν. Τὴν μερίδα Θεὸ μου στὸν οὐρανὸ μου. Δὲν ἔλαιγα πιά, δὲν εἶχα δύναμιν νὰ κλάψω. Τὸ στήθος μου ἔβαινε σὰν καμίνι καὶ μέσα στὰ φρεσύνερα μαρτύρια καθόμουν καὶ δὲν χωρὶς νὰ κάνω τίποτα· μόνον πεινοῦσα. Δὲν μποροῦσα πιά νὰ μασουλίσω τὸ ροκανίδι· τὰ σαγόνια μου εἶχαν ἀποκάμῃ μ' αὐτὴ τὴν ἀνωφέλετη δουλιὰ. Τ' ἄφισα κι' ἐγὼ νὰ ξεκουραστοῦνε. Εἶχα βρῇ μὲ πορτοκαλόφλουδα στὸ δρόμο, τὴν εἶχα μασήσῃ καὶ τὸ ροκανίδι μου ἔβριζε. Ἡμουνά τόσο ἀρρωστος, ποὺ δὲν μποροῦσα νὰ κρατήσω τὸ βογγητό μου, οἱ ἀρτηρίες μου εἶχαν φουσκώσῃ κι' ἔκαναν τὰ χέρια μου σὰ χρωματιστὰ ἀνάγλυφα.

Γιὰ νὰ χάσω ἄδικα τόσο καιρό; Γιὰ νὰ τρέχω μὲν ἡμέρα ὁλόκληρη μὲ τὴν ἐλπίδα ν' ἀποκτήσω μὲ κορόνα ποὺ θά μοῦδινε μοναχὰ λίγη ὥρα ζωῆς; Τίσημάς εἶχε ἂν τὸ ἱνατόφρεκτο ἐρχότανε μὲν ὡρὶ ἀργότερα! Ἄν ἦμουν ἀνθρώπος γνωστικὸς δὲν εἶχα παρὰ νὰ γυρίσω σπῖτι μου καὶ νὰ περιμένω ἡσυχος. Ἐβλεπα καθαρὰ κείνη τὴ στιγμή. Μέσα σὲ τοῦτο τὸ φθινόπωρο, ποὺ τὸ κάθε τι εἶχε ἀποναικωθῇ μου μελότανε νὰ πεθάνω. Εἶχα ἐξαντλήσει κάθε μέσο. Θὶ πέθαινα. Ἡ ἰδέα αὐτὴ τοῦ θανάτου δὲ μὲ τρώμαζε καθόλου καὶ κά-

θε φορὰ ποὺ μοιρολότανε στὸ μυαλὸ κανένα μέσο σωτηρίας, τὸ ἀπομάκρυνε ψυθυρίζοντας: Βρὲ παλαβέ, ἀφοῦ ἔφτασες στὸ χεῖλος τοῦ τάφου! Ἐπρεπε νὰ γυρίσω σπῖτι νὰ γράψω μερικὰ γράμματα καὶ νὰ μαι ἔτοιμος. Ἦθελα νὰ πλυθῶ καλὰ καλὰ καὶ νὰ συγυρίσω ὁμοῦ τὸ κεφάλι μου· τὸ κεφάλι μου θά τὸ ἀκουμποῦσα σὲ κάποιο διὰ κόλλες ἄσπρο χαρτί, τὸ καθαρότερο πρᾶμα ποὺ εἶχα καὶ τὴν πράσινη πατανία..

Ἡ πράσινη πατανία! Ἐξύπνησα μονομᾶς. Τὸ αἷμα μου ἀνέβηκε στὸ κεφάλι κι' ἡ καρδιά μου πῆγε νὰ φύγῃ. Σηκώθηκα. Ἡ ζωὴ ἄρχισε νὰ κυκλοφορῇ πάλι σὲ φλέβες μου, καὶ περπατώντας ξανάλεγα πολλὰς φορὰς τοῦτα τὰ λόγια. Ἡ πράσινη πατανία! Ἐβίαζα τὸ βῆμα μου ὅσο μποροῦσα, σὰ νάτανε νὰ προφτάσω τίποτα, καὶ σὲ ἐλάχιστο διάστημα ξαναβρέθηκα στὸ σπῖτι μου, τὸ φανταζίδικο.

Χωρὶς νὰ πάρω ἀνάσα, χωρὶς νὰ διαστάσω τὸ παρσιμικό, πῆρα τὴν πατανία τοῦ Χάνς Πάου'ι καὶ τὴν δίπλωσα. Ἄν νὲ μὴ τόσο περίφημη ἐμπνευση δὲν ξελάσπωνε, ἔ, ἦτανε πιά ν' ἀπελπιστῶ καὶ νὰ σκύψω τὸ κεφάλι στὴ μοῖρα μου! Ὅσο γιὰ τοὺς κουτοδισταγμοὺς ποὺ κάνανε νὰ ξεφυτρῶσουν μέσα μου, ὅσο γιὰ τὴ φωνὴ τῆς συνειδήσεώς μου ποὺ μιλούσε ὑπόκοφα γιὰ τὸ πρῶτο προσπαθούμενο σίγισμα.. Δὲν κατερχόμουν ἐγὼ σὲ τέτοιες μικρολογίες. Δὲν ἦμουν δὲ καὶ τόσο ἅγιος, κανένας ποὺ ἔπασχε ἀπὸ μαλὰ ἀρετῆς, οὔτε ἡλίθιος ἦμουν. Ἡμουνά λογικὸς ἄνθρωπος.

Βγῆκα κι' ἔτρεξα σὲ ἀναζήτησις ἐνεχυροδανειστήριου..

Βοῆκα ἕνα μὲ τὸ ὅποιο δὲν εἶχα ἀκόμη ἔρθῃ σὲ δόσοληψίες. Χτύπησα καὶ μπῆκα σὲ μὴ σάλα. Μπαίνοντας ἔβαλα σὲ κίνηση ἕνα κουδούνι κρεμασμένο ἀπάνω ἀπὸ τὴν πόρτα, κι' ἔβριζε πολὺ ὥρα σὰν παλαβό. Στὶς φωνὲς του ἔτρεξε ἀπὸ τὸ δ' πλανὸ δωματίου ἕνας κύριος μασσώντας κάτι.

— Σὰς παρακαλῶ πολὺ νὰ μοῦ δανείσετε μισὴ κορόνα, ἀφίνω τὰ γιὰ μὲν καὶ σὰς βεβαιῶ ὅτι σὲ ἐλάχιστες μέρες θά περάσω νὰ τὰ ξαναπάρω.

— Ἐ; Μὰ αὐτὰ εἶνε σιδερένια ἢ κάνω λάθος.

— Ναι, σιδερένια εἶναι.

— Ἀδύνατο, δὲ μπορῶ.

— Καὶ βέβαια δὲ μπορεῖτε. Ἔτσι στ' ἀστειὰ τὸ εἶπα. Νά, ἐγὼ ἐδῶ μὴ πατανία ποὺ δὲ μοῦ χρησιμεύει πιά καὶ σκέφτηκα πὼς θά μποροῦσα νὰ τὴν χωρίσω.

— Οὔ, ἐγὼ δυστυχῶς πάρα πολλὰς κουβέστες στὸ μαγαζί.

Ἐδίπλωσα τὴ δική μου. Δὲν πρόφτασε νὰ τὴν κοιτάξῃ καὶ ἐφώνισε:

— Ἀμπαμπα! δὲν τὴ θέλω, δὲ μοῦ κάνει!

— Μὰ σὰς παρακαλῶ, δὲν εἶδ'ιτε παρὰ μόνον τὸ τοῖμένο μέρος, τὸ ἄλλο εἶναι τὸ καλὴτερο.

— Μπορεῖ, νὰ δὲ σημαίνει.. Δὲ τὴ θέλω καὶ δὲ θά σὰς δώσουνε πούθενά οὔτε δέκα ὄρε.

— Ναι, βέβαια, δὲν ἀξίζει καὶ μενᾶλα πράματα, μὰ πάντα θά μποροῦσε κανένας νὰ τὴν πουλήσῃ ζευγάρι μὲ καμὴν ἄλλη στὴ λοταρία.

— Ὁχι ἀδύνατο.

— Εἴκοσι πέντε ὄρε;

— Ὁχι, παιδάκι μου δὲ μπορῶ νὰ βάλω ἐγὼ τέτια πράματα στὸ μαγαζί μου!

Τὴν ξαναδίπλωσα.

Σὰν ἐνύρισα σπῖτι μου, τὴν ἀπλώσα στὸ κρεβάτι τὴ συγυρίσα ὁμοῦ σὲ μοῖρα, προσπάθησα νὰ ἐξαφανίσω τίς τσαλακωματιές, — ὅλα τὰ ἔγχε τῆς πράξης μου. Ὁχι, δὲν εἶχα ἐπὶ γνώσῃ τί ἔκανα ὅταν ἀποφάσιζα αὐτὴ τὴν ἀτιμία! Ὅσο τὸ σκεπτόμουνά τόσο μοῖ φαινότανε ἀδύνατο. Γιὰ νὰ ἔχω φερθῇ ἔτσι θά εἶχα βρεθῇ αἶγος σὲ κάποια στιγμή ἀδυναμίας, σὲ κάποια στιγμή ἐξάντλησης τοῦ εἶναι μου. Ἀλλὰ δὲν εἶχα πέσῃ καὶ τελειωτικὰ στὴν παγίδα ποὺ στήθηκε κατὰ τὴν τιμιότητάς μου, εἶχα προσεσθάνῃ ὅτι δὲ θά ἀνατίποτα, καὶ γι' αὐτό, ἐξέπτηδες, εἶχ' ἀρχίσῃ προσφέροντας τὰ γιὰ μὲν μου. Καὶ ἦμουν ἀπολύτως εὐτυχὴς γιὰ τὴν ἀρνησὴ ποὺ μ' εἶχε ἐπαρθεῖ νὰ μολύνω μὲ μὴ κακὴ πρόξῃ τίς τελευταῖες ὥρες τῆς ζωῆς μου.

Καὶ βγῆκα ἔξω στὴν πόλιν.

Πῆγα κι' ἔκατσα σ' ἕνα παγκάκι, δίπλα στὴν ἐκκλησίαν τοῦ Σωτήρα. Κουβαριασμένος, μὲ τὸ πηγούνι ἀκουμπη-

σμένο στο στήθος, εξαντλημένος από το τελευταίο έρεθισμό, καθόμουν ως μιά νύχτα κειραδά, χωρίς να κουνηθώ. "Εφεγγε πιά πολύ έξω παρά στο στίτι μου. "Επειτα μου φαινότανε πώς ή θλιβερή εργασία που μου έστειλε το στήθος μαλάκωνε λιγάκι σαν ήμουν έξω, πώς υπόφερα λιγότερο. Μά πάντα θα γύριζα εγκαίρως στο σπίτι.

Και μισοκοιμισμένος, συλογιζόμουν όλα αυτά και τροβήσα μαρτύρια από τους πόνους. Για νάχω κάτι τι στο στόμα μου πήρα ένα χαλίκι, το σκούπισα με το μανίκι μου κι' άρχισα να το βυζίζω. Κατά τα άλλα δεν κουνιόμουν καθόλου, ούτε τα μάτια μου καν δεν κουνούσα. Οι άνθρωποι πηγαινόγονταν μπροστά μου, οι κρότοι των άμαξιτών, τ' άλογα, οι φωνές των διοβιτών γέμιζαν τον αέρα.

—Θα μπορούσα πάντα να κάμω ά κόπη μιάν άπόπειρα με τα κουμπιά... αλλά τι το όρελος; Δε θα είναι παρά μιά χαμένη προσπάθεια; είμαι άλλως τε τόσο άρρωστος. Μολαταύτα. "Ε! καλά λοιπόν. Ναι, το μέτρησα και το άποφάσισα, γυρνώντας θα περάσω από το «μπάρμπα», μά από το άληθινού, του δικού μου «μπάρμπα».

"Επί τέλους σηκώθηκα κι' άρχισα να περπατάω άργά άργά σταυς δρόμους τρικλίζοντας. Το μέτωπό μου έβγανε φλόγες, το κεφάλι μου πήγαινε να σπάση—ήτανε ο πυρετός. Ξαναπέρασα μπρός από το ψωμάδικο, μπρός απ' την περίφη η φραντζόλα, που μου είχε τροβήξει την προσοχή το πρωί.—"Ε, τί: θα κάτσης αυτού να χάσκη; φώναξα στον ξαυτό μου. "Ηθελα να φύγω. "Αν έκανα κουράγιο κι' έμπαινα μέσα; Πς! μουρμούρισα γεμάτος ειρωνία για τις ιδέες που μου κατέβαιναν. "Ηξερα βέβαια πολύ καλά πώς δεν θα ώφελοόσε σε τίποτα να μπώ με παρακάλια μονάχα σ' αυτό το μαγαζί.

Μέσα σ' ένα γνωστό ύποπτο στενό είδα ένα ζευγάρι που κοιφομιλούσε μέσ' από μιά πόρτα λίγο πιά πέρα πρόβαλε ξαφνικά μιά κοπέλα από ένα παράθυρο και κοίταξε. "Εγώ περπατούσα σιγά σιγά και συλογιζόμενα—φαινόμουν σαν άνθρωπος που γύρεβε κάτι, που έψαχε για κάτι, ή κοπέλα βγήκε έξω και με

σίμοσε.

— Βρε γεια σου παλιόφιλε, που πās; "Ε; άρρωστος είσαι; Θεέ μου φίλ'ξε μούτρα! Κι' ή κοπέλα τραβήχτηκε ευθύς μέσα φοβισμένη.

Στάθηκα. Τι είχανε τα μούτρα μου; Μήπως είχα άρχισή να πεθαίνω σ' άλήθεια; ψαχούλεψα με το χέρι τα μάγουλά μου: άδύνατος, φυσικά, ήμουν άδύνατος: τα μάγουλά μου ήσανε σά δυό ρουφηγμένες κοΐπες, λάκοι σωστοί. Θεέ μου! Και ξανάρχισα να προχωρώ τρικλίζοντας.

Μά ξαναστάθηκα πάλι. "Επρεπε πώς ήμουν άφάνταστα, μά άφάνταστα άδύνατος. Και τα μάτια μου είχαν άρχισή να χώνονται στα βάθη του κρανίου. Τι όψη να 'χα άλήθεια; Μά να πάρη ο διάβολος, φίλε μου, να πάρη, όχι να παραμορφώνεται κανένας ζωντανός από την πείνα! "Ενιοσα μιάν άκόμη φορά όργη και θυμό, τελευταίες αναλαμπές του είναι μου, ένα σπασμό! Θεέ μου φύλαγε, τι μούτρα! πώς; "Εγώ ήμουν να λοιπόν αυτός, που σαν το κεφάλι μου δεν έβρισκες δεύτερο στη χώρα, που είχα δυό γροθιές, οι όποιες, ο Θεός να να μου ρίξη κακός ά δεν ήσανε καλές να κάμουνε λάσπη δυό χαμάληδες του λιμανιού: κι' όρίστε, να παραμορφονόμουν από την πείνα καταμασίς στην πόλη της Χριστιάνιας. Μπορούσε να δόση κανένας εξήγηση: Δούλεψα μεροφυχτίς σά γαϊδούρι άξέλεφτο, διάβασα τόσο που να πεταχτούνε έξω από τις τρύπες τους τα μάτια μου, πείνασα τόσο που να μου σηκωθή το μυαλό—τί διάολο είχα κερδίση απ' όλα ταύτα; "Ως κι' αυτές άκόμα οι κοπέλες του δρόμου παρακιλούσανε το Θεό να τις άπαλλάξη από τη θέα μου. Μά τώρα τελείωσε, —κατολαβαίνεις;—πρέπει να τελείωση ο διάολος να σήκωνε! Τρίζοντας τα δόντια στην ιδέα της άδυναμίας μου, κλαίγοντας από λύσσα, έξακολυνούσα να βλαστημάω, να κάνω χειρονουίες, χωρίς καθόλου να με μέλλη τί θα έγε ο κόσμος. "Ηθελα να πονώ, να πινώ όσο το δυνατόν περισσότερο. "Ανακάλυπτα βασανιστήρια, ριχνόμουν με το κεφάλι στις στήλες του τράμ, κουάτιαζα με τα νύχια τα χέρια μου μέσα στο σκοτισμένο θυμό μου, όταν μου περνούσε ή ιδέα

πώς δε μιλούσα καθαρά, δάγκανα τη γλώσσα μου κι' έσκαζα στα γέλια κάθε φορά πιά και άφωνα να ποιέσω.

—Ναι, μά τι να κάμω, κύριέ μου; φώναξα στον ξαυτό μου. Τι να κάμω; "Ενας κύριος, που περνούσε αυτή τη στιγμή, μου λέει χαμογελώντας:

— Πήγινε στην άστυνομία και πές τους να σε συλλάβουν.

Τον κοίταξα. "Ηταν ένας από τους γνωστούς μας γυναικολόγους, που τον παρανόμιζαν «ο Δούξ». Όυτε κι' αυτός άκόμη δεν άνελήφθηκε την κατάσταση που βρισκόμουν, αυτός, ένας άνθρωπος που γνώριζα και που είχα κάποτε σφιξη το χέρι του. Μά περνούσε ο θυμός. Να πώ να με συλλάβουν; Ναι, ήμουν ατρελός, είχε δίκιο. "Ενωθα την τρέλα μέσα στο αίμα μου, την ένωθα μέσα στο μυαλό μου. Αυτό θα ήταν το τέλος! μου άσφυλώς, αυτό θα ήταν το τέλος. Κι' έξακολουθούσα άργά άργά το θλιβερό δρόμο μου. "Εκεί θα καταντούσα.

Μά γώ δε θέλω να με συλλάβουν. "Οχι είπα ξαφνικά και σταθηκα άκούνητος και ντοίρις καταμασίς του δρόμου. "Ετρεμα από το φόβο μου, παρακαλούσα, ίκέτευα φωναχτά να μη με συλλαβουνε κι' ή φωνή μου έμοιαζε με μουγγρισμα. "Οχι, δεν ήθελα να ξαναπάω πιά στη Δημαρχία, δεν ήθελα να ξανακλειστώ άλλη φορά μέσα σ' εκείνα τα κατασκότεινα κελιά, που δεν τα φωτίζε ούτε μιά άχτίδα. "Οχι, όχι αυτό. Δε θα είχα δά ξαντήγησά καθε προσπάθεια. Θα βανα σ' ένέργεια όλα τα μέσα, δε θα άκανα λεπτό, θα άπαιρνα μπάλα όλα τα σπία. "Ορίστε, λόγου χάρι, τον Τσίσερ, τον έκδοτη μουσικών κομματιών, δεν είχα πάη να τον επισκεφθώ. Θα βρισκα πάντα μιά διέξοδο. Περπατούσα έτσι και κουβέντιαζα μόνος μου, ώπου συγκινήθηκα κι' άρχισα να κλαίω. Μόνο να μη με συλλάβουν.

"Ο Τσίσερ; "Ηταν τάχα θεία έμπνευση που μουρθε στο μυαλό αυτός ο άνθρωπος; Τίποτε δε δικαιολογούσε να τον θυμηθώ εκείνη τη στιγμή και καθότανε μακριά. "Αποφάσισα μολαταύτα να πάω να τον δώ, θα περπατούσα σιγά σιγά και θα άκανα και σταθμούς στο δρόμο. Το κατάστημά του το θυμόμου να πολύ καλά. Συχνά, σ' ευτυχιστέρους

καιρούς, πήγαινα κι' άγόραζα τίποτα νότες. Να του ζήτησω μισή κορόνα: Μά όχι, αυτό θα μπορούσε να τον στενοχωρέση τον άνθρωπο, τι διάολο, μονάχα μισή κορόνα; "Οχι, θα του ζήτησω να μου δανείση μιά κορόνα δόλοκληρη.

Μπήκα στο κατάστημα και ζήτησα το διευθυντή μου δείξανε το γραφείο του. "Οραίος, ντυμένος με το τελευταίο φρουρίνι, εξέταζε κάτι χαρτιά.

"Αφ' ου του ζήτησα μερικές συγνώμες, του έκαθεσα το λόγο της επίσκεψής μου: "Η άνάγκη μ' έκανε ν' άπευθυνθώ σ' αυτόν. Τον βεβαίωσα ότι δε θα είχε να περιμένη πολύ. Θα του τα έπεστρεφα το γρηγορώτερο. Μόλις θα μου πλήρωναν το άρθρο μου. Θα με υποχρέωνε τόσο.

Δεν είχα άκόμη τελείωση κ' έσκυψε στο γραφείο του ξαναπιάνοντας τη δουλιά του. "Όταν τελείωσα με στραβοκοίταξε, κούνησε το κεφάλι του και μου είπε αυτή τη μόνη λέξη: "Οχι! Καμιά άλλη κουβέντα, καμιά εξήγηση. "Οχι!

Τα γόνατά μου λύγισαν, βρέθηκα στην άνάγκη ν' άκουμπήσω σε κάποιο έπιπλο. Και μολαταύτα έπρεπε να έπιμείνω. Δεν ήσανε δυνατό, δεν ήσανε φυσικό να θυμηθώ στην άλλη άκρη της πολιτείας τ' όνομά του μόνο και μόνο για να καταλήξω σε μιάν άρνηση. Πονούσα πολύ προς το άριστερό μέρος του στήθους μου κι' άρχισα να ιδρώνω. "Επρεπε να μιλήσω; Χμ! ήμουν πολύ άδύνατος, πολύ άρρωστος δυστυχώς: σε λίγες μέρες θα βρισκόμουν άσφυλώς σε θέση να του τη γυρίσω... "Αν είχε την καλοσύνη:

—"Αγαπητέ μου κύριε, γιατί ήρθατε σε μένα; Για μένα είστε ένας άγνωστος, ένας Χ, ένας διαβάτης. "Αποτανηθήτε στην έφημερίδα που εργαζέστε και πού σās ξέρουν.

—Μά μόνο για άπόψε τέτοια ώρα έχει κλείση ξέρετε ή σύνταξη, και πεινάω τόσο αυτή τη στιγμή.

Κούνησε άρνητικά το κεφάλι του, το κούνησε πολλές φορές, δεν ήθελε άνοιγα την πόρτα να φύγω κι' αυτός έξακολουθούσε να κουνάη το κεφάλι του.

—Χαίρετε; είπα.

Αυτή ή έμπνευση, σκέφτηκα δεν ήταν καθόλου από άνωθεν σταλμένη,

μπορούσε αξιόλογα να είναι και του κεφαλιού μου. Γύριζα απ' τη μιὰ συνοικία στην ἄλλη και ξεκουραζόμουν πότε πότε σὲ τίποτα σκαλοπάτια σὰν ἀπόκανα. Μονάχα νὰ μὴ με συλλάβουν. Ὁ φόβος τοῦ κελιοῦ μὲ κυνηγοῦσε ἀδιάκοπα. Μόλις ἀντίκριζα κανένα χωροφύλακα ἔστριβα σὴν πάροδο γιὰ νὰ μὴ συναντηθῶμε. Γιὰ νὰ δοῦμε; ἄς ἐπιχειρήσουμε ἄλλη μιὰ φορὰ, κάτι μπορεῖ νὰ κατορθώσουμε! Μέτρησε ἕκατὸ βήματα και σιάσους στὸ τελευταῖο! Στὸ τελευταῖο, σίγουρα κάτι θὰ βρῆς..

Ἦτανε ἕνα ἀσήμαντο ψιλικατζίδικο ὅπου δὲν εἶχα πατήση ποιεῖ το ποδάρι μου. Ἐνας ὑπάλληλος μοναχὰ στὸ βάθος τὸ γραφεῖο μὲ μιὰ ταμπέλα ἀπὸ πορσελάνη σὴν πόρτα, πακέτα πακέτα κουβουρίστρες και κλωσιές Περύμεναῶς πού νὰ φύγῃ κι' ὁ τελευταῖος πελάτης, μιὰ νέα μὲ λακουδάκια στὰ μάγουλα. Τὴν εὐτυχιμένη πού φαινότανε. Μὴν ἔχοντας ὄρεξη νὰ ποζάρω μὲ τίς καρφίτσες πού πιάνανε τὸ σακάκι μου, γύρισα ἄλλοῦ καθὼς περνοῦσε.

—Τὶ ἀγαπάτε; μὲ ρώτησε ὁ ὑπάλληλος.

—Εἶναι μέσα τ' ἀφεντικό σας;

—Ὅχι, πάει ἐκδρομὴ στὸ βουνό. Πρόκειται γιὰ τίποτα ἰδιαίτερο;

Προσπάθησα νὰ χαμογελάσω: Ἦθελα νὰ τοῦ ζητήσω κανένα ὄρε γιὰ νὰ φάω· πεινάω και δὲν ἔχω μονόλεφτο.

—Τότε, φίλε μου, εἰστε τόσο πλούσιος ὅσο κι' ἐγώ. Κι' ἄρχισε νὰ ταχτοποιῇ τὰ πακέτα του.

—Ἀχ! μὴ μ' ἀφίνετε νὰ φύγω!— και μιλόντας ἔτσι ἀνατρίχιασα πάγωσα ὅλος—μὴ μ' ἀφίνετε, πεθαίνω τῆς πείνας. Εἶναι τόσες μέρες πού δὲν ἔφαγα τίποτα.

Μὲ τὸ σοβαρότερο ὕφος, χωρὶς νὰ πῇ τίποτα, ἄρχισε ν' ἀναποδιάζῃ μιὰ μιὰ τίς τσέπες του. Ἀφοῦ δὲν πίστεβα στὰ λόγια του, γὰρ!..

—Πέντε ὄρε μοναχά. Σὲ λίγες μέρες θὰ σὰς δώσω δέκα.

Ἀρχισε νὰ ἀνυπομονῇ: Μήπως θέλετε ἀγαπητέ μου κύριε, νὰ κλέψω ἀπὸ τὸ ταμεῖο;

—Ναί, ναί, πάρτε πέντε ὄρε ἀπὸ τὸ ταμεῖο.

—Ἀ, δὲν εἶμαι γὼ ἐκεῖνος πού θὰ

κάμῃ τέτιο πράμα. Καὶ πρόσθεσε ἀμέσως: Ἐπιτρέψτε μου νὰ σὰς πῶ ὅτι ἀρκετὰ εἶπαμε.

Τράβηξα και βγήκα, ἄρρωστος ἀπὸ τὴν πείνα και κόκκινος ἀπὸ τὴν ντροπή. Ἀ, ὅχι, τώρα πιά θὰ τέλιονε αὐτὴ ἡ ἱστορία. Εἶχε πραγματικὰ παρατραβηχτῇ τὸ σκονί. Τόσα χρόνια εἶχα βασιτάξῃ, τόσες δύσκολες περιστάσεις τίς εἶχα περάσει περίφανα, και τώρα ὄριστε πού ξέπεφτα σὴν πιὸ γαῖδουρινὴ ζητιανιά, μιὰ και μόνη μέρα, ἡ μέρα ἡ σημερινή, εἶχε ἀποχτηνώσῃ τὴ σκέψη μου, εἶχε φυτέψῃ στο μυαλό μου τὴν ξεδιαντροπιά. Δὲν εἶχα δισταξῇ νὰ κάνω τὸν κακόμοιρο και νὰ κλαιγούμαι μπροστὰ στοὺς πιὸ ἀσήμαντους ἐμποράκους. Καὶ τί εἶχε βγῇ; Σάματι τάχα δὲ βρισκόμουν σὴν ἴδια και πάλι θέσῃ, χωρὶς μιὰ μπουκίτσα ψωμί γιὰ νὰ βάλω στὸ στόμα μου; Τὸ μόνο πού εἶχα καταφέρει ἡ ἀνὲ νάχω σιχαθῇ τώρα τὸν ἑαυτό μου κι' ὁ ἴδιος. Ναί, ναί, τώρα πιά ἔπρεπε νὰ δοθῇ ἕνα τέλος! Ἦτανε ἡ ὥρα πού θὰ κλείνανε τὴν πόρτα στὸ σπῆτι μου κι' ἔπρεπε νὰ κάνω γρήγορα ἂν δὲν ἤθελα νὰ κοιμηθῶ κι' ἀπόψε στὴ δημαρχία.

Τούτος ὁ φόβος μοῦδωκε δύναμη στὴ δημαρχία νὰ κοιμηθῶ δὲν ἤθελα.

Καμπουριασμένος, πιέζοντας δυνατὰ μὲ τὸ χέρι τὸ στήθος γιὰ νὰ καταπραῖνω λίγο τοὺς πόνους, προχωροῦσα σκυφτά, θέλοντας ν' ἀπαλλάξω τοὺς γινωστούς πού θὰ μὲ συναντοῦσαν ἀπὸ τὸν κόπο τοῦ χαιρετισμοῦ. Τράβηξα γρήγορα γρήγορα ὡς στὸ πυροσβεσθεῖο και κοίταξα τὴν ὥρα. Δόξα σοι ὁ Θεός! δὲν ἦτανε παρὰ ἑφτά. Ὡς πού νὰ κλείσουν τὴν πόρτα εἶχε ἀκόμη τρεῖς ὥρες γιὰ νὰ μείνω ἔξω. Τὶ φόβο πού τὸν εἶχα πάρῃ!

Πάει, ὅτι μποροῦσε νὰ γίνῃ εἶχε γίνῃ, κάθε μέσο εἶχε ἐξαντληθῇ. Ἄν τὸ λεγα πούθενά πὼς μιὰν ὀλόκληρη μέρα ὅτι κι' ἂν εἶχα ἐπιχειρήσῃ εἶχε ἀποτύχῃ, κανέναν δὲ θὰ μὲ πίστευε. Ἄν τὸ ῥαφα, θάλεγαν πὼς δὲν εἶναι παρὰ συγγραφικὸ κόλπο.—Τίποτα. πούθενά. Δὲ μπορῶ πιά νὰ κάμω τίποτα, ναί. Πρὸ πάντων μὴν πᾶς και μοῦ κάνῃς τὸν κλαψάρη. Ὅπου κι' ἂν σ' εἶδαν ἀπογοητεύθηκαν, σὲ βεβαιώνω· μοῦρχειται

νὰ ξεράσω ἅμα τὸ συλλογίζουμαι.—Ὡστόσο δὲ μποροῦσα νὰ κλέψω μιὰ φουχτιά βρώμη κάτω απ' τὸ σταῦλο; Μπᾶ! ἐλπίδα πού δὲν ἔζησε παρὰ μιὰ στιγμὴ: Ἦτανε κλειστός τέτοιαν ὥρα ὁ σταῦλος, τὸ ἤξερα.

Πήγαινε μὲ τὸ πάσο μου· ποῖος ὁ λόγος νὰ βιαστῶ; διάβαινα ἀργά, συρτά σὰ γυμνοσάλιαγκας. Ἀρχίζα νὰ διψῶ, εὐτυχῶς γιὰ πρώτη φορὰ σήμερα. Κοίταξα πού θὰ μποροῦσα νὰ πῶ· εἶχα ἀπομακρυνθῇ πολὺ ἀπὸ τὴν ἀγορὰ και νὰ μῶ σὲ ξένο σπῆτι νὰ ζητήσω δὲν ἤθελα· προτιμοῦσα νὰ φτάσω στὸ δικό μου κι' ἄς ἦταν ἕνα τέταρτο μακριά: Γιὰ πιὸ λόγο νὰ βιαστῶ, μιὰ κι' ἤξερα ὅτι τὸ στομάχι μου δὲν ἀνεχότανε τίποτα; Μὲ τὴν πρώτη γουλιὰ θὰ ξεροῦσα. Κι' αὐτὸ τὸ σάλιο μου πού κατὰπινα προχωρόντας, μοῦφερνε ἀνακατομάρες.

Μὰ τὰ κουμπιά! Στάθηκα χαμογελόντας. Κι' ὅμως, μποροῦσε νὰ εἶναι κι' αὐτὸς ἕνας τρόπος νὰ σωθῶ, Νὰ δὲν εἶμαι ὀριστικὰ χαμένος. Παντα θὰ μοῦ δόσουν δέκα ὄρε, κι' αὐριο θὰ κοιτάξω νὰ ἐκονομήσω ἄλλα δέκα· πὼς μὲ τί τρόπο! δὲν ξέρω οὗτ' ἐγώ, ὅμως θὰ κοιτάξω και τὴν Πέμπτη θὰ μοῦ πληρώσουν τὸ ἀρθρο μου. Ἴσως οἰκονομηθῇ ἡ περίστασις. Μὰ πὼς διάλο τάχα ξεχάσῃ τὰ κουμπιά: Τάβγαλα ἀπὸ τὴν τσέπη μου και προχωρόντας τὰ ξέταξα. Τὰ μάτια μου εἶχανε βουρκώσῃ ἀπὸ τὴν χορὰ μου και δὲν ἔβλεπα τίποτα ἄλλον τὸ δρόμο πού πήγαινα.

Ὡ τῶξερα καλὰ ἐγὼ ἐκεῖνο τὸ μεγάλο ὑτόγειο, τὸ βραδυνὸ καταφύγιο τῶν δύσκολων ἡμερῶν μου, τὸ φίλο μου, ἕνα φίλο πού μοῦ εἰβιζέται στάλα στάλα τὸ αἷμα μου. Ὅτι κι' ἂν εἶχα εἶχε ἐξαφανιστῇ ἐκεῖ μέσα, ὅλα τὰ φτωχὰ μου οἰκογενειακὰ κειμήλια, τὸ τελευταῖο μου βιβλίον. Τὶ ἡμέρες τῶν πλειστηριασμῶν ἐρχόμουν μ' εὐχαρίστησή μου, ἐροῦμαι νὰ ἰδῶ, κι' ἤθουν εὐτυχὴς ἅμα περνοῦμαι πὼς τὸ βιβλίον μου τ' ἀγπημένα πέφτανε σὲ καλά χέρια. Ὁ ἡθοποιὸς Μίγκελσεν εἶχε τὸ ρολὶ μου ἡμιονα περῆφανος γιὰ τοῦτο. Ἐνα ἡμερολόγιο, ὅπου εἶχα γράψῃ τὸ πρῶτο μου ποιητικὸ γύμνασμα, τῶξε ἀγοράσῃ κάποιος γνωστός μου. Ἐνας

φωτογράφος πάλι εἶχε ἀγοράσῃ τὸ κακόμοιρο τὸ πανωφόρι μου και τὸ δάνειζε στοὺς πελάτες του πού θέλανε νὰ ποζάρουν μὲ καλὸ. Δὲν εἶχα κανένα παρὰλιν.

Μπῆκα μὲ τὰ κουμπιά στὸ χέρι. Ὁ «μπάρμπα» καθότανε στὸ γραφεῖο κι' ἔγραφε.

—Δὲ βιάζομαι καθόλου, εἶπα τρομαγμένος μὴ τὸν ἀνησυχῇσω και τὸν διαθέσω ἄσχημα μαζί μου. Ἡ φωνή μου ἀντήχησε τόσο ὑπόκοφα, πού σχεδὸν δὲν τὴν ἀνεγνώρισα· ἡ καρδιά μου χτυποῦσε σὰ σφυρί.

Ἦρθε πρὸς ἐμένα χαμογελόντας πάντα του, και μὲ κοίταξε στὰ μοῦτρα, ἀκουμπόντας μὲ τίς δύο του παλάμες στὸν πάγκο.

—Ναί, ναί, βέβαια, εἶχε κάτι τι, ἡ θελα νὰ τὸν ρωτήσω ἂν θὰ ἤθελε, μὲ στενοχωροῦσαν αὐτὰ τὰ πράματα, σὰς βεβαιώνω πὼς τίποτα δὲν εἶναι τόσο δαχληρό, ὅσο κάτι μικροπραγματάκια, δὲν ξέρετε κανέναν τί νὰ τὰ κάμῃ, κάμποσα κουμπιά.

—Ἀ! σὰν εἶναι ἔτσι γιὰ νὰ δοῦμε τί καπνὸ φουμάρουνε; ἔσκυψε και τὰ κοίταξε μέσα στὸ χέρι μου.

—Δὲ θὰ μποροῦσε νὰ μοῦ δόσῃ κανένα ὄρε γι' αὐτά; ὅτι εἶχε εὐχαρίστηση. Ἀφινόμεν ὅλως διώλου σὴν ἐκτίμησή του.

—Γι' αὐτὰ τὰ κουμπιά; και μὲ κοίταξε παραξευμένος μὲς τὰ μάτια.—Γι' αὐτὰ δὲ τὰ κουμπιά;

—Ἀς μοῦ τὰ πλήρουν και γιὰ ἕνα ταγάρο ἀκόμη, ὅτι ἤθελε. Περνοῦσα ἔτσι ἀπὸ καὶ τυχαῖα και μπῆκα.

Ἀρχισε νὰ γελάῃ ὁ γεροτοκογλύφος, και χωρὶς νὰ βάλῃ ἄλλη λέξη γύρισε και ξανάκατσε στὸ γραφεῖο του. Μπαίνοντας ἐκεῖ μέσα δὲν εἶχα βέβαια και τόσες ἐλπίδες νὰ πετύχω τίποτα, κι' ὅμως ἤθελα νὰ πιστεύω πὼς πάντα κάτι θ' ἄβγαίνε. Τὸ γέλοιό του ἐκεῖνο ἂν τήχησε μέσα μου σὰ θανατικὴ καταδίκη. Νὰ δοκίμιζα ὡς τόσο μὲ τὰ γιαλιά; θάκανα τίποτα;

—Φυσικά, φυσικά, λέω, ἤθελα μαζί μὲ τὰ κουμπιά νὰ βάλω και τὰ γιαλιά μου. Γιὰ δέκα ὄρε μοναχά, γιὰ πέντε ἂν ἤθελε.

—Τὸ ξέρετε πὼς δὲν μπορῶ νὰ σὰς

δανείσω τίποτα απάνω στα γιαλιά σας, σ'αυτὸ ἔχω εἰπῇ κι' ἄλλοτε αὐτό, εἶπε ὁ «μπαρμπας».

—Μα ἔχω ἀπόλυτη ἀνάγκη ἀπὸ ἓνα γραμματόσημο, εἶπα μὲ μιὰ βραχνή κραυγή, δὲ μπορῶ οὔτε τις ἐπιστολὲς πού γράφω νὰ στείλω. Ἐνα γραμματόσημο δέκα, πέντε ὄρε, ὅπως τοῦ ἄρσε.

—Νᾶσαι καλά, παιδί μου, ἀηστή δουλιά σου. Καὶ μοῦκαμε ἔτσι μὲ τὸ χέρι του.

Ναί, ναί, αὐτὸ ἄς γίνη, εἶπα μέσα μου. Μηχανικά, φόρεσα ξανά τὰ γιαλιά μου, μάζεψα στὴ φούχτα μου τὰ κουμπιά, τοῦ εἶπα μιὰ καλὴ νύχτα καὶ βγήκα, κλείνοντας πίσω μου τὴν πόρτα ὅπως πάντα. Τειέλεσαι! Ἀμα βγήκα ἀπ' ὅζω στὴν πόρτα στάθηκα καὶ κοίταξα ἄλλη μιὰ φορὰ ἐκεῖνα τὰ κουμπιά μέσα στὴ φούχτα μου. —Πῶς διαβόλο νὰ μὴν τὰ δεχτῇ, ἦτανε καινούργια σχεδὸν ἀκόμη· δὲν τὸ καταλάβαινα καθόλου.

Ἐκεῖ πού ἔκανα αὐτὲς τίς σκέψεις πέρασε ἀπὸ μπροστά μου ἓνας ἄνθρωπος καὶ κατεβήκε μέσα στὸ ὑπόγειο. Καθῶς περνοῦσε μὲ σκυλντήσε μὲ τὸν ἄγκωνά του, καὶ μοῦ ζήτησε συγγνώμη γύρισα καὶ τὸν κοιτάξα.

—Σὺ εἶσαι; εἶπε. Τὶ φάτσα εἶναι αὐτή, μωρέ! τί ζητιάς ἔδωπέρα;

—Ἐ!... δουλιές... κι ἐσὺ τὸ ἴδιο βλέπω.

—Ναί, τί τοὺς ἔφερες;

Τὰ γόνατά μου λίγυσαν, ἀκούμπησα στὸν τοῖχο καὶ τοῦ ἀνοιξα τὸ χέρι μου

πού κρατοῦσα τὰ κουμπιά.

—Διάολε, φώναξε. Ὁχι αὐτὸ εἶναι πολὺ!

—Καλὴ νύχτα! εἶπα κι ἔκαμα νὰ φύγω· ἤμουνα ἔτοιμος νὰ ξεσπάσω σὲ κλάμα.

—Ὁχι, περιμένε με μιὰ στιγμὴ! μοῦπε αὐτός.

Τί νὰ περιμένω; Γιατί; Μὴν τάχα δὲν πήγαινε καὶ κεῖνος, σ' αὐτὸ τὸ μαῦρο μαγαζὶ νὰ βάλῃ ἐνέχυρο μπορεῖ τον ἄρρεβῶνα του ἀκόμα; Ἴσως νὰ εἶχε κι αὐτός πεινάση ὅσο κι ἐγώ. Ἴσως χρωστοῦσε τὸ νοίκι στὴ σπιτονοικοκυρά του.

—Ναί, τοῦ ἀποκριθῆκα, ἂν δὲν ἀργήσης.

—Φυσικά. Καὶ μ' ἔπιασε ἀπὸ τὸ χέρι. Πρέπει νὰ σοῦ μολογήσω ὅμως ὅτι δὲν ἔχω καὶ τόσην ἐμπιστοσύνη σὲ σένα, εἶσαι τόσο κουτός· ἔλα μαζί μου καλῆτερα.

Εἶχα καταλάβῃ τί μ' ἤθελε, ἔνοιωσα κάποια τελευταία ἀναλαμπὴ ἀξιοπρεπείας κι ἀποκρίθῃκα:

—Δὲ μπορῶ! Ἐδῶκα τὸ λόγο μου νᾶμαι στίς ἐφτάμιση στὴν ὁδὸ Μπέρντ Ἀνκερς, καί...

—Στίς ἐφτάμιση; Τόρα ἐφτάμιση; Τόρα εἶναι ὀχτὼ περασμένες! Νὰ κοίτα τὸ ρολοῖ μου ἂ δὲν πιστεύης, τῶζω στὸ χέρι μου, αὐτὸ τοὺς τὸ πάω. Ἀητε, ἔμπα μέσα, πεινασμένε ἀμαρτωλέ. Ἀσε τίς τσιρμόνιες. Ὅ,τι καὶ νὰ πάω θὰ βγοῦνε πάντα στὸ μερδικό σου πέντε κορόνες.

Καὶ μ' ἔσπρωξε μέσα.

Μ Ε Ρ Ο Σ Τ Ρ Ι Τ Ο

Ἀκολούθησε μιὰ βδομάδα καλοπέρασης καὶ χιρᾶς. Εἶχα σωθῇ καὶ τούτῃ τῇ ωρᾷ. Ἐτοῦσα ὅλες τίς μέρες, τὸ θάρρος μου μεγαλωνε κι' ἐργαζόμουν ἀδιάκοπα. Εἶχα στὰ σκαριά τρία τέσσερα ἄρθρα μαζί μαζί, καὶ τὸ μυαλό μου βρισκοτανε σὲ διαρκὴ κίνηση· μόλις γεννιότανε στὸ κεφάλι μου καμμιὰ ἰδέα, καμμιὰ σπίνθα, τὴ χρησιμοποιοῦσα ἀμέτῳ, καὶ πίστευα πῶς τὰ πράγματα πήγαιναν τόρα καλῆτερα παρὰ πρίν. Ὁ ἀρχισυντάκτης μοῦχε γυρίση πίσω τὴν τελευταία ἐπιφυλλίδα πού τοῦχα δόση, δὲ μπορούσε

λέει νὰ τὴ δημοσιεύσῃ. Τί δρόμους δὲν εἶχα κάνῃ γι' αὐτῆς καὶ πόσες ἐλπίδες δὲν εἶχα στηρίξῃ ἀπάνω της. Πειραγμένος κι' ἐγὼ τὴν ἔεσκισα χωρὶς κὰν νὰ τὴν ξαναδιαβάσω, κι' ἀποφάσισα ὁριστικὰ νὰ μὴν ξαναδόσω ἐργασία μου σ' αὐτὴ τὴ φημερίδα. Θὰ πήγαινα καὶ στίς ἄλλες. Ἐτσι, ἄλως τε θὰ ἀνοιγα πολλὰς πόρτες. Ὅμως, στὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς, κι' ἂν ὅλα τοῦτα ἀποτυχεῖν, πάλι μοῦ ἀπόμεινε ἡ θάλασσα· τὸ «Νόννε» βρισκόταν ἀκόμη ἀραγμένο στὸ λιμάνι, στὰ πανιά νὰ φύγῃ, καὶ βέβαια θὰ κατάφερ-

νὰ νὰ πιάσω δουλιὰ σὲ δαῦτο ὥς στὸν Ἀρχάγγελο ἢ ὅπου ἄλλοῦ ἤθελε πάη. Λοιπὸν δὲ μοῦ λείπανε τὰ μέσα.

Ἡ τελευταία κρίση μοῦχε κοστίσῃ πολὺ: τὰ μαλλιά μου πέφτανε, τὰ νεῦρα μου μὲ τυραγνοῦσαν ἀπατάπαφτα κ' ὑπόφερα ἀπὸ τρομεροὺς κεφαλόπονους, ἔχωρα κάθε πρωί. Σὰν ἔγραφα δὲ μπορούσα ν' ἀνεχθῶ οὔτε κι' αὐτὴ τὴν ἀνάσα μου πάνω στὸ χέρι μου καὶ γιὰ τοῦτο τὸ τύλιγα μὲ τίποτα μπαλώματα. Ὅταν ὁ Γιένς Ὀλαϊ ἔκλεινε μὲ πάταγο τὴν πόρτα τοῦ σταύλου ἢ ὅταν γαύγιζε κανένα σκυλὶ κάτω στὴν αὐλή, ταραζόμουν ὑπερβολικὰ αἰσθανόμενος καὶ τοὺς παραμικρότερους κρότους νὰ διαπερνοῦνε τὰ μέλη μου σὰ σουβλιὰ ἀπὸ κρυερὸ ἀτσάλι.

Ἐγραφα ὅλη τὴν ἡμέρα χωρὶς νὰ ξεκουράζουμε ὅλως διόλου. Μόλις μόλις πού ἔκανα διακοπὴ κάμποσα λεπτά, γιὰ νὰ βάνω τίποτα στὸ στόμα μου. Τὸ στραβοκάνικο τραπέζι μου, τὸ κρεβάτι μου, ὅλα ἦτανε γεμάτα ἀπὸ σκόρπια χειρόγραφα: ἅμα μοῦρχότανε καμμιὰ καινούργια ἰδέα τὴν πρόσθετα γρήγορα γρήγορα, ἔσβηντα, διόρθωντα καὶ κάθε στιγμὴ δυνάμωνα τίς ἀδύνατες φράσεις μου μὲ νέες λέξεις, πού ἔδιναν χροῶμα καὶ ζωή. Μὰ δὲν προχωροῦσα παρὰ μὲ πολὺ κόπο καὶ δὲν κατάφερα νὰ τελιόνω τίς παραγράφους μου παρὰ ὕστερα ἀπὸ κόπους καὶ μόχθους. Ἐπιτέλους, ἓνα ἀπόγεμα τοῖμασα κάποιο ἀπ' τ' ἄρθρα μου. Γεμάτος χαρὰ τῶβαλα στὴν τσέπη καὶ βγήκα γιὰ νὰ τὸ πάω σ' ἓναν ἀπὸ τοὺς διευθυντὲς πού τὸν εἶχαμε βγάλῃ ἀφέντη. Δὲν εἶχα στὴν τσέπη μου παρὰ ἐλάχιστες πιά δεκάρες κ' ἦτανε καιρὸς νὰ κάμω διαβήματα γιὰ νὰ οἰκονομήσω τίποτα λεφτά.

Ὁ ἀφέντης μὲ παρακάλεσε νὰ καθίσω.

—Ἐνα λεπτὸ καὶ στίς διαταγές σας, εἶπε καὶ ξανάρχισε νὰ γράφῃ.

Ἐπίασα καὶ κοίταξα ἓνα γύρο τὸ γραφειάκι: ἀγαλματάκια, λιθογραφίες, ἀποκόμματα ἐφημερίδων, ἓνας τεράστιος κάλαθος ἀχρόστων—τόσο μεγάλος πού φαινότανε ἄξιος νὰ καταπιῇ κι' ὁλόκληρη κληρὸν ἄνθρωπο. Ἡ θεὰ αὐτοῦ τοῦ θεριοῦ μ' ἔκανε περιλύπο, ἓνα τέρας μ' ἀνοιχτὸ πάντα τὸ στόμα, ἔτοιμο νὰ καταπιῇ κάθε καινούργια ἐργασία, ἔτοιμο

νὰ πνίξῃ κάθε καινούργια ἐλπίδα.

—Πόσες ἔχει ὁ μῆνας; ρώτησε ξαφνικά ὁ ἀφέντης ἀπὸ κεῖ πού καθότανε.

—28 τοῦ ἀποκρίνομαι, γεμάτος χαρὰ πού μοῦ δινόταν εὐκαιρία νὰ τοῦ φανῶ χρήσιμος.

—Τῇ εἰκοστῇ ὁγδόῃ. Καὶ γράφει πάλι. Ἐπιτέλους τελείωσε, φακέλωσε κάμποσα γράμματα, πέταξε ἓνα σωρὸ ἄλλα χαρτιά στὸ καλάθι κι' ἀκούμπησε τὴν πένά του. Ὑστερα ἔδωσε μιὰ, γύρισε μὲ τὴν πολυθρόνα του καὶ μὲ κοίταξε. Σὰν εἶδε πῶς ὅλη αὐτὴν τὴν ὥρα στεκόμουν ὀρθὸς δίπλα στὴν πόρτα, μ' ἓνα κίνημα μισὸ σοβαρὸ μισὸ κωμικὸ μοῦδειξε ἓνα κἀθισμα.

Ἐστριψα λίγο κατὰ τὴν. πάντα γιὰ νὰ μὴν πάρῃ εἶδῃσι πῶς δὲ φοροῦσα γιλέκο, ξεκούμπωσα τὸ σακάκι μου κι' ἔβγαλα τὸ χειρόγραφο.

—Δὲν πρόκειται παρὰ γιὰ μιὰ μικρὴ μελέτη σχετικὰ μὲ τὸ ἔργο τοῦ Κορρέτζιο, εἶπα· μὰ βέβαια δὲν εἶναι δυστυχῶς γεμάτη ἔτσι πού νά.

Παίρνει τὰ χειρόγραφα ἀπὸ τὰ χέρια μου καὶ πιάνει νὰ τὰ ξεφυλλάξῃ. Εἶχε γυρίσῃ κατὰ μένα τὰ μοῦτρα του.

Βρισκόμουν μπροστὰ στὸν ἄνθρωπο γιὰ τὸν ὁποῖο εἶχα ἀκούσῃ νὰ γίνηται λόγος τόσο συχνά, πού ὅταν ἤμουν μικρὸς ἀκούγα διαρκῶς τ' ὄνομά του καὶ πού τὰ ἄρθρα του εἶχανε ἐπιδράση τόσο πολὺ τὴν ψυχὴ μου τότε· τὰ μαλλιά του ἦταν κασταρά, τὰ καστανά μάτια του βγάζανε σπίνθες κι' εἶχε ἓνα τίς—κάθε τόσο πού φυσοῦσε δυνατὰ μὲ τὴ μύτη του. Οὔτε σκοτσέζος βοσκὸς δὲ θᾶχε τὴ γλύκα τῆς φυσιογνωμίας αὐτοῦ τοῦ συγγραφέα, τοῦ ὁποίου τὰ λόγια πονοῦσαν καὶ μάτοναν. Τὸν κοίταξα μὲ φόβο μαζί καὶ θαυμασμό, χωρὶς νὰ θέλω προχωρήσῃ ἓνα βῆμα· ἤθελα νὰ τοῦ πῶ πόσο τοῦ ἤμουνα εἰλικρινὰ εὐγνώμων γιὰ ὅλα ὅσα μοῦ εἶχε μάθῃ, κ' ἤθελα ἀκόμη νὰ τὸν παρακαλέσω νὰ μὲ σπλαχνιστῇ—δὲν ἤμουνα παρὰ ἓνας κακοτυχημένος νέος, πού τίποτα δὲν τοῦβγαινε σὲ καλὸ.

Σήκωσε τὸ κεφάλι του. Καθὼς ταχτοποιοῦσε τὰ χειρόγραφα συλλογιζόταν.

Γιὰ νὰ τὸν εὐκολύνω νὰ μοῦ δόσῃ ἀρνητικὴ ἀπάντησι, ἀπλόνω λιγάκι τὸ χέρι μου καὶ τοῦ λέω.

— Φυσικά δὲ θὰ μπορῇ νὰ χρησιμοποιοῦν, τὸ καταλαβαίνω. Καὶ χαμογελοῦσα, σὰ νὰ πρόκειταν γιὰ κάτι ὅπως διόλου ἀσήμαντο γιὰ μένα.

— Ὅ,τι δημοσιέβουμε πρέπει νὰ εἶναι τόσο λαϊκό... ἀπάντησε· ξέρετε μὲ τι κοινὸ ἔχουμε νὰ κάμουμε. Δὲ θὰ μπορούσατε νὰ γράφετε λίγο πιὸ ἀπλῶς ἢ νὰ μεταχειρίζεστε τοῦλάχιστο θέματα προσιτὰ στὸν πολὺ κοσμάκη;

Ὁ τόνος μὲ τὸν ὁποῖον πρόφερε αὐτὰ τὰ λόγια μὲ κατασυγκίνησε. Δὲν ἐδέχότανε τὸ ἄρθρο μου, μὰ θὰ ἦτανε ἀδύνατο νὰ φανταστῇ κανεὶς πιὸ λεπτὴ ἀρνησὴ. Μὴν ἐπιθυμώντας νὰ τὸν ἀπασχολήσω τόσο, τοῦ ἀποκρίθηκα:

— Ἀκοῦτε, λέει, καὶ βέβαια μπορῶ. Τράβηξα κατὰ τὴν πόρτα. Χμ. Τὸν παρεκάλεσα νὰ μὲ συγχωρήσῃ πού ἔκανα κατάχρηση τῆς καλοσύνης του. ἀπασχολώντας τον τόσην ὥρα. Ὑπεκλίνομαι καὶ πᾶνω τὸ πόμολο.

— Ἄν ἔχετε ἀνάγκη, μπορεῖ πάντα νὰ σᾶς δοθῇ μιὰ μικρὴ προκαταβολή. Θὰ μᾶς γράψετε κάτι καὶ τὰ κανονίζουμε.

Ἦμουν αἰσιόμορος πὼς πίστευε ὅτι τόγρὰ πιά δὲν ἤμουν ἄξιος νὰ γράψω. Ἡ προσφορά του τούτῃ μὲ ταπείνωσε καὶ τοῦ ἀποκρίθηκα:

— ὦ, εὐχαριστῶ, γιὰ τὴν ὥρα δὲν ἔχω ἀνάγκη. Ἐν πάσῃ περιπτώσει σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ. Χαίρετε.

— Χαίρετε, εἶπε καὶ ξανάρχισε τὴ δουλιὰ του.

Χωρὶς νὰ τὸ ἀξίζω, μ' εἶχε δεχτῇ τόσο φιλόφρονα, πού αἰσθανόμουν τὸν ἑαυτὸ μου καταὑποχρεωμένον. Ναί, θὰ φανῶ ἀντάξιος, ὅταν θὰ ξαναπαρουσιαστῶ μπρὸς του θᾶχω ἓνα ἄρθρο πού νὰ τὸν ικανοποιήσῃ ἀπόλυτα, πού θὰ τὸν καταπλήξῃ, αὐτόν, τὸν ἀφέντη καὶ θὰ μοῦ τὸ πληρώσῃ δέκα ὁλόκληρες κορόνες ἀδίσταχτα. Καὶ γύρισα σπῖτι μου γιὰ νὰ ξαναρχίσω στὴ δουλιὰ.

Τὶς ἡμέρες πού ἀκολούθησαν μοῦ συνέβη μιὰ παράξενη περιπέτεια.

Κάθε βράδι κατὰ τὶς ὀχτῶς, τὴν ὥρα πού ἀναβάν τὰ φῶτα, συνέειδα ὕστερα ἀπὸ τὴν κούραση καὶ τὰ βάσανα τῆς ἡμέρας, νὰ πηγαίνω λίγο περίπατο. Καθὼς ἐβγαίνα συναντοῦσα χάμω στὴν πόρτα μου μιὰ μαυροφόρα. Μὲ κοίταζε καθὼς περνοῦσα κι' ὕστερα μὲ παρακολου-

θοῦσε μὲ τὸ βλέμμα της.

Παρατήρησα πὼς φοροῦσε τὴν ἴδια πάντα τουαλέτα, τὸ ἴδιο πυκνὸ βέλο, πού τῆς ἔκρυβε ὅλο τὸ πρόσωπο. Κρατοῦσε μιὰ ὀμπρέλα μὲ χέρι ἀπὸ ἐλεφαντοκόκαλο.

Τρεῖς βραδιὲς στὴ σειρὰ τὴν εἶδα στὴν ἴδια θέση. Μόλις προσπερνοῦσα πισογύριζε καὶ τραβοῦσε ἀργὰ ἀργὰ ἴσια κάτω στὸ δρόμο.

Τὸ ἄρρωστο μυαλό μου μπῆκε σὲ κίνηση καὶ μοῦ κατέβηκε εὐθὺς τούτῃ ἡ ὁλόκληρη παράλογη ὑποψία, πὼς ἡ γυναίκα αὐτὴ ἐρχότανε γιὰ μένα κειχάμω. Εἶχα αὐτὴ φτιάξῃ στὸ σημεῖο νὰ τῆς μιλήσω, νὰ τὴ ρωτήσω μήπως ζητοῦσε κανένα, μήπως μπορούσα νὰ τῆς φανῶ σὲ τίποτα χρήσιμος, μήπως, ὅσο κακοντυμέτος κι' ἂν ἤμουν, θᾶθελε νὰ τὴν συνοδέψω ὡς στὸ σπῖτι της γιὰ νὰ τὴν περάσω ἀπὸ τοὺς σκοτεινοὺς δρόμους. Φοβήθηκα ὅμως μὴ μοῦ στοιχίσῃ τίποτα κανένα κέραςμα, κανένα ἀμάξι κι' ἐγὼ δὲν εἶχα μονόλεφτο. Τὸ αἰσθημα πού δακίμασα, θυμώμενος τὶς ἀδειανὲς τσέπες μου, μοῦ πῆρε καθε τόλμη, καὶ προσπέρασα χωρὶς κὰν νὰ κοιτήσω νὰ σηκώσω τὰ μάτια μου νὰ τὴν κοιτάξω. Ἡ πείνα ἀρχίζει νὰ μὲ παιδέβῃ πάλι, ἀπὸ τὸ περασμένο βράδι δὲν εἶχα βάλλῃ τίποτα στὸ στόμα μου. Μοῦ εἶχε συμβῇ νὰ μείνω περισσότερον καιρὸ χωρὶς νὰ φάω, τώρα ὅμως ἤμουν πιά πολὺ ξαδυνατισμένος καὶ δὲ μπορούσα νὰ πῶ ὅτε νερό· ἀνακατεβόμουν καὶ ξεροῦσα ἀμέσως. Ὅξω ἀπ' αὐτὰ εἶχα καὶ τὸ κρύο πού μὲ πάγωνε κάθε νύχτα· κοιμόμουν ντυμένος μὲ ὅλα τὰ ρούχα τῆς μέρας, χωρὶς νὰ βγάλω κανένα. Κι' ὅμως κρύωνα ὡς τὸ κόκαλο, ἔτρεμα κι' ὅταν ἀποκοιμιζόμουν ἤμουν αὐθιγὰς. Ἡ παλιοπατανία πού εἶχα ἦταν ἀδύνατο νὰ μὲ προφυλάξῃ ἀπὸ τὰ ρεύματα πού χαλούσανε τὸν κόσμον μέσα στὸ δωμάτιο καὶ κάθε πρωὶ ξυπνοῦσα μὲ τὴ μύτη πρησμένη ἀπὸ τὴν παγωνιά. Τριγύριζα ἔτσι ἓνα γύρω στοὺς δρόμους καὶ συλογιζόμουν τι νὰ κάμω γιὰ νὰ σταθῶ στὰ πόδια μου. Ἄν εἶχα ἓνα στερεωστέον θὰ προαπαθοῦσα νὰ ἐργαστῶ ἀπόψε τὴ νύχτα, θὰ μπορούσα σὲ λίγες ὥρες νὰ ξεμπερδέψω κι' αὐριο θὰ παρουσιαζόμουν στὸν ἀφέντη.

Δὲ δίσταξα νὰ πᾶω στὸ καφενεῖο, ὅ-

πού σύχναζε κεῖνος ὁ γνωστός μου ὁ τραπεζίτικὸς ὑπάλληλος· ἤθελα νὰ τοῦ ζητήσω δέκα ὄρε γιὰ ν' ἀγοράσω ἓνα κερί Μ' ἄφισαν καὶ γύρισα ὅλες τὶς αἰθούσες· τὰ τραπέζια ἦταν γεμάτα κόσμο—πῖνανε, τρώγανε, κουβεντίζαν. Ἐψάξα τὸ καφενεῖο ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη, μὰ δὲν τὸν βρήκα πουθενά. Ἀποκαμμένος, πνιγμένος ἀπὸ τὸ παράπονο, βγῆκα πάλι ἔξω καὶ τράβηξα γιὰ τὰ Ἀνάχτορα.

Εἶχα σηκώσῃ μ' ἓνα νευρικὸ κι' ἀποτομο κίνημα τὸ γιακά μου καὶ μὲ τὶς γροθιὲς μου σφιγμένες μέσα στὶς τσέπες τοῦ παντελονιοῦ, προχωροῦσα μὲ κάτι μεγάλες θυμωμένες δρασκελιές, βλαστημόντας τὴ μαύρη μοῖρα μου. Ὁ διάολος, ὁ διάολος ἦτανε οἱ ἀναποδιὲς τοῦτες! Ἐφτά, ὀχτῶ ὁλόκληρους μῆνες δὲν εἶχα ζήσει οὔτε μιὰ στιγμὴ ξέγνιαστη, δὲν εἶχα δὴ οὔτε μιὰ βδομάδα χορτάτῃ· μόνο κάθε τόσο παρουσιαζότανε μπροστά μου ἡ Ἀνάγκη καὶ μοῦκοβε τὰ γόνατα. Καὶ μέσα σ' ὅλη μου τούτῃ τὴν κακομοιριά, μέσα σ' ὅλη μου τούτῃ τὴν ἀθλιότητα, εἶχα κιόλας διατηρήσῃ ἀκέραιο τὸ χαράχτηρα μου, χαχά, ἀκέραιο πέρα καὶ πέρα. Θεέ μου βόηθα, τί κοροῖδο πού ἤμουν! Κι' ἀρχισα νὰ διηγούμαι στὸν ἑαυτό μου πὼς κάποτε εἶχα μάλιστα τύψεις συνειδήσεως ἐπειδὴ εἶχα πάη στοῦ ἐνεχυροδανειστῇ τὴν πατανία τοῦ Χάνς Πάουλι. Γελοῦσα μὲ τὴν καρδιά μου κοροῖδεύοντας τὴν εὐαίσθητη τιμιότητά μου, ἐφτυνα καταγῆς μὲ περιφρόνηση καὶ δὲν ἔβρισκα ὅρους ἱκανοὺς νὰ κοροϊδέψουν τὴν ἡλιθιότητά μου! Ἄ! τώρα ἂν ἔβρισκα μπρὸς στὰ χέρια μου τὸν κουμπαρά κανενοῦ φτωχοκόριτσου, τὴ στερογὴ πενταρίτσα ἀπ' τὸ κομπόδεμα καμιάς δυστυχισμένης χήρας, θὰ τὰ βούταγα καὶ θὰ τᾶχωνα στὴν τσέπη μου, θᾶκλεβα ἀφοβα καὶ θὰ πηγῆνα ξένιαστος νὰ κοιμηθῶ καὶ θὰ κοιμόμουν οὐλὴ τὴ νύχτα, ἥσυχος σὰ βράχος. Δὲν ὑποφέρει κανένας τόσον καιρὸ δωρεάν, ἡ ὑπομονή μου εἶχε σπῆ πιά, κ' ἤμουν ἑτοιμος νὰ κάμω τὰ πάντα.

Ἐκαμα δυὸ τρεῖς φορὲς τὸ γύρο τῶν Ἀναχτόρων, ἔπειτα ἀποφάσισα νὰ γυρίσω σπῖτι, μπῆκα μέσα στὸ πάρκο, ἔκαμα μιὰ μικρὴ βόλτα κ' ἔπειτα κατέβηκα τὴν ὁδὸ Κὰρλ-Γλόχαν.

Ἡ ὥρα κόντεβε ἔντεκα. Ὁ δρόμος

ἦτανε σκοτεινὸς κι' ἓνα γύρο περνοδιάβαινε ὁ κόσμος, ζευγάρια ἀμίλητα ἢ παρῆες πολυθρόνες, πού μὲ τὶς φωνές τους σοῦ παίρνανε τὸ μυαλό. Ἦτανε ἡ μεγάλη ὥρα, ἡ κρίσιμη ὥρα, πού ταιριάζουν τὰ ζευγαρώματα, πού καταστρώνονταν οἱ κορυφαὶ περιπατοὶ καὶ ἀρχινοῦσαν οἱ χαρούμενες περιπέτειες. Μέσ' ἀπ' τὸ σκοτάδι ἀνέβαινε ὁ θρόνος πού ἀφιναν καθὼς τρίβονταν τὰ μεταξωτὰ φορέματα τῶν γυναικῶν, καὶ ἀντηχοῦσαν τὰ γέλια, κάτι κομμένα λιγομένα γέλια, στήθια πού φούσκοναν ἀπὸ τοὺς πόθους, βαριές, ἀγγομαχητὲς ἀναπνοές· μιὰ φωνὴ ἀκούστηκε κάπου κεῖ: Ἐμμε! Ὁλος ὁ δρόμος δὲν ἦτανε ἄλλο, παρὰ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη ἓνας βόρβορος, πού ἀνάδινε πνιγερὲς ἀναθυμιάσεις.

Ψάχτηκα ἀθέλητά μου στὶς τσέπες μου γυρέβοντας δύο κορόνες. Τὸ πῶθος ποῦκανε νὰ πάλλεται κάθε κίνημά τους αὐτῶν πού περνοῦσαν, τὸ θαμπὸ φῶς τῶν φαναριῶν τοῦ γκαζιοῦ, ἡ γαλήνια νύχτα, ἡ γόνιμη, ἡ καρπερὴ νύχτα, ὅλα τούτα εἶχαν ἀρχίσῃ νὰ μ' ἀγγίζουν, ὅλη ἐκεῖνη ἡ ἀτμόσφαιρα πού ἦτανε πλημμυρισμένη ἀπὸ ψιθυρίσματα, ἀπ' ἀγκαλιάσματα, ἀπὸ δισταχτικὲς ἐξομολογήσεις, ἀπὸ μισά, μασημένα λόγια ἀπὸ χάχανα· ἓνα σωρὸ γάτοι ἐρωτέβονταν μὲ κλαψιάρικα σκληροχτὰ μέσα στὸν κῆπο.

Καὶ δὲν εἶχα δυὸ κορόνες. Τὶ δυστυχία, τὶ μιζέρια, τὶ ἀκατανόμαστη ἀθλιότητα! Τὶ ταπείνωση, τὶ ἀτιμασμός! Κι' ἀρχισα νὰ συλλογίζομαι ξανά τὸ κομπόδεμα τῆς φτωχῆς χήρας πού θᾶχα κλέψῃ, τὸ κασκέτο, τὸ μαντήλι κανενοῦ μαθητῆ, τὸ σακούλι κανενοῦ ζητιάνου, πού καὶ αὐτὸ θὰ τᾶκλεβα χωρὶς δισταγμὸ καὶ θὰ τὸ πηγαίνα στὰ παλιατζίδικα ἔτσι γιὰ γούστο. Γιὰ νὰ παρηγοριέμαι καὶ νὰ ξεχνῶ τὴ δυστυχία μου ἀρχισα νὰ φορτώνω μὲ ὅλα τὰ γνωστὰ ἐλασώματα τοῦ στυγερῆς χρισμένου ἐκείνου πού περνοῦσαν μπρὸς μου· σήκωνα τοὺς ὤμους μου καὶ ἐριχνα περιφρονητικὲς ματιὰς στὰ ζευγάρια πού προσπερνοῦσαν. Ὅρίστε τώρα κι' αὐτοὶ οἱ σαχλοφοιτητὲς πού μασουλίζουνε καραμέλες καὶ πιστέβουν πὼς εὐρωπαίζουν μὲ τὸ νὰ περᾶζουν ἀγαρμπα καμὰ μοδι-στρούλα! Κι' αὐτοὶ οἱ χοντροκύριοι, οἱ τραπεζίτες, οἱ μικρομπακάληδες, οἱ κα-ταχτητὲς αὐτοὶ τῶν περιπτώτων, πού δὲ

θὰ ἀπόκρουαν οὔτε τοῦ δίφραγκου γυ-
ναῖκες, οὔτε τὰ παράσιτα αὐτὰ τῆς χτη-
ναγοράς, πὺν εἶναι πάντα τους ἔτοιμα
νὰ κλειστοῦνε στὸ πρῶτο δωμάτιο γιὰ μιὰ
μπέρα; Τί βρώμες! Δίπλα τους ἡ θέση
εἶναι ἀκόμη ζεστή ἀπὸ τὸ νάυτη πὺν μό-
λις ἔφυγε. Ὁ θρόνος εἶναι λέφτερος
σὰν πεζοδρόμιο, ἀρκεῖ νὰ ἐπιθυμῇτε!...
Ἐφτυξα μακριὰ χωρὶς νὰ προσέξω, λίγο
μ' ἐνδιάφεργε ἂν θάβρισκε κανέναν τὸ
σάλιο μου. Ἦμουν ὀργισμένος καὶ δὲ
δοκίμαζα παρὰ περιφρόνηση γιὰ ὅλα ἐ-
κεῖνα τὰ ἄθλια ὄντα, πὺν τριβονταν τὸ
ἔνα μὲ τ' ἄλλο κ' ἦταν ἔτοιμα νὰ ρθοῦν
σὲ γάμου κοινωνία μπροστὰ στὰ μάτια
μου. Σήκωσα τὸ κεφάλι κ' αἰσθάνθηκα
τὴν ἄγιαν εὐλογία ἀπάνω μου, πὺν μπο-
ροῦσα καὶ κρατιόμουν στὸν ἴσιο δρόμο.
Στὴν πλατεῖα τοῦ Στουόργκ ἀπάντε-
σα μιὰ κοπέλα, πὺν μὲ κοίταξε καλὰ
καλὰ καθὼς περνοῦσα δίπλα τῆς.

— Καλησπέρα τῆς εἶπα.

— Καλησπέρα! Καὶ στάθηκε.

— Χμ! Πῶς βρισκότανε ἔξω τέτοια
ὥρα; Δὲν ἤξερε πῶς ἦταν πολὺ ἐπικίν-
δυνο γιὰ μιὰ νεαρή κυρία νὰ βροῖσκειται
τέτια ὥρα σὲ δρόμους σὰν τὴν ὁδὸ Κάρλ
Γιόχαν; Ὁχι; Μὰ δὲν τῆς εἶχε πέση κα-
νένας δίπλα; Δὲν τῆς εἶχε φερθῇ ἄπρε-
πα κανένας, ἤθελα νὰ πῶ ὁρθὰ κοφτὰ
δὲν τῆς εἶχε ζητήση κανένας νὰ πάη
μαζί του σπῆτι του;

Μὲ κοίταξε σαστισμένη, ζητόντας νὰ
μαντέψῃ ἀπὸ τὴν ἔκφρασή μου τί ἤθε-
λα νὰ πῶ, τί προθέσεις εἶχα. Σὲ λίγο
πέρασε τὸ χέρι τῆς στὸ μπράτσο μου καὶ
μοῦπε:

— Πᾶμε!

Τὴν ἀκολούθησα. Κάμαμε μερικὰ βή-
ματα ἔτσι, ἔπειτα ξαφνικά, τράβηξα τὸ
χέρι μου καὶ τῆς εἶπα:

— Ἀκουσε, φίλη μου, δὲν ἔχω οὔτε
πεντάρα. Κι' ἔκαμα νὰ τραβήξω στὸ δρό-
μο μου.

Στὴν ἀρχὴ δὲν ἤθελε νὰ μὲ πιστέψῃ,
ἄμα ἔψαξε ὅμως ὅλες τὶς τσέπες μου καὶ
δὲ βρῆκε τίποτα θύμωσε, χάλασε τὰ μου-
τρα τῆς περιφρονητικά, καὶ μ' εἶπε μπα-
καλιάρω.

— Καληνύχτα! τῆς εἶπα.

— Περίμενε! τὰ γυαλιά σου χροσὰ εἶ-
ναι;

— Ὁχι.

— Ἐ, ἄντε στὸ διάολο, λοιπόν!

Καὶ τράβηξα. Σὲ λίγο μὲ ξανάφτασε
πάλι τρέχοντας καὶ μοῦ ἔπε:

— Δὲν πειράζει, ἐλάτε, πάμε μαζί.

Ἐνα δυστυχισμένο πλάσμα τοῦ δρό-
μου μοῦ πρότεινε, σὰν ἐλεημοσύνη... Τί
ταπεινὴ ἀλήθεια νὰ μοῦ κάνουνε τέτια
προσφορά. Ἀρνήθηκα. Ἦτανε πολὺ ἀρ-
γὰ καὶ μὲ περίμεναν ἔπειτα δὲν ἦταν
καὶ τόσο πλούσια πὺν νὰ μπορῇ νὰ κἀνῃ
τέτιες θυσιές.

— Μὰ ναι, θέλω! θέλω νὰ πάμε!

— Ὁχι δὲν ἔρχομαι μὲ τέτοιους ὁρους.
Τὸ κορίτσι ὅσο πήγαινε σάστιζε περισσό-
τερο.

— Φυσικά, πᾶς νὰ βρῇς καμιὰν ἄλλη.

— Ὁχι, ἀποκρίθηκα.

Ἀχ, ἡ μηχανὴ μέσα μου εἶχε σκαντα-
λιστῇ τόρα, ἔβλεπα τὰ κορίτσια σχεδὸν
ὅπως καὶ τοὺς ἄντρες, ἡ ἀνέχεια μ' εἶχε
ἀποστειωώση. Ὅμως εἶχα τὸ αἶσθημα
πῶς ἡ θέση μου ἀπέναντι τοῦ ἀλλόκο-
του ἐκεῖνου παλιοκόριτσου ἦτανε ἄθλια
καὶ θέλησα νὰ σώσω τὸν ἐγωῖσμό μου.

Πῶς σὰς λένε! τὴ ρώτησα. Μαρία;
Ἄ! λοιπὸν ἀκουσε δῶ, Μαρία! Κι' ἄρ-
χισα νὰ τῆς ἐξηγῶ τὴ συμπεριφορὰ μου.
Μήπως μ' εἶχε πάρῃ γιὰ κανέναν ἀπὸ
κεῖνους πὺν κάθε βράδυ παίρνουν ἀπὸ
πίσω τὶς γυναῖκες; Ὁχι, ἦταν ἀδύνατο
νὰ σχηματίσῃ τόσο ἄσκημη ἰδέα γιὰ
μένα. Τῆς εἶχα πῇ ἀπὸ τὴ στιγμὴ πὺν
τὴ συνάντησα κανένα προσβλητικὸ λόγο
Φέρονταν ἔτσι ὅπως ἐγώ, ἄμα ἔχουνε
κακοὺς σκοπούς; Κι' ἂν ἤθελε νὰ τῆς τὰ
πῶ ὅλα, ἔ, δὲν τῆς εἶχα πιάση κουβέντα
δὲν εἶχα κάμῃ μαζί τῆς ἐκεῖνα τὰ λίγα
βήματα παρὰ μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ δῶ
ὡς ποῦ θάφτανε. Ἀλλως τε ἤμουν ὁ
τάδε, ὁ πάστωρ τάδε! Καληνύχτα! Πη-
γαίνετε καὶ μὴν ἁμαρτάνετε πλέον!

Καὶ μόλις τέλειωσα αὐτὴ τὴν κουβέν-
τα τράβηξα κ' ἔφυγα.

Ἦμουν καταμαγεμένος μὲ τὴν ἐμ-
πνευση πὺν μοῦ εἶχε ρθῇ κ' ἔτριβα τὰ
χέρια μου. Πόσο τοῦ εἶναι κανενὸς χα-
ρούμενη ἡ ψυχὴ ὕστερα ἀπὸ μιὰ καλὴ
πράξη! Ἴσως νὰ εἶχα δόση στὸ δυστυ-
χισμένο αὐτὸ πλάσμα τὴν ὠθηση πὺν τοῦ
χρειαζότανε γιὰ νὰ ξαναμπῇ στὸν ἴσιο
δρόμο! Ἴσως νὰ εἶχα σώση διὰ παντὸς
ἀπὸ τὴ διαφθορά. Καὶ στὶς ὥρες τῆς πε-
ρισυλλογῆς τῆς θὰ μὲ θυμίζοτανε. Καὶ

στὶς τελευταῖες τῆς στιγμὲς θὰ σκεπτό-
τανε τὸ σωτήρα τῆς μὲ τὴν καρδιὰ πλη-
μυρούμενη ἀπὸ εὐγνωμοσύνη. Ὡ! εἶναι
μεγάλῃ ἀλήθεια, πάντοτε ἀνταμείβεται
κανεῖς, ὅταν εἶναι τίμιος καὶ ἐνάρετος!
Ἀχτινοβολοῦσα ἀπὸ χαρὰ, αἰσθανόμουν
τὸν ἑαυτὸ μου γεμάτο σφοῖγος, κ' εἶχα
κουράγιο νὰ κάμω ὅ,τι δέποτε. Προχω-
ροῦσα παίζοντας στὸ χέρι μου τὸ καινούρ-
γιο μου κλειδί καὶ σιγοτραγουδοῦσα,
σφύριζα, συλογιζόμενος πάντα πῶς θὰ
κατάφερα νὰ προμηθευθῶ λιγάκι φῶς.
Δὲν ἔβρισκα ἄλλη λύση ἀπὸ νὰ πάω νὰ
πάρω μαζί μου ὅ,τι μοῦ χρειαζότανε γιὰ
γράψιμο καὶ νὰ κατέβω νὰ ἐγκατασταθῶ
στὸ φανάρι τοῦ δρόμου. Ἄνοιξα τὴν
πόρτα κ' ἀνέβηκα νὰ πάρω τὰ χαρτιά
μου. Ξανακατέβηκα, ἔκλεισα τὴν πόρτα
καὶ τοποθετήθηκα ἀποκάτω ἀπ' τὸ φα-
νᾶρι. Ἐνα γύρο ὅλα ἡσυχάζανε, δὲν ἀκου-
γα παρὰ τὰ βαριά, ἡχερὰ βήματα τοῦ
χωροφύλακα στὴ διπλανὴ πάροδο καὶ
πέρα μακριὰ ἀλίχταγε κάποιο σκυλί. Σή-
κωσα τὸ γιὰκὰ τοῦ σακακιοῦ μου ὡς στ'
ἄφτιὰ καὶ προσπάθησα νὰ συγκεντρώσω
τὸ μυαλό μου. Θὰ ἤμουν τόσο εὐτυχῆς
νὰ τέλειονε αὐτὸ τὸ ἄρθρο! Βρισκόμουν
ἴσα ἴσα σ' ἓνα σημεῖο λιγάκι δύσκολο,
ἔπρεπε μὲ μιὰν ἀνεπαίσθητη μεταλλαγὴ
νὰ πηδήσω σὲ κάτι νέο κ' ἔπειτα ν' ἀ-
κολουθῇ ἓνα σιγανό, ρευστὸ φινάλε,
ἓνα μακρόσυρτο μουρμούρισμα πὺν στὸ
τέλος θὰ καταντοῦσε σὲ μιὰ φοβερὴ σκᾶ-
λα. σὲ μιὰν ξαφνικὴ μουσικὴ φράση, πὺν
θ' ἀντηχοῦσε σὰν ἔκρηξη, σὰν κρότος
βουνοῦ πὺν καταρέει. Τελεῖα.

Μὰ τὰ λόγια δὲ μοῦρχονταν. Διάβα-
ξα ὁλόκληρο τὸ κομᾶτι ἀπ' τὴν ἀρχή, ἀ-
πάγγελνα δυτατὰ κάθε περίοδο, μὰ δὲ
μποροῦσα μὲ κανένα τρόπο νὰ συγκεν-
τρωθῶ στὴ φράση αὐτὴ τὴν τελικὴ, πὺν
θὰ βροντόσκαζε σὰν ἔκρηξη. Καὶ κεῖ
πὺν καθόμουν καὶ δούλεβα τούτῃ τὴ
περίοδο, σὰ νὰ μὴν ἔφταναν ὅλα τ' ἄλλα
νὰ σου κ' ἔρχεται ὁ χωροφύλακας καὶ
στεριόνηται στὴ μέση τοῦ δρόμου λίγο
πὺν κεῖ ἀπὸ μένα, καὶ μοῦ χαλάει ὅλο τὸ
γούστο. Ἀλλὰ ἐπὶ τέλους τί τὸν πείραζα
ἐγὼ ἂν ἤθελα νὰ γράψω ἓνα πετυχημένο
μέρος τοῦ ἄρθρου μου, πὺν προόριζα γιὰ
τὸν ἀφέντη; Ὡ Θεέ μου! Ὡ Θεέ μου!
γιατὶ λοιπὸν κάθε φορὰ πὺν προσπαθοῦ-
σα νὰ κάμω κάτι τι γιὰ νὰ σωθῶ ἔπρεπε

ἀπαραίτητα νὰ μοῦ παρουσιάζονται ἐμ-
πόδια; Κάθησα ἔτσι μιὰν ὥρα ὁλόκληρη,
ὁ χωροφύλακας ἔφυγε, τὸ κρῖο ὅμως γι-
νότανε τόσο ἀνυπόφορο πὺν δὲν μποροῦ-
σε πιά κανεῖς νὰ στέκη ἀκούνητος.

Χωρὶς κουράγιο, χωρὶς ἠθικὸ μὲ τὴν
ἀποτυχία καὶ τούτης μου τῆς προσπάθει-
ας, ἄνοιξα στὸ τέλος τὴν πόρτα μου κ'
ἀνέβηκα ἀπάνω στὸ δωμάτιο.

Ἐκανε πολὺ κρῖο κεῖ μέσα καὶ μό-
λις πὺν μπόρεσα νὰ ξεχωρίσω τὸ παρὰ-
θυρὸ μου, τόσο σκοτεινὰ ἦτανε. Πῆγα
ψαχουλέβοντας ὡς τὸ κρεβάτι μου, ἔ-
βγαλα τὰ παπούτσια μου, καὶ προσπά-
θησα νὰ ζεστάνω τὰ ποδάρια μου κρα-
τώντας τα μέσα στὰ χέρια μου. Ἐπειτα
ξάπλωσα ντυμένος, ὅπως ἔκανα καιροὺς
καὶ καιροὺς τόρα.

Τὴν ἄλλη μέρα μόλις ξημέρωσε ἀνα-
σηκώθηκα ἀπάνω στὸ κρεβάτι καὶ ρίχτη-
κα στὸ ἄρθρο μου. Ὡς στὸ μεσημέρι δὲν
κατάφερα νὰ γράψω παραπάνω ἀπὸ κα-
μιὰ εἰκοσαριά ἀράδες. Κι' ἀκόμη δὲν εἶ-
χα φτάσῃ στὸ φινάλε.

Σηκώθηκα φόρεσα τὰ παπούτσια μου
καὶ γιὰ νὰ ζεσταθῶ ἀρχισα νὰ σουλατσά-
ρω μέσα στὸ δωμάτιο. Τὰ τζάμια ἦτανε
θολὰ ἀπ' τὴ παγωνιά. Κοίταξα ὅξω: χιό-
νιζε, ἓνα παχὺ στρώμα χιόνι εἶχε σκεπά-
σῃ κάτω τὴν αὐλή, τὶς πλάκες καὶ τὸ
πεζοῦλι τοῦ πηγαδιοῦ.

Στράφηκα μέσα. Τί νὰ κάμω; τί νὰ
κάμω;

Χοροπηδοῦσα, ἔξυνα τοὺς τοίχους μὲ
τὰ νύχια μου, κολοῦσα τὸ πρόσωπό μου
στὴν πόρτα, χτυποῦσα μὲ τὰ χέρια μου
τὸ πάτωμα, πρόσεχα τοὺς κρότους. — ὅλα
αὐτὰ χωρὶς σκοπό, ὅμως σιωπηλὸς καὶ
σοβαρὸς σὰ νὰ κανα τίποτα σπουδαῖο. Καὶ
κάπου κάπου ἔλεγα δυνατὰ, πὺν νὰ τ' ἀ-
κούω: Ὡ Θεέ μου, Ὡ καλέ μου Θεέ, μὰ
τούτα ποῦ κάνω εἶναι καθαρὴ τρέλλα! κ'
ὅμως ἔκανα καὶ πάλι τὰ ἴδια ὕστερα ἀπὸ
κάμποσο, ἴσως κ' ἀπὸ δυὸ ὥρες, κρα-
τήθηκα, δάγκασα τὰ χεῖλιά μου καὶ συγ-
κεντρώθηκα. Ἐπρεπε νὰ τελιόνηνε πιά
ὅλα τούτα! Ἐβαλα στὸ στόμα μου ἓνα
ροκανίδι, ἀρχισα νὰ τὸ μασῶ καὶ κάθισα
ἀποφασιστικά νὰ γράψω.

Ὑστερα ἀπὸ ἀνείπωτες προσπάθει-
ες γράφτηκαν δυὸ τρεῖς μικρὲς φρασού-
λες, μιὰ εἰκοσαριά κακὸνυχὰ ἐκεῖ λόγια
πὺν βγαίνουν διὰ τῆς βίας ἀπὸ τὸ κε-

φάλι μου και πού ρου το βάνανε άνω κάτω. Σταμάτησα λοιπόν, είχα εξαντληθῆ, δὲν άντεχα άλλο. Καὶ καθὼς δὲν μπορούσα νὰ προχωρήσω πιά, ἔκατσα καὶ κοιτάζα καλὰ καλὰ, μὲ τὰ μάτια ὀρθάνοιχτα, ἔκείνα τὰ τελευταῖα λόγια πού είχα γράψῃ, τῇ μισοτελειομένη αὐτῇ στροφῇ, παρατηροῦσα τὰ παράξενα ἐκεῖνα κατσουφιασμένα γράμματα, πού χόρεβαν ἀπάνω στοῦ χαρτί καὶ μὲ κοιτάζανε ὅμοια μὲ ἀλλόκοτες φιγοῦρες. Στὸ τέλος δὲν ἔνιωθα τίποτα, δὲν καταλάβαινα, δὲν ἐσκεπτόμουν κανένα πράμα.

Ἡ ὥρα περνοῦσε. Ἄκουγα τὸ θόρυβο τοῦ δρόμου, ἀμάξια κι' ἄλογα πού περνούσανε, καὶ κίποτε καμιά φωνὴ τοῦ Γιένς. Ὁλάϊ, πού μιλοῦσε μὲ τ' ἄλογά του κάτω στοῦ σταῦλο. Στεκόμουν ἀκούνητος, ἀποσβολομένος. Τὸ στήθος μου ὑπόφερνε τρομερά.

Σουροῦπινε καὶ μὲ τὸ σκοτάδι ἔνιωθα νὰ καταρέῃ ὅλο μου τὸ εἶναι ἀπόκαμα καὶ πλάγιασα στοῦ κρεβάτι. Γιὰ νὰ ξεστάνω τὰ χέρια μου τᾶτριβα ἀπάνω στοῦ κεφάλι μου, βύθιζα τὰ δάχτυλά μου στὰ μαλιά καὶ τᾶτριβα. Τοῦφες τοῦφες τρίχες, κομᾶτια τοῦ ἑαυτοῦ μου πο' ἀποσυντίθενταν, πέφτανε, ἀπάνω στοῦ μαξιλάρι· ἡ θέα τους δὲ μοῦ προξενούσε καμιά σκέψη, τὰ κοιτάζα σὰ νὰ μὴν ἦτανε δικὰ μου. Ἐπειτα μοῦ ἀπόμεναν πάντα ἀρκετά. Προσπάθησα καὶ πάλι νὰ πολεμήσω τὸ παράξενο ἐκεῖνο μούδιασμα πού χυνότανε μέσα μου καὶ μοῦ πότιζε ὅλα τὰ μέλη, ὅμοιο μὲ ομίχλη, ἀνασηκώθηκα κι' ἔκατσα στοῦ κρεβάτι μου, ἔπιаса καὶ χτυποῦσα τὰ μεριά μου μὲ τὶς παλάμες μου, ἔβηχα ὅσο άντεχε τὸ στήθος μου δυνατὰ ξαναξάπλωνα πάλι. Τίποτα δὲν ὠφελοῦσε, πνιγόμενον, χανόμενον, ἀνήμπορος καὶ κακομοιριασμένος μὲ τὰ μάτια ἀνοιχτά, ὀρθάνοιχτα. Στὸ τέλος ἔχωσα τὸ δάχτυλό μου στοῦ στόμα μου κι' ἄρχιζα νὰ βυζαίνω. Καὶ κάτι ἄρχισε νὰ σαλέβῃ μέσα στοῦ μυαλό μου, μιὰ σκέψη πού ρίζωσε βαθειὰ κειδὰ μέσα μιὰ ἰδέα θεοπάλαβη : Νὰ δαγκάσω ; Καὶ χωρὶς νὰ τὸ συλλογιστῶ οὔτε στιγμή, ἔκλεισα τὰ μάτια κ' ἔσφιξα τὰ δόντια μου.

Πετάχτηκα ἀπάνω. Εἶχα ρθῆ ἐπιτέλους στὰ σύγκαλά μου. Ἀπὸ τὸ δάχτυλό μου, ἔτρεχε λίγο αἷμα καὶ τῶγλυφα

κάμποσες φορὲς. Δὲ μοῦ πονοῦσε ἄλλως τε ἡ πληγὴ ἦτανε τιποτένια· ὅμως εἶχα ρθῆ στὰ σύγκαλά μου μεμιάς· κούνησα τὸ κεφάλι μου, πῆγα κατὰ τὸ παράθυρο καὶ βρῆκα ἕνα παλιομπάλωμα γιὰ νὰ δέσω τῇ δαγκωματιά. Καθὼς στεκόμουν κι' ἔκανα αὐτὴ τὴ δουλιὰ, τὰ μάτια μου πλημυρίσανε ἀπὸ δάκρια — ἔκλαιγα σιγαλὰ σιγαλὰ τὸν ἴδιο μου ἑμένα. Τὸ καταδαγκωμένο ἐκεῖνο δάχτυλο ἦταν τόσο ἀδύνατο, τόσο οἰκτρὸ κι' ἀξιοθρήνητο. Ὡ Θεὲ τοῦ οὐρανοῦ, πού εἶχα φτάση, πού εἶχα φτάση !

Τὸ σκοτάδι πύκνονε. Ἴσως νὰ μὴν ἦτανε ἀπὸ τ' ἀδύνατα νὰ τελειώσω τὸ ἄρθρο μου ἀπόψε τῇ νύχτα ἂν μοῦ βρισκότανε ἕνα κερί. Τὸ μυαλό μου τώρα ἦτανε καθαρό καὶ πάλι, οἱ ἰδέες ἔρχονταν καὶ φεύγανε ὅπως πάντα, καὶ δὲν αἰσθανόμουν τὸν ἑαυτό μου καὶ τόσο ἄρρωστο· μάλιστα τώρα δὲν πεινοῦσα τόσο τρομερὰ ὅσο λίγες ὥρες πρωτῆτερα, μπορούσα μὲ τὸ παραπάνω νὰ βαστάξω ὡς τὴν ἄλλη μέρα. Ἴσως νὰ κατάφερνα νὰ οἰκονομήσω ἕνα κερί ἂν πήγαινα καὶ τῶλεγα στοῦ μπακάλη καὶ τοῦ ξιστοροῦσα τὴν κατάστασή μου. Τοὺς ἤμουν τόσο γνωστός· τὸν καλὸν καιρὸ, τότε πού εἶχα τὸν τρόπο μου, εἶχα ἀγοράσῃ ἕνα σωρὸ ψωμιὰ ἀπ' αὐτὸ τὸ μαγαζί. Δὲ χωροῦσε ἀμφιβολία πὼς θὰ μοῦ δίνανε ἕνα σπερματσέτο δανεικὸ, μὲ τὸ καλὸ ὄνομα πού εἶχα. Καὶ γιὰ πρώτη φορὰ ὕστερα ἀπὸ πολὺν καιρὸ ἔπιασα καὶ ξεσκόνισα λιγάκι τὰ ρούχα μου, τίναξα τὶς τρίχες πού ἦτανε κολημένες στοῦ γιανὰ τοῦ σακακιού μου, ὅσο ἦτανε δυνατό νὰ γίνῃ αὐτὴ ἡ δουλειὰ μέσα στοῦ σκοτάδι. Κι' ἔπειτα, ψαχουλέβοντας, κατέβηκα τὶς σκάλες.

Σὰν ἐβγῆκα ἔξω στοῦ δρόμο μοῦρθε στοῦ μυαλό πὼς θᾶτανε καλῆτερό μου νὰ γύρεβα ἕνα ψωμί παρὰ σπερματσέτο. Βρέθηκα σὲ δύσκολη θέση, δὲν ἤξερα τί νὰ κάμω, κοντοστάθηκα καὶ συλογίζόμουν. Μὲ κανέναν τρόπο ! εἶπα ἐπιτέλους στὸν ἑαυτό μου. Δὲν ἤμουν δύστυχῶς σὲ κατάστασι πού νὰ μπορῶ νὰ βαστάξω μέσα μου τροφὴ· θὰ μοῦ ἐπαναλαμβάνονταν οἱ ἴδιες ἱστορίες μὲ τὰ φαντάσματα, μὲ τοὺς ἐφιάλτες καὶ μὲ τὶς παλαβομάρες πού θὰ μοῦ κατέβαιναν, τὸ ἄρθρο μου δὲ θὰ τέλιονε ποτὲ καὶ ἡ

τανε ἀνάγκη νὰ πάω στὸν ἀφέντη προτοῦ μὲ ξεχάσῃ ὁλότελα. Μὲ κανέναν τρόπο ! Καὶ λοιπὸν ἀποφάσισα γιὰ σπερματσέτο. Ἔτσι μπῆκα στοῦ μαγαζί.

Μιὰ γυναίκα στέκεται μπροστὰ στὸν μπάγκο καὶ κάνει τὰ ψώνια τῆς· βλέπω ἐκεῖ μπροστὰ μου ἕνα σωρὸ μικρὰ πακέτα τυλιγμένα σὲ λογιῆς λογιῆς χαρτιά. Ὁ ὑπάλληλος πού μὲ γνωρίζει καὶ ξέρει τί ἀγοράζω πάντα μου, παρατάει τὴ γυναίκα καὶ χωρὶς ἄλλη κουβέντα τυλίγει ἕνα ψωμί μὲς σὲ μιὰ ἐφημερίδα καὶ μοῦ τὸ σπρόχνει κατὰ κεῖ πού στεκόμουν.

— Ἀ ὄχι... ἀπόψε θέλω ἕνα σπερματσέτο, τοῦ λέω. Αὐτὸ τὸ λέω πολὺ σιγὰ καὶ ταπεινά, γιὰ νὰ μὴν τὸν θυμώσω καὶ δὲ μοῦ δόση σπερματσέτο ὕστερα.

Ἡ ἀπόκρισή μου τούτῃ τοῦρθε σὰν ἀνεπάντεχη, ἦτανε ἡ πρώτη φορὰ πού τοῦ ζητοῦσα ἄλλο πράμα ἀπὸ ψωμί.

— Τότε νὰ περιμένετε. λιγάκι, μοῦ λέει καὶ ξαναρχίζει νὰ τοιμάξῃ τὰ ψώνια τῆς γυναίκας.

Ἐπὶ τέλους ξεμπερδέβει, ἐκείνη δίνει ἕνα τάληρο, παίρνει τὰ ρέστα τῆς, μαζέβει τὰ πράματά τῆς καὶ φεύγει.

Μένουμε μοναχοὶ ἐγὼ κι' ὁ ὑπάλληλος.

— Ἐνα σπερματσέτο εἶπατε λοιπόν ; ἔ ; μοῦ λέει καὶ δίνει μιὰ, ξεσκίζει ἕνα πακέτο καὶ μοῦ δίνει ἕνα σπερματσέτο.

Μὲ κοιτάζει, τὸν κοιτάζω, τὰ λόγια πού θέλω νὰ πῶ δὲ βγαίνουν ἀπὸ τὰ χεῖλιά μου.

Μπά, ἔχετε δίκιο, πληρώσατε, μοῦ λέει ξαφνικά. Λέει ἀπλούστατα πὼς εἶχα πληρώσῃ· εἶχα ἀκούσῃ καλὰ κάθε λέξη. Κι' ἀρχίζει νὰ μετροῖ ἀσημένια νομίσματα, νὰ βγάνῃ ἀπὸ τὸ συρτάρι του κορόνα τὴν κορόνα γυαλιστερὰ, ὠραῖα λεφτά, καὶ μοῦ δίνει ρέστα ἀπὸ πέντε κορόνες, ἀπὸ τὸ τάληρο τῆς γυναίκας.

— Ὅρίστε ! μοῦ λέει.

Στέκομαι καὶ κοιτάζω ἕνα λεπτὸ τοῦτα τὰ χρήματα, νιόθω πὼς κάτι λάθος ἔχει γίνῃ, μὰ δὲν ξέρω πού βρίσκομαι, δὲ συλογίζομαι τίποτα, τίποτα, τᾶχω χαμένα μπροστὰ σ' ὅλον ἐκεῖνο τὸ θησαυρὸ, πού μοῦ θαμπώνει τὰ μάτια. Καὶ τὸν μαζέβω μηχανικὰ στὴ φούχτα μου.

Στέκω κειδὰ μπροστὰ στὸν πάγκο, ἀποβλακωμένος ἀπὸ τὴν σαστιμάρα του, χαμένος, ἐκμηδενισμένος· κᾶνω ἕνα βῆμα κατὰ τὴν πόρτα καὶ στέκομαι ξανά. Καρφώνω τὸ βλέμμα μου σ' ἕνα ὀρισμένο σημεῖο στὸν τοῖχο, ἕνα πέτσινο λαιμοδέτη σκυλιοῦ μ' ἕνα κουνουνάκι, πού κρέμεται ἀπὸ τὴν ἀλυσσίδα του, Καὶ στέκομαι καὶ κοιτάζω καλὰ καλὰ αὐτὰ τὰ ἀντικείμενα.

Ὁ ὑπάλληλος πού νομίζει πὼς θέλω κουβέντα μιὰ καὶ δὲ βιάζομαι καθόλου νὰ φύγω, μοῦ λέει καθὼς ταχτοποιεῖ ἀπάνω στοῦ πάγκο του τὸ στρατσόχαρτο.

— Σὰ ν' ἄρχισε νὰ μυρίξῃ χειμῶνας.

— Χμ. Ναι, σὰ ν' ἄρχισε νὰ μυρίξῃ χειμῶνας. Ἔτσι φαίνεται. Καὶ σὲ λί'γο προσθέτω : Ἐ, δὲν εἶναι δὰ καὶ πρῶμα Πραγματικὰ ὅμως, μύρισε χειμῶνας. Ἄν καὶ δὲν εἶναι πολὺ πρῶμα.

Ἄκουσα τὸν ἑαυτό μου πού ἔλεγε ὅλες τοῦτες τὶς ἀσυναρτησίες, ὅμως θαροῦσα πὼς δὲν ἐλέγονταν ἀπὸ μένα, παρ' ἀπὸ κάποιον ἄλλον.

— Λέτε ; εἶπε ὁ ὑπάλληλος.

Ἐχῶσα τὸ χέρι μὲ τὰ λεφτὰ στὴν τσέπη μου, ἀνοιξα τὴν πόρτα καὶ βγῆκα· ἄκουσα πὼς εἶπα καληνύχτα καὶ πὼς ὁ ὑπάλληλος ἀποκριθῆκε.

Εἶχα κάμῃ ἕνα δυὸ βήματα στοῦ πεζοδρόμιο, ὅπου ἀνοίγει μὲ ὀρμὴ ἡ πόρτα τοῦ μαγαζιοῦ καὶ μὲ φωνάζει ὁ ὑπάλληλος. Γύρισα πίσω χωρὶς νὰ παραξενεφτῶ καθόλου, χωρὶς οὔτε ἴχνος φόβου· μάζεψα μοναχὰ τὰ λεφτὰ μέσα στὴ φούχτα μου καὶ τοιμάστηκα νὰ τὰ γυρίσω.

— Ὅρίστε, ξεχάσατε τὸ σπερματσέτο σας, μοῦ λέει ὁ ὑπάλληλος.

— Ὡ εὐχαριστῶ, ἀποκρίνομαι ἐγὼ ἡσυχα. Εὐχαριστῶ ! εὐχαριστῶ !

Καὶ ξανατραβῶ πάλι ἴσα κάτω τὸ δρόμο μὲ τὸ κερί στοῦ ἄλλο χέρι μου.

Ἡ πρώτη λογικὴ σκέψη πού μπόρεσα νὰ κάμω ἦτανε τὰ λεφτά. Σίμωσα σ' ἕνα φανάρι καὶ τὰ ξαναμέτρησα τὰ μπαντσαρίσα στοῦ χέρι καὶ χαμογέλασα. Λοιπὸν εἶχα σωθῇ ἀνοιχτοχέρικα, εἶχα σωθῇ πλούσια καὶ γιὰ πολὺν καιρὸ ! Ξανάχωσα τὸ χέρι μου μὲ τὰ λεφτὰ στὴν τσέπη καὶ τράβηξα.

Ἀπόξω ἀπὸ τὸ λαϊκὸ ἐστιατόριο στοῦ μεγάλο δρόμο, στάθηκα καὶ μελέτησα ψυχρὰ καὶ ἥρεμα, ἂν ἔπρεπε νὰ τολμή-

σω να φάω κάτι άμέσως κιόλας. "Ακουσα τὸ θόρυβο πὸν κάνανε μέσα τὰ μαχαίροπήρουνα καὶ τὰ πιάτα, ἄκουσα τὸν κρότο πὸν κόβανε τὰ παῖδάκια· ὁ πειρασμὸς ἦτανε πολὺ δυνατὸς καὶ μπῆκα.

— "Ενα μπιφτέκι! λέω.

— "Ενα μπιφτέκι! φώναξε ἡ σερβιτόρα μέσ' ἀπὸνα παραθυράκι.

Κάθισα μοναχὸς μου σ' ἓνα τραπέζακι δίπλα στὴν πόρτα καὶ περιμένα. Ἦτανε λιγάκι σκοτεινὰ καὶ πὸν καθόμουν, κι ἔτσι ἐνωῖθα τὸν ἑαυτὸ μου ἀρκετὰ κομμένο καὶ συγκεντρωμένο. Ἄρχισα νὰ συλλογιέμαι. "Απὸ καιρὸ σὲ καιρὸ ἡ σερβιτόρα ἔριχνε πάνω μου τὰ μάτια της, πὸν μαρτυροῦσανε κάποια περιέργεια.

πρῶτη ἄτιμη πράξη μου εἶχε γίνῃ, ἡ πρῶτη μου κλοπή, πὸν προστάτης ὠχριοῦσε καὶ ἐκμηδενίζοτανε κάθε καλὸ φέρεσμά μου στὸ παρελθόν ἢ πρῶτη μου μικρή...μεγάλῃ κατάπτωσι... "Εκαλά! Δὲ μποροῦσα νὰ κάμω κι ἄλλωδς. "Επειτα τίποτα δὲ μὲ μπόδιζε νὰ τὰ σιάξω μὲ τὸ μπακάλη στὸ μέλλον, ἀργότερα ὅταν θὰ βρισκόμουνε σὲ θέση. "Λς εἶναι ἀρκετά! ἔπειτα δὲν εἶχα δὲ ἀναλάβῃ καὶ καμιὰ ὑποχρέωση νὰ εἶμαι ἐγὼ ὁ πιὸ τίμιος ἀπὸ ὅλον τὸν ἄλλο κόσμον, δὲν εἶχα κάμῃ καμιὰ τέττα σύμβαση.

Τὶ λέτε, θ' ἀργήσῃ τὸ μπιφτέκι;

"Εφτασε, μοῦ ἀποκρίνεται ἡ σερβιτόρα· ἀνοιξε τὸ παραθυράκι καὶ κοίταξε μέσα στὴν κουζίνα.

Μὰ ἂν ὅμως ἔβγαίνε στὰ φόρα καμιὰ μέρα τὸ πρᾶμα; "Αν τοῦμπαιναν τίποτα ὑποτίσεις τοῦ ὑπάλληλου κι' ἄρχιζε καὶ συλλογιζότανε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὴν ἱστορία τοῦ ψωμιοῦ, τίς πέντε κορόνες ποῦχε χελάσῃ στὴ γυναῖκα; Δὲν ἦτανε ἀπὸ τ' ἀδύνατα νὰ τοῦρῃ στὸ μυαλὸ ὅλη ἡ ἀλήθεια, μπορεῖ ἀκόμη καὶ τὴν πρῶτη φορὰ πὸν θὰ ξαναπάω στὸ μαγαζί. "Ε, καὶ;...Καὶ κούνησα μ' ἀδιαφορία τοὺς ὤμους μου.

— "Ορίστε, μοῦ λέει ἡ σερβιτόρα καὶ μοῦ βάνει προστά μου τὸ πιάτο μὲ τὸ μπιφτέκι. Μὰ δὲ θέλετε νὰ περάσετε πὸ μέσα καλῆτερα; "Εδῶ εἶναι τόσο σκοτεινὰ.

— Μπά, εὐχαριστῶ, ἄς μείνω ἔδῶ καλῆτερα, πῆς ἀποκρίνομαι. "Η φιλοφροσύνῃ της μὲ κάνει μονομιᾶς νὰ συγ-

κινήθῶ, πληρόνω ἄμέσως τὸ μπιφτέκι καὶ τῆς δίνω ἔτσι στὰ στραβά ὅ,τι ἔπιασε τὸ χέρι μου μέσα στὴν τσέπη μου, τὰ βάνω στὸ χέρι της καὶ τῆς τὸ κλείνω. "Εκείνη χαμογελάει κι' ἐγὼ τῆς λέω γιὰ ἀστεῖο μὲ τὰ μάτια ὀγρὰ: Τὰ ρέστα κρατήστε τα ν' ἀγοράσετε ἓνα τσιφλίκι...ὦ, σὲ καλὴ μεριά!

"Αρχισα νὰ τρώω κι' ὅσο προχωροῦσα τόσο μέγαλανε ἡ λαιμαργία μου. Κατέβαζα ὀλάκερα καμάτια ἀμάσητα καὶ ξέσκιζα τὸ κρέας σὰν κανέναν ἀνθρωποφάγος.

"Η σερβιτόρα ξανασιμώνει τὸ τραπέζι μου.

— Δὲ θὰ πιῆτε τίποτα; μοῦ λέει. Καὶ σκύβει λιγάκι κατὰ μένα.

Τὴν κοίταξα· μιλοῦσε πολὺ σιγαλά, δειλά· κατέβασε μάλιστα τὰ μάτια της.

— Λίγη μπύρα, ἢ ὅ,τι ἄλλο σᾶς ἀρέσει... σᾶς τρατάρω ἐγὼ...κάτι...ὅ,τι θέλετε...

— "Οχι, εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ πολὺ πολὺ! τῆς ἀποκρίθηκα. "Οχι τώρα. Θὰ ξανάρθω κι' ἄλλη φορὰ.

Πῆγες καὶ κάθησε στὸ ταμειο· δὲν ἔβλεπα πιά παρὰ τὰ μαλλιά της Περίεργος ἀνθρώπος!

Μόλις τελείωσα βρέθηκα στὴν πόρτα· ἀναγούλιαξα κιόλας. "Η σερβιτόρα σηκώθηκε. Φοβήθηκα νὰ σταθῶ κοντὰ στὸ φῶς μὴ δῇ τὰ χάλια πὸν εἶχα καὶ καταλάβῃ τὴν ἀθλιότητά μου, εἶπα βιαστικά καλὴ νύχτα, ὑποκλίθηκα κι' ἔφυγα.

Τὸ φαῖ ἄρχιζε τὴν ἐνέργειά του· μ' ἔκανε νὰ ὑποφέρω τρομερὰ καὶ καταλάβαινα πὼς δὲ θὰ κατάφερα νὰ τὸ κρατήσω πολλὴν ὥρα. Σὲ κάθε σκοτεινὴ γωνία πὸν ἔβρισκα προστά μου σίμονα κι' ἔφτυνα τὰ νερὰ πὸν πλημμυρίζανε στὸ στόμα μου, ἀγωνιζόμουν ν' ἀποφύγω τὴν ἀκατανίκητη διάθεση πὸν εἶχα γιὰ ἐμετό, ἔσφιγγα τίς γροθιές, ἀντιπάλαιβα ὅσο μποροῦσα, χτύπαγα τὰ πόδια μου στὸ χῶμα καὶ ξανακατάπινα ὀργισμένος τ' ἀναγούλιασμα πὸν μοῦρχονταν στὸ λαιμό. Μὰ ἀνῶφελα! Στὸ τέλος πῆδησα μέσθ' σὲ μιὰ ξώπορτα καὶ καμπουριασμένος, μὲ τὸ κεφάλι χάμω καὶ μὲ τὰ μάτια τυφλωμένα ἀπὸ τὰ ὕγρα πὸν ἀνάβλυζαν, ξέρασα.

"Οταν ἀπομακρύνθηκα ἤμουνε τρομερὰ ἐρεθισμένος, ἔκλαιγα ἀπὸ λύσσα,

βλαστημοῦσα καὶ καταριόμουν· μὲ σφιγμένα τὰ δόντια τίς ἀόρατες δυνάμεις πὸν μὲ κυνηγοῦσαν τόσο ἀνοικτίρμονα, τίς ἄξεστες αὐτὲς δυνάμεις καὶ τίς καταριόμουν γιὰ τὴν ποταπότητά τους καὶ τίς ἔσελνα στὴν κόλαση καὶ στὰ μαῦρα τάρταρα. Δὲν ἦτανε ἱποτικὲς οἱ δυνάμεις αὐτὲς, δὲν ἦτανε καθόλου ἱποτικὲς, ἦτανε ἀγενεῖς καὶ πρόστυχες, αὐτὸ εἶχε μόνο νὰ τοὺς πῇ κανεὶς. Σίμωσα ἓναν κύριο πὸν στεκότανε καὶ χάζεβε προστά σὲ μιὰ βιτρίνα καὶ τ' ὥρῃσα ἀγκομαχόντας τὶ νόμιζε πὼς θάταν καλὸ νὰ δοθῇ σ' ἓνα ἀνθρώπο πὸν ἔκαμε νὰ φάῃ κάμποσες μέρες; Κιντυνέβει ἡ ζωὴ του, πρόσθεσα, δὲ μπορεῖ νὰ κρατήσῃ τὸ στόμαχό του οὔτε κι' ἓνα μπιφτέκι ἄκόμη.

— "Ακουσα, μοῦ ἀποκρίθηκε κοιτόντας με σαστισμένος, πὼς τὸ γάλα κάνει καλὸ, ζεστὸ γάλα· ἀλλὰ γιὰ ποιόνε τὴ χρειαζέστε αὐτὴ τὴ συμβουλή;

— Εὐχαριστῶ. Εὐχαριστῶ. Βέβαια αὐτὸ θὰ πρέπει, γάλα ζεστό. Καὶ φεύγω.

Μπῆκα στὸ πρῶτο γαλατάδικο καὶ ζήτησα ἓνα καφτὸ γάλα. Οὔτε τὸ φύσηξα καθόλου, τὸ ρούφηξα μονομιᾶς ἴσαμε τὸν πάτο, πλήρωσα καὶ βγήκα. Πῆρα τὸ δρόμο γιὰ τὸ σπίτι μου.

"Εδῶ μοῦ συνέβηκε κάτι παράξενο. "Απόξο ἀπ' τὴν πόρτα μου, ἀκουμπισμένο στὸ φανάρι, βρισκόταν ἓνα πρόσωπο πὸν τὸ διάκρινα ἀπὸ μακριὰ, ἦτανε ξανὰ ἢ μαυροφόρα. "Η ἴδια ἢ μαυροφόρα ποῦχα ἰδῆ καὶ τίς ἄλλες βριδιές. Δὲν ὑπῆρχε ἀμυβολία, ἦτανε ἡ τετάρτη φορὰ πὸν τὴν ἔβλεπα στὸ ἴδιο μέρος. Στέκεται ἐντελῶς ἀκίνητη.

Αὐτὴ ἡ ἱστορία μοῦ φάνηκε πολὺ περιέργη καὶ χωρὶς νὰ θέλω κράτησα τὸ βῆμα μου. Τὴ στιγμὴ ἐκείνη τὸ μυαλό μου βρισκότανε σὲ καλὴ τάξη, ὅμως πολὺ ταραγμένο, καὶ τὰ νεῦρα μου βρισκότανε σὲ ἀναστάτωση ἀπὸ τὴν κατάσταση τοῦ στομαχιοῦ μου. Πρῶτῶ ὅπως καὶ τίς ἄλλες φορὲς προστά της, σιμῶνα στὴν πόρτα καὶ ἐτοίμαζομαι νὰ μπῶ. "Εκεῖ κοντοστέκομαι. Μιὰ ἐμπνευση μοῦχε μπῆ ξαφνικά. Χωρὶς νὰ ξέρω καλὰ καλὰ τί ἔκανα, πισογυρίζω, τραβῶ ἴσα μιὰ στὴν κυρία, τὴν κοιτάζω μὲς τὸ πρόσωπο καὶ χαιρετῶ.

— Καλησπέρα σας, δεσποινίς!

— Καλησπέρα σας, μοῦ ἀποκρίνεται.

— Συγγνώμη, μήπως ζητοῦσε κανένα; Τὴν εἶχα ἰδῆ κι' ἄλλες φορὲς ἐκεῖ. Μήπως θὰ μποροῦσα νὰ τῆς φανῶ χρήσιμος σὲ τίποτα; "Εξάλλου σᾶς παρακαλῶ πολὺ νὰ μὲ συγχωρῆτε κιόλας...

— Naί, δὲν ἤξερε καλά...

— Δὲν καθότανε κανεὶς μέσα ἔκεῖ, πάρεξ τρία τέσσερα ἄλογα κι' ἐγὼ ἔπειτα δὲν ἦτανε σπίτι αὐτὸ καὶ προστά, ἦταν ἓνας σταῦλος κι' ἓνα παλιοφαναρτζίδικο. "Ασφαλῶς ἔκανε λάθος ἂν ζητοῦσε κανένα σ' αὐτὸ τὸ μέρος. Τότε εκείνη γυρίζει ἀλλοῦ τὸ πρόσωπό της καὶ μοῦ λέει.

— Δὲ ζητῶ κανέναν, ἔτσι στέκομαι.

Μπά; ἔτσι λοιπόν; στεκότανε κειδὰ χάμω χωρὶς λόγο, βραδιά τὴ βραδιά; τί ἰδέα! Σὰ νᾶτανε λιγάκι παράξενο· τὸ συλλογιζόμουνε κι' ὅλο τὰ σάστίζαμ' αὐτὴ τὴν κυρία. "Οπου στὸ τέλος ἀποφάσισα ν' ἀφίσω τίς δειλίες κατὰ μέρος. Κουδούνισα λιγάκι τὰ λεφτά μου μέσα στὴ τσέπη μου καὶ χωρὶς ἄλλες κουβέντες, τῆς πρότεινα νὰ πηγαίναμε πουθενὰ νὰ πῖναμε κανένα ποτηράκι κρασί... εἶχε μπῆ ὁ χειμῶνας καί... χιχί... Δὲ θ' ἀργούσαμε καὶ πολὺ... Μὰ βέβαια δὲ θ' ἄθελε, ἔ;

— "Α ὄχι εὐχαριστῶ, δὲν ἦτανε σωστό. "Οχι, δὲ μποροῦσε νὰ τὸ κάμῃ αὐτό. "Αν εἶχα ὅμως τὴν καλοσύνη νὰ τὴ συνοδέψω κάμποσο, τότε... Ἦτανε τόσο σκοτεινοὶ οἱ δρόμοι ὥς πὸν νὰ φτάσῃ στὸ σπίτι της, καὶ στεναχωριότανε πάντα τῆς πολὺ ν' ἀνεβαίνει μοναχὴ της τὴν ὁδὸ Κάρλ—Γιόχαν τόσο ἀργά.

Ἐσκινήσαμε τὴν εἶχα δεξιά μου. "Ενα ἀλλόκοτο, ὠραῖο αἶσθημα μ' εἶχε κυριέψῃ, ἡ αἰσθησις πὼς βρισκόμουν πλάι σὲ νεαρὸ κορίτσι. Περιπατοῦσα καὶ τὴν κοίταζα ὅλο τὸ δρόμο, τὸ ἄρωμα τῶν μαλλιών της, ὁ χλιαρὸς ἀέρας πὸν ἀνάδιδε τὸ κορμὶ της, ἐκείνη ἡ γυναικεῖα μυρωδιὰ πὸν ἄφινε πίσω της, ἡ ἀπαλή της πνοὴ κάθε φορὰ πὸν ἔστρεφε τὸ πρόσωπό της πρὸς ἐμένα,—ὅλα τοῦτα μαζί χύνονταν μέσα μου σὰν κανέναν παρὰφορος χεῖμαρρος ζωῆς καὶ διοχτεβόνταν σ' ὅλες μου τίς ἀρτηρίες. Μποροῦσα νὰ ξεχωρίζω θαμπὰ ἓνα ὀλοστρόγγυλο, λίγο χλωμὸ προσωπάκι πίσω ἀπὸ τὸ βέλο της, κι' ἓνα παρθενικὸ στήθος πὸν ὀρθονότανε μεστὸ μέσ' ἀπ' τὸ φῶμα. "Η σκέψη ὅλων αὐτῶν τῶν ἀγα-

θῶν πού μάντεβα δίπλα μου μέσ' ἀπ' τὸ φόρεμα, μέσ' ἀπ' τὸ βέλο, μοῦφερνε ζάλη μ' ἔκανε ἡλίθια εὐτυχισμένο, χωρίς κανένα βásiμο λόγο· δὲ μπόρεσα νὰ βασιτήξω ἄλλο, τὴν ἄγγιζα μὲ τὸ χέρι μου, ἄγγιζα μὲ τὰ δάχτυλά μου τὸν ὦμο της καὶ χαμογέλασα σὰ χαζός.

—Τί παρὰξενη πού εἶστε! εἶπα.

—Μπά, καὶ γιατί ἀλήθεια;

—Ὅριστε: πρῶτα πρῶτα εἶχε χωρίς λόγο τὴ συνήθεια νὰ πηγαίνει νὰ στέκεται ἀκούνητη ἀπόξω στὴν πόστα ἐνὸς σταύλου, βραδιά τὴ βραδιά, χωρίς κανένα σκοπό, ἔτσι, μόνο ἀπὸ μιὰ της ἰδέα.

—Μπά, πῶς... μπόρουμε νάχη κι' αὐτὴ τοὺς λόγους της πού τόκανε; ἔπειτα τῆς ἄρεξε πάντα νὰ κοιμᾶται πολὺ ἄργα, τόβρισκε ὥραϊο αὐτό. Μὴν τύχη καὶ συνείδησα ἐγὼ νὰ πλαγιαῖζω πρὶν τίς δώδεκα!

—'Εγώ! "Αν ἦτανε τίποτα πού ν' ἀπεχθανόμουν σ' αὐτὸ τὸν κόσμο, ἦτανε νὰ πλαγιαῖζω πρὶν τίς δώδεκα. Χιχί.

—Χιχί... βλέπετε λοιπόν; "Ετσι, ἔκανε κι' αὐτὴ τούτη τὴ βόλτα κάθε βράδι ἅμα δὲν τῆς παρουσιαζότανε κανένα ἐμπόδιο· καθότανε ἀπάνω στὴν πλατεῖα Σάνκτ-Ὁλαφ.

—'Η "Υλαγιαλή! ξεφώνισα.

—Πῶς εἶπατε;

—Εἶπα μοναχὰ "Υλαγιαλή, ὥραϊα ὥραϊα, ἐξακολουθήστε!

—Καθότανε ἐπάνω στὴν πλατεῖα Σάνκτ-Ὁλαφ καὶ ζοῦσε σχεδὸν μοναχῇ, μὲ τὴ μαμά της πού ἦτανε πολὺ κουφή, ἦτανε καταδικασμένη νὰ μὴ λήη οὔτε μιὰ λέξη ὅλη μέρα, ἀφοῦ δὲν εἶχε κανένα νὰ τὴν ἀκούη. "Ητανε λοιπὸν παρὰξενό πῶς τῆς ἄρεξε νὰ βγαίνει λιγάκι κάθε βράδι;

—Ὅλως διόλου, ὅλως διόλου! ἀποκρίθηκα.

—"Ε λοιπόν, τότε;

'Απὸ τὴ φωνή της κατάλαβα πῶς χαμογελοῦσε

—Δὲν εἶχε καμὴν ἀδερφή;

—Ναί, μιὰ πιὸ μεγάλη ἀπ' αὐτὴν. Μὰ πῶς μποροῦσα νὰ τὸ ξέρω; Εἶχε πάη στοῦ "Αμβούργο.

—Τώρα κοντά;

—Κοντὰ ἕνας μήνας. Ποῦ τῶξερα πῶς εἶχε ἀδερφή;

—Δὲν τῶξερα, ἔτσι ρώτησα.

Μείναμε κάμποσο ἀμίλητοι καὶ οἱ δυό. "Ενας κύριος πέρασε, βαστοῦσε στὸ χέρι του ἕνα ζευγάρι παπούτσια. Ψυχὴ ἄλλη δὲ φαινότανε, κι' ὅσο ἔφτανε τὸ μάτι μας ὁ δρόμος ἦταν ἔρημος. Βαθιά, τὸ θέατρο φάνταζε φωτισμένο ἀπὸ μιὰ μακριὰ σειρὰ χρωματιστὰ ἠλεκτρικά. Δὲν ἐχινόριζε πιὰ. Ὁ οὐρανὸς ἦτανε ξάστερος.

—Θεέ μου, δὲν κινούνται χωρίς παλτό; μοῦ εἶπε ξαφνικά ἡ κοπέλα κοιτάζοντάς με.

"Επρεπε τάχα νὰ τῆς ἐξηγήσω τὸ λόγο πού μ' ἔκανε νὰ μὴν ἔχω παλτό; "Επρεπε νὰ τῆς ξεμολογήθῃ σὲ ποιά κατάσταση βρισκόμουν;.. Μὰ τότε θάμοῦφευγε τρομαγμένη... "Ε, τί ἀργότερα τί τώρα! "Ητανε μολαταῦτα τόσο εὐχάριστο νὰ περπατᾷ κανεὶς δίπλα της ἀφίνοντας τὴν στὴν πλάνη της κάμποσα ἀκόμα λεπτά εἶπα ψέματα;

—Ὁχι, ὄχι.

Κι' ἀλλάζοντας θέμα τὴ ρώτησα:

—Εἶδατε τὸ θηριοτροφεῖο πού ἔχουν φέρη στοῦ θεάτρου;

—Ὁχι. 'Αξιζεὶ τὸν κόπο νὰ τὸ δῇ κανεὶς;

Τρόμαξα. Θὰ τῆς ἄρεξε τάχατε νὰ πᾶμε κειπέρα; Νὰ βρεθοῦμε, Θεέ μου, μέσα σὲ τόσα φῶτα, μέσα σὲ τόσον κόσμο! Θὰ καταντροπιαζότανε, θὰ τὴν ἔκανα νὰ μὴ βλέπῃ ἀπὸ ποιά πόρτα νὰ φύγῃ μὲ τὰ παλιόρουχα πού φοροῦσα, μὲ τὰ ξαδυνατισμένα μοῦτρα μου, πού μάλιστα δὲν τάχα πλύνῃ δυὸ μέρες τώρα. "Ισως μάλιστα ν' ἀντιλαμβάνονταν κιόλας πῶς οὔτε γιλέκο δὲν ἐφοροῦσα κάν...

—"Α μπά, ἀποκρίθηκα λοιπόν, δὲν ἀξιζεὶ τὸν κόπο. Καὶ μοῦρθανε στοῦ μυαλοῦ κάμποσα εὐλογιμένα πράγματα νὰ πῶ, καὶ τὰ μεταχειρίστηκα ἀμέσως, δύο τρία κακομοίρικα ἐκεῖ λόγια, ἀπομεινάρια τοῦ στεγνωμένου μου μυαλοῦ:

—Καὶ τί μποροῦσε νὰ περιμένη κανεὶς ἀπὸ ἕνα τόσο ἀσήμαντο θηριοτροφεῖο; "Αλλως τε γενικά, τὰ ζῶα δὲ μοῦ ἄρεζαν ἐμένα νὰ τὰ βλέπω κλεισμένα μέσα σὲ κλοῦβες. "Αντιλαμβάνονται πῶς τὰ κοιτάζουν, καὶ ὅλα ἐκεῖνα τὰ περὶ-εργα βλέμματα πού καρφόνονται ἀπάνω τους ἐπιδροῦν ἄσχημα στὴ διάθεσή τους. "Οχι! ἐμένα θὰ μοῦ ἄρεζαν ζῶα πού νὰ μὴν ξέρουνε πῶς ὑπάρχουν μάτια πού τὰ παρατηροῦν, θηρία ἄγρια πού νὰ στρι-

φογυρίζουνε μέσα στὶς φωλιές τους δογισμένα, ἢ πού νὰ εἶναι ξαπλωμένα στοὺν ἴσκιο μὲ τὰ πράσινα μάτια τους λιγομένα ἀπὸ τὴ μεσημεριανὴ κάψα. Καὶ πού νὰ γλίσφουν μὲ τὴ γλώσσα τὰ νύχια τους συλογιζόμενα... "Ε;

—Ὦ! βέβαια, εἶχα δίκιο.

—Τὸ ζῶο μέσα σὲ ὅλη του τὴν τρομερὴ ἀγριότητα, μέσα σὲ ὅλη του τὴν ἐλευθερία, ἰδοὺ τί θὰ μοῦ ἄρεξε ἐμένα. Πατήματα ἀλαφρά, πού νὰ γλιστροῦνε ὑπουλα μέσα στὰ σκότη τῆς νύχτας, μέσα στὰ φρικιάσματα καὶ στὰ μουγκρητὰ τοῦ δάσους, κραξιές κανενοῦ τρομαγμένου πουλιοῦ πού πετᾷ, βοριάς, μυρωδιὰ ἀπὸ αἷμα, — ψαὶ ψηλὰ στοὺν οὐρανό, στοῦ στερέωμα, ὁ σάλαγος καὶ ὁ κεραυνός· μὲ μιὰ λέξη, τὸ ἄγριο θηρίο μέσα στοῦ πλαίσιο τοῦ ἄγριου πρωτόγονου ζωικοῦ βασίλειου...

Φοβήθηκα ὅμως μὴν τὴν κουράσω μ' ὅλα τούτα πού τῆς ἔλεγα, κι' ἡ αἰσθησις τῆς μεγάλῃς μου κακομοιριάς μὲ ξανάπιασε πάλι καὶ μ' ἔκαμε νὰ μαζεφτῶ καὶ νὰ σωπάσω. "Αχ καὶ νὰ ἤμουν ντυμένος λιγάκι ἀνθρωπινά, πού νὰ μποροῦσα νὰ νιώσω τί ἀνθρώπος ἦτανε ἀφοῦ κατάφερνε νὰ βροῖσκῃ εὐχαρίστηση μὲ τὸ νὰ ἀφίνεται νὰ τὴν συνοδέβῃ μέσα στὴν ὁδὸ Κάρλ-Γιόχαν ἕνας μισόγδυμος ἀλήτης. Κι' ἐγὼ τί ἤθελα καὶ τᾶταιρνα ὅλα τούτα γιὰ σπουδαῖα καὶ γελοῦσα σὰ χαζὸς γιὰ τὸ τίποτα; Μὴν τύχη κ' εἶχα καμὴν λογικὴ ἀφορμὴ, μὴν ὑπῆρχε κανένας λόγος ν' ἀφίνουμαι νὰ μὲ συνοδέβῃ ἔτσι τοῦτο τὸ ντελικάτο, τοῦτο τὸ μεταξωτὸ πουλὶ σὲ τόσο μακρινούς περιπατοῦς; Μήπως τάχα δὲ μοῦ κόστιζε κι' αὐτὸ ἀγῶνα καὶ προσπάθεια; Μήπως δὲν ἐνιωθα ἕνα κρύο θανάτου νὰ φτάνῃ ὡς ἴσα μέσα στὰ φυλοκάρδια μου μὲ τὴν παραμικρότερη ριπὴ τοῦ ἀγέρα; Καὶ μήπως τάχα δὲν ἀναδεβότανε ἡ παρὰφροσύνη μέσα τὸ μυαλό μου ἀπὸ τὴν ἔλλειψη τροφῆς τόσους μῆνες στὴ σειρὰ τώρα; "Η γυναῖκα αὐτὴ μὲ μπόδιζε νὰ τραβήξω νὰ πάω στοῦ σπίτι μου, νὰ βοέξω τὴ γλώσσα μου μὲ λίγο γαλατάκι, μ' ἄλλη μιὰ κουπίτσα γαλατάκι, πού ἴσως θὰ κατάφερνα νὰ κρατήσω μέσα μου! Γιατί δὲ μοῦ γύριζε τὴ ράχη της νὰ μ' ἀφήσῃ καὶ μένα νὰ πάω στοῦ διάολο;...

'Απελπίστηκα, κι' ἡ ἀπελπισία μου

μ' ἐσπρωξε στὰ ἄκρα τῆς εἶπα:

—'Εξ ἄλλου νὰ σᾶς πῶ τὴν ἀλήθεια, δὲ θάπρεπε νὰ περπατᾷτε μαζί μου δεσποινίς! Καὶ μὲ τὰ ροῦχα μόνο πού φορῶ σᾶς ἐκθέτω στὰ μάτια τοῦ κόσμου. Ναί, αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια· σωστὰ σᾶς μιλῶ καὶ τὸ πιστεύω αὐτὸ πού σᾶς λέω.

Αὐτὴ τὰ χάνει. Μοῦ ὀρνεὶ μιὰ βιαστικὴ ματιὰ μὰ δὲ βγαίνει λέξη

"Επειτ' ἀπὸ λίγο λέει τοῦτο μόνο:

—Θεέ μου, Θεέ μου!

—Τὶ ἐννοεῖται αὐτὸ πού εἶπατε; τὴ ρωτῶ.

—Οὐφ ἀφῆστε μὴν λέτε τέτοια λόγια. Τώρα πιὰ κοντέβουμε νὰ περπατοῦμε. Κι' ἔβιασε λιγάκι τὸ βῆμα της.

—Δὲ θέλω νὰ φανῶ δειλὸς, τῆς εἶπα, ὅμως δὲ θέλετε νὰ μοῦ πῆτε, τ' ὀνομά σας προτοῦ χωριστοῦμε; Καὶ δὲ θέλετε νὰ σηκώσετε, ἔτσι μοναχὰ γιὰ μιὰ στιγμὴ τὸ βέλο σας, πού νὰ μπορέσω κ' ἐγὼ νὰ σᾶς δῶ; Θὰ σᾶς χρωστοῦσα τόσο μεγάλη χάρη!

Παύση. Προχωροῦσα καὶ περίμενα.

—Μ' ἔχετε ἰδομένη, μοῦ ἀποκρίνεται.

"Υλαγι-λή! λέω ξανά μονάχος μου.

—Μ' εἶχατε πάρη ἀποπίσω σωστὴ μισὴ μέρα, μὲ πῆγατε ὡς στοῦ σπίτι μου. Μεθυσμένοι ἦσανταν;

"Ακούσα πάλι πῶς χαμογελοῦσε πίσω ἀπ' τὸ βέλο της.

—Ναί, τῆς εἶπα, ἤμουν δυστυχῶς μεθυσμένος ἐκεῖνὴ τὴ φορὰ.

—"Ητανε ἄσχημο ἀπὸ μέρος σας!

Καὶ ἀναγνώρισα κ' ἐγὼ κατασυγχισμένος, πῶς ἦτανε ἄσχημο ἀπὸ μέρος μου.

Εἶχαμε φτάσῃ στοῦ συντριβάνι τῆς πλατείας, σταθήκαμε καὶ κοιτάξαμε τὰ πολλὰ, φωτισμένα παράθυρα τοῦ ἀριθμοῦ 2.

—Τώρα μὴ ρθῆτε ἄλλο μαζί μου, μοῦ εἶπε· σᾶς εὐχαριστῶ γι' ἀπόψε.

"Εσκυψα τὸ κεφάλι· δὲν κοιτοῦσα νὰ πῶ τίποτα. "Εβγαλα τὸ καπέλο μου καὶ στεκόμουν ξεσκουφωτός. Θὰ μοῦδινε τάχα τὸ χέρι της.

—Γιατί δὲ μοῦ ζητᾶτε νὰ πᾶμε μαζί λίγο δρόμο πίσω; μοῦ λέει στ' ἄστεϊα. Κρατεῖ ὅμως τὰ μάτια της καρφομένα χαμηλά, στὶς φιοῦμπες τῶν σκαρπινιῶν της.

—Θεέ μου καὶ νὰ τὸ θέλατε! τῆς ἀ-

ποκρίνονται.

—Ναί, μὰ λιγάκι μόνο!

Καὶ κάμαμε πίσω.

Τάχα ὁλότελα χαμένα, δὲν ἤξερα τί νὰ κάμω καὶ τί νὰ γινῶ· τὸ πλάσμα αὐτὸ εἶχε ἀναστατώσει κυριολεκτικὰ τὸ μυαλό μου. Ἦμουν ὅλος ἐνθουσιασμός, ξετρολλαμένος ἀπὸ τὴ χαρά· θαροῦσα πὼς πέθαινα, πὼς πέθαινα ἓνα θάνατο γλυκύ, ἀπὸ εὐτυχία. Εἶχε θελήσει μόνη τῆς νῆρθη πίσω μαζί μου, δὲν ἦτανε δική μου ἰδέα αὐτή, δική τῆς ἐπιθυμία ἦτανε. Περπατῶ καὶ τὴν κοιτῶ καὶ γεμίζω θάρρος μοῦ δίνει κέφι καὶ μ' ἐλκύει μὲ κάθε λέξι τῆς. Γιά μιὰ στιγμὴ ξεχνῶ τὴν κακομοιριά μου, τὴν ἀθλιότητά μου, ξεχνῶ τὴν ἀξιοθρήνητη κατάστασι ὅπου βρισκόμουν καὶ νοιώθω τὸ αἷμα μου νὰ κυκλοφορῇ θερμὸ μέσθ στο εἶναι μου, ὅπως μὰ φορᾷ, πρὶν τὸν καιρὸ τῆς δυστυχίας. Ἀποφασίζω νὰ τὴν πειράξω λιγάκι.

—Ἐπειτα ἐγὼ δὲν εἶχα πάρη σὰς ἀπὸ πίσω κείνη τὴ φορᾷ· τὴν ἀδερφή σας εἶχα πάρη ἀπὸ πίσω, τῆς λέω.

—Τὴν ἀδερφή μου; κάνει αὐτὴ καταστατισμένη. Σταματᾷ, μὲ κοιτάζει, περιμένει καθαρὰ τὴν ἀπάντησή μου. Τόχε πάρει στὰ σοβαρά.

—Ναί, τῆς ἀποκρίθηκα. Χμ. Δηλαδή εἶχα πάρη ἀποπίσω τὴν πιὸ νέα ἀπ' τὶς δύο σας.

—Τὴν πιὸ νέα; Ἄ ἔτσι! Καὶ ξέσπασε μονομιᾶς σ' ἓνα γέλιο ἀπ' τὴν καρδιά τῆς, σὰν παιδί. Πονηρὸς ποὺ εἶστε! Ὅλα τοῦτα τὰ εἶπατε γιὰ νὰ μὲ κάμετε νὰ βγάλω τὸ βέλο μου. Τὸ κατάλαβα. Ἐννοια σας ὅμως, περιμένετε... γιὰ τιμωρία!

Ἀρχίσαμε νὰ γελοῦμε καὶ ν' ἀστεϊσβόμαστε, μιλούσαμε ἀδιάκοπα ὅλη τὴν ὥρα, ἐγὼ δὲν ἤξερα τί ἔλεγα, ἤμουν εὐτυχισμένος. Μοῦ διηγήθηκε πὼς μ' εἶχε δῆ κι' ἄλλη φορᾷ, δῶ καὶ πολλὸν καιρὸ, στὸ θέατρο. Ἦμουν μὲ τρεῖς ἄλλους ἀκόμη, κι' ὅλην τὴν ὥρα ἔκανα σὰν τρελός· ἦτανε δυστυχῶς φανερό πὼς ἤμουν μεθυμένος καὶ τότε.

—Γιατὶ τὸ πίστεβε αὐτό;

—Μὰ ἀφοῦ γελοῦσα τόσο!

—Ἄ ἔτσι! Ναί, βέβαια, γέλασα πολὺ κείνη τὴ βραδιά.

—Καὶ τώρα πιά δὲ γελοῦσα;

—Ὡ ναί, καὶ τώρα. Ἦτανε τόσο ὠραία ἡ ζωή!

Σὰν φτάσαμε στὴν ὁδὸ Κάρλ Γιόχαν μοῦπε.

—Μὴν πᾶμε πιὸ μακριά! Γυρίσαμε πίσω καὶ ξανανεβήκαμε τὴν ὁδὸ Πανεπιστημίου. Σὰν ἐσιμώσαμε στὸ συντριβάνι μίσηνα λιγάκι τὸ βῆμα μου, γιατί πρωτύτερα εἶχε πῆ, πὼς δὲν ἔκανε νὰ πᾶω πιὸ πέρα μαζί τῆς.

—Ναί, ἀλήθεια κίολας· τώρα πρέπει νὰ γυρίσετε μοῦπε καὶ στάθην.

—Ναί βέβαια, πρέπει, τῆς ἀποκρίθηκα.

Ὅμως σὲ λιγάκι εἶπε πάλι πὼς μποροῦσα ἀξιόλογα νὰ τὴν πᾶω ἴσαμε τὴν πόρτα τῆς. Δὲν ἦτανε, Χριστέ μου, τίποτα κακὸ αὐτό, ἔ;

—Ὁχι, τῆς εἶπα, δὲν ἦτανε κακὸ.

Καθὼς ὅμως στάθηνκα μπροστὰ στὴν πόρτα τῆς ποὺ φτάσαμε, ἐνίωσα ξανὰ ὅλη μου τὴν ἀθλιότητα νὰ μὲ πιέζει. Μὲ ποιὸν τρόπο ἀλήθεια θὰ μποροῦσε νάχη θάρρος κανένας, ἅμα βρισκότανε στὴν κατάστασι ποὺ βρισκόμουν ἐγώ; Στεκόμουν ἐκεῖ, μπροστὰ σὲ μιὰ νέα, βρωμερός, κουρελιάρης, παραμορφωμένος ἀπὸ τὴν πείνα, ἀπλutos μισόγδυμος, — ἦτανε ν' ἀνοίξη ἡ γῆς καὶ νὰ μὲ καταπιῇ. Μαζέφτηκα ἔσκυψα ἀθέλητά μου τὸ κεφάλι κι' εἶπα.

—Θὰ σᾶς ξαναἰδῶ ἄλλοτε;

Δὲν εἶχα καμιὰν ἐλπίδα πὼς θὰ τὴν ξανασυναντοῦσα, σχεδὸν ἐπιθυμοῦσα γάλιστα ἓνα ξερὸ ξερὸ ὄχι, ποὺ θὰ μ' ἔφερνε στὰ σύγκαλά μου καὶ θὰ μὲ θεράπευε.

—Καὶ βέβαια, μοῦ ἀποκρίθη.

—Πότε;

—Δὲν ξέρω.

Παύση.

—Δὲ θέλετε νὰ μοῦ κάμετε τὴ χάρι νὰ τραβήξετε τὸ βέλο σας ἓνα λεπτὸ, τῆς εἶπα, ποὺ νὰ ἰδῶ κι' ἐγὼ μὲ ποιάνε κουβέντιαζα ἀπόψε; Ἐνα λεπτὸ μοναχά. Γιατὶ βέβαια πρέπει νὰ δῶ κι' ἐγὼ μὲ ποιάνε κουβέντιαζα ἀπόψε.

Παύση.

—Μπορεῖτε νὰ μὲ συναντήσετε ἐδῶ ἀπὲξ τὴν Τρίτη τὸ βράδι, μοῦπε. Θέλετε;

—Ναί, φίλη μου, σᾶς εὐχαριστῶ!

—Στίς ὀχτώ.

—Ὁραϊα.

Ἀπλώσα τὸ χέρι μου καὶ χαίδεψα τὸ πανωφόρι τῆς καὶ τίναξα τὸ χιόνι ἀπὸ πάνω του, ἔτσι, γιὰ νὰ βρῶ ἀφορμὴ νὰ τὴν ἀγγίξω, μοῦ ἦτανε ἡδονὴ νὰ βρίσκουμαι τόσο κοντὰ τῆς.

—Λοιπὸν, δὲ θὰ σχηματίζετε ἄσκημη ἰδέα γιὰ μένα, ἔ; μὲ ρώτησε. Καὶ χαμογέλασε πάλι.

—Ὁχι.

Ξαφνικά, ἔκαμε μ' ἀπόφασιν ἓνα κίνημα τοῦ χεριοῦ καὶ σήκωσε ψηλὰ τὸ βέλο τῆς· σταθῆκαμε κειδᾷ. κοιτάζοντας μιὰ στιγμὴ ὁ ἓνας τὸν ἄλλο Ὑλαγαλή· εἶπα. Ἀντισηκώθηκε στίς μύτες τῶν σκαρπινιῶν τῆς, τύλιξε τὰ μπράτσα τῆς γύρω στὸ λαιμό μου καὶ μὲ φίλησε στὸ στόμα καταμεσίς. Ἐνίωσα τὸ στήθος τῆς ν' ἀνεβοκατεβαίνει, ἡ ἀναπνοή τῆς ἦτανε κομμένη καὶ βαριά.

Καὶ στὴ στιγμὴ τραβήχτηκε ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά μου, μοῦ περὶ μιὰ καληνύχτα φωναχτά, μὲ πιασμένη τὴν ἀναπνοή, ἀγγομαχισμένη, κ' ἔπειτα στράφηκε κι' ἀνέβηκε τὴ σκάλα τρέχοντας, χωρὶς νὰ πῇ ἄλλη λέξη...

Κι' ἡ πόρτα ἔκλεισε πίσω τῆς.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ χιόνι, εἶχε δυναμώση, ἓνα βαρὺ, μουσκεμένο χιόνι, κάτι μεγάλες μουντὲς νιφάδες, ποὺ πέφτανε καὶ γίνονταν ἓνα μὲ τὴ λάσπη. Ἐκανε παγωνιά κι' εἶχε ὑγρασία.

Εἶχα ξυπνήσει λιγάκι ἀργά, μὲ τὸ κεφάλι ἀναστατομένο ἀπὸ τὶς συγκινήσεις τῆς περασμένης βραδιάς, μὲ τὴν καρδιὰ μεθυσμένη ἀπὸ τὴ γλυκιὰ χτεσινὴ συνάντησι. Μέσα στὸν ἐνθουσιασμό μου ἔμεινα κάμποσο ἔτσι, πλαγιασμένος, καὶ φανταζόμουν διπλά μου τὴν Ὑλαγαλή· ἅπλωνα τὰ χέρια μου, ἀγκαλιαζόμουν μοναχός μου καὶ φιλοῦσα τὸ κενο. Ἐπὶ τέλους σηκώθηκα, ντύθηκα καὶ βγήκα, πῆγα πῆρα μιὰ κούπα γάλα, ἔφαγα ἓνα μπιφτέκι καὶ δὲν πεινοῦσα πιά μόνο ποὺ τὰ νεῦρα μου ἐξακολουθοῦσαν νάναί φοβερὰ ἐρεθισμένα.

Τράβηξα κάτω κατὰ τὰ ἐμποροφρεῖα. Μοῦχε κατεβῆ ἡ ἰδέα πὼς θὰ κατὰφερα νὰ βρῶ κανένα μεταχειρισμένο γιλέκο σὲ ξεφτελισμένη τιμῇ, ἓνα κάτι ποὺ νάχω νὰ φορῶ ἀπὸ μέσα ἀπ' τὸ σακάκι μου, ἓνα προῖμα ὅ,τι νάτανε. Μπῆ

κα σ' ἓνα μαγαζί, πῆρα στὸ χέρι μου ἓνα γιλέκο καὶ τὸ κοίταξα. Ἐκεῖ λοιπὸν ποὺ ἤμουν ἀφοσιωμένος σ' αὐτὴ τὴ δουλιὰ, βλέπω ἀπόξω κάποιον γνωστό μου, ποὺ ποὺ προσπερνοῦσε· μὲ χαιρέτισε καὶ μὲ φώναξε νὰ βγῶ, κρέμασα τὸ γιλέκο στὴ θέση του καὶ βγήκα νὰ τὸν δῶ. Ἦτανε μηχανικός καὶ τραβοῦσε γιὰ τὸ γραφεῖο του.

—Ἐλᾶτε νὰ ποῦμε μιὰ μπίρα, μοῦπε. Μὰ κάνετε γρήγορα, γιατί δὲν ἔχω ὥρα... Τὶ μέρος λόγου ἦταν αὐτὴ ἡ κυρία ποὺ ἦσασταν μαζί χτές βράδι;

—Ἀκοῦστε νὰ σᾶς πῶ, τοῦ ἀποκρίθηκα θυμομένος μὲ τὴ χοντρή του ἐρώτησι, ἦτανε ἡ ἀρραβωνιαστικιά μου.

—Διάβολε; εἶπε

—Ναί, τὰ τελειώσαμε χτές.

Τὸν εἶχα ἀφήσει ἀναυδο, κατάλαβε πὼς δὲ δεχόμενον κουβέντες πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα· γι' αὐτὸ κι' ὅλας τοῦπα ψεματά γιὰ νὰ τὸν ξεφορτωθῶ μὲ τὴν πρώτη μᾶς φέρανε τὶς μπίρες μας, τὶς ἤπιαμε καὶ χωριστήκαμε.

—Λοιπὸν καλημέρα!.. Ἀκοῦστε, μοῦ φωνάζει πάλι ξαφνικά, σᾶς χρωστῶ κίολας μερικὲς κορόνες κι' εἶναι ντροπὴ ποὺ δὲ σᾶς τὶς ἔδωσα τόσο καιρὸ. Μὰ σὲ λίγες μέρες θὰ σᾶς τὶς δώσω ὀρισμένα.

—Ὁραϊα, εὐχαριστῶ, τοῦ ἀποκρίθηκα. Ἦξερα ὅμως περίφημα πὼς τὶς κορόνες ποὺ μοῦ χρωστοῦσε δὲ θὰ τὶς ἔβλεπα ποτέ.

Ἡ μπίρα μοῦ ἀνέβηκε, δυστυχῶς, ἀμέσως στὸ κεφάλι κι' ἀναβὰ ὁλόκληρος. Ἡ σκέψις τῆς χτεσινοβραδύνης περιπέτειας μὲ παίδεψε πολὺ, μ' εἶχε κἀμὴ ἀνω κάτω. Κι' ἂν δὲν ἐρχότανε τὴν Τρίτη! Κι' ἂν καλοσυλογίζοτανε τὸ προῖμα καὶ τῆς μπένανε τίποτα ὑποψίες!.. Ὑποψίες: γιὰ τί προῖμα; Μονομιᾶς τὸ μυαλό μου πῆγε ἀλλοῦ κι' ἀρχισα νὰ συλογιέμαι τὰ λεφτά. Μ' ἔπιασε τρομάρα, μ' ἔπιασε ἓνος φόβος θανάτου. Ἡ κλοπὴ ἀναδεβότανε μέσα μου σὰ φίδι μ' ὅλες τῆς τὶς λεπτομέρειες, ἔβλεπα τὸ μπακάλικο, τὸν πάγκο, τὸ στεγνωμένο χέρι μου καθὼς ἄδρασε τὰ λεφτά καὶ σκηνοθετοῦσα μὲ τὴ φαντασία μου πὼς θὰ κάνανε οἱ ἀστυνομικοὶ τὴν ὥρα ποὺ θ' ἀρχόντουσαν νὰ μὲ πιάσουν. Σίδερα σὲ χέρια καὶ σὲ πόδια, ὄχι μόνο στὰ χέρια, ἴσως στὸ ἓνα χέρι μονάχα· τὰ κάγκελα, τὸ πρω-

κόκολλο του αξιωματικού της υπηρεσίας, ο ήχος της πέννας του που θα γρατζούνιζε το χαρτί, ή ματιά του, ή φοβερή ματιά του! "Α, ο κύριος Τάγκεν; Το κελί... το άδιαπέραστο αιώνιο σκοτάδι.

Χμ. "Εοφίξα τις γροθιές μου δυνατά για να κάμω κουράγιο, έβιασα το βήμα μου κι' έφτασα στην πλατεία της Μεγάλης "Αγοράς. "Εκεί κάθησα.

"Ε, όχι σαχλαμάρες! Και πώς στο διάβολο θα μπορούσε να το αποδείξει πώς είχα κλέψη το τάληρο;

"Επειτα και να θυμίζοταν ο υπάλληλος πώς είχε γίνη ή υπόθεση, πάλι δε θάκοτουσενά κάμη φασαρία, τη θέση του βέβαια την ήθελε και δεν την είχε για πέταμα. "Οχι φασαρίες, όχι σκηνές, παρακαλώ, παρακαλώ!

Κι' όμως εκείνα τα λεφτά βάρυναν την τσέπη μου, δε μ' άφηναν να ήσυχάσω. Βάλθηκα να αναλύσω τι μου συμβαίνει και καταστάλαξα στην πεποίθησή πως ήμουνα πιο ευτυχής πρώτα, τότε πουν' ήμουνα το μαρτύριό μου τίμια. Και ή "Υλαγιαλή; Μη δέ την είχα τάχα μιάνη κι' αυτήν με τα ένοχα χέρια μου; Θεέ μου! Θεέ μου και Κύριε! "Η "Υλαγιαλή...

"Ημουνα στουπί στο μεθύσι. Μονομιάς ξεσηκώθηκα και τράβηξα ίσα μία στη φτωχογυναίκα που πουλούσε άπέναντι γλυκίσματα πάνω στον ταβλά της. "Ητανε ακόμη καιρός να σωθώ από τον ατιμασμό, κάθε άλλο παρ' όργα ήτανε. και θα απόδειχνα σ' όλο τον κόσμο πώς ήμουνα σε θέση να το κάμω! Στο δρόμο είχα τοιμάση τα λεφτά, τα κρατούσα ως την τελευταία πενταρίτσα στη φούχτα μου. Έσκυψα από πάνω απ' το ταβλά της σά νάθελα ν' αγοράσω τάχατε τίποτε, και της έβαλα τα λεφτά στο χέρι χωρίς καμιάν άλλη διατύπωση. Δεν είπα ούτε μιá λέξη, γύρισα άμέσως κι' έφυγα.

Τι ίκανοποίησι, τι ήδονή νάσαι πάλι κανείς τίμιος άνθρωπος. Οι άδεις μου τσέπες δε με βάρυναν πιά, και μου ήτανε απόλαυση νάμαι χωρίς πεντάρα πάλι στην τσέπη. "Αν το καλοσυλογίζόμουνα καλά καλά, αυτά τα λεφτά μου είχανε κοστίσει ένα σωρό θλίψεις, και κάθε φορά που τα θυμίζομουν άναγρίχιαζα όλόκληρος" όχι! δεν ήμουνα εγώ καμιά πορωμένη ψυχή, ή τίμια φύση μου

είχε ξεγερωθή μπροστά σ' αυτή την άθλια πράξη μου, ναι, ναι, δόξα σοι ο Θεός είχα άνορθωθή μπροστά στη συνείδησή μου. Κάμετέ το ντε και σεις ένα τέτοιο πράμα! είπα περιφέροντας το βλέμμα ένα γύρο στην αγορά που πλημμυρούσε από κόσμο. κάμετέ το ντε και σεις αν είσατε άξιοι! Είχα χαρίση τη χαρά σε μιá γριά φτωχογυναίκα, θάχε χάση το μυαλό της από τη χαρά της, δε θάχε τι να γίνη. "Απόψε βράδυ τα παιδιά της δε θα πέφτατε να κοιμηθούνε νηστικά... "Ημουν κατενθουσιασμένος, και μου φαινότανε πώς ή διαγωγή μου ήταν άνώτερη από κάθε έπαινο. Τα λεφτά, δόξα τώ Θεώ, τάχα βγάλη από τα χέρια μου.

Μεθυσμένος και νευρικός τραβούσα ίσα πέρα στο δρόμο και κορδονόμουν περήφανα. "Η ιδέα πως μπορούσα να παρουσιαστώ στην "Υλαγιαλή άγνός και τίμιος, πως θα μπορούσα να την κοιτάξω κατά πρόσωπο χωρίς να χαμηλώσω τα μάτια, με πλημμύριζε μέσα στο μεθύσι μου από χαρά, δεν υπόφερνα πιά καθόλου, δεν πονούσα πουθενά, το μυαλό μου ήτανε καθαρό, διανυέστατο—σά να είχα ένα κεφάλι από άγνόν φώς άπάνω στους ώμους μου, ένα κεφάλι που να φωτοβολούσε. Μου κατέβηκε να πιάσω να φτιάνω φάρσες εκεί στο δρόμο, να κάνω κκαπληχτικά πράματα, να άναστατώσω την πολιτεία και να δημιουργήσω θόρυβο. "Ολον το δρόμο έκανα σά τρελός· τ' άφτια μόνι βουζέλιε και το λογικό μου στριγογύριζε όλομέθυστο. Είχα άποχήση ένα τόσο ήλίθιο θάρρος, που έδοσα μιá και τράβηξα ίσα άπάνω σε κάποιον παραγγελιοδόχο που περνούσε αδιάφορος, τον σταμάτησα και τουπα πόσο χρονώ ήμουν, τουσφίξα το χέρι, τον κοίταξα διαπεραστικά μέσα στα μάτια κι' έπειτα τον παράτησα κι' έφυγα χωρίς καμιάν εξήγηση. Διασκέδαζα να παρατηρώ τις διάφορες άποχωρώσεις της φωνής και του γέλιου των ανθρώπων που περνοδιάβαιναν, κοίταζα κάτι σπουρχιτάκια που χοροπήδαγαν μπροστά μου, χάμω στο δρόμο, βάλθηκα να μελετώ τις γραμμές που σχημάτιζαν οι πλάκες των πεζοδρομίων κι' ανακάλυφτα κάθε λογής σχέδια κι' αλλόκοτες φριγογυρες άπάνω τους. Στο μεταξύ είχα φτάση στην

πλατεία της Βουλής.

Ξαφνικά σταματάω και κοιτάζω τ' άμάξια. Οι άμαξάδες σερίανιζαν εκεί γύρο και κουβεντιάζανε, τάλογα στέκανε με τα κεφάλια χαμηλά απ' το βαρύν καιρό που έκανε. "Ελα! είπα κάνοντας έτσι με τον άγκωνα μου. Σίμωσα βιαστικά το πρώτο άμάξι κι' άνέβηκα άπάνω. Ούλ·λεβολσβέγιεν άριθμός 37! φώναξα. Και το άμάξι ξεκίνησε. Στο δρόμο ο άμαξάς γύριζε κάθε τόσο πίσω, έσκυβε και κοιτάζε κάτω απ' την κουκούλα να δη που καθόμουνα. Δεν έχωρούσε άμφιβολία πως τα παλιόρουχα που φορούσα τον είχανε βάλη σε υποψίες.

—Γυρέβω ένα κύριο και είναι άνάγκη να τον βρω! του φώναξα κι' εγώ για να τον προλάβω και του εξήγησα καλά πως ήταν άπόλυτη άνάγκη να βρω αυτόν τον άνθρωπο.

Σταματούμε μπροστά στον άριθμό 37, δίνω μιá και πετιέμαι έξω, πηδώ τις σκάλες, άνεβαίνω στο τρίτο πάτωμα κίόλας, άρπάζω ένα από τα κορδόνια των κουδουνιών και το τραβώ· το κουνούνι από μέσα χίλασε τον κόσμο με το άποτομο τράβηγμά του.

Μιá κοπέλα έρχεται κι άνοίγει παρατηρώ πως φορεϊ χουσα σκουλαρίκια και μαύρα πάνινα κουμπιά στο γκρίζο πουκαμισάκι της. Με κοιτάζει κατατρομαγμένη.

—Ζητώ τον Κέρουλφ, τον "Ιωακείμ Κέρουλφ θέλω να πώ, ένα βριβακέμπορο με λίγα λόγια, είναι άδύνατο να κάνω λάθος...

"Η κοπέλα κουνάει το κεφάλι της.

—Δεν κάθεται δώ κανένας Κέρουλφ μου λέει.

Με κοιτάζει καλά καλά και πιάνει το πόμολο έτοιμη να μπη πάλι μέσα. Δεν κοπιάσε καθόλου να θυμηθή αυτόν που γύρεβα. Θα θυμίζοτανε άμέσως το πρόσωπο που γύρεβα, αν ήθελε μονάχα να συλογιστή λιγάκι το όκηνηρό πλάσμα! Ούμωσα κι γώ, της γύρισα τη ράχη και κατέβηκα πάλι τις σκάλες γρήγορα γρήγορα.

—Δεν είναι άπάνω! φώναξα στον άμαξά.

—Δεν είναι άπάνω;

—"Οχι. Τράβα Τόμτεγκάτεν άριθμός 11.

Βρισκόμουνα σε πολν μεγάλη ταραχή, τβλεπε δα καθαρά κι ο άμαξός και πίστευε σίγουρα πως ήτανε ζήτημα ζωής και θανάτου για μένα, γιατί άρχισε να βαράη τ' άλογά του σαν παλαβός.

—Πως τότε λένε αυτόν που ζητάτε; με ρώτησε στρίβοντας άπάνω στο κάθισμά του.

—Κέρουλφ, ο βαμβακέμπορος ο Κέρουλφ.

"Ο άμαξάς ήτανε βέβαιος πιά πως δε χώραγε λάθος. Δε συνείθιζε να φοράη άσπρο σακάκι;

—Τί; ξεφώνισα εγώ, άσπρο σακάκι; Τρελαθήκατε; Μη νομίζετε ότι γυρέβω κανένα γκαρσόνι;

Αυτό το άσπρο σακάκι μούρχοτανε πολν άνάποδα και μου χαλούσε δλη την εικόνα που είχα φανταστή εγώ με το μυαλό μου.

—Πως είπατε πως τότε λένε; Κέρουλφ;

—Μάλιστα, μήπως τββρισκε παράξενο; Τι σημασία έχει το όνομα.

—Τα μαλλιά του ρούσα δεν είναι;

Μπορούσε αξιόλογα νάσαι και ρούσα τα μαλλιά του, αυτό δε με πεύραζε καθόλου, και μόλις τβπε ο άμαξάς το βρηκα πολν σωστό· ήμουνα σίγουρος πως είχε δίκιο.

Τούτος ο φουκαράς ο άμαξάς μ' είχε καταύποχερώση, του ήμουνα ευγνώμων και τουπα πως αυτός ήτανε, είχε πετύχη θα ήταν όλως διόλου κομικύ, είπα, να δη κανείς ένα τέτιον άνθρωπο με άλλα μαλλιά πάρεξ ρούσα.

—Πρέπει νάσαι ένας που έχω πάρη με τ' άμάξι μου κάνα δυο φορές. Βαστούσε μάλιστα και μιá μαγκούρα με ρόζους.

"Η λεπτομέρεια τούτη μου παρουσίασε όλοζώντανο μπροστά στα μάτια μου τον άνθρωπό μου κι' είπα;

—Χιχί, ώ! σίγουρα, δε βρισκότανε κανένας στον κόσμο που να είχε δη αυτόν τον άνθρωπο χωρίς έκσινη τη χοντρομαγγούρα στο χέρι. Για τούτο νάσαστε σίγουρος, έντελώς σίγουρος.

—Ναι, ήτανε φανερό, πως ήτανε αυτός που έλεγε κι' έκείνος. Μόλις τον έβλεπε δα τον γνώριζε άμέσως.

Και τ' άμάξι έτρεχε έτσι, που τα πέταλα των αλόγων βγάνανε σπύδες.

Μέσα σ' ὅλη μου ἐκείνη τὴν ὑπερδιέγερση, δὲν εἶχα χάση οὔτε μιὰ στιγμή τὴν ἐτοιμότητα τοῦ πνεύματός μου. Περνοῦμε προστὰ ἀπὸ ἕναν ἀστυφύλακα καὶ παρατηρῶ πὼς ὁ ἀριθμὸς πὺν φορεῖ εἶναι 69. Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς μοῦ χτυπάει μὲ μιᾶς στὰ μάτια, ριζώνετε στὸ μυαλό μου γερά. 69, ἀκριβῶς 69, δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ ξεχάσω.

Τεντώθηκα στὸ βάθος τῆς ἄμαξας, ἔρμαιο κάθε παλαβῆς ἔμπνευσης, χώθηκα στὴ γωνιά γιὰ νὰ μὴ μὲ δῇ κανένας πὼς κουνουῖσα τὰ χεῖλια, κι' ἄρχισα νὰ συζητῶ ἡλίθια μόνος μου. Ἡ τρέλα κυριέβει τὸ μυαλό μου κι' ἐγὼ τὴν ἀφίνω νὰ κἀνὴ τὴ δουλιὰ τῆς, δὲν ἀντιστέκομαι καθόλου, πιστεύω ἀκράδαντα πὼς βρίσκουμαι κάτω ἀπὸ ἐπιδράσεις, πὺν δὲν τοὺς εἶμαι κύριος. Ἀρχισα νὰ γελῶ σιωπηλὰ καὶ θλιμμένα, χωρὶς καμίαν ἀπολύτως ἀφορμή, εὐθύμως ἀκόμη καὶ ὅλο μέθυστος ἀπὸ τὰ δυὸ ποτήρια τῆς μπύρας πὺν εἶχα πιῇ. Σὲ λιγάκι ἀρχίζει νὰ μοῦ φεύγει ἡ ταραχὴ καὶ σιγὰ σιγὰ ξαναβρίσκω τὴν ἡσυχίαν μου. Τὸ πληγμένο μου δάχτυλο μοῦ πονοῦσε ἀπὸ τὸ κρύο πὺν ἔκανε καὶ τῶχσα ἀπὸ μέσα ἀπ' τὸ γιὰ τὸ πενκαμισιοῦ μου γιὰ νὰ τὸ ζεστάνω λιγάκι. Ἔτσι φτάσαμε στὸ δρόμο πὺν εἶχα πῆ τοῦ ἄμαξά κι' ἡ καρδιά μου στρωμάτησε.

Κατεβαίνω ἀπ' τ' ἄμαξί χωρὶς καμιά βιασύνη, χωρὶς νὰ συλογιέμαι τίποτα, μὲ τὸ κεφάλι βαρὺ καὶ ἄδειο. Περνῶ τὴν δεξιά πορτὰ καὶ μπαίνω, καὶ βρίσκουμαι μέσα σ' ἕνα διάδρομο, ἕνα εἶδος προθάλαμο μὲ δυὸ παράθυρα. Στὴ γωνιά βλέπω δυὸ μπαούλα, τὸ ἕνα εἶδος καναπέ, σκεπασμένο μὲ μιὰ πατανία. Δεξιά, στὸ ἀπομέσα δωμάτιο, ἀκούω μιλιές καὶ ξεφωνητὰ παιδιῶν κι' ἀπάνω στὸ δεῦτερο πάτωμα τὸν κρότο ἑνὸς σφυριοῦ πὺν χτυποῦσε σὲ λαμαρίνα. Ὅλα αὐτὰ τὰ προσέχω ἀμέσως μόλις μπαίνω.

Περνῶ ἡσυχος ἡσυχος τὸ δωμάτιο αὐτό, καὶ σιμῶνω στὴν ἀντίθετη πόρτα τοῦ χωρὶς νὰ βιάζουμαι καθόλου, χωρὶς οὔτε ἀπ' τὸ μυαλό νὰ μοῦ περάσῃ νὰ νὰ τὸ σκάσω γρήγορα. Ἀνοίγω, καὶ βγαίνω στὴν ὁδὸ Ἀμαξαγωγέων. Γυρίζω καὶ κοιτάζω τὸ σπίτι ἀπὸ ὅπου εἶχα βγῆ, καὶ διαβάζω ἀποπάνω ἀπ' τὴν πόρτα: Δωμάτια μετὰ τροφῆς διὰ ταξιδιώτας.

Ἡ ἰδέα ν' ἀπομακρυνθῶ δὲ μοῦρθε διόλου, δὲν νιαζόμουν καθόλου νὰ τρέξω νὰ κρυφτῶ μακριὰ ἀπὸ τὸν ἄμαξά πὺν θὰ μὲ περιμένει· ἐξακολούθησα ἡσυχὰ τὸ δρόμο μου χωρὶς τὸν παραμικρὸ φόβο καὶ χωρὶς ν' ἄχω τὴν ἰδέαν πὼς εἶχα κάμει τίποτα κακό. Ὁ Κέρουλφ, αὐτὸς ὁ μπαμπακέμπορος, πὺν δὴ καὶ λίγη ὥρα χόρεβε μέσα στὸ μυαλό μου, τὸ πρόσωπο αὐτοῦ πὺν πίστεβα πὼς ὑπῆρχε καὶ πὺν ἔπρεπε νὰ ἀνταμώσω μὲ κάθε τρόπο, εἶχε ἐξαφανιστῇ ἀπὸ τὶς σκέψεις μου, εἶχε ἐξαφανιστῇ, μαζί μὲ ἄλλες παλαβομάρες πὺν μοῦρχότανε μιὰ μιὰ καὶ περνοῦσαν δὲν τὸν θυμόμουν. Πιὰ παρὰ ἔτσι, σὰ μιὰν ἀνάμνηση ἀπὸ τὸ παρελθόν.

Ὅσο προχωροῦσα μοῦ περνοῦσε τὸ μεθύσι μου, ἐνιωθα πὼς ἤμουν ἀποκαμμένος ἐξαντλημένος ὁλότελα, καὶ γιὰ νὰ περπατῶ ἔσερνα τὰ πόδια μου. Τὸ χιόνι ἐξακολουθοῦσε νὰ πέφτει, βαρὺ καὶ μουσκεμένο. Ἐπιτέλους ἔφτασα ἔξω στὴν ὁδὸ Γκροίνλαντ, τράβηξα κατὰ τὴν ἐκκλησίαν καὶ κἀνισα νὰ ξεκουραστῶ σ' ἕνα παγκάκι. Ὅλοι ὅσοι περνοῦσαν ἀπὸ κεῖ μὲ κοιτάζαν καὶ σάστιζαν. Εἶχα πέσει σὲ συλογίη.

Ὡ ὕψιστε Θεέ, τί ἀνάποδα γιὰ μένα ὅλα, τί ἄθλιο κατάντημα! Ἡμουν τόσο ἀηδιασμένος, τόσο κουρασμένος ἀπὸ τὴν κακομοιριασμένη τούτη ζωὴ, πὺν δὲν ἔβρισκα γιὰ πῶς λόγῳ θ' ἄξιζε ν' ἀγωνίζουμαι ἄλλο γιὰ νὰ τὴ συγκρατήσω. Οἱ δυσκολίες μ' εἶχανε νικῆσει, ἦτανε βάναντες παραπάνω ἀπὸ τὸ ὑποφερτό εἶχα ἀποκῆμει! δὲχ ἤμουν πῶς παρὰ ἡ σκιά τοῦ ὅτι ἤμουν ἄλλοτε. Οἱ ὧμοι μου εἶχαν κρεμάσει κατὰ τὴν μπάντα, καὶ μοῦχε πῶς καταντήση συνήθεια νὰ σκύβῃ τὸ κορμί μου πρὸς τὰ μπρὸς σὰν περπατοῦσα, γιὰ νὰ ἀνακουφίσω λιγάκι τὸ στῆθος μου. Δὴ καὶ δυὸ τρεῖς μέρες εἶχα κοιτάξῃ ἕνα μεσημέρι στὸ δωμάτιό μου τὸ κορμί μου, καὶ στεκόμουν κειδὰ καὶ τὸ κλαίει ὅλη τὴν ὥρα. Φοροῦσα βδομάδες τὸ ἴδιο πουκάμισο, εἶχε καταντήση σὰν ξύλο πῶς ἀπὸ τὸν πολυκαιρινὸν ἱδρωτὰ καὶ μοῦχε ξεγδάρη τὸν ἀφαλὸ ἡ πληγὴ ἔτρεχε, ἔβγανε ἕνα πρᾶμα σὰ νερό, μὰ δὲ μοῦ πονοῦσε ὅμως, μόνο πὺν ἦτανε θλιβερό νὰ τὴν ἔχη κανεὶς ἐκείδῃ, καταμεσίς τῆς κοιλιᾶς του. Δὲν εἶχα πὼς νὰ τὴν γιατρέψω καὶ νὰ κλείσῃ μοναχὴ τῆς

δὲν τῶς σκοπὸ τὴν ἔπλενα, τὴ σκούπιζα προσεχτικὰ, μὰ ἔπειτα φόρεσα τὸ ἴδιο πάλι πουκάμισο. Τὶ μπορούσα νὰ κάμω...

Καθούμαι κειδὰ στὸ παγκάκι καὶ τὰ συλογίζουμαι ὅλα τούτα, κι' ἡ θλίψη μου δὲ λέγεται. Συχαινόμουν τὸν ἑαυτό μου! Καὶ τὰ χέρια μου, ἀκόμη καὶ τὰ χέρια μου μοῦ ἦσαν ἀποκρουστικά. Αὐτὲς οἱ φουσκομένες φλέβες στὴ ράχη τῆς φούχτας μου, μὲ τὴν ξεδιάντροπη ἐκφράση, μὲ τυραννοῦσαν, μὲ κἀνανε νὰ μοῦ πιάνεται ἡ ψυχὴ κοιτάζοντας τὰ κοκαλιάρικα δάχτυλά μου παθαίνομαι, μισῶ ὁλόκληρο τούτο τὸ ἀρρωστιάριό μου κορμί κι' ἀνατριχιάζω στὴν ἰδέαν πὼς τὸ κουβαλῶ, πὼς εἶμαι φυλακισμένος μέσα σὲ δαῦτο. Ὡ Παναγιά μου, ὦ καὶ νᾶδι-νες ἕνα τέλος σ' αὐτὴ τὴν ἱστορίαν, τούτη κιόλας τὴ στιγμή! Θὰ πέθαινα μὲ τὴν εὐχή μου.

Κακομοιριασμένος, συντρίμι σωστό, ξεφτελισμένος καὶ στὰ δικά μου μπροστὰ τὰ μάτια, σηκώθηκα μηχανικὰ καὶ πῆρα τὸ δρόμο γιὰ τὸ σπίτι μου. Καθὼς προχωροῦσα, πέρασα μπροστὰ ἀπὸ μιὰ πόρτα ὅπου ἦτανε γραμμένα τούτα τὰ λόγια: «Φέρετρα, Δεσποσύνη Ἀντρεσεν δεξιᾷ τῇ εἰσερχομένῳ». — Παλιὲς ἀναμνήσεις εἶπα καὶ θυμήθηκα τὸ παλιό μου δωμάτιο, τὴ μικρὴ πολυθρόνισα, τὶς φημερίδες πὺν ταπετσαρίζαν τὸν τοῖχο στὸ μέρος τῆς πόρτας, τὴν ἐγκύκλιο τοῦ Δευθυντῆ τῶν Φάρων καὶ τοῦ ψωμὰ Φάμπιαν. Ὁλσεν τὸ φρέσκο ψωμί. Ὡ ναί, ἤμουν πολὺ καλῆτερα τότε παρὰ τώρα μιὰ νύχτα εἶχα γραφῇ μιὰν ἐπιφυλλίδα δέκα κορονῶ. Τώρα, τώρα δὲ μπορούσα νὰ γράψω τώρα τὸ κεφάλι μου βούιζε σὰν κούφιο ἀμέσως μόλις ἔκανα νὰ πιᾶσω τὸ μολύβι μου. Ναί, ναί, ἦθελα νὰ δοθῇ ἕνα τέλος! Καὶ περπατοῦσα, τερπατοῦσα.

Ὅσο σίμονα στὸ μπακάτικο τῆς γειτονιάς μου εἶχα ἔτσι ἀκαθόριστα τὸ συναίσθημα πὼς μὲ περιμένει κάποιος κίνδυνος· ἐπίμενα ὅμως στὸ σχέδιό μου, εἶχα σκοπὸ νὰ πάω νὰ παραδοθῶ ἀνοιξὰ ἡρεμος ἡρεμος τὴν πόρτα, ἀφίνω νὰ προσπεράσῃ ἕνα κοριτσάκι πὺν βαστοῦσε μιὰ κούπα στὸ χέρι του, μπαίνω μέσα καὶ κλίνω ἀποπίσω μου. Ὁ ὑπαλληλος κι' ἐγὼ στεκόμαστε γιὰ δευτέρην φορὰ κα-

τὰ πρόσωπο ὁ ἕνας μὲ τὸν ἄλλο.

—Μωρὲ τί βρωμόκαιρος, λέει αὐτός. Τί σήμαινε τούτο τὸ λοξοδρόμισμα; Γιατί δὲν ἀπλῶνε τὸ χέρι του νὰ μ' ἀδράξῃ μὲ τὸ πρῶτο; Φουρκίστηκα καὶ τοῦ ἀποκρίθηκα:

—Δὲν ἔρχομαι νὰ συζητήσω γιὰ τὸν καιρό!

Τὸ ἀπότομό μου τὸν κάνει νὰ τὰ χάσῃ, τὸ μπακάτικο μιालουδάκι του δὲν παίρνει φωτιά· δὲν τῶς μυριστῇ ὅλως διόλου πὼς τὸν εἶχα γελάσῃ, πὼς τοῦχα πάρη πέντε κορόνες.

—Δὲν τὸ ξέρετε λοιπόν, πὼς σὰς ἔκλεψα; λέω γὰρ ἀνυπόμονα κι' ἀγγομαχῶ, τρέμω, εἶμαι ἔτοιμος νὰ τοῦ χυθῶ ἂν ἤθελε κάμῃ πὼς δὲν καταλαβαίνει.

Ὁ φουκαρὰς ὅμως αὐτὸς δὲν καταλάβαινε τίποτα ἀπ' ὅλα τούτα.

Ὡ Θεέ μου, μέσα σὲ τὴν ἡλίθιον κόσμο εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ζῇ κανεὶς! Τὸν ἔβρισα, τοῦπα ἕνα σωρὸ βλαστήμιες, τοῦ ἐξήγησα μὲ τὸ νὶ καὶ μὲ τὸ σίγμα πὼς εἶχε γίνῃ τὸ πρᾶμα, τοῦδειξα πὺν στεκόμουν ἐγὼ καὶ πὺν στεκόταν αὐτὸς ἐκείνη τὴ στιγμή, πὺν εἶχε ἀποθέσῃ τὰ λεφτὰ καὶ πὼς τὰ μάζεψα ἐγὼ μέσα στὴ φούχτα μου καὶ τὴν ἔκλεισα καλὰ ἔπειτα—καὶ τὰ καταλαβαίνει πῶς ὅλα, μὰ κι' ὅμως δὲ λαβαίνει κανένα μέτρο ἐναντίῳ μου. Ὅλο στρίβει ἀπὸ δὴ καὶ ἀπὸ κεῖ τὸ κεφάλι του, ἀκρομάζεται κατὰ βήματα πὺν ἀκούγονται στὸ διπλανὸ δωμάτιο, μοῦ κάνει ὁλοένα νοήματα μὲ τὸ χέρι του νὰ μιλῶ σιγότερα καὶ στὸ τέλος μοῦ λέει:

—Αὐτὸ δὲν ἦταν καθόλου τίμιο ἀπὸ μέρος σας!

—Ὅχι, στάσου, στάσου νὰ σοῦ πῶ! τοῦ φώναξα ἀπὸ τὴν ἀνάγκη πούνοιθα νὰ τοῦ πᾶω κόντρα γιὰ νὰ τὸν θυμώσω. Δὲν ἦταν τόσο πρόστυχο καὶ τόσο ποταπό ὅσο τὸ φανταζόταν αὐτὸς μὲ τὸ μπακαλίστικο μυαλό του. Γιατί, φυσικὰ, δὲν τᾶχα κρατήσῃ γιὰ δικά μου τὰ λεφτὰ, αὐτὸ ἦταν ἀδύνατο νὰ μοῦ περάσῃ ἀπ' τὸ μυαλό ἐγὼ δὲ θὰ δεχόμουν ποτὲ κανενὸς εἶδους ἀρέσκεια γιὰ τὸν ἑαυτό μου, γιὰτὶ μοῦ τὸ ἀπαγόρευε ἡ χρηστὴ φύση μου.

—Καὶ τὰ κάματα, λοιπόν;

—Τᾶδωκα σὲ μιὰ φτωχόγρια. Ἔδωκα καὶ τὴν τελευταίαν πεντάρα, αὐτὸ ἔ-

πρεπε να ξερην από κεινους τους ανθρω-
πους ημουν εγω, δεν τους ξεχνουσα ο-
λοτελα κι ολοτελα τους απορους...

Τα συλογιζεται ολα τουτα καποιο λε-
πτο. Ειναι φανερο πως δεν ξερει τι να
πιστεψη, τιμιος ανθρωπος ημουν η οχι.
Επιτελους λεει:

—Το καλητερο που θαχате να κα-
μετε δε θατανε να μου γυριζατε εμενα τα
λεφτα;

—Οχι, γιατι ακουτε δω, αποκρινο-
μαι εγω με περισση ξεδιαντροπια, δεν
ηθελα να σας φερω σε δυσκολη θεση,
δεν ηθελα να σας γινη κακο. Οριστε ο-
μως τι ακουει κανεις για το ευχαριστω
που φερεθηκε ευγενικα και καθως πρε-
πει. Ερχομαι δω και σας τα λεω ολα,
και σας τα ξεηγω ολα, και σεις δεν ντρε-
πεστε λιγακι, μονο εχετε τον κυνισμο
να μην κανετε τιποτα, για να ταχτοποιη-
θιτε μαζι μου. Λοιπον κ' εγω νικτω τας
χειρας. Επειτα να σας πω σας στελνω
στο διαβολο κι ακομη παραπερα. Χαί-
ρετε!

Εφυγα βροντοχτυπόντας την πόρτα
πίσω μου.

Σαν εφτασα ομως στο δωματιό μου
στη θλιβερη εκείνη τρύπα μου, βρεμέ-
νος ως τα κόκαλα από τους δρόμους της
ημέρας, εχασα στη στιγμη ολο το προ-
κλητικό κόρδωμά μου κι επεσα ξανά στη
πρώτη αποκαρδιωση. Μεταμελήθηκα για
ολα οσα ειχα πη σ' εκείνο τον κακομοί-
ρη τον υπάλληλο, εκλαψα, εσφιγγα με
τα δάχτυλά μου το λαρύγγι μου, ετσι
για να τηιωρηθω για το πρόστυχα φέ-
σιμό μου, κι εκανα του κόσμου τις φα-
σαριες. Ο κακομοίρης βρισκότανε σε θα-
νάσιμη αγωνία μη χάση τη θέση του,
δεν κοιτούσε να κάμη θόρυβο γι' αυτές
τις πέντε κορόνες, που ειχε χάση εξαι-
τίας του το μαγαζι. Κι' εγω ειχα εκμε-
ταλεφτη τον τρόπο του και τον ειχα
κάμη να μαρτυρηση με τις φωνές μου,
τον εσααξα με κάθε ξεφωνητό μου. Κι
ο μαγαζάτορας ισως ηταν απομέσα κ' ι-
σως να ελλειψε μια τριχα μοναχα για να
βγη έξω να διη τι συμβαινει. Οχι, δεν
υπηρεχε οριο στις προστυχίες που ημουν
αξιως να κάμω!

Μα γιατι ομως να μη με συλλάβουν.
Ετσι θα τέλιονα. Θαδινα μοναχός μου
τα χέρια μου να μου περάσουν τα σίδε-

ρα. Δε θαφερνα καμιαν απολύτως αντί-
σταση, το αντίθετο μάλιστα, θα βοηθού-
σα. Θεε του ουρανού και της γης, μια
μέρα απ' τη ζωή μου για κάθε δευτερό-
λεπτο ευτυχίας που θα μου δόσης. Τη
ζωή μου ολάκερη αντι πινακίου φακής!
Εισάκουσέ μου τούτη τη φορα, ω Θεέ!...

Ξάπλωσα φορόντας τα ολόογρα ρουχά
μου ειχα ένα σκοτεινό προαισθημα πως
μπορούσε να πεθάνω τη νύχτα, και χρη-
σιμοποίησα τις υστατες δυνάμεις μου
για να βάλω λιγάκι τάξη στο κρεβάτι
μου, που να βρεθουν ταχτοποιημένα τα
πράματα γύρο μου το πρωί. Σταύρωσα
τα χέρια μου και διάλεξα τη στάση που
επρεπε να πάρω.

Όπου ξαφνικα θυμήθηκα την Ύ-
λαγιωλή. Όλο εκείνο το βράδι δε μουχε
ρηθι στο μυαλό! Και ένα φως διαπέρασε
σιγά σιγά το σκοτάδι της ψυχής μου,
μια αδύνατη αχτίδα ήλιος, που ηρθε
και τη ζέστανε στοργικά. Κι ερχεται κι
άλλος ήλιος, ένα μαλακό, λεπτό φως,
σαν από μετάξι, που με χαϊδεβε τόσο α-
παλά και μ' αποκοίμιζε. Κι ο ήλιος πλη-
θαίνει ολόενα, ολόενα και δυνιμόνει, με-
γαλόνει, ανάβει φωτιά στα μνηίγγια μου
και ψήνει βαλνς και καφτερός σα μο-
λύβι το ρουφηγμένο μου μυαλό. Και στο
τέλος παίρνει φωτιά μπροστά στα μάτια
μου ένα παρύφορο καμίνι από φλόγες,
ένας πυρπολημένος σθρανός και γη, αν-
θρωποι και ζωα από φωτιά, βουνά από
φωτιά, σατανάδες από φωτιά, μηδ α-
βυσσο και μια ερημο, ένα σύμπαν μέσα
στις φλόγες! Το τέλος ενοῦ κόσμου μέσα
σε φλόγες και σε καπνους.

Και δεν ειδα και δεν ακουσα πια
τιποτα...

* *

Το πρωι σαν ξύπνησα ημουν μου-
σκιδι στον ιδρώτα. Όλη τη νύχτα ειχα
ψηθι στον πυρετό. Στην αρχη δεν ειχα
καμια καθαρη αντίληψη τι μου ειχε συμβ-
βη κοιτάζα παραξενεμένος γύρο μου,
αισθανόμουν τον εαυτό μου όλως διόλου
αλλαγμένο και δεν τον αναγνώριζα. Ψα-
χούλεβα τα μπράτσα μου, ψαχούλεβα τα
πόδια μου, σάστιζα που το παραθύρο
βρισκότανε σ' αυτον τον τοίχο κι' οχι σ'
τούτονε, ακουγα τ' αλογα που φτερνο

κοπούσαν κάτω στο σταύλο και νόμιζα
πως αυτο γινόταν αποπάνω μου. Η-
μουν φοβερα ζαλισμένος.

Τα μαλλιά μου, ογρα και κρύα εϊ-
χανε κατεβη στα μουτρα μου. σηκώθηκα
στον αγκωνά μου και κοιτίξα το μαξι-
λάρι. Ητανε κι' αυτο γεμάτο από μικρες
τουφες ολόιδρωτα μαλλιά. τα πόδια μου
όλη τη νύχτα μέσα στα παπούτσια ειχα-
νε πρηστι, ομως δε μου πονούσαν, μόνο
πως δε μπορούσα να κουνήσω και τόσο
τα δάχτυλα.

Κατά το βράδι σηκώθηκα απ' το
κρεβάτι κι' αρχισα να περπατώ σιγά σι-
γά μέσα στο δωμάτιο. Δοκίμαζα διαστα-
χτικά διασταχτικά, με μικρά, προσεχτικά
βήματα, ειχα το νου μου να κρατιέμαι
σε ισοροπια και κοιτάζα να κουράζω
όσο μπορούσα λιγότερο τα πόδια μου.
Δεν υπεφερα και τόσο, ουτε εκλαιγα
γενικά μάλιστα ουτε λυπημένος καν δεν
ημουν, καθόλου. Το αντίθετο, βρισκό-
μουν σε καλή διάθεση. Εκείνη τη στιγ-
μη δε μου περνούσε απ' το μυαλό πως
τά πράματα μπορούσανε νάναι διαφο-
ρετικά απ' οτι ηταν.

Επειτα βγήκα έξω.

Το μόνο προμα που με τυρανοῦσε
λιγάκι ητανε κι' όλες τις αναγούλες που
μου ορχόντανε, η πεйна μου. Αρχιζα να
νιώθω μιαν αβάσταχτη ορεξη, μια θη-
ριώδη βουλιμία για φαί, που ολο και
ρειροτέρεβε. Μέσα στο στήθος μου γι-
χοτανε μια βάνανση και σκληρη αλλό-
νοτη εργασία. Μου φαινότανε πως εϊ-
κανε φωλιάση εκεί μέσα καμια εικοσα-
χια μικροσκοπικά θηρία, που σκάβανε
με τα δόντια τους το κουφάρι μου, γύρι-
ζαν τα μουσούδια τους από τη μια μεριά,
τρώγανε λίγο, επειτα τα γυριζανε από
την άλλη, τρώγανε πάλι λίγο, ύστερα
σταματούσανε για κάποια στιγμη, ξαναο-
χίζανε, χώνονταν βαθύτερα μέσα μου,
χωρίς θόρυβο και χωρίς βιάση, κι' αφί-
νανε κουφάλες μέσα στο κουφάρι μου
απ' όπου περνούσανε.

Αρρωστος δεν ημουν, ομως ημουν
εξαντλημένος κι' ο ιδρώτας αρχιζε να
τρέχη ποτάμι από πάνω μου. Μου κα-
τέβηκε να πάω στην πλατεια της αγο-
ρας να ξεκουραστώ λιγάκι. ο δρόμος
ομως ητανε ατέλειωτος και κουραστικός.
δεν ειχα κάμη πολλά βήματα κι' αναγ-

κástηκα να σταθω για να σκουπίσω τον
ιδρώτα που κατέβαινε στα μάτια μου,
θάμπωνε τα γυαλιά μου και με τύφλωνε.
Δε συλλογίστηκα σε τι μερος στεκόμουν,
δεν το πρόσεξα καθόλου. Ο θόρυβος
γύρο μου ητανε τρομαχτικός.

Ξαφνικα ακούω ν' αντηχη μια φωνή
ένα παγερό, διαπεραστικό βάρδα μπρός!
Την ακούω αυτη την κραυγή, την ακούω
πολύ καλα και τραβιέμαι νευρικά στην
πάντα, κάνω κάποιο βιαστικό βήμα
κατά την ακρη, όσο γρήγορα μπο-
ρούσανε να κουνηθουν τ' αρωστιάρικα
πόδια μου. Ένα τεράστιο κάρο, φορτω-
μένο ψωμιά προσέσασε, η ρόδα του τρί-
φτηκε απάνω στο σακάκι μου. λιγάκι
πιο γρήγορα νάκανα δε θα παθαινα τί-
ποτα. Ισως κατάφερνα να τραβηχτώ
ταχύτερα, μια σταλιά πιο γρήγορα, αν
ειχα προσπαθήση τότε πια πάει, ητανε
αργά, ενιωθα πόνο στο ένα μου ποδάρι,
ένα δύο από τα δάχτυλά του ειχανε γίνη
ένα με το παπούτσι μου.

Ο άμαξας κράτησε τ' αλογά του μ'
όλη του τη δύναμη γύρισε πίσω το κε-
φάλι του και με ρώτησε κατατρομαγμέ-
νος αν ειχα πάθη τιποτα. Μπα! μπο-
ρούσα να πάθω πολύ χειρότερα πράμα-
τα... βέβαια δε θατανε τιποτα το σοβα-
ρό... πίστευα πως δε θα μουχε σπάση τί-
ποτα... Ω, παρακαλώ...

Τραβήξα βιαστικά να κάτσω στο
πρώτο παγκάκι. Όλα εκείνα τα περιεργα
μάτια του κόσμου που ειχε μαζεφτη ένα
γύρο και με κοιτάζε, με στενοχωρούσαν.
Επιτελους το πράμα δεν ηταν και τόσο
σοβαρό, δεν ητανε δα και πεθαμός. Το
χειρότερο απ' όλα ητανε που το παπού-
τσι μου ειχε γίνη κομάτι, η σόλα ειχε
χωρίση από το ψιδι και σχημάτιζε ένα
πράμα σαν ορθάνοιχτο στόμα, από όπου
έτρεχε αίμα. Ε, κανεις δε τήθελε να
γίνη αυτο το ατύχημα. ουτε γω ουτε ο
άμαξας. Ισα ισα που ο ανθρωπος τάχε
χαμένα. Ισως, αν τον παρακαλούσα να
μου δόση ένα ψωμάκι απ' αυτα που ει-
χε στο κάρο του, μουκανε τη χάση. Και
θα του ηταν σίγουρα και χαρα να μου
το δόση. Ο Θεος να του το πληρώση
του ανθρωπου!

Πεινούσα φοβερα και δεν ηξαιρα τί
να γίνω για να απαλλαχτώ από την α-
βάσταχτη ορεξη που ειχα. Εστριβα από

δώ, ξεστριβα από κεί άπάνω στο παγκάκι, πλέξα το στήθος στα γόνατά μου. Σά σκοτεινιάσε σηκώθηκα και σύρθηκα κατά τη δημαρχία.

Ένας Θεός ξαίρει πώς έφτασα ως εκεί.—Κάθησα στην άκρη στα σκαλοπάτια. Ξέσκισα τη φόδρα απ' τη μιά τσέπη του σακακιού μου και βάλθηκα να τη μασώ, χωρίς κανένα σκοπό άλλωστε, με το κεφάλι βυθισμένο σε μαύρη συλλογή· είχα τα μάτια καρφωμένα γύρω κι' αντιλαμβανόμουν μηχανικά τους διαβάτες που προσπερνούσαν· όξ' απ' αυτό δεν πρόσεχα σε τίποτα.

Όπου ξαφνικά μου κατεβαίνει να πάω σε κανένα χασάπικο να ζητήσω ένα κομάτι ωμό κρέας. Σηκώνομαι, τραβώ κατά την άγορά και στέκομαι μπροστά στην πόρτα σ' ένα κρεοπωλείο. Εκεί, στρίβω πίσω μου και κάνω πώς φωνάζω του σκυλιού μου. Έπειτα γυρίζω και λέω του χασάπη :

—“Ω, κάντε μου τη χάρη να μου δώστε ένα κόκαλο για το σκύλο μου! Ένα κόκαλο φτάνει δεν είναι ανάγκη ναχα και κρέας· έτσι, μόνο και μόνο για ναχη τίποτα στο στόμα του και να μη γκρι-νιάξη.

Μου δόσανε ένα κόκαλο, ένα πολύτιμο μικρό κοκαλάκι που μάλιστα είχε και λιγάκι κρέας άπάνω, το πήρα και το 'κρυψα αποκάτω απ' το σακάκι μου. Εύχαρίστησα το χασάπη τόσο θεομά που γύρισε και με κοιτάξε σαστισμένος.

—Μπά, τίποτε! είπε.

—“Ω μὴν το λέτε αυτό, μουρμούρισα είναι πολύ εύγενικό αυτό που μου κά-ματε

Κι' έφυγα· ή καρδιά μου πήγαινε να κρεπάρη.

Χώθηκα σ' ένα δρομάκο και τράβηξα όσο μπορούσα μακριά. Σταμάτησα μπροστά σε μιá ξεχαρβαλομένη πόρτα, σε μιá μάντρα Φως δεν έβλεπα πουθενά ήμουν κρυμένος σ' ένα εύλογομένο σκοτάδι· έβγαλα το κόκαλο μου κι' άρχισα να το γλίσφω.

Ήτανε όλος διόλου άνοστο, έβγανε όμως μιá βαριά μυρουδιά από μπαγιά-τικο αίμα, που μουφερε αναούλα και ξέρασα στη στιγμή Δοκίμασα πάλι· μό-νο να κατάφερνα να το κρατήσω μέσα μου κι' άμέσως θαφερνε τ' αποτελέ-

σματά του. Το ζήτημα ήτανε να κατα-φέρω να κατακάτη μέσα μου. Μά ξα-ναξέρασα πάλι. Φουρκίστηκα, θύμωσα με το κρέας, ξέσκισα με τα δόντια μου ένα κοματάκι και το κατάπια με το ζόρι. Μά και πάλι δε βγήκε τίποτα μό-λις φτάνανε στο στομάχι μου τα ξεφτι-δάκια το κρέας, άνέβαιναν άμέσως πάλ-στών καταπίτη μου. Έσφιξα σάν παλα-βός τη γροθιά μου, ξέσπια σ' ένα ά-πελπισμένο απ' την άνημποριά μου κλά-μα και δάγκασα το κόκαλο σάν τρελός· έκλαιγα τόσο, που το κόκαλο μουσκέ-φτηκε και βρωμίστηκε πιά από τα δά-κρια, ξέρασα βλαστήμηση, και δάγκασα ξανά, κι' έκλαιγα έτσι, που πήγαινε να μου φύγη ή καρδιά. Και ξερνούσα πίσω παλι και καταριόμουν φωνάζοντας δυ-νατά, κι' έστελνα όλες τις δυνάμεις του κόσμου στην αιώνια κόλαση.

Σιγαλιά. Ούτε ένας άνθρωπος γύρω, ούτε ένα φως, ούτε ένας θόρυβος. Είχα φτάση στον πιο άγριο παροξυσμό. Άγ-κομαχούσα βαριά κι' έκλαιγα τρίζοντας τα δόντια μου κάθε φορά που έβγανα τα κοματάκια κείνο το κρέας, που ίσως θα με θρέφανε λίγο αν τα κρατούσα μέ-σα μου Σάν είδα πιά πώς όσο κι' αν προσπαθούσα ήταν άνώφελο, έδοσα μιá και σφεντόνισα το κόκαλο πάνω στην πόρτα. Και τότε, μέσα σε μιá τρικυμία μίσος, μέσα σε πέλαγο λύσσα, σήκωσα τα χέρια μου άπειλητικά κα-ά τον ου-ρανό, τα δάχτυλά μου συσπασμένα σά νύχια άγριου γύπα, και με μιá βραχνή και πνιγμένη φωνή, κραύγασα το όνομα του Θεού φοβερίζοντας ..

... Σου το φωνάζω, ό άγιε Βάαλ του ουρανού, δεν υφίστασαι, δεν υπάρχουν! μά κι' αν υπήρχες, θα σε καταριόμουν κι οι άρες μου θα ήτανε τόσο τρομερές, που οι ουρανοί σου θα κλονίζονταν. Προσφέ-ρηκα να σε ύπηρετήσω, πρόσφερα την άφ'σίωσή μου και σύ μου την άρνήθη-κες. Μ' άπώθησες έξού, σου γυρίζω και έγώ δια παντός τη ράχη, γιατί δεν εσιτάθης Ικανός να φτάσης έγκαίρως. Σου το λέω: Ξέρω πώς μου μέλλεται να πεθάνω, όμως και πάλι θέλω να σε προσβάλω, έσένα, Θεέ και Άπι του ουρανού, θέλω να σε βρίσω, κι' άς αισθάνομαι το θάνατο εδώ, πίσω απ' τα δόντια μου. Στο λέω

καθαρά: Θα προτιμούσα χίλιες φορές να είμαι ύπηρέτης στην κόλαση παρά λέ-φτερος στο βρωμοπαράδεισό σου. Δέ δο-κιμάζω παρά περιφρόνηση για το ουρά-νιό σου άχανές, για αιώνιο καταφύγιό μου διάλεξα την άβυσσο όπου γκρεμίστη-καν οι δαίμονες, ό Ιούδας και ό Φα-ραώ! Ό ουρανός σου, παραγεμισμένος από όλων των ειδών τους ήλίθιους, από όλα τα νερούλα μυαλά, απ' όλους τους πτωχούς τω πνεύματι της επίγειας ζωής, με κάνει ν' αηδιάζω. Τόν κατοίκισες από όλες τις ταπεινές πόρνες, οι όποιες, άφου γλέντησαν καλά καλά και γνώρισαν όλες τις ήδονές τούτου του κόσμου, πέσανε την τελευταία τους στιγμή σε κλαθμό και λύγισαν το γόνατο μπροστά σου. Σου το λέω! Έκαμες κατάχρηση της δύνα-μης σου άπέναντί μου και δεν ήξερες, ό Μηδεν πάνσοφο, ότι όση δήποτε κι' αν ήταν ή δυστυχία μου, έγώ δε θα λύγιζα ποτέ. Σου το φωνάζω: Πάσα στιγμή της ζωής μου, καθένα από τα κύτταρα του είναι μου θα όρθόνεται μπροστά σου για να σε λουδορήση, έσένα ό παντελεήμον κάθαρμα, άκόμη κι' αν σύ θα βρίσκεσαι στον έβδομον ουρανό. Σου το λέω έσένα, κι' αν μπορούσα θα το φώναζα διάτορα, με μιá κραυγή τρομερή, πάνω και πέρα απ' όλους τους κόσμους. Θα ήθελα ά-κόμη να το φυτέψω μέσα στις ψυχές ό-λων των ανθρώπων που δε γεννηθήκανε άκόμη και που θα δούν μιá μέρα του ή-λιου το φως Θα πεθυμούσα να το φυ-σήσω σε κάθε πέταλο λουλουδιού, σε κάθε φύλλο δέντρου, σε κάθε σταγόνα του ωκεανού. Την ήμερα της τελευταίας κρίσεως θα σε βρίσω· θα κραυγάσω. ως που από τις φωνές να πεταχτούν τα δόντια απ' τις σαγόνες μου, θα φτύσω όλο μου το σάλιο άπάνω στην άπέραντη άθλιότητα της θεότητάς σου Σου το λέω: από σήμερα και πέρα σε άπαρνιέμαι· άρ-νιέμαι τη φύση σου και τα φαινόμενά σου. Θα καταραστώ το μυαλό μου αν σε συλο-γιστή, θα ξεσκίσω τα χείλια μου αν προ-φέρουνε τ' όνομά σου. Αν υπήρχες, τα λόγια αυτά είναι τα τελευταία που σου άπευθύνω! Ζωντανός ή νεκρός, σου λέω χαίρε για πάντοτε, για τον αιώνα τον ά-παντα. Τίποτ' άλλο δε σου λέω, σου γυ-ρίζω τη ράχη μου και τραβώ το δρόμο μου μπρός...

Σιγαλιά...

Έτρεμα απ' το θυμό. Έκανε κρού-πολύ κι έτρεμα κι από το κούο, είχα άρ-χίση να πέφτω σε νάρκη. Έφαντλημένος, βλαστημόντας και καταριόμενος, έμεινα μισή ώρα κοντά έτσι, γαντζομένος στην πόρτα, πνιγμένος απ' τους λυγμούς κι' απ' τα δάκρια. Σε μιá στιγμή άκουσα κουβέντα : δυό άνθρωποι μπαίνουν στο δρομάκο. Παράτησα την πόρτα, σύρθη-κα τοίχο τοίχο, μπήκα στο φωτισμένο δρόμο και ξανατραβήξα κατά την άγορά. Μου κατέβηκε ή ιδέα, πώς όλα κείνα τα ψιλικατζίδικα, τα παντοπωλεία, οι στί-βες τα παλιόρουχα που βρίσκονταν στη γωνιά της πλατείας, της χαλούσανε όλο το γούστο. Ήταν ένα άίσχος για την πο-λιτεία όλόκληρη. Τι φοίκη! Και καθώς περπατούσα άρχισα και λογάριζα πόσο θα κόστιζε να μετακομίση κανένας το Μετεωρολογικό Σταθμό, ένα έξοχο ξύ-λινο μεγαράκι, που μου άρσε υπερβο-λικά και που κάθε φορά που περνούσα από κεί, θαύμαζα με πολλήν εύχαρίστη-ση Ήτανε φανερό πώς μιá τόσο σπου-δαία μετακόμιση θα άπαιτούσε τουλάχισ-τον εβδομήντα με εβδομήντα δύο χιλιά-δες κορόνες,—ένα όχι άσήμαντο βέβαια ποσό, έπρεπε να το όμολογήση κανείς... ως μεροτητά... για έναρξη. . Και το φτωχό μου κεφάλι έννευε καταφατικά.., Άσφα-λώς ήτανε άρεστό. Το κορμί μου έτρεμε δάκρυο κι' από καιρό σε καιρό έπνιγε το λαιμό μου κανένας λυγμός, άπομει-νάρι από το κλάμα που είχα κάνει.

Είχα το άίσθημα πώς δε θα βαστού-σα άκόμη πολύ, πώς έφελνα το κύνειο άσμα μου. Μά μου ήταν όλότρελα άδιά-φορο, δε με μπόδιζε καθόλου να τραβώ τώρα για την άλλη άκρη της πόλης, για τις παραβόσκαλες, μακραίνοντας όλοένα από το σπίτι μου. Για να πεθάνω, δε χρειάζονταν πολλές διαδικασίες: δεν εί-χα παρά να ξεπλυνώ καταμεσίς του δρό-μου, όπου βρισκόμουν. Τα βάσανά μου, όσο πήγαινε με κάνανε άναίσθητο· ένιω-θα βέβαια από καιρό σε καιρό κάτι σου-βλιές χαμηλά στο ποδάρι μου, μου φαι-νόταν μάλιστα πώς ό πόνος αυτός άρχιζε να άπλώνη και να φτάνη στο γόνατο, ό-μως ούτε κι' αυτό μ' ένοχλούσε πολύ, είχα περάση πολύ μεγαλύτερες μπόρες.

Έφτασα στη γέφυρα του σιδηροδρό-

μου. Οἱ ξογάτες εἶχανε σκολάση πιὰ καὶ κανέναν θόρουβος δὲν τάρχιζε τὸ λιμάνι· οὔτε κάρα, οὔτε κίνηση, μόνο κανέναν περαστικὸς διάβαινε ποῦ καὶ ποῦ, τὰ χέρια στίς τσέπες. Παρατήρησα ἕναν κουτσό, πὺν καθὼς περνοῦσε ἀπὸ κοντά μου γύρισε ἄλλοῦ τὰ μοῦτρα του. Τὸν σταμάτησα μηχανικά, ἔβγαλα τὸ παπέλο μου λίγο καὶ τότε ρώτησα μήπως ἤξερε ἂν εἶχε φύγη τὸ «Νόνεν». Καὶ δὲ μπόρεσα νὰ κρατηθῶ, κροτάλισα τὰ δάχτυλά μου μπρὸς στὰ μοῦτρα του φωνάζοντας :

— «ὦ, δυστυχία μου ! Τὸ «Νόνεν», τὸ «Νόνεν», πὼς μοῦ ἔφυγε !. Οὔτε ἤξερα καλὰ καλὰ γιὰ τὴν πράμα τὸν ρωτοῦσα.

— Βέβαια... Τὸ «Νόνεν» θάπρεπε νάναί φευγάτο.

— Μήπως μποροῦσε νὰ μοῦ πῇ γιὰ ποῦ ;

Συλογίστηκε ἕνα λεπτὸ· στηριζότανε στὸ γερὸ ποδάρι του, ἐνῶ τὸ ἄλλο σάλεβε κρεμάμενο στὸν ἄερα.

— «Ὁχι» γιὰ πῆτε μου τί φόρτωσε. ἔξερε ;

«Ὁχι. Ἐγὼ εἶχα ξεχάσῃ κιόλας τὸ «Νόνεν», ἄλλα πράματα ἀπασχολοῦσαν τὸ μυαλό μου καὶ τότε ρώτησα πόση ὥρα εἶναι ἀπὸ τὴ Χριστιάνια στὸ Χόλμεστραντ, νὰ λοναριάσῃ κανεὶς σὲ καλὰ παλιὰ γεωγραφικὰ μίλια.

— Ἀπὸ δὴ στὸ Χόλμεστραντ ; Μοῦ φαίνεται...

— «Ὁ ἀπὸ δὴ στὸ Βαίμπλουγκ ;

— «Ὁθελα νὰ πῶ... ἀπὸ δὴ στὸ Χόλμεστραντ μοῦ φαίνεται πὼς εἶναι...

— «ὦ, ἀκοῦστε τώρα πὺν τὸ θυμήθηκα, τὸν διακόπτω πάλι καὶ τοῦ λέω, θάχετε τὴν καλοσύνη νὰ μοῦ δώσετε λίγον καπνὸ, μιὰ σταλιά μοναχί !

Τὸν εὐχαρίστησα, τὸν ἄφησα, κι' ὅπως δὲν κάπνιζα, ἔριξα τὸν καπνὸ μέσα στὴν τσέπη μου. Ἐκεῖνος ἐξακολουθοῦσε νὰ μὲ παρακολουθῇ μὲ τὸ βλέμμα του· τοῦ εἶχα τάχα ξυπνήσῃ καμιάν ὑποψία ; Αἰσθανόμουν στὴ ράχη μου ὀχληρὸ τὸ βάρος τῶν καχύποπτων αὐτῶν ματιῶν πὺν μὲ καταδίωκαν, καὶ δὲ μοῦ ἄρεξε καθόλου. Γύρισα πίσω, τράβηξα ἴσα καταπάνω του, τὸν κοίταξα μέσ' στὰ μάτια καὶ τοῦ εἶπα ! Μπαλωματή ! Δὲν πρόσθεσα τίποτ' ἄλλο. Εἶχα σταθῇ κατὰ μπροστά του καὶ τὸν ἀγριοκοίταξα. «Ε-

πειτα ἔφυγα τρικλίζοντας κατὰ τὸ Σταθμό. Ὁ κουτσὸς δὲν ἔβγαλε τιμιουδιά, δὲν ἐκουνήθη καθόλου ἀπὸ τὴ θέση του, μόνο στάθηκε καὶ μὲ κοίταξε ἀφαιρεμένος.

Μπαλωματής ; Στάθηκε μονομιᾶς. Βέβαια ! Μοῦ φαινότανε πολὺ καλὰ πὼς τὸν εἶχα συναντήσῃ κάπου αὐτὸν τὸ σάκκι. Διόλε... ἕνα ὄμορφο πρωὶ... εἶχα μάλιστα βάλῃ ἐνέχυρο τὸ γιλέκο μου... Αἰώνας δλόκληρος εἶχε περάσῃ ἀπὸ τότε. Εἶχα ἀκουμπήσῃ σ' ἕναν τοῖχο στὴν ἄκρη τῆς Πλατείας, καὶ καθόμουν. Ἐαφνικὰ βιάστηκα νὰ σηκωθῶ νὰ φύγω. Μὰ δὲ μπόρεσα· μὲ τὸ πρῶτο βῆμα ἀναγκάστηκα νὰ σταματήσω, ὑπόφερα τρομερὰ ἀπ' τὸ ποδάρι μου. Ἀποφάσισα λοιπὸν ν' ἀφήσω τὴ ντροπὴ κατὰ μέρος, δὲ μποροῦσα ἄλλως τε νὰ κάμω κι' ἄλλιῶς, ὁ ἀφέντης ἦτανε πιὰ μπροστά μου.

Εἶχα τὴν ξετσιπσοσιά νὰ προχωρήσω ἄλλο ἕνα βῆμα ἀκόμη γιὰ νὰ τοῦ προκαλέσω τὴν προσοχή. Αὐτὸ ὅμως δὲν τόκαμα γιὰ νὰ τοῦ κινήσω τὸν οἶχτο, ὅχι τὸ ἀντίθετο, θὰ πεθυμοῦσα νὰ τοῦ προκαλέσω γέλια μόνο, νὰ τὸν κάμω νὰ εὐθυμίσῃ. Ἄν δὲ μοῦ λειπε τὸ θάρρος θὰ ξαπλονόμουν κατὰδρομα καὶ θὰ τὸν παρακαλοῦσα νὰ περπατήσῃ ἀπάνω μου, νὰ πατήσῃ τὸ πρόσωπό μου. Οὔτε τὸν χαιρέτησα μάλιστα.

Ὁ ἀφέντης σὰ νὰ μυρίστηκε πὼς κάτι μοῦ συνέβαινε ἔκοψε λίγο τὸ βῆμα του, καὶ τότε τοῦ λέω γιὰ νὰ τὸν σταματήσω :

— «Ἐπρόκειταν νὰ σὰς φέρω κάτι, μὰ δυστυχῶς δὲ μοῦ μείνει καιρὸς νὰ τὸ τελειώσω.

— Ἀληθινά ; Δὲν καταφέρατε νὰ τὸ τελειώσετε λοιπόν ;

— «Ὁχι, δὲ μοῦ μείνει καιρὸς.

Καὶ τὰ μάτια μου βούρκωσαν μὲ τὴν καλοσύνη τοῦ ἀφέντη· ἡ ἀδυναμία μου τούτῃ μ' ἐξόργισε, προσπάθησα νὰ τὰ μπαλώσω, ἔβηξα κ' ἔφτυξα ἕνα δυὸ φορές γιὰ νὰ πάρω θάρρος. Ὁ ἀφέντης μὲ κοίταξε.

— Ἐν τῷ μεταξὺ πὼς οἰκονομίστηκε ἔχετε καὶ ζῆτε ; μὲ ρώτησε.

— «Ὁχι, δὲ μοῦ μένει τίποτα πιὰ. Σήμερα μάλιστα δὲν ἔχω φάη καθόλου, μὰ...

— «ὦ Θεέ μου, εἶναι δυνατό ; μὰ τί ν'

αὐτά ! πᾶς νὰ πεθάνῃς ἀπ' τὴν πείνα, παιδί μου ; Κ' ἔβαλε τὸ χέρι στὴν τσέπη του.

Ἐγὼ κατακόκκινος. Γιὰ νὰ μὴν πέσω ; ἀναγκάστηκα ν' ἀκουμπήσω στὸν τοῖχο. Τὸν ἔβλεπα νὰ ψίχῃ μέσα στὸ πορτοφόλι του καὶ δὲν ἔβγαλε ἄχνα. Μοῦ πρότεινε ἕνα δεκάρικο. Οὔτε διατυπώσεις οὔτε τίποτα, ἀπλούστατα μοῦ δινε ἕνα δεκάρικο, καὶ ξανάπε πὼς δὲν ἦτανε σωστὸ νὰ πεθάνω τῆς πείνας.

Προσπάθησα νὰ διαμαρτυρηθῶ καὶ δὲν ἐπῆρα ἀμέσως τὸ χαρτονόμισμα. Ντροπὴ μου πὺν τὰκανα ὅλ' αὐτά... ἔπειτα τὰ χρήματα ἦτανε ὅρα πολλά...

— Κάνετε λοιπὸν γρήγο· γιατί βιάζομαι, μοῦ εἶπε κοιτάζοντας τὸ ρολόι του, πρέπει νὰ πάρω τὸ τραῖνο καὶ τ' ἀκούω νὰ σφυρίζῃ.

Ἐπῆρα τὰ λεφτά· ἡ χαρὰ μου μ' εἶχε παραλύσῃ καὶ δὲν εἶπα οὔτε λέξη ἄλλῃ, οὔτε τὸν εὐχαρίστησα μάλιστα.

— Δὲν ἀξίζει τὸ κόπο νὰ σὰ στεναχωρήῃ αὐτό, λέει ὁ ἀφέντης φεύγοντας· μὰς γράφετε τίποτα καὶ ξεχρεώνετε.

Κι' ἀπομακρύνθηκε.

Μονομιᾶς, θυμήθηκα πὼς μοῦχε διαφύγη νὰ τὸν εὐχαριστήσω. Θέλησα νὰ τὸν προφτάσω, μὰ δὲ μποροῦσα νὰ περπατήσω γρήγορα, τὰ γόνατά μου λυγίζαν καὶ κιντύνεβα νὰ πέσω. Σκέφτηκα νὰ μπήξω μιὰ φωνή, νὰ τοῦ πῶ ἕνα εὐχαριστῶ τουλάχιστο, μὰ στὴν ἀρχὴ δὲν τόλμησα, κ' ὕστερα, ὅταν κόνονιας κουράγιο τὸ φώναξα, αὐτὸς ἦτανε πιὰ πολὺ μακριὰ ἔπειτα κι' ἡ φωνή μου ἦτανε τρομερὰ ἀδύνατη.

Ἐκλαψα μυστικά, σιωπηλά, βλέποντάς τον ν' ἀπομακρύνεται : «Ὁχι, δὲν τὸ ἀπάνταισα ποτέ μου αὐτὸ τὸ πράμα ψιθύρισα, μοῦ δώκε δέκα κορόνες ! Τοποθετήθηκα στὴ θέσῃ ἀκριβῶς πὺν εἶχε σταθῇ τὴν ὥρα πὺν μοῦ μιλοῦσε, κι' ἐπανάλαβα ὅλες του τίς κινήσεις. Κάθε τόσο διάκοπτα καὶ σίμονα στὰ βουρκωμένα μάτια μου τὸ χαρτονόμισμα πὺν μοῦχε δόση. Ἐπὶ τέλους σήκωσα δρθὸ τὸ κεφάλι μου, καὶ περιφέροντας δεξιὰ κι' ἀριστερὰ τὰ μάτια, κήρυξα φωναχτά, καταμεσίς τοῦ δρόμου, πὼς αὐτὸ πὺν κρατοῦσα στὸ χέρι μου ἦτανε χαρτονόμισμα δέκα κορονῶν. Ὑστερα ἀπὸ κάμποσην ὥρα, πολλὴν ὥρα σίγουρα γιὰ τὸν στοῦς

δρόμους εἶχε γίνῃ πιὰ ἡσυχία, βοέθηκα χωρὶς νὰ ξέρω κι' ἐγὼ πὼς, μπροστὰ στὸν ἀριθμὸν 11 Τομτεγκάτεν. Ἐδὼ ἦταν πὺν μ' εἶχε φέρῃ ἕνας ἀμαξὰς πὺν τὸν κοροῦδεψα, αὐτὸ τὸ σπῆτι τόχα περάσῃ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά ὡς στὴν ἄλλη χωρὶς νὰ μὲ πάρουνε χαμπάρι. Ἀφοῦ στάθηκε λιγάκι καὶ μοῦ πέρασε ἡ σαστιμάρα· οὐ ἔδοσα μιὰ, καὶ γιὰ δευτέρη φορὰ μπήκα μέσα σ' ἐκεῖνη τὴν πόρτα, προχώρησα ὡς στὸ Πανδοχεῖον καὶ ζήτησα στέγη. Καὶ μοῦ δώκανε ἕνα κρεβάτι εὐθύς.

Τρίτη.

Ἡλιος, φῶς, ἀτμόσφαιρα γαλήνια καὶ διάφανη. Τὰ χιόνια εἶχανε λιόσῃ ὀλότελα κι' ἀπὸ παντοῦ ξεχειλίσῃ ἡ ζωή, εὐθυμία, πρόσωπα χαρούμενα, χαμόγελα χασκαρίσματα. Τὰ συντριβάνια πετοῦσαν τὸ νερὸ ψηλὰ σὲ καμπυλωτοὺς πίδακες, πὺν χρῦσος ὁ ἥλιος καὶ πὺν γαλάζωνε ὁ γαλάζιος οὐρανός.

Κατὰ τὸ μεσημέρι βγήκα ἀπ' τὸ ξενοδοχεῖο τοῦ Τόμτεγκάτεν, ὅπου ἐξακολουθοῦσα νὰ μένω πάντοτε, περνώντας ὥραϊα μὲ τὸ δεκάρικο τοῦ ἀφέντη. Ἡ μουν γεμάτος κέφι κι' ὅλο τὸ ἀπόγεμα χάζεβα στοὺς πιὸ πολυσύχναστους δρόμους κοιτάζοντας τὸν κόσμον πὺν διάβαινε. Δὲν ἦταν ἐφτά ἀκόμη πὺν τράβηξα κι' ἔκαμα μιὰ βόλτα στὴν πλατεῖα Σάνκτ Ὀλαφ, κοιτοκοιτάζοντας μὲ τὴν ἀκρὴ τοῦ ματιοῦ τὸ παράθυρο τοῦ ἀριθμοῦ 2. Σὲ μιὰν ὥρα θὰ τὴν ἰδῶ ! Δὲν ἤμουν βέβαια ὀλότελα σίγουρος, ὀλότελα ἡσυχος, ἡ ἀνησυχία ὅμως πὺν δοκίμαζα εἶχε κι' αὐτὴ τὸ θέλτητρό της. Τὴ θὰ γινότανε ; Τὴ θάβρισκα νὰ τῆς πῶ ὅταν θὰν τὴν ἔβλεπα νὰ κατεβαίνῃ τίς σκάλες ; Καλησπέρα σας, δεσποινίς ; ἢ νὰ τῆς χαμογελοῦσα μόνο ; Ἀποφάσισα ν' ἀφίσω κατὰ μέρος τὰ χαμόγελα. — Ὅτ' τὴ χαιρετοῦσα βαθιά, φυσικά.

Ἐστρεψα σ' ἄλλο δρόμον ντροπιασμένος λιγάκι πὺν εἶχα ἔρθῃ τόσο νωρίς, περπάτησα κάμποσο στὴν ὁδὸν Κάρλ Γιόχαν, κοιτάζοντας ὀλοένα τὸ ρολοὶ τοῦ Πανεπιστημίου. Στὸ δρόμον μοῦ πέρασε ἡ ἰδέα πὼς θ' ἀργοῦσα δυὸ τρία λεπτά, καὶ τῶρα γρήγορα στὰ πόδια ἀποπορεύομαι. Τὸ ποδάρι μου ἦταν πολὺ χτυπηπημένο, κατὰ τὰ ἄλλα δὲν εἶχα τίποτα.

"Εφτασα στην πλατεία λαχανιασμένος και πήρα θέση κοντά στο συντριβάνι· στάθηκαν κάμποση ώρα έτσι, και κοίταζα τὰ παράθυρα τοῦ ὀρθομῶ 2. Δὲν τὴν ἔβλεπα ὅμως νάρχεται. "Ε δὲ σημαίνει, θὰ περιμένω, δὲ βιάζομαι βέβαια· ἴσως κανένα ἐμπόδιο. Καὶ περίμενα.— Μὴν καὶ τὰ εἶχα ἰδῆ στὸν ὕπνο μου ὅλα τούτα; Μὴ τυχὸν καὶ τὸ πρῶτο μου ραντεβού δὲν ἦτανε παρὰ γέννημα τῆς ἁρωστής φαντασίας μου, κείνη τὴ νύχτα τοῦ πυρετοῦ; ρωτιόμουν, συλογιζόμουν καὶ ὅσο σκεπτόμουν τὸ πρᾶμα τόσο ἔπεφτα σὲ ἀβεβαιότητα.

Χυ! εἶπε κάποιος ἀπὸ πίσω μου. "Ακουσα αὐτὴ τὴ φωνή, ἄκουσα ἐπίσης καὶ κάποια ἐλαφρὰ πατήματα ποὺ πλησίαζαν, δὲν ἐστράφηκα ὅμως, δὲν ἐκόλλησα τὰ μάτια μου ἀπὸ τὰ σκαλοπάτια ὅπου κοίταζα.

Ξέχασα νὰ χαμογελάσω, μάλιστα οὔτε τὸ καπέλο μου δὲν ἔβγαλα, τόσο μὲ σάστισε ὁ ἐρχομός της ἀπὸ κείνο τὸ μέρος.

—Περιμένετε πολὺ; εἶπε, ἀγκομαχώντας λίγο ἀπὸ τὸ δρόμο.

—"Αμπα, ὅπως διόλου, δὲν εἶναι οὔτε ἓνα λεπτό ποὺ ἤρθα, τῆς ἀποκρίθηκα. Κ' ἔπειτα τὶ θὰ περᾶζε καὶ ἂν εἶχα περιμένει πολὺ; Σὰς περίμενα ὅμως νὰ ῥθῆτε ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος.

—Συνόδεψα τὴ μαμὰ σ' ἓνα φιλικὸ σπίτι... ἡ μαμὰ θὰ μείνῃ ἔξω ἀπόψε.

—"Α. ἔτσι! εἶπα ἐγώ.

"Αρχίσαμε νὰ περπατοῦμε. "Ενας ἀστυφύλακας ποὺ στεκότανε στὴ γωνιά μᾶς παρατηροῦσε.

—Μὰ ποῦ πᾶμε ἐπιτέλους; εἶπε αὐτὴ καὶ σταμάτησε.

—Μὰ πού θέλετε, ὅπου θέλετε σεις.

—Οὐφ ναί, μὰ εἶναι τόσο βαρετὸ νὰ διαλέγῃ μόνος του κανέναν.

Παύση.

"Επειτα λέω ἐγώ, ἔτσι γιὰ νὰ πῶ κάτι:

—Τὰ παράθυρά σας εἶναι σκοτεινὰ βλέπω.

—Ναί, ναί, μοῦ ἀποκρίνεται αὐτὴ ζωηρά. "Εδοσα ἄδεια στὴν ὑπέρετρία καὶ βγῆκε. Εἶμαι ἐντελῶς μόνη στὸ σπίτι.

Στεκόμαστε καὶ οἱ δύο κειδὰ καὶ κοιτοῦμε τὰ παράθυρα τοῦ νούμερο 2, σὰ νὰ μὴν τᾶχαμε δῆ ποτέ μας ἄλλη φορὰ.

—Μὰ τότε λοιπὸν δὲ θὰ μπορούσα· με ν'ἀνεβούμε ἀπάνω στὸ σπίτι σας; ἐγὼ νὰ στέκουμαι στὴν πόρτα ἂν θέλετε.

Τὸ θρόσος μου μὲ κατατρόμαξε, δὲ μπόρεσα νὰ συνεχίσω καὶ ἔτρεμα ἀπὸ τὴν ταραχὴ μου. "Αν τὴν πρόσβαλα κ' ἔφευγε; ἂν ἤμουνα καταδικασμένος νὰ μὴ τὴν ξαναδῶ ποτέ μου πιά. "Ὡ! τὶ ἄτυχη, τὶ ἀνόητη ἔμπνευση! Περίμενα τὴν ἀπάντησή της ἀγωνιόντας.

—Δὲ θὰ σταθῆτε καθόλου στὴν πόρτα, εἶπε καὶ ἡ φωνὴ της πρὸδινε μιὰν εἰλικρινῆ τρυφερότητα. Δὲ θὰ σταθῆτε καθόλου στὴν πόρτα!

Μπήκε μέσα, τὴν ἀκολούθησα.

Μέσα στὸ διάδρομο, ὅπου ἦτανε πολὺ σκοτεινὰ, μ' ἔπιασε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μ' ὡδηγοῦσε αὐτὴ. Δὲν ἦταν ἀνάγκη νὰ κάνω τόσο ἥσυχα, μοῦ εἶπε, μπορούσα νὰ λέω ὅτι θέλω. Καὶ μπήκαμε μέσα. "Εκεῖ ποὺ ἀναβε ἓνα σπερματόετο—δὲν ἀναψε λάμπα, μόνον σπερματόετο—εἶπε μ' ἓνα μικρὸ χαμόγελο!

—Μὰ σὰς ἀπαγορεύω ὅμως νὰ μὲ κοιτάζετε; Οὐφ, σὰν τὸ συλονίζομαι μοῦρνετα νὰ πεθάνω ἀπὸ ντροπὴ! Μὰ δὲ θὰ τὸ ξανακάμω ποτέ πιά.

—Τὶ εἶναι αὐτὸ ποὺ δὲ θὰ τὸ ξανακάνετε ποτέ;

—Ποτέ μου δὲ θὰ...οὐφ! Θεὸς φυλάξῃ...δὲ θὰ σὰς ξαναφιλήσω. Ποτέ μου πιά...

—Ποτέ πιά; εἶπα καὶ ἀρχίσαμε νὰ γελοῦμε. "Απλώσα τὰ χέρια νὰ τὴν ἀγκαλιάσω, μὰ μοῦ ἔφυγε καὶ φυλάχτηκε στὴν ἀντίθετη ἄκρη τοῦ τραπεζιοῦ. "Ενα λεπτὸ σταθήκαμε καὶ κοιταχτήκαμε ὁ ἓνας ἀπέναντι στὸν ἄλλο, τὸ κερί στὴ μέση.

—Πιάστε με ἂν μπορῆτε, εἶπε.

"Εκεῖ ποὺ ἔτρεγε ἔβγαλε τὸ βέλο της καὶ πέταξε τὸ καπέλο της στὴ γωνιά, τὰ νελαστὰ μάτια της ἦτανε διαρκῶς καρφωμένα ἀπάνω μου καὶ δὲν τοὺς ἔφευγε καμιὰ ἀπ' τὶς κινήσεις μου. "Εκαμα νὰ χυμῶσω, μὰ τρίκλισα στὸ ταπέτο καὶ ἔπεσα· τὸ χτυπημένο ποδάρι μου δὲν ἄντεχε πιά νὰ μὲ σηκώσῃ. Σηκώθηκα καταντροπιασμένος.

—Παναγία μου, τὶ κόκκινος ποὺ εἶστε, εἶπε· πρέπει νὰ ὁμολογῆτε πῶς εἶστε πέρα καὶ πέρα ἀδέξιος.

—Ναί! ὦ ναί, ἀπάντησα.

Καὶ ξαναρχίσαμε τὸ κυνηγητό.

—Θυρῶ πῶς κουτσαίνετε.

—Ναί, μπορεῖ καὶ νὰ κουτσαίνω, λίγο ἄλλως τε.

—Τὴν περασμένη φορὰ σὰς πονοῦσε τὸ δάχτυλό σας, σήμερα ἔχετε πληγμένο τὸ ποδάρι· μὰ εἶναι τρομερὸ ὅτι συμβαίνει μὲ σὰς.

—Τὶς προάλλες μὲ πᾶτησε λίγο ἓνα ἀμάξι.

—Σὰς πᾶτησε λέει ἀμάξι; μεθυσμένος ἦσασταν πάλι, ἔ; Μὰ τὶ ζωὴ ποὺ τὴν κάνετε καὶ σεις, Θεέ μου! "Επαιρνε σοβαρὸ ὕψος καὶ μὲ φοβόριζε μὲ τὸ δάχτυλο. Τότε ἄς κάτσουμε! "Ὀχι, ὄχι στὴν πόρτα· μὰ τὴν ἀλήθεια εἶστε πολὺ ντροπαλός· σεις ἐδῶ καὶ ἐγὼ ἐκεῖ...ἔτσι... "Α τὶ βαρετοὶ ποὺ εἶναι τοῦτοι οἱ ντροπαλοὶ ἀνθρώποι! Εἶσαι ὑποχωρομένος νὰ τοὺς τὰ ἔξηγῆς ὅλα, νὰ τὰ κάνης ὅλα μοναχός σου, δὲ σὲ βοηθοῦνε μὲ τίποτα! Τώρα δὰ λόγου χάρι... τώρα δὰ λόγου χάρι...θὰ μπορούσατε ἀξιόλογα νὰ στηρίζετε τὸ χέρι σας στὴν καρέκλα μου, θὰ μπορούσατε μοῦ φαίνεται νὰ τὸ σκεφθῆτε καὶ μοναχός σας αὐτό. "Αμὰ σὰς ποῦνε τίποτα γουρλώνετε κάτι μάτια, σὰ νὰ μὴν πιστεύετε ὅτι σὰς λένε. Αὐτὸ ποὺ λέω εἶναι ἀλήθεια, τῶχω παρατηρήσῃ πολλὰ φορὲς· νὰ καὶ τώρα δὰ τὸ ἴδιο κάνετε. Μὰ δὲ θὰ καταφέρετε ποτέ νὰ μὲ κάμψετε νὰ φαντασθῶ πῶς εἶστε πάντα τόσο ντροπαλός. "Ὅταν τολμᾶτε!.. "Ησασταν ἀρετὰ ἀναιδὴς ἐκείνη τὴν ἡμέρα ποὺ μ' εἶναιτε πάρη ἀπὸ πίσω τόσο μεθυσμένος καὶ μὲ τυοαγνούσατε μὲ τὶς ἐξυπνάδες σας! Σὰς ἔπεσε τὸ βιβλίό σας δεσποινίς! Πάει, σὰς ἔπεσε τὸ βιβλίό σας, δεσποινίς! Χαχαχά! "Ητανε πολὺ ἄσχημο ἀπὸ μέρους σας!..

Καθόμουν καταντροπιασμένος καὶ τὴν κοίταζα. "Η καρδιά μου πήγαινε νὰ σπάσῃ καὶ τὸ αἷμα μου κυκλοφοροῦσε καφτὸ στὶς φλέβες. Τὶ θεία ἀπόλαυση νὰ βόισκεται καὶ πάλι κανεὶς μέσα σὲ κατοικία ἀνθρώπων, ν' ἀκούῃ ἓνα ῥολοῖ νὰ γτυπάῃ καὶ νὰ κουβεντιάξῃ μὲ μιὰ νέα, ζωντανὴ κοπέλα, ἀντὶς νὰ παραμιλήῃ μοναχός του.

—Γιατί δὲ λέτε τίποτα;

—"Ὡ, τὶ γλυκιά ποὺ εἶστε. Τὶ νὰ πῶ; κάθουμαι καὶ σὰς κοιτῶ καὶ τᾶχω

χάση μὲ τὰ σὰς. "Αληθινὰ τᾶχω χάση. Τὶ τὰ γινῶ; Εἶστε τὸ πῶς παρᾶξενό πλάσμα ποῦ... Μερινὲς φροῆς τὰ μάτια σας λάμπουνε τόσο, δὲν τῶχω ξαναἰδῆ ποτέ μου αὐτὸ τὸ πρᾶμα, μοιάζουνε μὲ λουλούδια. "Ε; ὄχι, ὄχι, ἴσως οὔτε καὶ μὲ λουλούδια μὰ... Σὰς ἀγαπῶ τόσο πολὺ, σὰς ἔχω ἐρωτευθῆ τόσο! καὶ εἶναι τόσο ἄσχοπο. Σὲ τὶ θὰ μ' ὠφελήσῃ ἔμένα Πῶς σὰς λένε; Τώρα ἀλήθεια πρέπει νὰ μοῦ τὸ πῆτε πῶς σὰς λένε..

—"Α ναί, ἂ ναί, πῶς σὰς λένε; Θεέ μου, παρὰ λίγο νὰ τὸ ξεχνοῦσα! "Ὅλη τὴν ἡμέρα χτὲς αὐτὸ συλλογιζόμουν, νὰ μὴν ξεχάσω νὰ σὰς ρωτήσω. Δηλαδή δὲ θέλω νὰ πῶ ὅλη τὴν ἡμέρα χτὲς, δὲ συλλογιζόμουν καθόλου ὁλοένα σὰς, χτὲς.

—Ξέρετε πῶς σὰς λέω ἐγώ! "Εγὼ σὰς λέω "Υλαγιαλή. Πῶς σὰς φαίνεται; "Ενας τόσο χαϊδευτικὸς ἦχος!

—"Υλαγιαλή!

—Ναί.

—Ξενικὸ ὄνομα εἶναι;

—Χυ, "Ὀχι, οὔτε ξενικὸ δὲν εἶναι.

—Ναί, δὲν εἶναι ἄσχημο.

"Ὑστερα ἀπὸ ἀτέλειωτα παζαρέματα εἶπαμε τὰ ὀνόματά μας. "Ἦρθε καὶ κάθισε δίπλα μου στὸ σοφά, καὶ ἔσπρωξε μὲ τὸ πόδι της πέρα τὸ κάθισμα. Καὶ ξαναπιάσαμε πάλι τὴν πούβεντα:

—Εἶστε καὶ ξυρισμένος ἀπόψε, μοῦ εἶπε. Γενικά, εἶστε λίγο πῶς περιποιημένος παρὰ τὴν περασμένη φορὰ· γιὰ πολὺ λίγο βέβαια. Φτάνει νὰ φαντασθῆτε πῶς... "Α, μὰ ἦτανε φορὴ τὴν περασμένη φορὰ. Καὶ εἶχατε κίβλας ἓνα παλιοκούρελο στὸ δάχτυλό σας μὰ τὶ παλιοκούρελο! Καὶ μ' αὐτὴ τὴν κατάσταση θέλατε σῶναι καὶ καλὰ νὰ μὲ πᾶτε σὲ δημόσιο μέρος νὰ πιοῦμε τίποτα. "Α ὄχι, εὐχαριστῶ.

—"Ὡστε λοιπὸν ἐξ αἰτίας τὸ ἄθλιο παρουσιαστικὸ δὲ θέλατε νὰ πᾶμε πούθενά, ἔ;

—"Ὀχι, μοῦ ἀποκρίθηκε καὶ χαμήλωσε τὰ μάτια της, ὄχι. "Ὁ θεὸς τὸ ξέρει πῶς δὲν ἦτανε γι' αὐτό! Οὔτε τὸ συλογίσθηκα μάλιστα καθόλου τότε.

—"Ακοῦστε τῆς λέω, εἶναι σίγουρο πῶς βόισκεστε στὴν πλάνη νὰ νομίζετε ὅτι μπορῶ νὰ ντύνουμαι καὶ νὰ ζῶ ὅπως μοῦ κάνει γούστο, ἔ; "Ὅμως δὲν

είναι έτσι τὰ πράματα, είμαι πολὺ πολὺ φτωχός.

Μὲ κοιτάξε,

— Ἀληθινά; μοῦ λέει.

— Ναί.

— Ἀχ Θεέ μου, κι' ἐγὼ τὸ ἴδιο, είμαι κι' ἐγὼ πολὺ φτωχὴ, εἶπε κἀνοντας ἓνα ἀβίαστο κίνημα μὲ τὸ κεφάλι.

Κάθε ἓνα ἀπὸ τὰ λόγια τῆς μὲ μεθοῦσε, εἰσχωροῦσε ὡς μέσα στὴν καρδιά μου σὰ στάλες στάλες παλιὸ κρασί, ἂν καὶ δὲ χωροῦσε ἀμφιβολία, πὼς τὸ κορίτσι αὐτὸ δὲν ἦτανε παρὰ μιὰ συνειδησμένη κοπέλα τῆς Χριστιάνας μὲ ἀργκό, μὲ μικρογενναιότητες καὶ μὲ φλυαρία. Μὲ ξετρέλαινε μὲ τὸ συνήθιο ποῦ εἶχε νὰ γέρονη λίγο στὸ πλάι, τὸ κεφάλι τῆς καὶ νὰ προσέχῃ ἅμα ἔλεγα τίποτα. Κι' ἐνιωθα τὴν ἀνάσα τῆς νὰ μὲ χαϊδεύῃ.

— Ξέστε, τῆς εἶπα, πὼς... μὰ δὲν πρέπει ὅμως νὰ θυμώσετε... Σὰν ἐπλάγιασα χτὲς βοάδι ἀπλωσα τὰ χέρια μου γιὰ σᾶς... ἔτσι, σὰ νὰ σᾶς εἶχα δωμέσα. Κι' ἔτσι κοιμήθηκα.

Ἀλήθεια : "Ἦτανε ὁραῖο ! Πανύση. Μὰ τότε πρέπει νὰ στέκουναι λίγο μακριά, γιὰ νὰ μὴν τύχη καὶ κάμετε καὶ τότε τίποτα τέτιο· γιὰτὶ ἀλλιῶς...

— Καὶ τί; νομίζετε πὼς δὲ θάμουνά σὲ θέσῃ νὰ τὸ κάμω;

— "Οχι δὲν τὸ πιστεύω.

— Μὰ ναί, νὰ τὸ πιστέψετε, ἀπὸ μὲνα ὅλα μπορεῖτε νὰ τὰ περιμένετε, εἶπα κἀνοντας τὸ καμπόσο.

Καὶ πέρασα τὸ χέρι μου γύρω στὴ μέση τῆς.

— Νὰ τὸ πιστέψω; εἶπε μοναχά.

Μὲ θύμονε, μὲ πρόσβελνε μὲ τὸ νὰ μὲ περονᾷ γιὰ τόσο ὑπερβολικὰ ἐντιμὸ κορδῶθηκα, πῆρα τὴν ἀπόφαση καὶ τὴν ἔπιασα ἀπὸ τὸ χέρι. Αὐτὴ ὅμως τὸ τραβῆξε σιγὰ σιγὰ κι' ἔκαμε λίγο πὶὸ πέρα.

Αὐτὸ στάθη εἰς ὅρατος γιὰ νὰ χάσω ὅλο μου τὸ θάρρος, ντροπιάστηκα καὶ γύρισα τὰ μάτια μου κατὰ τὸ παράθυρο. Βέβαια, ἤμουνά τόσο ἀξιοθρήνητος ποῦ τὸ καλῆτερο ποῦ εἶχα νὰ κάνω ἦτανε νὰ μὴ μοῦχοχονται τέτιες ἐμπνεύσεις. Τὸ πρᾶμα θὰ ἦτανε ἐντελῶς διαφορετικὸ ἂν τὴν ἀπαντοῖσα κεῖνον τὸν καιρό, ποῦ εἶχα ἀκόμη ἀνθρωπινὴ ὄψι, τὸ καλὸ μου καιρὸ καὶ τίς εὐτυχισμέ-

νες μου μέρες! Τότε ἤξερα καλὰ τί κάνομε. Μὰ τότε δὲ εἶχα κανένα κουράγιο.

— Ὅριστε, ὁρίστε, εἶπε. Μπορεῖ νὰ σᾶς διώξῃ κανεὶς καὶ μ' ἓνα ἄχυρο. Λίγο νὰ σουφρώσῃ τὰ φρύδια του καὶ χάνετε τὸ μπουσούλα. Λίγο νὰ τραβήχῃ καὶ πάει! Ἀρχισε νὰ γελά, ἓνα γέλοιο προκλητικὸ, μὲ μάτια κλεισμένα, σὰ νὰ μὴ μποροῦσε νὰ ὑποφέρει νὰ τὴν κοιτάζουσε.

— Ἀ! ἀλήθεια; ἔ, καλὰ λοιπόνιτόρα θὰ δῆτε!

Τὴν ἔπιασα ἀπὸ τοὺς ὤμους. Εἶχα πειραχτῇ. Μὴν ἦτανε τρελή; Μ' ἔπαινε τάχατε γιὰ κανένα παιδάκι, γιὰ κανένα πρωτόπειρο; Χὰ χά, αὐτὸ θὰ τὸ βλέπαμε! Τί διαβολοθήλυκο ἦτανε αὐτό! Ἀ! ἂ δὲ χρειαζότανε παρὰ νὰ τραβήξω μπρός, τότε...

Σὰ νάμουνά τάχατε ἄξιος γιὰ τίποτα. Δὲν κουνιόταν καθόλου κι' ἔξακολουθοῦσε νὰ κρατᾷ τὰ μάτια τῆς σφαλισμένα. Τὴν ἔσυρα πρὸς τὰ ἑμένα, τὴν ἔσφιξα δυνατὰ πᾶνω στὸ στήθος μου, κι' αὐτὴ δὲν εἶπε λέξη. Ἀκουγα τὸν πνιγμένο χτύπο, ποῦ ἄφιναν οἱ καρδιές μας.

Τὴν φίλησα.

Δὲν ἤξερα πιά καθόλου τί μοῦ γινόταν, τῆς ἔλεγα διάφορες ἀνοησίες κι' αὐτὴ γελοῖσε, τῆς ἐμουρμούριζα χεῖλι μὲ χεῖλι χαϊδευτικὰ ὀνόματα, τὴ χαϊδεβα στὸ μάνουλο, τὴ φιλοῦσα, τὴν ξαναφιλοῦσα. Ἐκούμπωσα ἓνα δυὸ κουμπιά ἀπὸ τὴ μπλουζά τῆς, καὶ τὰ μάτια μου μάντεψαν τὰ στήθη τῆς ἀπουέσα, ἄσπρα, παρθενικὰ, στήθη, ποῦ ὀρθόνονταν σὰ δυὸ μικρὰ θαύματα πίσω ἀπὸ τὸ κεντητό.

— Ἀστε με νὰ ἰδῶ! εἶπα καὶ προσπάθησα νὰ ξεκουμπώσω μερικὰ κουμπιά ἀκόμη· ἡ συγκίνησή μου ὅμως ἦτανε τέτοια, ποῦ στάθηκε ἀδύνατο νὰ τὰ καταφέρω, δὲ μποροῦσα νὰ τὰ ξεκουμπώσω, κάτω στὴ ζώνη ἦτανε πολὺ τεταρτισμένα. Ἀφίστε με νὰ δῶ λίγο... μιά σταλίτσα...

Πέρασε τὸ μπράτσο τῆς ἀργὰ ἀργὰ γύρω ἀπ' τὸ λαιμὸ μου, ὅλη τρυφερότη· ἡ ἀνάσα τῆς μοῦ χόιδεβε τὸ πρόσωπο, μιά νεανικὴ ἀνάσα ἀπὸ τὰ κόκκινα φτερούγια τῶν ρουθουνιῶν τῆς ποῦ πάλ-

λονταν. Μὲ τὸ ἄλλο τῆς χέρι ἔπιασε καὶ ξεκούμπωσε ὅλα τὰ κουμπιά ἓνα ἓνα.

Γελοῦσε ἓνα γέλιο στενοχωρημένο, ξερό καὶ πολλὲς φορὲς μὲ κουφοκοίταζε γιὰ νὰ ἰδῇ ἂν εἶχα καταλάβῃ πὼς φοβόταν. Ἐλυσέ τὰ κορδόνια κι' ἄνοιξε τὸ κορσέ τῆς, λυομένη καὶ φοβισμένη.

Γιὰ νὰ μὲ κάμῃ νὰ μὴν προσέχω σ' ὅ,τι ἔκαμε, τινάζει μὲ τὸ ἀοιστερό τῆς χέρι τὸν ὦμο μου καὶ μοῦ λέει :

— Τί σωροὶ τρίχες ποῦ ἔχουνε πέσῃ ἐδῶ!

— Ναί, ἀποκρίνομαι καὶ γυρέβω νὰ βάλω τὸ μοῦτρο μου μέσα στὰ στήθια τῆς. Τὴ στιγμὴ αὐτὴ εἶναι ὁλότελα ξεκούμπωτη. Ξαφνικά, σὰ νὰ ἀλλάξῃ γνώμη, σὰ νὰ τῆς φαίνεται πὼς τὸ παροτρῆξε· τραβιέται κι' ἀνασηκώνεται λίγο. Καὶ γιὰ νὰ κρύψῃ τὴ σύγγυσή τῆς, ποῦ εἶναι ἔτσι ξεκούμπωτη, ἀρχίζει νὰ μιλάει πάλι γιὰ τὰ μαλλιά μου.

— Πὼς γίνεται καὶ σᾶς πέφτουνε ἔτσι τὰ μαλλιά σας :

— Δὲν ξέρω.

— Ἀ! καὶ βέβαια. Πίνετε τόσο πολὺ! Ἵσως μάλιστα... προτιμῶ νὰ μὴ τὸ πῶ. Τί ὀργή, δὲ ντρέπεστε; Στὴν ἡλικία σας νὰ σᾶς πέφτουν τὰ μαλλιά... Θὰ μὲ εὐχαριστοῦσε πάρα πολὺ νὰ μοῦ διηγόσαστε τὴ ζωὴ σας. Εἶμαι ἐντελῶς βεβία πὼς θὰ εἶναι κάτι τοουερό! Θὰ πῆτε ὅμως τὴν καθαρὴ ἀλήθεια, τ' ἀκοῦτε; "Οχι ψευτίες! Ἀλλως τε ἐγὼ θὰ καταλάβω ἂν ἐπιχειρήσετε νὰ μοῦ κρύψετε τίποτα! Ἐμπρός, ἀορίστε!

Ὦ, πόσο εἶχα κουραστῇ! Πόσο εὐχαριστημένος θὰ ἦμουνά νᾶχα καθήσῃ ἡσυχος νὰ τὴν κοιτάζω, ἀντὶς νᾶχω κάμῃ ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀγῶνες ποῦ μ' ἔξάντλησαν. Δὲν ἄξιζα πιά τίποτα, εἶχα καταντήσῃ σκύβαλο.

— Μπρός, ἀορίστε; εἶπε.

Ἀδραξα τὴν εὐκαιρία καὶ τῆς τὰ εἶπα ὅλα, καὶ τίποτ' ἄλλο παρὰ ξερὴ τὴν ἀλήθεια· δὲν ἐπεχείρησα νὰ συγχίσω κανένα σημεῖο, δὲν παρασιώπησα τίποτα, δὲν ἐπεξήγησα νὰ τῆς κινήσῃ τὸν οἶχτο. Τῆς εἶπα ἀκόμη καὶ πὼς εἶχα καταχραστῇ πέντε κορόνες μιά βραδιά.

Αὐτὴ καθότανε καὶ μ' ἀκουγε μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα, ὠχρή, ταραγμένη, μὲ κάτι μάτια τόσα ἀπὸ τὴ σύγγυσή τῆς. Θέλησα νὰ τὴν καθησυχάσω, νὰ ἐλατ-

τώσω τὴ θλιβερὴ ἐντύπωση ποῦ τῆς εἶχανε κάμῃ τὰ λόγια μου.

Ἐναμα κουράγιο κι' εἶπα :

— Ἐ, τότε πιά ὅλα αὐτὰ πέρασαν ἀνήκουνε στὸ παρελθόν καὶ δὲν ἀεῖζει νὰ τὰ κουβεντιάξῃ κανεὶς. Τώρα εἶμαι σωσιμένος...

Ἐκείνη ὅπως δὲν ἐσειότανε. Ὁ Θεὸς νὰ φυλάξῃ! εἶπε καὶ σώπαζε : Ὁ Θεὸς νὰ φυλάξῃ!

Ἀρχισα νὰ τῆς κάνω ἀστεῖα, τὴν ἀγκάλιασα ἀπ' τὴ μέση καὶ τὴν ἔσφιξα στὸ στήθος μου. Εἶχε ξανακουμπῶσῃ τὰ κουμπιά τῆς κι' αὐτὸ μὲ πείραζε. Γιατὶ τὴν ξανακούμπωσε τὴ μπλουζά τῆς; Μὴν ἔβρισκε τότε πὼς δὲν ἄξιζα τόσο, ἐγὼ, ποῦ ἤμουνά τόσο εἰλικρινὴς καὶ τῆς εἶχα πῇ ὅλη τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸ τί ἔκανε νὰ πέφτουν τὰ μαλλιά μου; Ὅ! μὲ προτιμοῦσε τάχα γλεντιστή... Κι' ἔπειτα σπᾶνουνε πιά τὰ λόγια. Τὸ μόνο ποῦ εἶχε νὰ γίνῃ ἦταν νὰ προχωρήσω! Κι' ἄφοῦ τὸ μόνο ποῦ εἶχε νὰ γίνῃ ἦταν νὰ προχωρήσῃ κανεὶς... Ἐπροεπε νὰ ξαναρχίσω τίς προσπάθειες.

Χωρὶς πολλὲς διατυπώσεις τὴν ἀναποδογύοισα ἀπάνω στὸ σοφά. Δὲν ἀμύνθηκε ἄλλως τε παρὰ ἐλάχιστα καὶ φαινότανε πὼς τᾶχε χάσῃ.

— Ὅχι... μὰ τί θέλετε νὰ κάμετε; εἶπε.

— Τί θέλω;

— Ὅχι... ὄχι, μάλιστα...

— Ναί δό, καὶ δό...

— Ὅχι, τ' ἀκοῦτε! ἔσφῳνισε. Καὶ πρόσθεσε κιόλας αὐτὰ τὰ προσβλητικὰ λόγια : Ξέστε : Θαρρῶ πὼς εἰστε τρελός!

Αὐτὴ ἡ λέξη μὲ πάγωσε λίγο.

— Δὲν τὸ πιστεύετε σοβαρῶς αὐτό! τῆς εἶπα.

— Μὰ ναί, ἔχετε μιὰ τόσο ἔξωφρενικὴ ἔκφραση! Τὸ πρῶι λοιπὸν ἐκείνο ποῦ μ' εἶχατε πάρῃ ἀποπίσω δὲν ἦσατε μεθυμένος;

— Ὅχι, μάλιστα οὔτε πεινοῦσα, ὅτι εἶχα φάρ...

— Ἀ τόσο τὸ χειρότερο.

— Θὰ σᾶς ἄρεξε περισσότερο ἂν ἦμουν μεθυμένος.

— Ναί... Οὐ, μὲ κάνετε νὰ φοβοῦμαι. Θεέ μου, ἀφίστε με, δὲ μπορεῖτε νὰ

μ' ἀφίστε ;

Συλογίστηκα ἓνα λεπτό, "Οχι, δὲ μποροῦσα νὰ τὴν ἀφίσω. Ἀρκετὰ πιά οἱ σαχλαμάρες. Γιὰ νὰ χάσκη, λοιπὸν κανεῖς ἦτανε ξαπλωμένος νυχτιάτικα πάνω σ' ἓνα σφάρι; πόσες κοῦρες δὲ θάνα ε κανέναν ὥς πού νὰ φτάσῃ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ! Σὰ νὰ μὴν ἤξερα τάχα πὼς ὅλες τοῦτες οἱ φασαρίες δὲν ἦτανε κατὰ βάθος παρὰ νάζια. Τότε δὲ θάμουνα παρὰ ποωτόβγαλτος. Λοιπὸν, ἡσυγία τώρα. "Οχι σαχλαμάρες !

"Εσπρωχα τὸ σπερματσέτο τάχα ἀπὸ ἀπροσεξία καὶ τῶοξα. Ἡ Ὑλαγιαλὴ ἀγωνιζότινε, εἶχε βάλῃ ὅλη της τὴ δύναμη. Ἡ ἀντίστασή της ἦταν ἀπελπισμένη πού νὰ μὴ μπορῇ κανεῖς νὰ ὑποπευθῇ ἐπιτήδευση. Τραβιδάτανε, ἔβγαλε μάλιστα καὶ κάποιον ξεφωνητό.

— "Οχι, μή, αὐτοῦ ! Μπορεῖς ἂν θὲς νὰ φιλήσῃς τὸ στῆθος μου. Ἀγαπημένε... καλέ, μή...

Στάθηνκα στὴ στιγμή. Ὑπῆρχε τέτοιος τρόμος, τέτοια ἀπελπισία μέσα στὴ φωνή της, πού ἡ καρδιά μου λύγισε. Μοῦ πρόσφεραν γιὰ ἀποζημίωση νὰ τῆς φιλήσω τὸ στῆθος ! Τὸ δυστυχισμένο τὸ παιδί ! Τὸ ἄτυχο, τὸ ἀπλοϊκὸ παιδί ! Θὰ μποροῦσα νὰ πέσω στὰ πόδια της νὰ γονατίσω μπροστά της.

— Μὰ ἀγαπημένη μου ! τῆς εἶπα συγχιμένος, δὲν καταλαβαίνω... ἀλήθεια δὲ μπορῶ νὰ καταλάβω τί εἶδος παιγνίδι εἶναι αὐτό.

Ἀνασπώθηκε κι' ἀναψε τὸ καιρὶ τὰ χέρια της ἔτρεμαν. Ἐρίξε τὰ μάτια της στὸ ρολοῖ τοῦ τοίχου κι' ἀνατινάχθηκε.

— Οὐφ, ὅπου κι' ἂν εἶναι τώρα θὰ γυρίσῃ ἡ ὑπηρετορία ; εἶπε. Αὐτὰ ἦτανε τὰ ποῦτα λόγια της.

Κατάλαβα τί ἤθελε νὰ πῇ καὶ σηκώθηκα. Πῆρε τὴ υπέρτα της, νόμισα πὼς θὰ τὴ φόρενε, ὕστερα ὅμως ἀπὸ ἓνα μικρὸ δισταγμὸ τὴν ἄφισε πάλι ἀπάνω σὲ μιὰ καρέκλα καὶ πῆγε κατὰ τὴ σόμπα. Ἦτανε ὠρὴ καὶ πολὺ ἀνήσυχη. Γιὰ νὰ μὴ φανῶ διωγμένος νόμισα πὼς ἔπρεπε νὰ πῶ :

— Στρατιωτικὸς ἦταν ὁ πατέρας σας ; καὶ τοιαῦτά μιν κίόλας νὰ φύγω.

— Ναι, στρατιωτικὸς ἦταν. Πὼς τὸ ἤξερα ;

— Δὲν τὸ ἔξερα, ἔτσι ! μιὰ ἰδέα ἦταν πού μοῦ κατέβη.

— Παράξενο !

— "Α ! βέβαια. Ἦτανε στιγμὲς πού διαισθανόμουν τὰ πράματα, πού μάντευα τὸ πᾶν. Χί χι ! Αὐτὸ θὰ εἶχε σχέση μὲ τὴν τρέλα μου...

Σήκωσε ἀπότομα τὰ μάτια της καὶ μὲ κοίταξε μὰ δὲν εἶπε λέξη. Αἰσθάνθηκα πὼς ἡ παρουσία μου τὴ στενοχωροῦσε. Τράβηξα κατὰ τὴν πόρτα. Θὰ ἐθυμοῦσε τάχατε νὰ μὲ φιλήσῃ ; Θὰ δεχότανε νὰ μοῦ δόσῃ τὸ χέρι της ; Στεκόμουν καὶ περίμενα.

— Λοιπὸν φεύγετε ; εἶπε ἀκουμπισμένη πάντα στὴν σόμπα κι' ἀκούνητη.

Δὲν τῆς ἀποκρίθηκα. Στεκόμουν ἐκεῖ ταπεινός, παραζαλισμένος, καὶ τὴν κοίταζα χωρὶς νὰ λέω τίποτα. Τὴν εἶχα κάμῃ λοιπὸν ; Δὲν ἐφαινότανε πὼς τὴν ἔγνιζε καθόλου πού ἤμουν ἑτοιμος νὰ φύγω, εἶχε μεμιάς χαθῇ γιὰ πάντα γιὰ μένα. Καὶ ζητοῦσα μιὰ λέξη νὰ τῆς τὴν προφέρω γιὰ χαῖρε, μιὰ βαθιὰ βαριὰ λέξη, πού νὰ τὴν ἀγγίξῃ, νὰ τὴν κεντοῦσε στὰ σπλάχνα. Τὸ ἀντίθετο ὅμως ἀπ' τὴν ἀπόφασή μου εἶχα, πῆρα ἓνα ὕψος παραπονεμένο καὶ κλαψιάρικο κι' ἀντὶς νὰ δειχτῶ περήφανος καὶ ψυχρός, φάνηκα ταραγμένος καὶ τρεσβημένος καὶ βάλθηκα ἀπλοϊκότατα νὰ μιλῶ γιὰ ἀσημαντότητες ἢ συγκινητικὴ αὐτὴ λέξη δὲν ἐρχότανε καθόλου καὶ εἶχα πελαγῶση πάλι μέσα σὲ καθαροβουσιάνικες φράσεις καὶ σὲ λόγια τῶν βιβλίων.

Γιατὶ δὲ μοῦ τόλγε καθαρά καὶ ἔαστερα νὰ φύγω ; τὴ ρώτησα. Γιατί ; Δὲν ὑπῆρχε κανένας λόγος νὰ τὴ στενοχωρῇ αὐτό. Ἀντὶ νὰ μοῦ θυμίσῃ πὼς σὲ λίγο θ' ἀρχόταν ἡ ὑπηρετορία, μποροῦσε ἄξιόλογα νὰ μοῦ πῇ : Τὸ καλῆτερο πού θὰ κάμειτε εἶνε νὰ τοῦ δίνετε, δὲ θέλω νὰ βγῶ μαζί σας. Αὐτὸ δὲν ἔσκαπτότανε ; Ναι, ναι, τόβλεπε καθαρά. Μοῦ ἦταν ἄλλως τε τόσο εὐκόλο μὲ τὸν τρόπο καὶ μόνο πού εἶχε πιάσῃ τὴ μέρετα της καὶ τὴν εἶχε ἀφίσῃ ἔπειτα, εἶχα πεισθῇ. Ναι !.. γινώριζα πολλὰ πράματα μόνο καὶ μόνο ἀπὸ διαίσθηση. Δὲν ἦταν βέβαια καὶ τόση τρέλα κατὰ βάθος.

— Μὰ Θεέ μου, συγχωρεῖτε με γι'

αὐτὴ τὴ λέξη ! Μοῦ ξέφυγε ἀπ' τὰ χεῖλια χωρὶς νὰ τὸ θέλω ! ξεφώνισε. Ἐξακολουθοῦσε ὅμως νὰ στέκη ἀκίνητη καὶ δὲν ἤρθε νὰ μὲ σιμώσῃ.

Ἐγὼ δὲν ἀκουγα τίποτ' ἀπ' αὐτὰ κι' ἐξακολουθοῦσα. Μιλοῦσα μὲ τὸ ὀδυνηρὸ συναίσθημα πὼς τὴν ἔκανα νὰ βαριέται, πὼς κανένα ἀπὸ τὰ λόγια μου δὲν τὴ συγκινοῦσε, κι' ὅμως δὲ σταματοῦσα : Μποροῦσε νάχῃ κανεῖς πολὺ εὐαίσθητο χαρακτήρα, χωρὶς μ' αὐτὸ νάναί τρελός. Ὑπῆρχανε φύσεις πού ζοῦσαν μὲ τίς μικρολεπτομέρειες τῆς ζωῆς καὶ πού ἓνας μονάχα βαρὺς λόγος ἔφτανε νὰ τίς σκοτώσῃ. Καὶ τὴν ἄφισα νὰ καταλάβῃ πὼς ἤμουν μιὰ τέτια φύση κι' ἐγώ. Ἡ φτώχεια εἶχε ἀκονίσῃ πολὺ τὴν εὐαίσθησί μου καὶ ὀρισμένα ἢ εὐαίσθησί μου αὐτὴ μοῦχε κοστίσῃ ἓνα πλήθος στενοχώριες δυστυχῶς. Εἶχε ὅμως καὶ τὰ καλά της, σὲ ὀρισμένες στιγμὲς ἦτανε σωτήρια. Ὁ φτωχὸς διανοούμενος εἶναι πολὺ λεπτότερος παρατηρητὴς ἀπὸ τὸν πλούσιον διανοούμενον. Ὁ φτωχὸς ἀκούει δύσπιστα καὶ τὰ ἀσημαντότερα λόγια, προσέχει καὶ τὸ παραμικρότερό του κίνημα, κάθε βῆμα του τοῦ εἶναι ὀλόκληρη ὑπόθεση, ὀλόκληρο πρόβλημα, πού συγκεντρώνει τὴ σκέψῃ μου. Ἐχει τὴν ἀκοὴ λεπτὴ καὶ πολὺ εὐαίσθητη, εἶναι φρόνιμος ἄνθρωπος καὶ ἡ ψυχὴ του εἶναι πληγόμενη ἀπὸ τοὺς καημούς.

Καὶ μίλησα πολλὴν ὥρα γιὰ τοὺς καημούς αὐτοὺς πού εἶχανε πληγώσει τὴν ψυχὴ μου... "Ὅσο μιλοῦσα ὅμως τόσο αὐξάνει ἡ ταραχὴ της : στὸ τέλος τὴν ἀκουσα νὰ λέῃ ὡς θεέ μου μιὰ δυὸ φορές, καὶ μπλέκει ἀπελπισμένη τὰ χέρια της. Ἐβλεπα πὼς τὴν παιδεύω, κι' ἐγὼ δὲν ἤθελα νὰ τὴν παιδεύω, κι' ὅμως νὰ πού τῷ κανα. Ἐπὶ τέλους ἐνόμισα πὼς τῆς εἶχα εἰπῇ σὲ γενικὲς γραμμὰς τὰ πιὸ ἀπαραίτητα ἀπ' ὅτι εἶχα νὰ τῆς πῶ, τὸ ἀπελπισμένο της βλέμμα ἄγγιξε τὴν καρδιά μου καὶ ξεφώνισα.

— Φεύγω ! Φεύγω ! Δὲ βλέπετε πὼς ἔχω πιάσῃ κίόλας τὸ πόμολο ; χαίρετε σὰς λέω ; Θὰ μπορούσατε ἀξιόλογα νὰ μοῦ ἀπαντήσετε μιὰ καὶ εἶμαι ἑτοιμος νὰ φύγω — σὰς εἶπα χαίρετε δυὸ φορές. Δὲ σὰς ζητῶ νὰ σὰς ξανασυναντήσω.

δὲ θέλω νὰ γίνεστε δυστυχισμένη ἐξ αἰτίας μου, μὰ εἰπέτε ὅμως, γιατί δὲ μ' ἀφίσενε ἡσυχο στὴ δυστυχία μου ; Τί σὰς ἔκαμα ; Σὰς ἔκαμα τίποτα ; Δὲν εἶμαι ἐγὼ ἐκεῖνος πού ἤρθα νὰ σὰς βρῶ ! Καὶ γιατί ξαφνικὰ νὰ ἀπομακρύνεστε ἀπὸ μένα, νὰ μ' ἀφίνετε σὰν νὰ μὴ μ' εἶχατε γνωρίσῃ ποτέ ; Μεγαλώσατε τὴ δυστυχία μου, μ' ἐκάματε τόσο δυστυχισμένο τώρα ὅσο δὲν ἤμουν ποτέ μου. Θεέ μου, κι' ὅμως δὲν εἶμαι τρελός ! Ξερετε πολὺ καλά, ἀμα θελήσετε νὰ σκεφθῇτε πὼς δὲν εἶναι τίποτα πού νὰ μοῦ λείπῃ. Ἐλάτε τώρα λοιπὸν καὶ δόστε μου τὸ χέρι. Ἡ ἀφίστε ἐμένα νὰρθῶ κοντά σας. Θέλετε ; Δὲ θὰ σὰς κάμω τίποτα κακό, θὰ γονατίσω μοναχὰ μπροστά σας γιὰ μιὰ στιγμή, θὰ πέσω στὰ πόδια σας μιὰ στιγμή μοναχὰ, νὰρθῶ ; "Οχι ὄχι, δὲν τὸ κάνω, βλεπῶ πὼς τρομαζετε, δὲ θὰ τὸ κάμω, δὲ θὰ τὸ κάμω αὐτὸ σὰς λέω τ' ἀκούτε ; Θεέ μου, γιατί φριβάστε τόσο ; Μὴν τάχα δὲν κάθουμαι ἡσυχος ; κουνιέμαι καθόλου ; Ἦθελα νὰ γονατίσω χάμω στὸ ταπέτο ἓνα λεπτό, ἴσα ἴσα ἐκεῖδ' αὐτὸ τὸ κόκκινο λουλουδι μπροστά στὰ πόδια σας. Σεῖς ὅμως ἐτρομαξατε, τὸ εἶδα καλά μέσα στὰ μάτια σας πὼς τρομάξατε, γι' αὐτὸ δὲν κούνησα ἀπὸ τὴ θέσή μου. Δὲν ἔκαμα οὔτε μισὸ βῆμα καθὼς σὰς παρακαλοῦσα ψέματα ; Στεκόμουν ἀκούνητος, ὅπως καὶ τώρα πού σὰς δείχνω τὸ μέρος πού ἤθελα νὰ γονατίσω, αὐτὸ τὸ κόκκινο ῥοδὸ στὸ ταπέτο μπροστά σας. Οὔτε καν τὸ δαχτυλὸ μου δὲν σηκώνω γιὰ νὰ σὰς τὸ δείξω, οὔτε κι' αὐτὸ ἀκόμα δὲν κάνω γιὰ νὰ μὴ σὰς φοβίσω, μόνο τὸ κεφάλι μου κουνῶ καὶ κοιτάζω, ἔτσι, τίποτ' ἄλλο. Καὶ καταλαβαίνετε πολὺ καλά γιὰ ποῖο ῥόδο μιλῶ, ὅμως δὲ θέλετε νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ γονατίσω κειχάμω. Μὲ φοβάστε καὶ δὲν τολμάτε νὰ σιμώστε κοντά μου. Δὲ μπορῶ νὰ καταλάβω πὼς τὸ βαστάει ἡ καρδιά σας νὰ μὲ λέτε τρελό ! "Ὅμως δὲν τὸ πιστεύετε πιά αὐτό ; ψέματα ! Μιὰ φορὰ τὸ καλοκαίρι, ἐδῶ καὶ πολὺν καιρὸ, ναι, ἤμουν τρελός ! Ἐργαζόμουν πάρα πολὺ καὶ ἔχνοῦσα πολλὰς φορές καὶ νὰ φάω, ἀμα εἶχα πολλὰ πράματα νὰ συλλογιστῶ. Αὐτὸ γινότανε

σχεδόν κάθε μέρα. Θάπρεπε να το θυμόμουν πάντα μου κι' όμως το ξεχνοῦσα. Μὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, σὰς λέω τὴν ἀλήθεια! Καὶ νὰ μὴν προφτάσω νὰ βγῶ ζωντανὸς ἀπ' αὐτὸ τὸ δωμάτιο, ἂν σὰς εἶπα κανένα ψέμα! Τὸ βλέπετε καὶ σεῖς, μὲ ἀδικεῖτε. Δὲ βρισκόμουν ἀνάγκη ποὺ τ'όκανα τοῦτο· εἶχα πίστωση, εἶχα μεγάλη πίστωση στὴν Τράπεζα, οἱ τσέπες μου ἦταν γεμάτες λεφτά, κι' όμως δὲν ψώνισα γιὰ νὰ φάω. Τ' ἀκούτε; Δὲ λέτε τίποτα, δὲν ἀποκρίνεστε, δὲν τὸ κουνάτε καθόλου ἀπὸ τὴν σόμπα, μόνο στέκεστε καὶ περιμένετε πότε θὰ φύγω... — Ἦρθε βιαστικά κατὰ μένα κι' ἄπλωσε τὸ χέρι. Τὴν κοίταξα γεμάτος δυσπιστία. Φερνότανε ἔτσι χωρὶς ὑστεροβουλία ἢ ἤθελε ἀπλούστατα νὰ μὲ ξεφορτωθῇ; Τύλιξε τὸ μπράτσο τῆς στὸ λαιμό μου, τὰ μάτια τῆς ἦτανε δακρυσμένα. Ἐγὼ στεκόμουν ἔτσι καὶ τὴν κοίταξα. Μοῦ πρότεινε τὰ χεῖλιά τῆς

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

Εἶχε μπῆ ὁ χειμώνας, ἕνας χειμώνας βαρὺς, ὑγρὸς, χωρὶς χιόνι, μὰ ἀτέλιω-τη νύχτα μουχλιασμένη καὶ σκοτεινή, χωρὶς ἀγέρα, χωρὶς ἕνα κὰν φύσημα ὁλόκληρες βδομάδες. Τὰ φανάρια τῶν δρόμων ἀναμένα ὅλη μέρα ἦτανε ἀνίκανα νὰ διαπεράσουν τὴν ομίχλη, ὅπου σκουντουφλούσαν καὶ πέφτανε ὁ ἕνας πάνω στὸν ἄλλον οἱ περιπατητές. Ὁ κάθε θόρυβος τοῦ δρόμου, οἱ καμπάνες, τὰ πέταλα τῶν ἀλόγων, οἱ φωνές, ὅλα, ἀντηχοῦσανε βουβά, μουγγὰ μέσα σ' ἐκείνη τὴν πυκνὴν ἀτμόσφαιρα. Βδομάδα ἔβγαινε καὶ βδομάδα ἔμπαινε κι' ὅλο ὁ ἴδιος καιρὸς.

Ἐγὼ ἔμενα πάντα στὸ ἴδιο σπίτι.

Οἱ δεσμοί μου γινόντανε κάθε μέρα στενότεροι μ' αὐτὸ τὸ πανδοχεῖο, μ' αὐτὸ τὸ χάνι, ὅπου κατάφερα νὰ μὲ ἀνέχονται μ' ὅλη τὴ μιζέρια μου. Τὰ λεφτά μου εἶχανε σωθῇ ἀπὸ καιρὸ κι' όμως ἔξακολουθοῦσα νὰ μπαινοβγαίνω κειμέ-σας νᾶχα δικαιώματα, σὰ νᾶτανε σπι-τι μου. Ἡ σπιτονοικοκυρὰ δὲ μοῦχε πῆ-τίποτα ἀκόμα, όμως ἐμένα μοῦ ἦτανε μαρτύριο ποὺ δὲ μπορούσα νὰ τὴν ξε-πληρώσω.

δὲ μπορούσα νὰ τὴν πιστέψω. Αὐτὸ ποὺ ἔκανε ἦτανε χωρὶς ἀμφιβολία μιὰ θυσία ποὺ ἐπιβαλνε στὸν ἑαυτὸ τῆς, ἕνα μέσο γιὰ νὰ ξεμπερδέψῃ ἀπὸ μαζὶ μου. Εἶπε κάτι κι' όμως σὰς ἀγαπῶ, θορῶ πὼς εἶπε. Τὸ εἶπε πολὺ σιγαλά, μὲ μιὰ φω-νὴ ποὺ μόλις ἀκούστη. Μπορεῖ καὶ νὰ μ' εἶχανε γελάσῃ τ' ἀφτιά μου. Κρεμά-στηκε ὅμως μὲ ὀρμὴ στὸ λαιμό μου, κράτησε καὶ τὰ δυὸ τῆς χέρια γύρω στὸ λαιμό μου γιὰ κάποιον λεπτὸ, μάλιστα εἶ-χε σηκωθῇ στὶς μύτες τῶν σκαρπινιῶν τῆς γιὰ νὰ μὲ φτάνῃ.

Εἶχα μέσα μου τὸ φόβο πὼς ἀνάγκα-ζε τὸν ἑαυτὸ τῆς νὰ μοῦ δείχνῃ τούτη τὴν τρυφερότητα.

— Τὶ ὥραία ποὺ εἶστε τώρα! τῆς εἶ-πα μοναχά.

Ἄλλο τίποτα δὲν τῆς εἶπα. Τραβήχ-τηκε μόνο πίσω, ἔσπρωξα τὴν πόρτα, καὶ βγήκα ἔξω πεισοδρομόντας. Ἐκείνη ἀπόμεινε μέσα.

Ἀπὸ πολλὰς ἡμέρες εἶχα ξαναριχθῇ μὲ τὰ μοῦτρα στὴ δουριά, ὅμως δὲν ἤμου-να πιά τυχερὸς νὰ γράψω τίποτα ποὺ νὰ μ' ἄφινε ἱκανοποιημένο· κάθε προσ-πάθεια ποὺ ἔκανα, ἄς ἀγωνιζόμουν ὅσο ἤθελα, πῆγαινε στὰ κούφια καὶ δὲν ἔβγαινε τίποτα. Ἡ εὐτυχία δὲν περπα-ποῦσε στὸ δρόμο μου.

Τὶς προσπάθειές μου τοῦτες τίς ἔ-κανα σ' ἕνα δωμάτιο στὸ δεύτερο πά-τωμα, τὸ καλῆτερό τους σ' αὐτὸ τὸ σπι-τι. Δὲ μ' εἶχαν ἀνησυχίησιν ἀποκειμένα ἀπὸ τὴν πρώτη βραδιά ποὺ εἶχα ἔρθῃ, τότε ποὺ εἶχα λεφτά καὶ δὲν εἶχα ἀνάγ-κη κανένα. Εἶχα κιόλας ὅλο τὸν καιρὸ τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ κατάφερα ἐπιτέ-λους νὰ σκαρῶσω κανένα ἄρθρο, ἕνα θέμα ὅποιο νᾶτανε κ' ἔτσι νὰ πλήρωνα τὸ νοίκι, κι' ὅτι ἄλλα χρωστοῦσα γιὰ τοῦτο ἐργαζόμουν μὲ τόσο ζήλο. Εἶχα ἰδίως ἀρχινημένο ἕνα κομμάτι, πάνω στὸ ὁποῖο στήριζα πολλὰς ἐλπίδες, μιὰν ἀλ-ληγορία μὲ θέμα τὴν πυρκαγιὰ ἐνοῦ βιβλιοπωλείου. Ἦτανε μιὰ πολὺ βαθιὰ ἰδέα καὶ θάβανα ὅλα μου τὰ δυνατὰ νὰ τὴν τελιώσω, καὶ νὰ πάω ὑστερα στὸν ἀφέντη. Κι' ὁ ἀφέντης θάβλεπε τότε πραγματικά, πὼς τούτῃ τὴ φορὰ

εἶχε βοηθήσῃ ἕνα ταλέντο, δὲν εἶχα κα-μὴν ἀμφιβολία πὼς θὰ τ'όβλεπε καὶ πὼς θὰ τοῦ τὸ ἀποδέχνα· δὲ χροιάζο-τανε τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ περιμένω νὰ μοῦρθῃ ἡ ἔμπνευση. Καὶ τί θὰ μπό-διζε ἀλήθεια νὰ μοῦρθῃ ἡ ἔμπνευση! Δὲ μοῦλειπε πιά τίποτα· ἡ σπιτονοικο-κυρὰ μου μοῦδινε κάθε μέρα λίγη τρο-φή, μερικὲς φέτες ψωμί μὲ βούτυρο πρωτὶ καὶ βράδι, καὶ τὰ νεῦρα μου μοῦ εἶχανε περάσῃ σχεδόν. Δὲν τύλιγα πιά μὲ κου-ρέλια τὰ δάχτυλά μου γιὰ νὰ γράφω, καὶ μπορούσα νὰ κοιτάζω ἀπὸ τὰ παρά-θυρά μου ἀπὸ τὸ δεύτερο πάτωμα κάτω στὸ δρόμο, χωρὶς νὰ μοῦρχονται σκο-τοδίνες. Γενικά, ἤμουν ἀπὸ κάθε ἀπο-ψη πολὺ πιὸ καλῆτερα τώρα, κι' ἀρχίζα νὰ παραξενέβουμαι ποὺ δὲν εἶχα ἀκόμη τελειωμένη τὴν ἀλληγορία μου.

Ἐπιτέλους μιὰ μέρα εἶδα καὶ μό-νος μου πόσο εἶχα ἀπογίνῃ, μοῦτυχε ἕνα περιστατικό, ποὺ μ' ἔκαμε νὰ κα-ταλάβω πόσο εἶχα ξεφτίσῃ, πόσο εἶχε σκανταλιστῇ τὸ μυαλό μου. Τὴν ἡμέρα αὐτὴ ποὺ λέω ἀνέβηκε στὸ δωμάτιό μου ἡ σπιτονοικοκυρὰ μ' ἕνα λογαρια-σμὸ στὰ χέρια τῆς καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ τὸν κοιτάξω· ἔπρεπε νᾶχε γίνῃ λά-θος, μοῦ εἶπε, δὲ συμφωνοῦσε στὰ βι-βλία τῆς· δὲν μπορούσε ὅμως νὰ τ' ἀ-νακαλύψῃ.

Ἐκείτω καὶ ἀρχισα τοὺς λογαρια-σμούς· ἡ σπιτονοικοκυρὰ στεκότανε ἀ-ποπάνω μου καὶ κοίταξε. Ἐκάμα μιὰ φορὰ τὴν ἀθροισμὸν ἀπὸ τ' ἀπάνω πρὸς τὰ κάτω, ἡ σοῦμα ἦτανε σωστή· τὴν ξανάκαμα ἀπὸ τὰ κάτω πρὸς τ' ἀπάνω τὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα. Σήκωσα τὸ κεφάλι μου καὶ κοίταξα τὴ γυναῖκα στεκότανε καὶ περιέμενε ν' ἀκούσῃ τί θὰ τῆς πῶ· τὴν ἴδια στιγμή παρατήρησα πὼς ἦτανε γκαστρομένη, δὲ μοῦ ξέφυγε αὐτὴ ἡ λε-πτομέρεια, ἂν καὶ δὲν τὴν κοίταξα ἔξε-ταστικά.

— Ἡ σοῦμα εἶνε σωστή, τῆς εἶπα.

— Μπᾶ! μὰ κοιτάχτε ἕνα ἕνα τὰ νούμερα, μοῦ ἀποκρίθη, δὲ γίνεται νᾶ-ναι τόσο πολλὰ εἶμαι σίγουρη.

Ἄς κοιτάξουμε τὸ λοιπὸν ἕνα ἕνα τοὺς ἀριθμούς· 2 ψωμιὰ 25, ἕνα γιαλὶ τῆς λάμπας 18, σαποῦνι 20, βούτυρο 32. Δὲ χρειαζότανε δὲ νᾶναι κανένας σπουδαῖο κεφάλι γιὰ νὰ λογαριάσῃ τοῦ-

τα τὰ παλιονόμμερα, ἕνα μπακαλίστικο λογαριασμὸ, χωρὶς συμμιγείς καὶ χωρὶς σύνθετες μεθόδους· βάλθηκα λοιπὸν μὲ τὰ καλά μου νὰ βρῶ τὸ λάθος ποῦλεγε ἡ γυναῖκα· μὰ τίποτα! Ἀφοῦ παιδέ-φτηκα ἕνα δυὸ λεπτά μὲ κεῖνα τὰ νού-μερα, ἔνωσα δυστυχῶς πὼς τὰ πράγματα ἀρχίζανε νὰ χορέβουν στὸ κεφάλι μου. Ἐνα γιαλὶ τῆς λάμπας 18, σαποῦνι 20, Χρώση καὶ πίστωση εἶχανε γίνῃ ἕνα μὲς στὸ μυαλό μου. Στὸ τέλος τᾶχασα ὁλότελα μπροστὰ σ' ἕνα ποσὸ καὶ στά-θηκα ξερός· 3 5) 16 λίτρες τυρὶ πρὸς 16. Τὸ μυαλό μου σταμάτησε ὁλότελα καὶ κοίταξα σὰν ἀποβλακωμένος τοῦτο τὸ τυρὶ καὶ δὲν ἤξερα τί νὰ γίνω.

— Αὐτὸ εἶναι τρομερό! εἶναι ἔξω-φρενικὰ γραμένο! ἔξωφώνισα. Ἰδοὺ πέν-τε δέκατα ἔκτα τυρὶ, κι' ἔπειτα τίποτα, καμιά ἐπεξήγηση. Ξανάγινε ποτὲ τέτιο πρᾶμα; Ὅρίστε, μπορείτε νὰ κοιτάξε-τε καὶ μονοχὴ σας.

— Μὰ, ἀπάντησε ἡ πατρόνα, ἔτσι γράφεται πάντα αὐτό. Πρόκειται γιὰ τυρὶ ὁλλανδέζικο... Εἶναι πολὺ σωστά! Πέντε δέκατα ἔκτα μᾶς κάνουν πεντέ-μιση οὐγίες...

— Ναί, ναί, ἐννοῶ πολὺ καλά! διά-κοψα ἐγὼ, μὰ στὴν πραγματικότητα δὲν καταλάβαινα τίποτα.

Ξανάπιασα τὸ λογαριασμὸ. Ἐβᾶλα ἀφάνταστες προσπάθειες, ἀγκομαχοῦσα, συγκέντρωνα ὅλη μου τὴ σκέψη σ' αὐ-τὸν τὸν ἀίνιγματικὸ ἀρθμό, σοῦφρονα τὰ φρούδια μου γιὰ νὰ φαίνεται πὼς συ-λογίζομαι! μὰ βρ-θήκα ἀναγκασμένος νὰ τὰ παρατήσω. Αὐτὲς οἱ πέντε μισὲς οὐγ-γίες μὲ παλάβοναν. Κάθε φορὰ ποὺ ἔ-κανα νὰ σκεφτῶ μοῦ φαινότανε πὼς κάτι ἔσπαζε πίσω ἀπ' τὸ κούτελό μου.

Μολοτούτο, γιὰ νὰ φαίνουμαι πὼς ἀπασχολοῦμαι μὲ τοὺς λογαριασμούς, κουνούσα τὰ χεῖλιά μου, κι' ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ φώναζα δυνατὰ καὶ κανένα νούμερο. Ἡ μαντὰμ στεκότανε καὶ μὲ κοίταξε. Σὰν ἔφτασα στὸ τέλος σήκωσα τὸ κεφάλι;

— Τὰ λογάριασα ὅλα μὲ τὴ μεγα-λείτερη προσοχή, ἀπ' τὴ μιὰν ἄκρη στὴν ἄλλη· κατ' ἐμὲ δὲν ὑπάρχει λά-θος!

— Πραγματικά; ρώτησε, δὲν ὑπάρ-χει λάθος; Εἶδα ὅμως πολὺ καλά πὼς

δὲ μὲ πίστεψε, κι' ὁ τόνος τῆς φωνῆς της μοῦδινε νὰ καταλάβω πὼς ἡ ἐχτίμηση ποὺ μοῦχε εἶχε ἑλαττωθῇ μονομιᾶς. Μοῦ εἶπε πὼς μπορούσε νὰ μὴν ἤμουν συνειδημένος νὰ λογαριάζω σὲ δέκατα ἔκτα, καὶ πρόσθεσε πὼς ἦτανε ὑποχρεομένη νὰ πᾶν σὲ κανένανε ποὺ νὰ καταλαβαίνει. Ὁ τόνος τῆς φωνῆς της δὲν ἦτανε προσβλητικός, φαινότανε μᾶλλον σκεπτική καὶ σοβιρή. Τράβηξε κατὰ τὴν πόρτα καὶ μοῦπε, χωρὶς νὰ νὰ μὲ κοιτάξῃ.

—Μὲ συγχωρεῖτε γιὰ τὴν ἐνόχληση. Βγῆκε.

Σὲ λιγάκι ξανανοίγει πάλι ἡ πόρτα καὶ ξαναμπαίνει μέσα ἡ σπιτονοικοκυρά. Δὲ θάχε κάμη οὔτε πέντε βήματα στὸ διάδρομο.

—Ἀλήθεια, ξέχασα! εἶπε. Δὲν πρέπει νὰ δυσανεστηθῇτε· μὰ ὁ λογαριασμός σας εἶναι κάμποσος· χρωσιᾶτε τρεῖς βδομάδες, θαρρῶ, δὲν εἶν' ἔτσι; Ἡ ζωὴ δὲν εἶναι καὶ τόσο εὐκόλη ὅταν ἔλη κανεὶς φαμίλια σὰν τὴ δική μου, καὶ δὲ μπορῶ δυστυχῶς νὰ κάνω κρέντιτο.

Τὴ σταμάτησα.

—Ὅπως σᾶς εἶπα πρὸ ἡμερῶν, ἀσχολοῦμε τώρα μὲ τὸ γράψιμο ἐνὸς διηγήματος. Μόλις τελιώσῃ θὰ σᾶς πληρώσω· μένετε ἡσυχῇ.

—Ναί, ναί, μὰ δὲ θὰ τελιώσῃ ποτὲ αὐτὸ τὸ διήγημα;

—Τί λέτε; Οἱ ιδέες μπορεῖ νὰ μοῦ ἔρθουν κι' αὐριο ἀκόμη, ἀκόμη κι' ἀπόψε, καὶ τότε τὸ ἔργο μου θὰ τελιώσῃ μέσα σὲ μισὴ ὥρα τὸ πολύ. Ξέρετε, ἡ δουλιὰ ἡ δική μου δὲν εἶναι σὰν καὶ τοῦ ἄλλου κόσμου. Δὲν μπορῶ λόγου χάριν νὰ πῶ πὼς τὴν τάδε μέρα, τὴν τάδε ὥρα, θὰ κάτσω στὸ τραπέζι μου καὶ θὰ φτιάσω τὸ τάδε πρᾶμα. Ὁχι! πρέπει νὰ περιμένω τὴν κατάλληλη στιγμή. Εἶναι ἄλλο πρᾶμα ἡ ἐμπνευση, ἔρχεται μοναχὴ της.

Ἐφυγε, ἀλλὰ κατάλαβα πὼς ἡ ἐμπιστοσύνη της σ' ἐμένα εἶχε κλονισθῇ.

Ἐχῶσα τὰ δάχτυλα στὰ μαλλιά μου. Ὁχι, τίποτα δὲν ἐρχόταν νὰ μὲ βοηθήσῃ, τίποτα! τίποτα! Τὸ μυαλό μου εἶχε χρεωκοπήσῃ. Μὴν εἶχα ὁλότελα ἀποβλακωθῇ, ἀφοῦ δὲ μπορούσα νὰ λογαριάσω πόσο κάνει ἓνα κομμάτι

τυρί; Ἡλίθιος; Μὰ θᾶπρεπε νᾶναι κανένας ὁλότελα τρελὸς γιὰ νὰ κάμη τέτια σκέψη. Μέσα σὲ ὅλο ἐκεῖνο τὸ πέλαγο τῶν ἀριθμῶν μήπως δὲν εἶχα παρατηρήσῃ πὼς ἦτανε γκαστρομένη; Δὲν ὑπῆρχε κανένας λόγος νὰ κάμω αὐτὴ τὴν παρατήρηση, δὲ μοῦ τὸ εἶπε κανένας, δὲ μοῦ τὸ ἔδειξε κανένας, καὶ μολαταῖτα τόχα ἰδῇ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, μ' ὅλην τὴ σκοτοῦρα μου μ' ἐκεῖνα τὰ δέκατα ἔκτα. Πῶς ἐξηγιότανε αὐτὸ λοιπόν;

Πῆγα στὸ παράθυρο καὶ κοίταξα κάτω στὸ δρόμο. Κάτι βρωμιαρικὰ παιδάκια τρέχανε, κυλόντας μὲ τὰ πόδια τους μὴν ἄδεια μποτίλια. Ἐνα ἀμάξι φορτωμένο ἐπιπλα περνοῦσε. Κάποια ἔξωση προφανῶς... τί κουρελαρία! Κουβέρτες, τραπέζια, λαβαμπό, σκοροφαγομένα κρεβάτια, κοκινωβαμένες καρτέκλες, σιδερικά, κατσαρόλες—καὶ στὴ μέση ἓνα κοριτσάκι, ἓνα μικρὸ κοριτσάκι, πολὺ ἄσκημο ἄλλως τε, συμαζέμενο, μὲ τὴ μύτη κατακόκκινη ἀπ' τὸ κρύο· κι' ἀρπαζότανε ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ μὲ τὰ κρουσταλιασμένα χέρια του γιὰ νὰ μὴν πέσῃ. Καθότανε ἀπάνω σὲ κάτι παλιοστρώματα, μουσκεμένα ἀπὸ κάποιο μωρὸ, καὶ κοίταξε τὰ παιδιὰ ποὺ παίζανε μὲ τὴ μποτίλια...

Κάτω στὴν κουζίνα ἡ ὑπηρετρία τραγουδοῦσε ἓνα γνωστὸ σκοπὸ. Τὴν ἀκουγα μὲ προσοχή καὶ στραβομούρια· ζα σὲ κάθε φάλτοσ. Καὶ εἶπα ἀπὸ μέσα μου πὼς ἓνας ἡλίθιος δὲ θὰ μπορούσε βέβαια νὰ κάνῃ ὅλες αὐτὲς τὶς παρατηρήσεις. Δόξα σοι ὁ Θεός, ἤμουνα γνωστικός σὰν ὅλο τὸν ἄλλο κόσμο.

Δυὸ ἀπ' τὰ παιδάκια κάτω στὸ δρόμο ἀρχίσανε νὰ βλαστημοῦνε. Γνώρισα τὸ ἓνα, ἦτανε τὸ παιδί τῆς σπιτονοικοκυρᾶς μου. Ἀνοῖξα τὸ παράθυρο γιὰ ν' ἀκούσω τί λέγανε τὸ ἓνα τοῦ ἄλλου, κι' ἀμέσως μαζεφτήκανε ἀποκάτω ἓνα σωρὸ τ' ἄλλα παιδιὰ, καὶ χάσκανε κοιτάζοντας ἀπάνω. Τί περιμένονε; Μὴ τύχη καὶ πετάξω τίποτα; Μαραμένα λουλούδια, κόκαλα, ἀποτσιγάρα, κανένα πρᾶμα ποὺ νὰ τρέξουνε νὰ τὸ βουτήξῃ υν καὶ νὰ κάμουμε γοῦστο; Τὰ μούτρα τους ἦτανε κατάμπλαβα καὶ τὰ μάτια τους γεμάτα προσοχὴ κατὰ τὸ

παράθυρό μου. Στὸ ἀναμεταξύ οἱ δυὸ ἄλλοι ἐξακολουθοῦσαν τὶς βρισιές. Κάτι φοβερὰ πράματα ἐσχύνονταν ἀπὸ κεῖνα τὰ παιδιάτικα στόματα, φριχτὲς βλαστήμιες, αἰσχρολογίες, λόγια ἀπὸ ναυτικά καπηλιά, ποὺ θᾶπρεπε ν' ἄχαν μάθῃ ἀπ' τοὺς χαμάληδες τοῦ λιμανιοῦ. Ἦτανε τόσο ἀφοσιωμένα στὶς βρισιές τους ποὺ δὲν πῆραν καθόλου χαμπάρι τὴ σπιτονοικοκυρά μου, ποῦχε βγῇ κ' ἔτρεχε νὰ δῇ τί τρέχει.

—Ναί, ἔκανε ὁ γιός της, μ' ἔπιασε ἀπ' τὸ μουσούδι· μιά ὥρα ἔκαμα νὰ πάρω τὴν ἀναπνοή μου. Καὶ γυρίζοντας κατὰ τὸν ἀντίπαλό του ἀρχισε πάλι τὰ βρωμόλογα: Ἄ ρε κέρατά νὰ σὲ πιάσω γὼ νὰ σὲ μάθω νὰ πιάνης ἄλλη φορὰ ἀπὸ τὸ στόμα. Ὅρίστε μας! Παλιοφειριάρη, ποὺ νά...

Κ' ἡ μητέρα, ἡ γκαστρομένη αὐτὴ γυναίκα ποὺ ἔπιανε ὅλο τὸ δρόμο μὲ τὴ φουσκομένη κοιλιὰ της, τοῦ λέει καθώστὸν πιάνει ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὸν τραβαίει μέσα στὸ σπῆτι:

—Στ; Σφάλ' ξε τὸ βρωμόστομά σου! Ὅρίστε μας τώρα, βλαστήμιες καὶ τοῦτος. Στὰ πλυσταριά ζῆς βρὲ καὶ τᾶμαθες τοῦτα τὰ παλιόλογα; Μπρός, ἄντε μέσα.

—Δὲν ἔρχομαι.

—Μπρός!

—Δὲν ἔρχομαι σοῦ λέω!

—Ἐγὼ κάθουμαι στὸ παράθυρο καὶ βλέπω τὴ μητέρα ποὺ ἀνάβει ὁ θυμός της· ἡ ἀνυπόφορη τούτῃ σκηνὴ μ' ἐρεθίζει τρομερὰ, δὲ βαστιέμαι πιά καὶ βάνω μιά φωνὴ στὸ παιδί, νᾶρθῃ μιά στιγμὴ ἀπάνω στὸ δωμάτιό μου. Φωνάζω μιά δυὸ φορές, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ τοὺς ἀπασχολήσω τὴν προσοχή καὶ νὰ τοὺς κάμω νὰ πάψουνε τὸ ἀηδιαστικὸ αὐτὸ ἐπεισόδιο· τὴ δεύτερη φορὰ φώναξα πολὺ δυνατὰ κ' ἡ μητέρα γυρίζει καὶ κοιτάζει ψηλὰ σ' ἐμένα, σὰ νὰ τὴν ἔπιασα στὰ πρᾶσα. Ἀμέσως ὅμως συνέρχεται καὶ μὲ κοιτάσει μὲ ξεδιαντροπιά, μὲ περιφρόνηση μάλιστα, ἔπειτα γυρίζει καὶ λείει στὸ γιό της δυνατὰ, ποὺ τὰ τ' ἀκούσω:

—Φτού σου δὲ ντρέπεσαι νὰ σὲ βλέπῃ ὁ κόσμος!

Τίποτα δὲ μοῦ ἔφυγε. Ἡ προσοχή μου εἶχε ἀντιληφθῇ ὅλα τὰ καθέκαστα μὲ κάθε τους λεπτομέρεια, καὶ κάθε μιά

τους γεννοῦσε στὸ μυαλό μου κι' ἀπὸ ἔναν καινούργιο συλλογισμό. Ἀλλὰ τότε Ἦτανε ἀδύνατο νὰ μὴν τᾶχω σωστά.

Ἀκουσε, φίλε μου, λέω μονομιᾶς, βρίσκω πὼς ἀρκετὰ ἀπασχολήθηκες μὲ τὴν ἰσορροπία τοῦ μυαλοῦ σου, πὼς ἀρκετὲς λύπες πότισες τὸν ἑαυτό σου μ' αὐτὸ τὸ ζήτημα· καιρὸς νὰ τελειώσῃς! Σημεῖο παραφροσύνης εἶναι ν' ἀντιλαμβάνεσαι τὰ συμβάντα μὲ ὅλα τους τὰ καθέκαστα; Σὲ βεβαιώνω πὼς θὰ μὲ κάμης ν' ἀρχίσω νὰ γελάω. Ἀλλὰ στὸν καθένα συμβαίνει νὰ μὴ μπορῇ νὰ κάμῃ ἓνα λογαριασμὸ καμιά φορὰ. Καμιά φορὰ τὰ πιὸ εὐκόλα πράματα τοῦ φαίνονται κανενὸς βουνά, αὐτὸ ὅμως δὲν ἀποδείχνει τίποτα. Λίγο χρειάζομαι ν' ἀρχίσω νὰ σὲ κοροϊδέσω. Κι' ἐκεῖνος ὁ λογαριασμὸς, ἐκεῖνα τὰ ἄθλια πέντε δέκατα ἔκτα. Ἐκεῖνο τὸ προστυχότρυρο.

Ὁ! ναί, ἡ λέξη δὲν ἦταν βαριά, ἀσφαλῶς ἐπρόκειτο γιὰ τυρὶ τῆς φτωχολογιάς—μιά ζύμη ἀπὸ μπαχαρικά κι' ἀπὸ πιπέρι, ποὺ ἂν τὴν ἔτρωγες, ὀρισμένα μποροῦσες γὰ πάθη. Θὰ ἦτανε ἀδύνατο νὰ μὴν ἀποβλακωθῶ μπρὸς σ' αὐτὸ τὸ τυρὶ. Μὲ τὴ μυρωδιά του μοναχὰ ἦτανε καλὸ νὰ σκοτώσῃ ἄνθρωπο. Καὶ τὸ κορόιδεβα ὅσο μπορούσα. Ὅρίστε! παρουσιάστε μου κάτι ποὺ νὰ τρώγεται, παρουσιάστε μου πέντε δέκατα ἔκτα καλὸ βούτυρο, καὶ τότε βλέπετε!

Ὁχι, καμιά βίδα δὲ μοῦχε στρίψη. Μποροῦσα μάλιστα νὰ πῶ πὼς ἤμουνα θαυμάσια. Ἡ νοημοσύνη μου ἦτανε διάφανη, ρευστὴ δόξα τῷ Θεῷ!

Σεργιάν'ξα μέσα στὸ δωμάτιό μου, κουβεντιάζοντας μόνος μου. Ἡ χαρά μου ἦτανε ἀπερίγραπτη καὶ γελοῦσα δυνατὰ. Μπορεῖ μάλιστα καὶ νὰ μοῦ ἦτανε ἀναγκαῖα αὐτὴ ἡ εὐθυμὴ παρένθεση, αὐτὴ ἡ διασκεδαστικὴ σκηνή, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ἐργαστῇ καλὰ τὸ μυαλό μου. Κάθησα στὸ τραπέζι κι' ἔπιασα τὴν ἀλληγορία μου. Κ' ἡ δουλιὰ τραβοῦσε περίφημα, εἶχα καιρὸ καὶ καιρὸ νὰ γράψω ἔτσι.

Δὲν πήγαινα γρήγορα, μοῦ φαινόταν ὅμως πὼς ἐκεῖνο τὸ λίγο ποὺ ἔκανα ἦταν θαυμάσιο. Ἐργάστηκα μιά ὥρα ὁλόκληρη χωρὶς νὰ νοιώσω τὴν παραμικρὴ κούραση.

Βρισκόμουν σ' ἓνα μέρος τὸ ὁποῖο θεωροῦσα γιὰ τὸ πιὸ σπουδαῖο στὴν ἀλ-

ληγορία αυτή της πυρκαγιάς του βιβλιοπωλείου· έκρινε, κι ήμουν βέβαιος γι' αυτό, πώς ό,τι είχα γράψει προηγουμένως πάνω σ' αυτό το σημείο δεν άξιζε τίποτα.

Ίσα ίσα πού ήθελα νά δώσω φόρμα σέ μιὰ πολύ βαθιά ιδέα: πώς αυτά δηλαδή πού εκάιγονταν δέν ήτανε βιβλία, πώς ήτανε μυαλά, κ' ήθελα νά περιγράψω μιὰ σωστή νυχτιά Ἀγίου Βαρθολομαίου ἀπὸ ἀνθρώπινα μυαλά πού καίγονταν.

Ξαφνικά ή πόρτα άνοιξε μέ πάταγο καί μπήκε μέσα σά μαινάδα ή σπιτονοικοκυρά. Δέ στάθηκε στό κατώφλι, προχώρησε άμέσως ὡς τή μέση στό δωμάτιο. Ἦμουνά ὅλος δοςμένος στήν πυρκαγιά τοῦ βιβλιοπωλείου, ή εἰσβολή αὐτή μέ ξάφνισε· μοῦ ξέφυγε μιὰ κραυγή.

— Πῶς εἶπατε; μιλήσατε; Μᾶς ἤρθε πρὸ ὀλίγου ἕνας πελάτης καί μοῦ χρειάζεται αὐτό τό δωμάτιο. Θά κοιμηθῆτε κάτω ἀπόψε, θά σᾶς οἰκονόμῃσιν ἕνα κρεβάτι. Καί χωρίς νά νά περιμένη άπάντησιν, άρχισε νά μαζέβη τὰ χαρτιά μου πού ήτανε σκορπισμένα άπάνω στό τραπέζι, νά τὰ βάνη άνω κάτω.

Ἡ τρομερή αὐτή γυναίκα εἶχε φουσηξή άπάνω στήν εὐθυμία μου καί μοῦ'χε σκορπίσει ὅλες ἐκεῖνες τίς ὥραις ιδέες πού μοῦρχονταν άπανωτά· σηκώθηκα άπελπισμένος καί τήν άφισα νά σιγουρίζη χωρίς νά τῆς πῶ λέξη.

Μοῦδωσε τὰ χαρτιά μου. Ἦμουν ὑποχρεωμένος νά φύγω ἀπὸ τό δωμάτιο. Ἡ πολύτιμη στιγμή τῆς ἔμπνευσης πάει.

Στή σκάλα άπαντέφθηκα μέ τόν πελάτη, ἕνα νέο ψηλό, μέ τὰ χέρια του ὀλοζωγράφιστα ἀπὸ άγκουρες καί γοργόνες· ἕνας χαμάλης άκολουθοῦσε πίσω του φορτομένος ἕνα μπαούλο. Χωρίς άμφιβοβία ἐπρόκειταν γιά ναυτικό. Λοιπὸν δέ θά καθόταν παρὰ αὐτῇ τῇ νύχτα· πάντα ὅχι πολλές μέρες. Ἰσως αὔριο πού θάφηνε νά δοκίμαζα τήν εὐτυχία νά ξαναβρῶ τό νῆμα τῶν ιδεῶν μου. Πέντε λεπτά ἔμπνευσης, πέντε λεπτά γερῆς δουλειᾶς καί τό διήγημά μου θά τέλιονε. Στό μεταξύ θά ἔπρεπε νά ὑποταχθῶ στήν εἰμαρμένη μου.

Ὡς τὰ τόρα δέν εἶχα ἀκόμα μπῆ στό διαμέρισμα τῆς σπιτονοικοκυρᾶς, ἕνα μοναχό δωμάτιο, ὅπου μένανε μαζί αὐτή,

ὁ άντρας τῆς, ὁ πατέρας τῆς καί τέσσερα παιδιά. Ἡ δούλα κοιμότανε στήν κουζίνα. Σίμωσα στήν πόρτα ἀηδιασμένος καί χτύπησα· καμιά άπόκριση· άπομέσα ὅμως άκούγονταν ὁμιλίες.

Ὁ σπιτονοικοκύρης δέν εἶπε τίποτα σάν μπήκε, μάλιστα οὔτε μοῦ ανταπόδωσε τό χαιρετισμό μου· μέ κοίταξε μοναχά ἀδιάφορα. Ἐπαιξε χαρτιά μ' ἕνα χαμάλη, πού ἔβλεπα συχνά στό λιμάνι καί πού τόν παρανομίζανε Βιτρίνα. Ἐνα μωρό νιαούριζε μοναχό του μέσα στήν κούνια του κι ὁ γέρο πεθερός καθότανε κουβαριασμένος πάνω σ' ἕνα ράντζο στή γωνιά, μέ τό κεφάλι μέσα στό χέρια του καμπουριασμένος, σά νά ὑπόφευγε ἀπὸ τό στῆθος ή ἀπὸ τό στομάχι του. Τά μαλλιά του ήτανε γκρίζα λιγδιάρικα. Ἄμα τόν ἔβλεπε ἔτσι κανείς θά μπορούσε νά τόν πάρη γιά κουλουρομένο ἔρπετό πού παραμόνεβε.

— Ἐρχομαι νά σᾶς ζητήσω νά μ' άφίστε νά μείνω ἐδῶ ἀπόψε.

— Τῶς εἶπε ή γυναίκα μου; μέ ρώτησε ὁ άντρας.

— Ναι, ἔδωσε τό δωμάτιό μου σ' ἕναν πελάτη.

Καμιά άπάντησιν· ξανάπιασε τὰ χαρτιά του.

Ὅλον τόν καιρό αὐτό ἔκανε, ἔπαιξε χαρτιά μ' ὅποιον βρισκόταν. Ὁχι βέβαια λεφτά, μὰ γιά νά σκοτόση τήν ὥρα. Ἐπειτα δέ γνιαζόταν γιά τίποτα καί δέν κουνιόταν παρὰ ἐλάχιστα— γιά νά κουβαλήσιν τὰ τεμπέλικα πόδια του ἀπὸ τή μιὰ καρέκλα στήν ἄλλη.

Ἡ γυναίκα του διεύθυνε, κι αὐτή τὰ νιαζότανε ὅλα. Εἶχε ῥοθῇ σέ συμφωνία μέ βαρκάρηδες καί μέ χαμάληδες, καί τούς ἔδινε ἕνα τόσο κάθε φορά πῶς θά τῆς ἔφερναν πελάτες. Ὁ Βιτρίνας εἶχε φέρη τό σημερινό.

Δυὸ καχεκτικά κοριτσάκια μπήκανε μέσα κι' ἀπὸ πίσω ή μάνα τους. Τῇ ρώτησα πού λογάριάζε νά μέ βάλῃ, καί μέ μιὰ φωνή ζωερῇ μοῦ εἶπε, ἐνῶ ἔκανε διάφορες δουλιές, πῶς μπορούσα νά κοιμηθῶ ὅπου θέλω, κειμέσα μαζί μέ ὅλους τούς ἄλλους, ή στό διάδρομο άπάνω στό πάγκο. Οὔτε γύρισε νά μέ κοιτάξῃ.

Σάν άκουσα τήν άπάντησή τῆς μαζώχτηκα καί στάθηκα κειδὰ στήν πόρτα μέ χαμηλομένο τό κεφάλι ἔκανα μάλιστα καί τόν εὐχαριστημένο, γιάτὶ ἄλλιῶς ή-

τανε καλή νά θυμώση καί νά μέ διώξη στή στιγμή. Πῆρα ἕνα ὕφος ὅσο μπορούσα πιδ ἄβρο καί εἶπα. Ὡ βέβαια, θά οἰκονομηθῶ.

Αὐτή ἔξακολουθοῦσε νά πηγαινόρχεται μέσα στό δωμάτιο.

— Ἐπειτα τό ξέρετε, ἐγὼ δέν εἶμαι καμιά πλούσια πού νά μπορῶ νά δίνω καί φαγιά στόν κόσμο μέ κρέντιτο. Σᾶς τό εἶπα καί πρίν.

— Βεβαίως! ἀλλά, ἀγαπητή μου κυρία, τό ἔργο μου τελιόνει ἐντὸς ὀλίγου, εἶναι ὑπόθεσις ὀλίγων πιά ἡμερῶν. Μόλις τελιώσῃ, θά σᾶς δώσω πέντε κορόνες παραπάνω ἀπὸ τό λογαριασμό.

Εἶδα ὅμως πολύ καλά πῶς δέν πίστευε στό λόγια μου καί στό διήγημά μου. Καί δυστυχῶς μοῦ ήταν ἀδύνατο νά κάμω τόν περήφανο καί νά τό παρατήσω αὐτό τό σπῖτι γιά τή μικρή τοῦτη χοντράδα. Ἡξερα πολύ καλά τί μέ περιέμενε ἂν ἔφευγα.

* *

Περάσανε δυὸ τρεῖς μέρες.

Καθόμουν πάντα μαζί μ' αὐτή τήν οἰκογένεια· ὅταν ἔκανε πολύ κρύο ἄφινε τό διάδρομο καί κοιμόμουν χάμω στό πάτωμα, στό δωμάτιο. Ἐκεῖνο τό πρωί ή σπιτονοικοκυρά εἶχε δηλώσει μπαίνοντας, πῶς ὁ ναυτικός τῆς πλήρωσε ἕναν ὀλόκληρο μήνα μπροστά. Εἶχε ροθῇ στή Χριστιάνια γιά νά δόση ἔξετάσεις διὰ διπλωμα λοστρόμου καί δέν ἐννοοῦσε νά φύγῃ χωρίς νά τό πάρῃ. Ἀμα τό άκουσα αὐτό κατάλαβα πῶς τό δωμάτιο μου εἶχε χαθῇ πιά γιά πάντα γιά μένα.

Βγῆκα στό διάδρομο καί καθίσα. Ἄν κατάφερα νά γράψω τίποτα, μόνο ἐδῶ χάμω θά γινότανε αὐτό, στήν ἡσυχία. Μιὰ καινούργια ιδέα μ' εἶχε κάμῃ νά ξεχάσω τήν πυρκαγιά τοῦ βιβλιοπωλείου. Ἦθελα νά γράψω ἕνα μονόπρακτο δράμα μεσαιωνικῆς ὑπόθεσης, πού τό εἶχα τιτλοφορήσῃ τό σημεῖο τοῦ Σταυροῦ. Εἶχα βοή τὰ κύρια πρόσωπά μου: Μία φανατική πόρνη, πού εἶχε ἁμαρτήσῃ μέσα στό ἴδιο τό Ἱερό, ὅχι ἀπὸ ἀδυναμία ή ἀπὸ πάθος, παρὰ ἀπὸ μῖσος ἐναντίον τοῦ Θεοῦ· εἶχε ἁμαρτήσῃ στό πόδια τῆς ἁγίας Τράπεζας, μέ προσκεφάλι τὰ τίμια δῶρα, ἀπὸ μιὰ νόστιμη περιφρόνησιν πρὸς τὰ οὐράνια.

Ἡ γυναίκα αὐτή μέ θέρουαινε ὀλοένα περισσότερο. Φάνταζε ζωντανή μπρὸς στό μάτια μου καί ἦτανε στό σημείο ἀκριβῶς πού τήν ήθελα. Τό κορμί τῆς ἦτανε κακοφτιασμένο κι' ἀντιπαθητικό· ψηλή, ἀδύνατη, ἀράπα, κι' ἅμα περπατοῦσε νόμιζες πῶς τὰ κοκαλιάρικα γόνατά τῆς θά τῆς τρυπούσαν τό φόρεμα. Εἶχε μεγάλα, μακριά ἄφτια πού πετοῦσανε ὅξω. Μὲ λίγα λόγια, τὰ μάτια του κανενὸς δέ θά μπορούσαν νά τήν ὑποφέρουν. Ἀλλὰ ἔκεινο πού μ' ἐνδιέφερεν ἐμένα σέ αὐτή, ἦτανε ή τόση τῆς ξεδιαντροπιά, ή ψυχραιμία μέ τήν ὁποία διάπραξε μιὰ τόση τρομερή βεβήλωση. Τό μυαλό μου ἦτανε πλήρες ἀπ' αὐτό τό δύσμορφο πλάσμα. Ἐγραφα δυὸ ὥρες ὀλόκληρες πάνω σ' αὐτό μου τό δράμα.

Ὅταν σταματόντας, σκίζοντας διορθώνοντας, εἶχα γράψῃ δέκα δώδεκα σελίδες, αἰσθάνθηκα τόν ἑαυτό μου ἀποκαμμένο. Περπάτησα ἕνα γύρο στοὺς δρόμους ὡς τό βράδι. κι' ὅλο εἶχα στό νοῦ διάφορες σκηνές γιά τό δράμα μου. Ἦμουν ἔτοιμος νά γυρίσω, ὅταν συνέβη τοῦτο τό παρακάτω:

Εἶχα σταθῇ στή βιτρίνα ἐνὸς παπουτσίδικου— Θεὸς ξέρει γιά ποιὸ λόγο εἶχα σταθῇ ἐκεῖ! Κοίταξα μέσα στή βιτρίνα, δέν εἶχα ὅμως καθόλου στό νοῦ μου ἂν μοῦ χροιάζοντανε παπούτσια, τό μυαλό μου ταξίδεβε μακριά. Ἐνα μελίσσι ἀπὸ ἀνθρώπων πού περνοδιάβαιναν πίσω μου βοῦιζε ἀδιάκοπα· καί δέν άκουγα τίποτα ἀπ' ὅ,τι λέγανε. Ὅπου ξαφνικά μέ χαιρετάει κάποιος:

— Καλησπέρα!

Ἦταν ὁ δεσποινίδας.

— Καλησπέρα, άπάντησα ἀνόρχητα. Μάλιστα τόν κοίταξα κάμποσο γιά νά τόν γνωρίσω.

— Ἐ, πῶς τὰ πᾶτε; μέ ρώτησε.

— Καλά, πῶς... ὅπως πάντα.

— Ἀκούστε, γιά πῆτε μου, εἰστε ἀκόμη στοῦ Χριστοῦ!

— Ποιανοῦ Χριστοῦ;

— Μοῦ φαίνεται πῶς κάποτε μοῦ εἶπατῃ πῶς εἰστε λογιστῆς τοῦ οἴκου Χριστοῦ.

— Ἀ! ναί... οὐ, τόρα ἔφυγα. Δέ μπορούσε νά ἔργαστῇ κανείς μ' αὐτόν τόν ἄνθρωπο. Τὰ χαλάσαμε ἀπὸ τίς πρῶτες μέρες.

— Καί πῶς αὐτό;

—“Ε, κάτι λάθαισα μιὰ μέρα καί...”

—Πλαστό ;

—Τί... πλαστό ; ‘Ορίστε, νάσου ξεκί δ’ δεσποινίδας καί νά σέ ρωτάη έξω ἀπὸ τὰ δόντια ἀν’ πλαστογράφησης. Τὸν κοίταξα καλά καλά, πολὺ πειραγμένος, καί δὲν τοῦ ἀποκρίθηκα.

—Ναὶ ναί, Θεέ μου ! φέρνε μας πάντα στὸ καλὸ, εἶπα γιὰ νὰ μὲ παρηγορήσῃ. Ἐξακολουθοῦσε νὰ πιστεύῃ πὼς εἶχα πλαστογράφη.

—Τί εἶναι αὐτὸ τὸ πάντα στὸ καλὸ ναὶ ναί Θεέ μου ; τόνε ρώτησα. Ἡ πλαστογραφία ; ‘Ακοῦστε, καλέ μου ἄνθρωπε, πιστεύετε λοιπὸν πραγματικὰ πὼς ἐγὼ ἔκαμα τέτια ἀτιμία ; Ἐγὼ ;

—Μά, ἀγαπητέ, μοῦ φάνη πὼς εἶπατε καθαρά ὅτι...

Γύρισα περὶφρανα τὸ κεφάλι μου ἀλλοῦ καί κοίταξα ἴσα κάτω στὸ δρόμο. Τὰ μάτια μου πέσανε ἀπάνω σ’ ἓνα κόκκινο φουστάνι ποὺ σίμονε, σὲ μιὰ γυναίκα συνοδευόμενη ἀπὸ ἓναν κύριο. Ἄν δὲ μὲ σταματοῦσε ὁ δεσποινίδας, ἂν δὲν εἶχα σηκώσῃ περήφανα τὸ κεφάλι, τὸ φουστάνι αὐτὸ θὰ περνοῦσε ἀπαράτηρητο ἀπὸ μένα. Μὰ καί τί μ’ ἐνιαζε στὸ τέλος ἔμένα ; Τί μ’ ἔμελε ἐκείνο τὸ φουστάνι ; Ὁ δεσποινίδας καθότανε καί μιλοῦσε καί κοίταζε πὼς νὰ διορθώσῃ τὸ λάθος τοῦ ἔγῳ δὲν πρόσεχα καθόλου τι ἔλεγε, τὰ μάτια μου ἦτανε ὅλη τὴν ὥρα καρφομένα σ’ αὐτὸ τὸ κόκκινο φουστάνι ποὺ σίμονε. Καί μιὰ ταραχή, μιὰ συγκίνηση πέρασε ἀπ’ τὰ στήθια μου, κάτι σὰ νὰ μοῦ κέντησε τὴν καρδιά. Χωρὶς νὰ νὰ κουνήθουνε τὰ χεῖρά μου ψιθύρισα :

—“Ὡ γλαυαλή !

Ὁ δεσποινίδας ἀντιλήφθηκε καί αὐτὸς τὸ ζευγάρι, ἔστριψε καί τὸ χαιρέτησε. Προσπέρασαν, καί αὐτὸς τοὺς παρακολουθοῦσε ἀκόμη μὲ τὸ βλέμμα. Ἐγὼ δὲν ἔχαιρέτησα—ἴσως καί νὰ χαιρέτησα πάλι. Τὸ κόκκινο φουστάνι ἔξαφανίστηκε στὴν ἄκρῃ τοῦ δρόμου.

—Μὰ ποιὸς τὴ συνόδευε ; ρώτησε ὁ δεσποινίδας.

—Ὁ Δούξ, δὲν εἶδατε ; Αὐτὸς ποὺ ἔχουνε βγάλη ὁ Δούξ. Τὴ γνωρίζετε αὐτὴ τὴν κυρία ;

—Ναί, λίγο. Δὲν τὴ γνωρίζετε σεῖς ;

—Ὁχι ! ἀποκρίθηκα.

—Ἐν τούτοις μοῦ φάνη πὼς τὴ χαιρέτησατε βαδύτατα.

—Χαιρέτησα ;

—Τί δὲν τὸ θυμᾶστε ; Παράξενο κ’ αὐτὸ ! Μὰ ὅλη τὴν ὥρα δὲν ἐκοίταζε παρὰ σᾶς.

—Μὴ τὴ γνωρίζετε ; τὸν ρώτησα.

Κυρίως εἶπεῖν δὲν τὴ γνωρίζε. Ἐνα βράδι τὸ περασμένο φθινόπωρο αὐτὸς καί δυὸ φίλοι του βγαίνοντας ἀπὸ τὸ Γκράντ τὴν ἀπάντησαν μονάχη. Τῆς μίλησαν. Στὴν ἀρχὴ αὐτὴ τοὺς ἀπάντησε ψυχρότατα, ἀλλὰ ὁ ἓνας τοὺς ἦτανε διάολος σωστός, ποὺ δὲν ὑποχωροῦσε πρὸ οὐδενός, ἐπέμενε νὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ τὴ συνοδέψῃ ἀπλῶς ὡς στὸ σπίτι της, γιὰ τὴν εὐχαρίστηση καί μόνο ποὺ νιώθει ὁ πολιτισμένος ἄνθρωπος προασπίζοντας μιὰ μοναχὴ κυρία. Τῆς ὀρκίστηκε ὅτι δὲν ἤθελε παρὰ νὰ βεβαιωθῇ πὼς θ’ ἄφτανε σπίτι της σὴν καὶ ἀνενόχλητη ἄλλωθ’ δὲ θὰ μποροῦσε νὰ κοιμηθῇ ἡσυχος. Δὲ θὰ τῆς πείραζε οὔτε μιὰν τρίχα ἀπὸ τὴν κεφαλὴ της, ὅπως λέγουν καί αἱ γραφαί, μόνο νὰ τὴ συνοδέψῃ. Τὴν εἶχε πάρη ἀπὸ πίσω καί τῆς μιλοῦσε διαρκῶς. Τῆς ἐφοῦσκωσε καί ἓνα ὄνομα, Βάλντεμαρ Ἀττερνταγ, φωτογράφος. Ἡ ψυχρότης της δὲν τὸν τάρανε διόλου Ἐπίμεινε τόσο, ποὺ στὸ στὸ τέλος καί αὐτὴ δέχτηκε.

—Καί τί ἀπόγινε ; ρώτησε μὲ πιασμένη ἀναπνοή.

—Τί ἀπόγινε ; “Α ! φίλε μου, αὐτὸ δὲ μᾶς ἀφορᾷ ! πρόκειται γιὰ κυρία.

Σώπασε ἔκαμα καί ἔγῳ τὸ ἴδιο.

—Μὰ ναί διάβολε, ἦτανε ὁ Δούξ, εἶπε ἀφοῦ συλλογίστηκε λίγο, ἦταν ἐκεῖνος ὁλόκληρος ! Ἄ, ἂν πηγαίνη μ’ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο δὲν ἐγγυῶμαι πιά γιὰ αὐτὴ.

Ἐγὼ ἔξακολουθοῦσα νὰ σωπαίνω. Καί βέβαια αὐτὸς θὰ τὴν παράσυρνε. Ἦταν φυσικὸ. Μὰ τί μοῦ κόστιζε ἔμένα ; Καλημέρα ! καλημέρα ! ἀποχαιρετοῦσα καί αὐτὴν καί ὅλα τὰ θέληγτρα της. Καί κοίταξα νὰ παρηγορηθῶ κάνοντας τίς χειρότερες σκέψεις γιὰ αὐτὴ, καί μοῦ ἦτανε χαρὰ νὰ τὴ συλογίζομαι βουτηγμένη στὴ λάσπη. Ἦμουν μόνο θυμωμένος ποὺ εἶχα βγάλη τὸ καπέλο μπρὸς σ’ αὐτὸ τὸ ζευγάρι—ἂν τὸ εἶχα βγάλη. Γιατὶ νὰ χαιρετήσω τέτοιους ἀνθρώπους ;—Δὲν μὲ ἐνδιέφερε πιά διόλου, μὰ διόλου ! δὲν ἦτανε ὁμορφὴ πιά, εἶχε καταστρέψῃ τὸν ἑαυτὸ της, πφ ! διάολε.

—εἶχε γεράσει σχεδόν ! Δὲν κοίταζε παρὰ ἔμένα ! αὐτὸ δὲ μὲ παραξένεβε καθόλου, ἄρχισε ἀπλουστάτα νὰ μεταμελήται. Ἀλλὰ αὐτὸ νὰ πάρη ἡ ὀργὴ δὲν ἦτανε λόγος νὰ πάω νὰ πέσω στὰ γόνατά της καί νὰ τὴ χαιρετήσω σὰν ἡλίθιος, ἀφοῦ μάλιστα τὸ μοῦτρο της ἦτανε τόσο κομένο, τόσο τρομερὰ χλωμό. Ὁ Δούξ δὲν εἶχε παρὰ νὰ τὴν κρατήσῃ. Καλὴ ὄρεξη ! Μποροῦσε ἀξιόλογα νὰ μοῦρθη ἡ ἰδέα νὰ περάσω μιὰ μέρα διπλά της περήφανος, ἀγέρωχος, χωρὶς νὰ γυρίσω καὶ νὰ κοιτάξω κατὰ αὐτήνη. Ἦτανε πολὺ πιθανὸ νὰ μοῦ συμβῇ αὐτό, καί θὰ τῆς φερνόμουν ἔτσι, ἔστω καί ἂν δὲ θὰ ξεκολοῦσε τὰ μάτια της ἀποπάνω μου, ἔστω καί ἂν θὰ φοροῦσε κατακόκκινο φόρεμα. Αὐτὸ μποροῦσε ἀξιόλογα νὰ συμβῇ ! Χιχί, θὰ ἦταν ἓνας θρίαμβος !

Ἡ δὲν ἤξερα τίς δυνάμεις μου ἢ ἤμουν ἀπολύτως ἱκανὸς νὰ τελειώσω τὸ δράμα μου ἀπόψε τὴ νύχτα, καί προτοῦ νὰ περνοῦσαν ὀκτὼ ἡμέρες, ἢ νέα αὐτὴ θὰ βρισκότανε στὰ γόνατά μου. Μὲ ὅλα της τὰ θέληγτρα, χιχί, ναί, μαζί μὲ ὅλα της τὰ θέληγτρα.

—Χαίρετε, εἶπα ἀπότομα.

Ὁ δεσποινίδας ὅμως μὲ σταμάτησε καί μὲ ρώτησε

—Τί δουλιὰς κάνετε τώρα ;

—Τί κάνω ; Γράφω φυσικά. Τί ἄλλο θέλετε νὰ κάνω ; Πρὸς τὸ παρὸν γράφω ἓνα μεγάλο δράμα, τὸ «Σημεῖο τοῦ Σταυροῦ» μὲ μεσαιωνικὴ ὑπόθεση.

—Διάβολε, διάβολε ! εἶπε ὁ δεσποινίδας ἀπροσποίητα. Ἄν τὰ καταφέρετε, τότε.

—Δὲν ἀμφιβάλλω καθόλου ! Σὲ καμιά βδομάδα φαντάζομαι πὼς ὅλοι σας θ’ ἀκοῦστε νὰ γίνεται λόγος γιὰ τ’ ὄνομά μου.

Κι’ ἔφυγα.

Σὰν ἐγύρισα στὸ σπίτι, πῆγα ἀμέσως καί βρῆκα τὴ σπιτονοικοκυρὰ καί τῆς ζήτησα μιὰ λάμπα. Εἶχα ἀπόλυτὴ ἀνάγκη. δὲν ἤθελα νὰ κοιμηθῶ ἀπόψε, τὸ δράμα μου ἀναδεβόταν ὁλόκληρο μέσα στὸ μυαλό μου καί ἤμουν αἰσιόγυρος πὼς θ’ ἄγραφα ἓνα καλὸ κομμάτι ὡς τὸ πρῶτ. Εἶχα σχεδὸν τελειώσῃ ἓνα σπουδαῖο δράμα, τῆς εἶπα, δὲν ἀπόμεινε παρὰ νὰ συμπληρώσω κάμποσες σκηνές καί θὰ παιζότανε σὲ κάποιο θέατρο, ἴσως πρὸ γρήγορα

ἀπ’ ὅ,τι φανταζόμουν. Θὰ μὲ ὑποχρέωνε πάρα πολὺ.

Μὰ ἡ μαντιὰ δὲν εἶχε λάμπα. Ἀνὼφελα συλογίζότανε καμιά λύση, ὄχι, δὲν εἶχε. Ἄν ἤθελα νὰ περιμένω, μετὰ τὰ μεσάνυχτα θὰ μπορούσα, ἴσως, νὰ πάρω τὴ λάμπα τῆς κουζίνας. Γιατὶ δὲν ἀγόραζα ἓνα σπερματόετο νὰ κάμω τὴ δουλειά μου ;

Δὲν ἐμίλησα. Δὲν εἶχα τὴ δεκάρα ποὺ ἔκανε τὸ σπερματόετο καί αὐτὸ τὸ ἤξερε πολὺ καλά. Ἄ ! φυσικά, ἄλλη μιὰ φορὰ σκόνταφτα τὴν τελευταία στιγμή. Ἡ δούλα ἦτανε καί αὐτὴ κάτω τόρα, μαζί μας καί κανένας δὲν ἦτανε στὴν κουζίνα ! λοιπὸν ἡ λάμπα δὲν τοὺς χρειάζότανε. Στεκόμουν κειχάμω καί τὰ συλογίζομουν ὅλα αὐτά, μὰ δὲν ἔλεγα τίποτα.

Ξαφνικά μὲ φώναξε ἡ ὑπηρετρία : Μοῦ φάνη πὼς σᾶς εἶδα νὰ βγαίνετε ἀπὸ τὰ Ἀνάκτορα. Τραπέζι σᾶς εἶχανε ; Καί λιγώθηκε στὰ γέλια μ’ αὐτὸ τὸ ἀστεῖο.

Κάθησα, ἔβγαλα ἀπὸ τὴν τσέπη μου τὰ χαρτιά μου καί εἶχα σκοπὸ νὰ προσπαθῶ νὰ κάμω τίποτα στὸ ἀναμεταξύ, κειδαχάμω καθὼς καθόμουν. Εἶχα ἀκουμπήσει τὰ χαρτιά μου πάνω στὰ γόνατα καί κοίταξα χάμω στὸ πάτωμα γιὰ νὰ μὴ σκορπιέται ἡ προσοχή μου μὰ δὲν ὠφελοῦσε, τίποτα δὲν ὠφελοῦσε πιά, ἀδύνατο νὰ βρεθῇ τρόπος. Τὰ δυὸ κοριτσάκια τῆς σπιτονοικοκυρᾶς μὴχανε μέσα καί χαλούσανε τὸν κόσμον μ’ ἓνα γάτο, ἓνα ἀλλόκοτο ψωριασμένο γάτο, ποὺ δὲν εἶχε οὔτε μιὰ τρίχα ἀπάνω του. Ὁ σπιτονοικοκύρης καί ἓνα δυὸ ἄλλα πρόσωπα κάθονταν στὸ τραπέζι καί παίζανε τριαντάνα. Ἡ γυναίκα του, ποὺ πάντα θάκανε κάποια δουλιὰ, καθόταν καί γάζονε.

Ἐβλεπε πολὺ καλὰ πὼς μοῦ ἦταν ἀδύνατο νὰ ἐργασθῶ μέσα σ’ ἓνα τέτιο θόρυβο, μὰ δὲ στενοχωριότανε καθόλου. Μοῦ φάνη μάλιστα πὼς χαμογελοῦσε τὴν ὥρα ποὺ μὲ κοροΐδεβε ἡ ὑπηρετρία. Ὁλοι τοὺς τᾶχανε μαζί μου μέσα σ’ αὐτὸ τὸ σπίτι. Ἀπὸ τότε ποὺ εἶχα ἀφίση ἀδιαμαρτύρητα τὸ δωμάτιό μου, μὲ παίρνανε γιὰ ὁλότελα ἀσήμαντο ἔτσι φαινότανε.

Κι’ ἐκεῖνη ἡ κατσίκια ἡ ὑπηρετρία, ποὺ εἶχε κάτι στήθια ὡς τὴν κοιλιὰ της, μὲ κοροΐδεβε κάθε βράδυ ποὺ μοῦδιναν

το σάντουιτς. Μὲ ρωτοῦσε νὰ τῆς πῶ τὸ ρεστωρὰν ποὺ συνειθίζα νὰ τρώω, γιατί ἔλεγε, ποτέ της δὲ μ' εἶχε δῆ νὰ καθαρίζω τὰ δόντια μου ἀπὸ τὸ Grand. Ἦτανε φανερὸ πὼς ἤξερε τὴ μισξέρια μου καὶ γουστάρει νὰ τὴ βγάινη στὰ πόδια.

Ἀποροφημένος ἀπ' ὅλες τοῦτες τὶς θλιβερὲς σκέψεις δὲν κατόρθωνα νὰ προσθέσω οὔτε τὴν παραμικρότερη φράση στὸ ἔργο μου. Προσπάθησα πολλές φορές, μὰ ἀνώφελα. Τ' αὐτιά μου ἄρχιζαν νὰ βουίζουνε, τὸ κεφάλι μου πονοῦσε. Τάστειλα ἐπιτέλους ὅλα στὸ διάολο κι ἔβαλα τὸ χαρτί μου στὴν τσέπη. Κεῖνη τὴ στιγμή ἡ δούλα καθότανε μπροστά μου· τὴν κοιτάζω, κοιτάζω τὴν ἀδύνατη ράχη της, τοὺς στενοὺς της ὤμους, ποὺ μάλιστα δὲν εἶχαν ἀκόμα ἀναπτυχθῇ. Τὶ τῆς εἶχα ἀμνηστία καὶ μὲ κατεδίωκε ἔτσι; Κι ἂν δὲν ἔτρωγα στὸν Grand τὴν πειράζα αὐτὴν; Τῆνε ζήμιο; Αἶγες μέρες πρωτῆτερα εἶχε πεθάνει στὰ γέλια ἐπειδὴ εἶχα γλυστρήσει δυστυχῶς στὴ σκάλα, πιάστηκε τὸ σκαλί μου σ' ἓνα καρφὶ καὶ ξεσκίστηκε. Χτὲς ἀκόμα εἶχε μαζέψει κάτι πέταμένα χειρόγραφα μου καὶ πῆγε καὶ τὰ διάβασε μέσα, καὶ τὰ κορόιδεβε μπροστά σ' ὅλους καὶ τὰ γελοιοποιοῦσε, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ γουστάρῃ μὲ μένανε ὅλο τὸ βράδι εἶχανε ξεκαρδιστῇ γελώντας με δαῦτα. Δὲν τῆς εἶχα εἰπῇ ποτὲ κανέναν προσβλητικὸ λόγο. Δὲ θυμώμουν νὰ τῆς εἶχα ζητήσῃ ποτὲ νὰ μοῦ κάμῃ καμιά δουλιὰ. Τὸ ἀντίθετο μάλιστα, γιὰ νὰ μὴ τὴν ἐνοχλῶ ἔστρωνα κάθε βράδι μοναχός μου χάμω στὸ πάτωμα γιὰ νὰ κοιμηθῶ. Μὲ κορόιδεβε κιόλας ἐπειδὴ πέφτανε τὰ μαλλιά μου. Κάθε πρωὶ ἡ λεκάνη ποὺ πλενόμουν γέμιζε τρίχες, κι αὐτὸ δὲ λέγεται τί γούστο ποὺ τῆς ἔκανε. Τὰ παπούτσια μου βρίσκονταν σὲ κακὴ κατάσταση, ξέχωρα ἐκεῖνο ποῦχε πατήσῃ τὸ κάρο τοῦ ψωμά. Δὲ βρίσκονταν πείραγμα ποὺ νὰ μὴ μοῦ τόξε κάμη πάνω σ' αὐτό. Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς ἔχῃ καλὰ καὶ σᾶς καὶ τὰ παπούτσια σας, ἔλεγε· μὰ γιὰ κοιτάχτε τα: δὲν εἶναι σὰν παλιομαοῦνες! Κι εἶχε δίκιο πὼς ἦτανε ξηλομένα τὰ παπούτσια μου· μὰ σάματι μπορούσα νὰ οἰκονομῶ ἄλλα αὐτὰς τὶς μέρες;

Κεῖ ποὺ καθόμουν καὶ τὰ συλογίζόμουν ὅλα τοῦτα καὶ παραξενεβόμουν μὲ τὴν ἀδικαιολόγητη κακία τῆς ὑπερήτριας,

τὰ κοριτσιάκια εἶχανε ἀρχίσῃ νὰ κεντοῦνε τὸ γέρο πέρα στὸ κρεβάτι· πηδούσαν ἓνα γύρο καὶ τὰ δύο κι' ἦτανε δλό-τελα ἀφοσιωμένα σ' αὐτὴ τὴ δουλιὰ. Εἶχανε βρῇ ἀπὸ νὰ ἄχυρο καθένα, καὶ τοῦ τὸ χώνανε στ' αἶψι. Τὰ κοιτάζα κάμποσιν ὥρα χωρὶς νὰ ἀνακατεφτῶ καθόλου. Ὁ γέρος οὔτε τὸ δαχτυλάκι του δὲ κουνοῦσε γιὰ νὰ προφυλαχτῇ τοὺς ἔρριχνε μοναχὰ μιὰν ἄγρια ματιὰ κάθε φορὰ ποὺ τὸν κεντούσανε, καὶ κουνοῦσε τὸ κεφάλι του πέρα δῶθε ἅμα τοῦμπαινε στ' αἶψι τὸ ἄχυρο.

Τὸ θέαμα αὐτὸ μ' ἔκανε νὰ νευριάζω ὁλοένα περισσότερο καὶ δὲν μπορούσα νὰ ξεκολλήσω τὰ μάτια μου ἀπὸ κειπέρα. Ὁ πατέρας χαμήλωνε λίγο τὰ χαρτιά του καὶ κοιτάζε, καὶ γελοῦσε μὲ τὰ μικρά· ἔγνεψε μάλιστα στοὺς συττόρους του νὰ κοιτάζονε τὸ παιγνίδι. Γιατὶ δὲν κουνιότανε καθόλου κι αὐτὸς ὁ γέρος; Γιατὶ δὲν τοὺς ἔδινε μιά, νὰ τὰ σπρώξῃ πέρα; Ἐκαμα ἓνα βῆμα κατὰ τὸ κρεβάτι.

— Ἀφίστε τα! Εἶναι παράλυτος, μοῦ φώναξε ὁ σπιτονοικοκύρης.

Φοβήθηκα μὴντύχῃ καὶ μὲ πετάξουνε ὅξω νύχτα ἢ ὥρα, τρώμαξα ἀκόμη μὴν πάη καὶ τὸν δυσαρρεστήσω ποὺ πῆγαινα νὰ ἀνακατεφτῶ σ' αὐτὴ τὴ δουλιὰ, τραβήχτηκα ἥσυχα ἥσυχα στὸ μέρος ποὺ καθόμουν ἀπὸ πρῶν, καὶ κάθησα χωρὶς νὰ βγάλω μιλιὰ. Γιὰ ποῖο λόγο νὰ διακινδυνέψω τὴ στέγη μου καὶ τὴ τροφή μου; Τὶ ἤθελα ἐγὼ ν' ἀνακατεφτῶ στὶς ὑποθέσεις τῆς οἰκογένειας; Ἄσε τὶς κουταμάρες τώρα γιὰ ἓνα μισοπεθαμένο ἐκεῖ γερόντιο! Καὶ κάθησα μαζεμένος κι' ἀουγκίνητος σὰν πέτρα.

Κεῖνα τὰ κλειφτράκια δὲν πάβανε· θυμότανε ποὺ ὁ γέρος δὲ βαστοῦσε ἥσυχο τὸ κεφάλι του καὶ τὸν κεντούσαν καὶ στὰ μάτια καὶ στὴ μύτη. Αὐτὸς τὰ κοιτάζε μ' ἓνα ἀπελπισμένο βλέμμα, οὔτε ἔλεγε τίποτα οὔτε μπορούσε νὰ κουνήσῃ τὰ χέρια του. Ξαφνικὰ τέντωσε τὸ πανοκόρμι του κι' ἔφτυσε τὸ ἓνα μεσ' στὰ μοῦτρα. Ἐπειτα τεντώθηκε πάλι κι' ἔφτυσε καὶ τ' ἄλλο, μὰ δὲν τὸ πέτυχε. Ὁ σπιτονοικοκύρης, ἔδωσε μιά, πέταξε τὰ χαρτιά ἀπάνω στὸ τραπέζι καὶ χύμηξε κατὰ τὸ κρεβάτι. Τὸ μοῦτρο του εἶχε γίνῃ κατακόκκινον καὶ φώναξε:

— Ρε κερσόγερε, φτύνῃς τὰ παιδιὰ στὰ μοῦτρα;

— Μά, Θεέ μου, δὲν τὸν ἀφίνουμε ἥσυχο! Ξεφώνισα ἐγὼ χωρὶς νὰ μπορέσω νὰ κρατηθῶ. Φοβόμουν ὅμως ὅλη τὴ ὥρα μὴν πάη καὶ μὲ διώξουνε καὶ δὲ φώναξα πολὺ δυνατὰ, μόνο ποὺ ἀπὸ τὴν ταραχὴ μου ἔτρεμε ὅλο μου τὸ κορμί.

Ὁ σπιτονοικοκύρης γύρισε καὶ μὲ κοιτάξε.

— Ὅριστε, ἄκου τον κι' αὐτόνε! Δὲ μοῦ λέτε τί σᾶς νιάζει σᾶς; Τὸ καλὸ ποὺ σᾶς θέλω κλείστε τὸ μουσούδι σας καὶ μὴ μιλάτε· αὐτὸ μόνο σᾶς λέω.

Νάσου ὅμως καὶ μπαίνει στὴ μέση ἡ φωνὴ τῆς μαντᾶμ κι' ἀντιλαλεῖ ὅλο τὸ σπῖτι καὶ γίνεται ἄνω κάτω ὁ κόσμος.

— Ὁ Θεὸς νὰ μοῦ ρίξῃ κακὸ ἂ δὲν τρελαθῆκατε ὅλοι σας δωμέσα. Ἄν θέλετε νὰ κάθεστε δῶ, νὰ κάθεστε ἥσυχοι κι' οἱ δύο σας; τ' ἀκοῦτε; Δὲ φτάνει ποὺ σᾶς ἔχουνε κρεβάτι καὶ σᾶς ταΐζουνε κιόλας, μὰ μοῦ χαλάτε καὶ τὸν κόσμο! Ὅλοι οἱ σατανάδες μαζεφτήκανε στὸ σπῖτι μου. Σκασμός; Στὶ! Καὶ σεῖς βρομόπαιδα βουλόστε τὰ μουσινῖδια σας γιὰ τὴν ἀλλοίως σᾶς τὰ βουλώνω ἐγὼ. Σκουπίστε τὶς μίξες σας λέω. Ξανακούστηκε τέτιο πράμα! Μορὲ τί ἀνθρώποι εἶναι τοῦτοι! Σοῦρχονται ἀπὸ τὸ δρόμο καὶ δὲν ἔχουνε μιὰ πεντάρα νὰ πάρουνε ψειραλοῖφή, καὶ σοῦ χαλοῦνε τὸν κόσμο νύχτα ἢ ὥρα. Καὶ νὰ στὰ βάνουνε μὲ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ σπιτιοῦ! Νὰ πάθουνε αὐτὰ, καταλαβαίνετε; Κι' ὅσοι δὲν ἔχουνε δουλιὰ δῶ μέσα νὰ τοῦ δίνουν. Θέλω ἥσυχια στὸ σπῖτι μου καὶ μοῦ φαίνεται πὼς δὲ ζητῶ πολλὰ!

Ἐγὼ λούφαξα. Οὔτε μοῦ πέρασε καθόλου ἀπ' τὸ μυαλὸ ν' ἀνοίξω τὸ στόμα μου, μόνο καθόμουν στὴν ἄκρη στὴν πόρτα κι' ἀκρομαζόμουν. Ὅλοι οὐρλιάζανε ἀκόμη καὶ τὰ παιδιὰ κι' ἡ δούλα, καὶ θέλανε νὰ ἐξηγήσουνε πὼς εἶχε τὸ πράμα. Ἀμὰ δὲν ἔβγανα τσιμουδιά θὰ περνοῦσε ἡ πόρτα τὰ πράματα δὲ θὰ φτάνανε στὸ ἀπορῶρητο· μόνο νὰ μὴν ἔβγανα τσιμουδιά. Καὶ τί μπορούσα νὰ πῶ! Μὴ δὲν ἦτανε χειμώνας ἔξω καὶ μάλιστα νύχτα; Ἦτανε ὥρα τώρα νὰ βροντήξω τὴ γροθιά μου στὸ τραπέζι καὶ νὰ κάμω τὸν κάργα γιὰ ψύλλου πῆδημα; Ὁχι κουταμάρες! Καὶ καθόμουν ἥσυχος ἥσυχος, καὶ δὲν τὸ παρατοῦσα αὐτὸ τὸ σπῖτι, ἂν καὶ μοῦ τὸ λέγανε ξάστερα σχεδόν. Εἶχα καρφώσῃ τὰ μάτια μου στὸν τοῖχο, σὲ μιὰ

λιθογραφία ποὺ παρᾶστανε τὸ Χριστό, κι' ἔκλεινα τ' αἶψιὰ μου σ' ὅλες τὶς βρισιές τῆς σπιτονοικοκυρᾶς.

Ἄν τὰ λέτε αὐτὰ γιὰ μένα, μαντᾶμ, τότε δὲν ὑπάρχει λόγος, εἶπε ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς χαρτοπαίχτες καὶ σηκώθηκε.

Ὁ ἄλλος χαρτοπαίχτης σηκώθηκε κι' αὐτός.

Ὁχι δὲ λέω σᾶς. Κι' οὔτε καὶ σᾶς ἀποκρίθηκε ἡ σπιτονοικοκυρὰ σ' αὐτοὺς τοὺς δύο. Ἄν εἶναι ἀνάγκη τότε νὰ τὸν καλοδείξω αὐτόνε ποὺ λέω. Ἄν εἶναι ἀνάγκη Ὅριστε μας! Καὶ τότε θὰ δοῦμε ποῖος εἶναι...

Μιλοῦσε κωμωδία, κάνοντας μιὰ κρὰ διαλείματα σὲ κάθε χοντράδα ποὺ μρῦκανε, κι' ἔσερνε τὰ λόγια της γιὰ νὰ μοῦ δόσῃ νὰ καταλάβω ξάστερα πὼς ἐγὼ ἤμουν ποὺ ἐννοοῦσε. Τσιμουδιά ἔλεγε μέσα μου. Τσιμουδιά μοναχὰ. Δὲ μοῦχε πῆρητὰ νὰ φύγω, δὲ μοῦ τόξε πῆρητὰ κοφτὰ! Ἄσε τώρα τὸ ψωροφιλότιμο καὶ τὶς ἄγουρες περηφάνειες! Σφάλιχ' τ' αἶψιὰ σου... Ἀστεῖο ἀλήθεια πράσινο κι' αὐτό, τὰ μαλλιά τοῦ Χριστοῦ Δὲ μοιάζουνε καὶ λίγο μὲ πράσινο χορτάρι ἢ μᾶλλον, γιὰ νᾶναι κανεὶς πὶδὸ ἀκριβῆς, μέπαχιά πρασινάδα λειβαδιοῦ. Χιχί, μιὰ πολὺ πετυχημένη παρατήρηση ἀπὸ μέρους μου, σίγουρα θὰ τᾶπαιρνε κανέναν γιὰ πρασινάδα λειβαδιοῦ.

Ἐνα σωρὸ ἀσυναρτησιέες περάσανε ἀπὸ τὸ μυαλὸ μου κεῖνη τὴ στιγμή: Ἄπ' τὸ λιβάδι ἔπεσα σὲ κάποιο μέρος τῆς βίβλου, ποὺ λέει πὼς κάθε ἀνθρώπος ὡς χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ἀπὸ κεῖ θυμῆθηκα τὴ Δευτέρα Παρουσία, ποὺ ὅλους θὰ μᾶς κάψῃ τὸ αἰώνιο πῦρ, ἔπειτα κάποια εἰκόνα ἀπὸ τοὺς σεισμοὺς τῆς Λισαβόγας· ἔπειτα πάλι μοῦρθε στὸ μυαλὸ ἓνα μπρούτζινο τασάκι, ποὺ εἶχα ἰδῇ στὸ σπῖτι τῆς Ὑλαγιαλῆς. Ἀχ, ναί, ὅλα ἦτανε ἐφῆμερα. Ὡς ἡ χόρτος τοῦ ἀγροῦ αἱ ἡμέραι τῶν πάντων! Τὸ πᾶν τελείωνε σὲ τέσσερα σαλῖδια καὶ σὲ μιὰ κηδεῖα—Δεσποινὶς Ἄντερσεν, δεξιᾷ τῷ εἰσερχομένῳ...

Ὅλα ταῦτα βουίζανε στὸ κεφάλι μου κεῖνη τὴν ἀπελπιστικὴ στιγμή, ποὺ ἡ σπιτονοικοκυρὰ μου κοιτάζε πὼς νὰ μὲ πετάξῃ ὅξω ἀπ' τὴν πόρτα.

— Δὲν ἀκούει! φώναξε; Σᾶς λέω νὰ μᾶς ἀδιάστε τὴ γωνιά, καταλαβαίνετε; Ἐλα Θεέ μου, μὰ αὐτὸς εἶναι

τρελλός Ξεκουμπιστήτε ἀμέσως και χω-
ρίς πολλά λόγια!

Ἐρριξα τὰ μάτια κατὰ τὴν πόρτα
ὄχι γιὰ νὰ φύγω· μούχε ῥθῆ μιὰ θρασύ-
τατη ἰδέα! ἂν ἦτανε τὸ κλειδί στὴν πόρ-
τα, θάδιναι μιὰ και θὰ τὸ γύριζα. και θὰ
κλειδονόμουν μαζί με τοὺς ἄλλους, πού
νὰ μὴ μποροῦν νὰ με βγάλουν ὅξω. Ἐ-
τρεμα ὑστερικά στὴν ἰδέα πὼς μποροῦσα
νὰ βρεθῶ πάλι στὸ δρόμο. Τὸ κλειδί ὁ-
μως δὲν ἦτανε στὴν πόρτα και σηκώ-
θηκα.

Ὅπου ξαφνικά μπαίνει στὴ μέση ἡ
φωνή τοῦ σπιτονοικοκύρη. Στάθηκα σα
στισμένος. Ὁ ἴδιος αὐτός ὁ ἄνθρωπος,
πού ἓνα λεπτό πρωτῆτερα μ' εἶχε φοβί-
σει, ἔπαιρνε τώρα τὸ μέρος μου.

— Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ διώχνῃς τὸν
κόσμο νύχτα ἢ ὥρα, τὸ ξέρεις; Ὑπάρχει
και νόμος.

Δὲν ἤξερα ἂν ὑπάρχε νόμος, οὔτε τὸ
πίστευα, μὰ μπορεῖ νάτανε κι' ἀλήθεια.

Ἦ γυναικα του ἡσύχασε ἀμέσως κι
ἔπαψε νὰ μοῦ μιλά. Μάλιστα μούδοσε
δυσ φέτες ψωμί με βούτυρο, νὰ φάω γιὰ
βράδι. Ἐγὼ ὅμως δὲν τις πῆρα, ἀπὸ εὐ-
γνωμοσύνη και μόνο στὸ σπιτονοικοκύρη
λέγοντας πὼς εἶχα φάη ἔξω στὴν πόλη.

Ὅταν ἐπὶ τέλους βγῆκα ἔξω στὸ διά-
δρομο γιὰ νὰ πλαγιάσω. ἡ μαντάμ μ' ἀ-
κολούθησε ὥς στὸ κατώφλι τῆς πόρτας
και μοῦ 'πε φωναχτά· ἡ γκαστρομένη
κοιλιά της ξεχειλίζει κατὰ μένα:

— Μὰ νὰ τὸ ξέρτε, εἶναι ἡ τελευταία
φορὰ πού κοιμόσαστε ὁδῶ.

— Ναί ναί! ἀποκρίθηκα.

Κάτι θὰ γινότανε αὔριο, κάπου θὰ
κατάφερνα νὰ οἰκονομηθῶ, ἅμα θάβανα
ὅλα μου τὰ δυνατά. Κάποια τρύπα θά-
βρισκα δά. Γιὰ τὴ στιγμὴ, ἡ χαρά μου
δὲ λεγότανε πού δὲ μ'εἶχανε βγάλῃ στὸ
δρόμο ἀπόψε.

Κοιμήθηκα ὥς στίς πέντε-ἕξι τ)
πρωί. Σὰν ξύπνησα δὲν εἶχε φωτίση ἀ-
κόμη, σηκώθηκα ὅμως ἀμέσως· ἐπειδὴ
ἔκανε κρύο δὲν εἶχα βγάλῃ τὰ ρούχα
μου, λοιπὸν δὲν εἶχα νὰ ντύνομαι. Ἦ-
πια λίγο νερό, ἄνοιξα σιγὰ σιγὰ τὴν πόρ-
τα και βγῆκα στὴ στιγμὴ ἔξω, γιὰ τὴ φο-
βόμουν μὴν ξαναπαντήσω τὴ σπιτονοικο-
κυρά.

Οἱ δρόμοι ἦτανε ἔρημοι και μοναχὰ
κανένας χωροφύλακας φαινότανε πού
και πού· σὲ λίγο ἓνας δυσ γκαζέρηδες

ἀρχίσανε και σβύνανε τὰ φανάρια τοῦ
δρόμου Περιφερόμουν ἓνα γύγο χωρὶς
σκοπό, ἀνέβηκα κατὰ τὴν ἐκκλησιὰ και
πῆρα τὸ δρόμο γιὰ τὸ φρουρίο· παγομέ-
νος και νυσταγμένος ἀκόμα, ἀποκαμο-
μένος, ἀπὸ τὸν πολὺ δρόμο πού εἶχα
κάμει και πεινώντας πολὺ, κάθισα σ' ἑ-
να παγκάκι ἀκούνητος και ἀποναρκομέ-
νος. Τρεῖς βδομάδες τώρα τις εἶχα πε-
ράσει με τὰ σάντουιτς πού μούδινε ἡ
σπιτονοικοκυρά πρωὶ και βράδι, και τό-
ρα ἦτανε ἀκριβῶς εἰκοσιτέσσερες ὥρες
πού δὲν εἶχα βάλῃ τίποτα στὸ στόμα
μου. Τὸ στομάχι μου με ἐνοχλοῦσε πολὺ
και ἔπρεπε νὰ βρῶ ἓνα τρόπο. Μὲ τὴ
σκέψη αὐτὴ ἔγειρα στὸ παγκάκι κι' ἀπο-
κοιμήθηκα.

Μὲ ξυπνήσανε κάτι φωνές, ἀναση-
κώθηκα, χασμουρήθηκα. ἦτανε μέρα με-
σημέρι· ὅλος ὁ κόσμος βρισκότανε στὸ
πόδι. Σηκώθηκα και τραβήξα. Ὁ ἥλιος
ἔλαμπε ἄσωτα ὅσο ἔβλεπε τὸ μάτι, ὁ οὐ-
ρανὸς ἦτανε καθαρὸς και διάφανος, κι'
ἡ χαρά μου γιὰ τὸ ὥραιο αὐτὸ πρωινὸ ὕ-
στερα ἀπὸ τόσες βροχερὲς βδομάδες, με
ἔκανε νὰ ξεχνῶ ὅλα τὰ βάσανά μου· κι'
ἔλεγα πὼς ἤμουν πολὺ χειρότερα ἄλλες
φορές. Χάιδεψα τὰ μαλλιά μου και ἀρχί-
σα νὰ σιγοτραγουδῶ κάποιον σκοπὸ τοῦ
γούστου μου. Ἦ φωνή μου εἶχε γίνῃ τό-
σο ἄσκημη, τόσο ραγισμένη, πού ἀπὸ τὴ
συγκίνησή μου δάκρυσα. Κι' ἡ γιορτιά-
τικὴ ἐκείνη μέρα, ἐκεῖνος ὁ πλημμυρι-
σμένος ἀπὸ φῶς οὐρανὸς ἐπιδρούσανε
δυνατὰ στὰ νεῦρα μου· στὸ τέλος ξέσπα-
σα σὲ κλάματα.

— Τί ἔχετε; με ρώτησε ἓνας ἄνθρω-
πος.

Δὲν ἔδωσα ἀπόκριση, ἀπομακρύνθη-
κο βιαστικά, και γύριζα ἄλλοῦ τὸ πρό-
σωπό μου ἅμα ἀπάνταινα κανένα.

Κατέβηκα στὸ λιμάνι. Ἐνα μεγάλο
μπάρκο με ρούσικη σημαία ξεφόρτωνε
κάρβουνο· διάβασα τὸ ὄνομά του στὴν
πλώρη. «Κοπεγκόρο». Γουστάριζα νὰ
κοιτάζω τὴ δουλιὰ στὸ κατὰστρωμα αὐ-
τουνοῦ τοῦ ξένου καραβιοῦ. Θὰ κόντεβε
νὰ τελίωσι τὸ ξεφόρτωμά του, γιὰ τὴ πα-
ρατήρησα πὼς σημάδεβε ἐννιά ποδάρια
ἀπάνω ἀπ' τὴ θάλασσα, ἂν κι' εἶχε πά-
ρη σαβούρα. Τ' ἀμπάρια ἀντηχοῦσαν ἀ-
δεια, κάτω ἀπὸ τις βαριές μπότες τῶν
ἐργατῶν.

Ὁ ἥλιος, τὸ φῶς, ἡ μυρουδιά τῆς

θάλασσας, ὅλη ἐκείνη ἡ πολυάσχολη και
εὐθυμὴ κίνηση, μοῦ δόσανε ζωὴ και με
θερμάνανε. Μονομιᾶς μούρθε στὸ μυαλὸ
πὼς θὰ μποροῦσα νὰ γράψω μιὰ δυσ
σκηνὲς γιὰ τὸ δρᾶμα μου, ὅπως καθό-
μουν κειχάμω. Ἐβγαλα τὰ χαρτιά μου
ἀπὸ τὴν τσέπη.

Ἦθελα νὰ βάλω νὰ μιλήσῃ ἓνας μο-
ναχός, κι ὁ λόγος του ἔπρεπε νὰ πλημμυ-
ράῃ ἀπὸ δύναμη κι αὐστηρότητα· μὰ δὲν
τὸ κατάφερνα καλά. Πήδησα λοιπὸν τὸ
μέρος τοῦ μοναχοῦ κι ἔπιασα νὰ δουλέ-
ψω τὴν ἀγόρευση τοῦ δικαστή, γιὰ τὴν
πόρνη πού εἶχε βεβηλώσῃ τὸ Ἱερό. Ἐ-
γρῆσα ὥς μισὴ σελίδα· ἔπειτα σταμάτη-
σα. Οὔτε κι' ἀπ' αὐτὸ δὲν ἔμεινα εὐχα-
ριστημένος. Ὅλη ἐκείνη ἡ κίνηση πού
με περιστοίχιζε, τὰ τραγούδια τῶν ἐργα-
τῶν, τὰ βίντζια, οἱ ἄλυσσίδες, ὁ ἀσταμά-
τητος θόρυβος περὶ κανανε τὰ καροτσά-
κια πάνω στίς ράγες τους, δὲν ἐταιριά-
ζανε καθόλου με τὴ βαριά και γαλήνια
μεσαιωνικὴ ἀτμόσφαιρα, τὴ λιγάκι μάλι-
στα μουχλιασμένη, ὅπου θάπρεπε νὰ πλέῃ
τὸ ἔργο μου σὰν σὲ καταχνιά. Δίπλωσα
τὰ χαρτιά μου και σηκώθηκα.

Κι' ὅμως ἤμουν γόνιμος ἐκείνη τὴ
στιγμὴ κι' ἐνιωθα καθαρά πὼς θὰ μπο-
ροῦσα νὰ γράψω κάτι. Νάχα μονάχα
ἓνα μέρος ν' ἀπομονωθῶ. Συλογίστηκα,
μὰ δὲ μποροῦσα νὰ θυμηθῶ κανένα ἡ-
συχο μέρος μέσα στὴν πολιτεία, ὅπου νὰ
μπορῶ νὰ πάω. Καμιά ἄλλη διέξοδος,
παρὰ νὰ ξαναπάω στὸ ἄθλιο πανδο-
χεῖο. Τὸ φιλότιμό μου ἐπαναστατοῦσε,
ἔλεγα μέσα μου ὅλη τὴν ὥρα, πὼς δὲν
ἦτανε σωστό, κι' ὅμως προχωροῦσα,
προχωροῦσα ὁλοένα, κι' ὅλο σίμινα στὸ
ἀπαγορευμένο σπίτι. Ἦταν ἄθλιο, ἔλεγα,
ναὶ ἀσφαλῶς, ἦταν πολὺ ταπεινὸ καὶ
μὰ τίποτα. Δὲν εἶχα οὔτε σταλιά περη-
φάνια μέσα μου! Καὶ μποροῦσα ἀξιό-
λογα νὰ τὴν πῶ μιὰ τόσο βαρὺ λέξη
δὲν ἤμουν παρὰ τὸ πιδ ταπεινὸ ὑποκεί-
μενο τὴ σήμερον ἡμέρα. Καὶ προχω-
ροῦσα.

Μπροστὰ στὴν πόρτα στάθηκα και
ζύγισα τὸ πρᾶμα ἄλλη μιὰ φορὰ. Ναί,
ἂς γινότανε ὅ,τι ἤθελε, ὥφειλα νὰ τὸ
τολμήσω! Μήπως ἐπρόκειταν γιὰ κα-
νένα σπουδαῖο ζήτημα; Πρῶτα πρῶτα
αὐτὸ δὲ θὰ βαστοῦσε παρὰ μοναχὰ με-
ρικὲς ὥρες, κι' ἔπειτα ὁ διάβολος νὰ μ'
ἔπαιρνε ἂν θὰ ξαναπατοῦσα ποτὲ τὸ

ποδάρι μου μέσα σ' αὐτὸ τὸ σπίτι. Μπῆ-
κα στὴν αὐλή. Ἀκόμη και μέσα σὰν
περνοῦσα τὸ ἀκανόνιστο πλακόστρωτο
τῆς αὐλῆς, εἶχα τέτιους διαταγμούς πού
παρὰ λίγο νὰ γυρίσω και νὰ φύγω μπο-
ρῶ ἀπὸ τὴν πόρτα. Δάγκασα τὰ δόντια
μου. Ἐ, ἂς τις ἄγουρες περιφάνειες.
Τὸ χειρότερο πού θὰ εἶχα νὰ πάθω ἦ-
τανε νὰ δικαιολογηθῶ πὼς πῆγαινα νὰ
τοὺς ἀποχαιρετήσω, νὰ φύγω σὰν ἄν-
θρωπος και νάρθω σὲ συμφωνία γιὰ
τὸ μικρὸ ποσὸ πού χρωστοῦσα στὸ
σπίτι. Ἀνοιξα τὴν πόρτα κι' ἔκαμα νὰ
μπῶ στὸ διάδρομο, μὰ ἔμεινα ξερὸς.
Μπροστὰ μου κειχάμω, σὲ δυσ βήματα
ἀπόσταση στεκότανε ὁ σπιτονοικοκύρης
μου, ξεσκούφοτος, χωρὶς σακάκι, και
κρυφοκοίταζε ἀπὸ τὴν κλειδαρότρουπα,
στὸ δωμάτιο πού ἔμεινε με τὴ φαμίλια
του. Μούκανε νόημα με τὸ χέρι του νὰ
μὴν κάμω κρότο και ξανακάρφωσε πάλι
τὸ μάτι του στὴν κλειδαρότρουπα. Ὅλη
τὴν ὥρα κρυφογελοῦσε.

— Ἐλα δώ, μούπε σιγὰ σιγὰ.

Σίμωσα πατόντας στὰ νύχια.

— Κοίτα! μοῦ λέει και γελοῦσε ἓνα
γέλιο μουγγὸ και ξαναμένο. Κοίτα μέσα.
Χιχί! νὰ τοι, στὸ κρεβάτι! Κοίτα τὸ
γέρο! Τόνε βλέπεις τὸ γέρο;

Μέσα, ἀπάνω στὸ κρεβάτι, κάτω ἀπὸ
τὴ λιθογραφία τοῦ Χριστοῦ και ἴσια
μπροστὰ μου εἶδα δυσ ὄντα, τὴ σπιτο-
νοικοκυρά και τὸ ναυτικὸ πού μούχε
πάρη τὸ δωμάτιο· οἱ ἄσπρες γάμπες της
ξεχωρίζανε φαντεχτερὰ πάνω στὰ σκούρα
στρώματα. Καὶ στὸ ἄλλο κρεβάτι, στὴν
ἄλλη γωνιά τοῦ δωματίου, καθότανε
ὁ πατέρας της, ἐκεῖνος ὁ παράλυτος γέ-
ρος και κοιτάζε, ἀμυμονιασμένος, κου-
βαριασμένος, χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ κου-
νηθῇ...

Γύρισα και κοίταξα τὸ σπιτονοικοκύ-
ρη μου. Δὲ λέγεται τί ἄγῶνες πού τοὺς
ἔκανε γιὰ νὰ κρατιέται και νὰ μὴν ξε-
σπᾶση σὲ δυνατὰ γέλια. Εἶχε φουχτιάση
τὸ στόμα του και τὴ μύτη του και κρα-
τιότανε.

— Τὸν εἶδες τὸ γέρο; με ρώτησε
σιγαλά. Ὁ Θεέ μου, μὰ τὸν εἶδες τὸ
γέρο; Κάθεται και κοιτάζει. Κι ἔπιασε
πάλι τὴ θέση του σκυφτός στὴν κλειδα-
ρότρουπα.

Σίμωσα στὸ παράθυρο και κήθησα.
Τὸ θέαμα αὐτὸ εἶχε βάλῃ ἄνω κάτω τὸ

μυαλό μου κι είχα χάση ολότελα τὸ σχέδιο πού'χα φτιάσει γιὰ τὸ δράμα μου. "Ε, τί μ' ἐμέλλε μένα; Ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁ ἄντρας τῆς τῶβρισκε διασκεδαστικό καὶ γελοῦσε κιόλας μὲ δαύτους, γιὰ ποῖο λόγο νὰ τὸ παίρνω ἐγὼ κατάκαρδα; Κι ὅσο γιὰ τὸ γέρο, ὁ γέρος ἦτανε γέρος. Μπορεῖ μάλιστα ἂν δὲν ἦτανε καὶ πεθαμένος ολότελα. Δὲ θὰ μὲ παραξένεβε καθόλου ἂν ἦτανε κιόλας νεκρός. Κι οὔτε μ'ἐνιαζε καθόλου.

"Εβγαλα πάλι ἀπὸ τὴν τσέπη μου τὰ χαρτιά μου, ἀποφασισμένος νὰ μὴ δώσω προσοχή σὲ τίποτα πὺν νᾶναι ξένο ἀπὸ τὸ θέμα μου. Εἶχα σταθῇ σ' ἓνα μέρος στὴν ἀγόρευση τοῦ δικαστή. Τοῦτο μοὶ ὑπαγορεύουσιν ὁ Θεὸς καὶ ὁ νόμος, τοῦτο μοὶ ὑπαγορεύουσιν αἱ συμβουλαι τῶν σοφῶν μου συνέδρων, τοῦτ' αὐτὸ μοὶ ὑπαγορεύει καὶ ἡ ἐμὴ συνείδησις. Κοίταξα ἔξω ἀπ' τὸ παράθυρο γιὰ νὰ συλλογιστῶ τί θᾶπρεπε νὰ τοῦ ὑπαγορεύῃ ἡ συνείδησή του. Κάποιος μικρὸς κρότος ἀκούστηκε στὸ δωμάτιο. Μὰ τί μ' ἐνδιέφερενε ἐμένα, δὲ μ' ἐνδιέφερενε καθόλου; ἔπειτα ὁ γέρος ἦτανε πεθιμένος, θᾶχε πεθάνῃ κατὰ τις τέσσερες τὸ πρῶι ἴσως· μοῦ ἦτανε ἀπολύτως ἀδιάφορο τί ἦτανε αὐτὸς ὁ κρότος· λοιπὸν τί διάβολο καθόμουν καὶ τὸν συλογίζομουν; "Ε, πάψε τώρα.

Τοῦτ' αὐτὸ μοὶ ὑπαγορεύει καὶ ἡ ἐμὴ συνείδησις...

Μὰ ὅλα ὅμως συνωμοτούσανε ἐναντίον μου. Ὁ σπιτονοικοκύρης δὲν καθότανε ἡσυχος στὴν κλειδαρότρυπα, ὅλς καὶ ἀκουγα πὺν ἔπινε τὰ γέλια του κι' ἀναπνέουσε ἀπ' τὸ γούστο πούβρισκε· ἔξω στὸ δρόμο πάλι γινότανε μιὰ σκηνὴ πὺν τραβήξε τὴν προσοχή μου καὶ μὲ σύγχισε. "Ενα παιδὶ ἔπαιζε μοναχὸ του στὸν ἥλιο στ' ἀντικρινὸ πεζοδρόμιον· δὲν ἔκανε καμὴν ἀνησυχία, κολοῦσε κάτι λουριδὲς χαρτὶ καὶ δὲν ἐνοχλοῦσε κανέναν. Ξαφνικὰ δίνει μιὰ καὶ πετιέται ἀπάνω καὶ ἀρχίζει τις βλαστήμιες· κἀναι κάμποσα βήματα πίσω, στέκεται στὴ μέση τοῦ δρόμου καὶ βορίζει, κοιτάζοντας ἓνα ἡλικιωμένο ἄνθρωπο μὲ κόκινα γένεια πὺν καθότανε σ' ἓνα παράθυρο στὸ δεῦτερο πάτωμα· τοῦ εἶχε φτύξῃ στὸ κεφάλι. Ὁ μικρὸς ἔκλαιγε ἀπὸ τὴ φούρ-

κα του καὶ βλαστημοῦσε· ἐκεῖνος ὁ χοντράνθρωπος στὸ παράθυρο τὸν κοιτάζε καὶ γέλαγε θὰ περάσανε πέντε λεπτά ἔτσι. Γύρισα τὰ μούτρα μου ἄλλοι νὰ μὴ βλέπω τὰ κλάματα τοῦ παιδιοῦ.

Τοῦτ' αὐτὸ μοὶ ὑπαγορεύει καὶ ἡ ἐμὴ συνείδησις.

"Αδύνατο νὰ προχωρήσω παρακάτω. Ξαφνικὰ ὅλα ἀρχίσανε νὰ χορεύουνε μέσα στὸ κεφάλι μου· στὸ τέλος μοῦ μπῆκε ἡ ἰδέα πὺς ὅλα ἐκεῖνα πὺν εἶχα γράψῃ ἦτανε ἀσήμαντα, γιὰ πέταμα. Μποροῦσε κανένας νὰ μιλήσῃ γιὰ συνείδηση στὸ μεσαίωνα; Τὴ συνείδηση τὴν εἶχε ἀνακαλύψῃ αὐτὸς ὁ χοροδιδάσκαλος ὁ Σαίξπηρ, τὸ λοιπὸν ὅλη ἡ ἀγόρευση τοῦ δικαστῆ δὲ στεκότανε.

"Αλήθεια ὅμως, δὲ βρισκότανε τίποτα τὸ καλὸ μέσα σ' αὐτὰ τὰ χειρόγραφα; Τὸ διάβασα μιὰ φορὰ ἀπ' τὴν ἀρχὴ κι' οἱ φόβει μου διαλύθηκαν. Βρῆκα μέρη περίφημα, κομᾶτια ολόκληρα πὺν εἶχανε μεγάλη ἀξία. Καὶ τὸ στήθος μου φούσκονε πάλι ἀπὸ τὴ μεθυστικὴ ἀνάγκη ν' ἀποτελειώσω τὸ δράμα μου.

Σηκώθηκα καὶ τραβήξα κατὰ τὴν πόρτα, χωρὶς νὰ δώσω καμιά προσοχή στὰ θυμομένα γενεψίματα πὺν μοῦκανε ὁ σπιτονοικοκύρης νὰ πατῶ σιγά. Βγῆκα ἀποφασιστικά καὶ μὲ πεποιθήση ἀπ' τὸ διάδρομο, ἀνέβηκα τις σκάλες ὡς τὸ δεῦτερο πάτωμα, ἤδωσα μιὰ καὶ μπῆκα στὸ παλιό μου δωμάτιο. Ὁ ναυτικὸς βέβαια δὲν ἦτανε μέσα, λοιπὸν τί θὰ μ' ἐμπόδιζε νὰ καθίσω ἐκεῖ ἓνα λεπτό; Δὲ θᾶγγιζα τίποτα ἀπὸ τὰ πράγματά του, οὔτε τὸ τραπέζι του κᾶν θὰ μεταχειριζόμουν, μόνον θὰ καθόμουν σ' ἓνα κάθισμα, ἐκεῖ δίπλα στὴν πόρτα καὶ θᾶμενα εὐχαριστημένος μ' αὐτό. Δίνω μιὰ κι' ἀπλόνω τὰ χαρτιά στὰ γόνατά μου.

Γιὰ κάμποσα λεπτά ἡ δουλιὰ τραβοῦσε περίφημα. Οἱ φράσεις ἦτανε κιόλας ἐτοιμες μέσα στὸ μυαλό μου, ἡ μιὰ ὕστερα ἀπ' τὴν ἄλλη, κι' ἔγραφα ἀσταμάτητα. Τὰ φύλλα γεμίζονε σελίδα τὴ σελίδα, σωρὸς ἀπὸ δαύτα, κι' ἀναστενάζω σιγαλὰ ἀπὸ τὴν εὐφροσύνη μου γιὰ τις ὥραιες στιγμὲς πὺν ζοῦσα, χωρὶς κι' ἐγὼ νὰ ξέρω πὺς. Ὁ μόνος ἥχος πὺν ἀκούω αὐτὴν τὴν ὥρα, εἶναι τὰ χαρούμενα ἀναστενάγματά μου κάθε τόσο. Μοῦχε ἔρθῃ κιόλας μιὰ πάρα πολὺ ἐπιτυχημένη ἰδέα, ἡ καμπάνα μιᾶς ἐκκλη-

σίας, πὺν θᾶρχιζε νὰ βαρᾶν σὲ μιὰν ὀρισμένη στιγμὴ στὸ δράμα μου. Ὅλα πηγαίνανε ὅπως ἤθελε ὁ Θεός.

"Οπου ἀκούω κάτι βήματα στὴ σκάλα. Μὲ πιάνει μιὰ τρεμούλα, πὺν τὰ χάνω σχεδόν, χάνω τὸ μυαλό μου καὶ στέκομαι ἐτοιμος νὰ πεταχτῶ—παραμονέβοντας ὅλος προσοχή, πλημμυρισμένος ἀπὸ φόβο κι' ἐρεθισμένος ἀπὸ τὴν πείνα· ἀκρομάζομαι νευρικά, κρατῶ τὸ μολύβι μου στὸ χέρι κι' ἀκρομάζομαι μάρομαρο καὶ δὲ γράφω πιά οὔτε λέξη. Ἀνοίγει ἡ πόρτα καὶ μπαίνει μέσα τὸ ζευγάρι πού'χα δῆ νὰ κυλιέται στὸ κρεβάτι.

Πρὶν προφτάσω νὰ ζητήσω συμπάθιο, ἀκούω τὴ σπιτονοικοκυρὰ νὰ μπῆξῃ τις φωνὲς σὰ νὰ τὴ σκότοναν:

— Μπά, μπά, ὁ Θεὸς νὰ μοῦ ρίξῃ κακό, νάτον δωμέσα!

— Συγνώμη! λέω ἐγὼ κι' ἤθελα νὰ πῶ κι' ἄλλα, μὰ δὲν τὰ κατάφερα.

"Η σπιτονοικοκυρὰ δίνει μιὰ, ἀνοίγει διάπλατα τὴν πόρτα καὶ ξεφωνίζει:

— "Α δὲ φύγετε στὴ στιγμὴ, μὰ τὸ Θεό, θὰ φωνάξω τὴν ἀστυνομία!

Σηκώθηκα.

— "Ηθελα μονάχα νὰ σᾶς ἀποχαιρετήσω καὶ γι' αὐτὸ σᾶς περίμενα. Δὲν ἄγγιξα τίποτα, μονάχα πὺν καθόμουν δωχάμω στὸ κάθισμα...

— Ναί, τί πειράζει; εἶπε κι' ὁ ναυτικός. Τὶ διάβολο, πειράζει τίποτα; "Ας τον τὸν ἄνθρωπο ἡσυχό.

Σὰν κατέβηκα τὴ σκάλα, μ' ἔπιασε ἓνας ἀσυγκράτητος θυμὸς μ' αὐτὴ τὴ γκαστρομένη μέγαιρα, πὺν μὲ κυνηγοῦσε ἀποπλῶ γιὰ νὰ μὲ διώξῃ μιὰ ὥρα ἀρχήτερα. Στάθηκα μιὰ στιγμὴ μὲ τὸ στόμα γεμάτο ἀπὸ τις πιδ φοβερὲς βροσιὲς κι' ἤθελα νὰ τις τῆς σφεντονίσω πὰ μούτρα. Τὸ σκέφτηκα ὅμως ἐγκαίρως καὶ σώπασα, σώπασα ἀπὸ εὐγνωμοσύνη σ' αὐτὸν τὸν ξένο, πὺν ἐρχότανε πίσω τῆς καὶ θὰ μ' ἀκουγε. Ἡ μαντῶν ἐρχότανε πάντα ἀπὸ πίσω μου καὶ βλαστημοῦσε ἀκατάπαφτα· ὁ θυμὸς μου μεγάλωνε στὸ κάθε βῆμα πὺν ἔκανα.

Κατεβήκαμε κάτω στὴν αὐλὴ, ἐγὼ πῆγαινα πολὺ σιγὰ ζυγιάζοντας ἀκόμη τὸ πρᾶμα ἂν δὲ θᾶπρεπε νὰ τῆς ριχτῶ κι' ἐγὼ. Ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ δὲν ἤξερα πὺν βρισκόμουν, τέτια ἦτανε ἡ λύσσα πὺν μ' εἶχε πιάσῃ· εἶχα στὸ μυαλό μου τὰ χειρότερα πράγματα, λογάριζα νὰ τῆς δώ-

σω μιὰ τέτια χτυπιὰ, πὺν νὰ τὴν ἄφωνα στὸν τόπο, μιὰ κλωτσιὰ λόγου χάρη στὴν κοιλιά. Μπαίνει στὴν ξώπορτα ἓνας λουστρός καὶ περνώντας ἀπὸ μπροστά μου μὲ χαιρετάει, ἐγὼ ὅμως οὔτε τοῦ ἀποκρίνομαι· σιμόνει τὴ μαντᾶ πὺν ἐρχότανε ἀποπίσω μου, καὶ τὸν ἀκούω νὰ ρωτᾶ γιὰ μένα. Οὔτε γυρίζω νὰ δῶ. "Ενα δυὸ βήματα ἀπὸξω ἀπὸ τὴν ξώπορτα μὲ προφτάνει ὁ λουστρός, μὲ χαιρετάει πάλι καὶ μὲ σταματάει. Εἶχε ἓνα γράμμα γιὰ μένα. Θυμομένα κι' ἀνόρεχτα δίνω μιὰ καὶ τ' ἀνοίγω ἓνα δεκάρικο πέφτει μέσ' ἀπ' τὸ φάκελλο, μὰ γράμμα τίποτα, οὔτε λέξη.

Τὸν κοιτάζω καὶ ρωτῶ:

— Τί εἶδος βλακεῖες εἶναι τοῦτες!

"Απὸ ποῖον εἶναι τὸ γράμμα;

— Δὲν ξέρω, ἀποκρίνεται, μοῦ τῶδωκε μιὰ κυρία.

"Εμεῖνα ἔξωρος. Ὁ λουστρός τραβήξε κι' ἔφυγε. Χῶνω τότε κι' ἐγὼ τὸ δεκάρικο μέσα στὸ φάκελλο πάλι, τὸ κάνω ἓνα κουβάρι μέσα στὴ φούχτα μου, γυρίζω πίσω, σιμόνω τὴ σπιτονοικοκυρὰ πὺν στεκότανε ἀκόμα στὸ κατώφλι τῆς ξώπορτας καὶ κοιτάζε, καὶ τῆς τὸ πετῶ μὲς στὰ μούτρα. Δὲν τῆς εἶπα οὔτε λέξη, οὔτε μιὰ συλλαβὴ δὲν ἐπρόφερα, στάθηκα μόνον καὶ τὴν κοιτάζα πὺν ψαχοῦλεβε τὸ φάκελλο καθὼς ἔφευγε.

Χιχί, ναί, αὐτὸ πάει νὰ πῇ ἀξιοπρέπεια! Νὰ μὴ λὲς οὔτε μιὰ λέξη, νὰ μὴν κάνῃς καθόλου τὴν τιμὴ νὰ μιλήσῃς σ' αὐτὸ τὸ βρωμοαγγεῖο, μὰ ἡσυχὰ ἡσυχὰ νὰ τσαλακόνῃς ἓνα κοτζάμου χαρτονόμισμα καὶ νὰ τῆς τὸ πετᾶς μὲς στὴ μούρη. Αὐτὸ πάει νὰ πῇ ἀντροικὸ φέροισιμο! "Ετσι τῆς ταίριαζε, τὸ χτήνος.

Σὰν ἔφτασα παρακάτω στὴν πλατεῖα τοῦ σιδηρόδρομου ὁ δρόμος ἀρχισε ξαφνικὰ νὰ χορεύῃ μπροστά μου, τὸ κεφάλι μου εἶχε γίνῃ καζάνι κι' ἔπεσα ἀπάνω σὲ κάποιον τοῖχο. Δὲν μποροῦσα νὰ κάμω οὔτ' ἓνα βῆμα πιδ πέρα, ὅπως ἀκούμνησα στὸν τοῖχο ἔτσι ἔμεῖνα καὶ καταλάβαινα πὺς ἔχανα τις αἰσθήσεις μου. Τὸ αἶσθημα αὐτῆς μου τῆς ἀδυναμίας μ' ἔκανε νὰ λυσσῶ καὶ χτυποῦσα τὸ πεζοδρόμιον μὲ τὴ φτέρνα μου. "Εβανα καὶ διάφορα ἄλλα πράγματα γιὰ νὰ σταθῶ γερά, ἔσφιγγα τὰ δόντια μου, γούρωνα τὰ μάτια μου καὶ τὰ σούφωνα, καὶ κατὰφερα κάπως νὰ μὴν πέσω χάμω. Τὸ

μυαλό μου δὲν ἦτανε καθόλου σκοτισμένο καὶ καταλάβαινα καλὰ πὼς ἀγωνιζόμουν γιὰ νὰ μὴ χαθῶ. Ἀκούμπησα τὰ χέρια μου στὸν τοῖχο καὶ ἔσπρωξα γιὰ νὰ ξεκολλήσω ἀπὸ δαύτον· ὁ δρόμος ἔξακολουθοῦσε νὰ χορεύβη μπροστά μου. Ἀπὸ τὴ λύσσα μου πῆγαινα νὰ πνιγῶ καὶ ἔβανα ὅλα μου τὰ δυνατὰ γιὰ νὰ παλέψω μὲ τὴ μιζέρια μου καὶ νὰ μὴν πέσω χάμω· δὲν ἤθελα νὰ σωριαστώ στὸ δρόμο, ἤθελα νὰ πεθάνω ὀρθός. Ἐνα καροτσάκι προσπερνοῦσε· παρατήρησα πὼς ἦτανε φορτομένο πατάτες, ἀπὸ τὴ λύσσα μου ὅμως καὶ ἀπὸ πείσμα βεβαίονα πὼς δὲν ἦτανε καθόλου πατάτες αὐτὰ ποὺ ἦτανε στὸ καροτσάκι· ἦτανε λάχανα καὶ ὅλο βλαστημοῦσα καὶ ἔλεγα πὼς ἦτανε λάχανα. Ἄκουγα καλὰ καὶ ὁ ἴδιος τί ἔλεγα καὶ ὅμως ὀρκιζόμουν μὲ πεποίθηση πᾶνω σ' αὐτὸ τὸ ψέμα, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ δοκιμάσω τὴ νόστιμη εὐχαρίστηση πὼς ὀρκιζόμουνα ψέματα. Τὸ ἔξαιρετικὸ αὐτὸ ἀμάρτημα μὲ μεθοῦσε, σήκωσα ἐνομένα τὰ τρία δάχτυλα τοῦ χεριοῦ μου στὸν οὐρανὸ καὶ ὀρκίστηκα μὲ χεῖλια ποὺ τρέμανε, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος πὼς ἦτανε λάχανα.

Ἡ ὥρα περνοῦσε. Ἀφισα τὸ κορμί μου νὰ πέση σὲ κάτι σκαλοπάτια ποὺ ἦτανε δίπλα μου, σκούπισα τὸν ἰδρωτὰ ἀπὸ τὰ μοῦτρα μου καὶ ἀπὸ τὸ λαιμό μου. ἀνάσανα βαθιὰ καὶ ὑποχρέωσα τὸν ἑαυτό μου νὰ κάτση ἡσυχος. Ὁ ἥλιος βασίλεβε, ἦτανε δειλινὸ προχωρημένο. Ἀρχισα πάλι νὰ συλλογίζομαι τὴν κατάστασή μου· ἡ πείνα μου δὲ βασιλοῦσε πιά καὶ σὲ λίγες ὥρες θὰ νύχτωνε πάλι. Ἦτανε ἀνάγκη νὰ βρῶ τρόπο νὰ ξελασπώσω τώρα, ὅσο ἦτανε ὥρα. Τὸ μυαλό μου πῆγε στὸ πανδοχεῖο ἀπ' ὅπου μ' εἶχανε διώξει· δὲν ἤθελα μὲ κανένα βέβαια τρόπο νὰ ξαναγυρίσω κειπέρα, ὅμως δὲν κατάφερα νὰ τὸ βγάλω ἀπ' τὸ μυαλό μου. Στὸ κάτω κάτω ἡ γυναίκα εἶχε πολὺ μεγάλο δίκιο ποὺ μὲ πέταξε ἔξω. Πὼς διάολο μοῦ κατέβηκε ὅτι μπορούσα νὰ κάθουμαι στὸ ξένο σπιτί χωρὶς νὰ πληρώνω; Καὶ νὰ μοῦ δίνουνε μάλιστα καὶ φαῖ πότε παραπότε! Ἀκόμη καὶ χτὲς τὸ βράδι ποὺ τὴν εἶχα θυμώσει μοῦδωκε δυὸ φέτες ψωμί μὲ βούτυρο καὶ ναί, ἀπὸ τὴν καλοσύνη της μοῦ τίς εἶχε δόση, ἐπειδὴ

ἤξερε πὼς μοῦ ἦτανε ἀπαραίτητες. Λοιπὸν δὲν εἶχα κανένα λόγο νὰ παραπονιέμαι, καὶ ὅπως καθόμουνα ἐκεῖ στὰ σκαλιά, ἄρχισα νὰ τὴν παρακαλῶ καὶ νὰ τὴν ἱκετεύω μέσα στὸ μυαλό μου νὰ μὲ συχωρέση. Μετάνιονα ξέχωρα πολὺ ποὺ τῆς εἶχα δείξῃ τόσην ἀγνωμοσύνη τὴν τελευταία στιγμὴ, ναί, τῆς εἶχα πετάξῃ ἕνα χαρτί στὰ μοῦτρα...

Τὸ δεκάρικο. Σφύριξα μιά. Ἀπὸ ποῖον ἦτανε τὸ γράμμα ποὺ μοῦχε φέρῃ ὁ λοῦστρος; Τούτῃ τῇ στιγμῇ μονάχα τὸ συλλογιζόμουν καθαρά, καὶ γιὰ πρώτη φορὰ ἔβλεπα φῶς στὸ ζήτημα. Ὡ τὸν πόνο μου καὶ ὦ τὴ ντροπὴ μου! Ψιθύρισα Ὑλαγιαλὴ χάμπουσε φορὲς μὲ μιὰ φωνὴ βραχνή, κουνώντας τὸ κεφάλι. Δὲν ἤμουν ἐγὼ ἐκεῖνος ποὺ χτὲς ἀκόμη ἔπαιρνα τὴν ἀπόφασιν νὰ περάσω περήφανα μπροστά της ἅμα θὰ τὴ συναντοῦσα πουθενά, καὶ νὰ τῆς δείξω τὴ μεγαλύτερη ἀδιαφορία; Κι' ἀντὶς αὐτό, τὴν εὐσπλαχνία της τῆς εἶχα κινήσῃ μόνο καὶ τῆς εἶχα ξεκολλήσῃ τὸν ὀβλὸ τῆς ἔλεημοσύνης. Ὁχι, ὄχι, ὄχι! Οἱ ταπεινώσεις μου δὲν εἶχανε τέλος! Οὔτε καὶ ἀπέναντι αὐτῆς ἀκόμη δὲν εἶχα καταφέρει νὰ κρατήσω τὴ θέση μου· βούλιαζα διαρκῶς μέσα στὸ βόρβορο καὶ στὴν ἀτιμία, εἶχα βυθιστῇ ὡς στὰ γόνατα, ὡς στὴ μέση, καὶ ποτὲ δὲ θάβγαινα πιά ἀπὸ κειμέσα, ποτέ! Αὐτὸ ἦτανε τὸ κύριο! νὰ παίρνης δέκα κορόνες ποὺ σοῦ δίνονται γιὰ ἐλεημοσύνη χωρὶς νὰ μποῖς νὰ τίς πετάξῃς πίσω στὰ μοῦτρα τοῦ μυστικοῦ δωρητῆ, νὰ βουτᾷς καὶ μὲ τὰ δυὸ χέρια τὰ λεφτά, ἀπ' ὅπου καὶ ἂν σοῦ προσφέρουνται, καὶ νὰ τὰ κρατᾷς, καὶ νὰ τὰ μεταχειρίζεσαι γιὰ νὰ πληρώνης τὸν ὕπνον σου μ' ὅλη τὴν ἐσώτερη ἀηδία ποὺ νιώθεις...

Δὲ θὰ μπορούσα τάχατες νὰ τίς οἰκονομήσω πουθενά αὐτὲς τίς δέκα κορόνες; Νὰ πᾶω πίσω στὴ σπιτονοικοκυρὰ καὶ νὰ τῆς ζητήσω τὸ δεκάρικο δὲ θάβγαινε τίποτα· θὰ βρισκότανε κίποιος ἄλλος τρόπος ἅμα σκεπτόμουν πολὺ, ἅμα προσπαθοῦσα μ' ὅλα μου τὰ δυνατὰ νὰ σκεφτώ. Ἐδώ, μὰ τὸ Θεό, δὲν ἐπρόκειταν νὰ σκεφτῇ κανεὶς μὲ κοινὸν τρόπο, χρειάζότανε νὰ βάλω σ' ἐνέργεια ὅλο τὸ μηχανισμό τοῦ εἶναι μου, γιὰ νὰ βρῶ μέσο νὰ οἰκονομήσω αὐτὲς τίς δέκα κορόνες. Καὶ βάλλθηκα νὰ σκέπτουμε μ' ὅλα

μου τὰ δυνατὰ.

Ἡ ὥρα θάβτανε κατὰ τίς τέσσερες. Σὲ καμμιὰ δυὸ ὥρες θὰ μπορούσα νὰ βρῶ τὸ διευθυντὴ τοῦ θεάτρου ἂν θὰ εἶχα ἔτοιμο τὸ δρᾶμα μου. Βγάνω τὸ χειρόγραφο μου καὶ θέλω νὰ γράψω διὰ τῆς βίας ἐκεῖ καθὼς κάθομαι τίς τρεῖς τέσσερες σκηνὲς ποὺ ἀπομένουμε γιὰ νὰ τελιώσῃ συλλογιέμαι, ἰδρῶνω, ξιδρῶνω, τὸ διαβάζω ὁλόκληρο ἀπ' τὴν ἀρχή, μὰ δὲ βγαίνει τίποτα. Ἄσε τίς σαχλαμάρες! λέω, ἄσε τίς χοντροκεφαλίες τώρα: Κι' ἄρχισα νὰ γράφω τὸ δρᾶμα μου, νὰ γράφω κάθε τι ποὺ μοῦ κατεβαίνει, μὴν κοιτάζοντας παρὰ μόνο πὼς θάτελειώσω μιὰ ὥρα ἀρχιτέρα, γιὰ νὰ πᾶω στὸ θεατρών. Ἦθελα νὰ πείσω τὸν ἑαυτό μου πὼς εἶχα καὶ τώρα στιγμὴ μεγάλῃς ἐμπνεύσεως, ἔλεγα ψέματα στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μου καὶ κοροϊδεύομουν σὰ βλάκας, καὶ ὅλο ἔγραφα καὶ προχωροῦσα, σὰ νὰ μὴν εἶχα ἀνάγκη νὰ ψάχνω γιὰ νὰ βρῶ τίς λέξεις. Περιφνηο! εὐρημα μὰ τὴν ἀλήθεια! μουρμούριζα κιόλας κάθε τόσο· γράφε το καὶ μὴ συλλογᾶσαι καθόλου.

Κόντεβα νὰ τελιώσω πιά, ὅταν ἄρχισαν νὰ μοῦ μπαίνουν ὑποψίες γι' αὐτὰ ποὺ ἔγραφα· δὲν εἶχανε καμιά σχέση μὲ τὴν ἀρχή· ἔπειτα ὁ καλόγερος, ἕνας καλόγερος τοῦ μεσαίωνα, μιλοῦσε σὰν κανένας σύγχρονος ἄνθρωπος. Δίνω μιὰ καὶ τσακίζω τὸ μολύβι μου ἀνάμεσα στὰ δόντια μου ἔσπεταγούμαι ἀπάνω, ἔσκιζω, τὰ χειρόγραφα μου, κατακοματίζω τὴν κάθε σελίδα, πετῶ τὸ καπέλο μου χάμω καὶ τὸ τσαλαπατῶ. Εἶμαι χαμένος λέω μέσ' ἀπ' τὰ δόντια μου, κυρίαι μου καὶ κύριοί μου, εἶμαι χαμένος! Καὶ χοροπηδώντας ἀπάνω στὸ καπέλο μου ψιθυρίζω τίς λέξεις αὐτὲς χωρὶς νὰ προσθέτω τίποτ' ἄλλο. Ἐνας ἀστυφύλακας στέκεται κάμποσα βήματα πρὸ πέρα καὶ μὲ παρακολουθεῖ· ἔχει σταθῇ στὴ μέση τοῦ δρόμου καὶ δὲν προσέχει παρὰ μόνο μένανε. Σὰν ἐσήκωσα τὸ κεφάλι μου τὰ βλέμματά μας συναντήθηκαν, καὶ εἶπα πὼς πολλὴν ὥρα ἴσως θὰ στεκότανε κειχάμω καὶ θὰ μὲ κοίταζε. Παίρνω ἀπὸ χάμω τὸ καπέλο μου, τὸ φοραίνω καὶ τὸν σιμώνω.

—Ξέρετε τί ὥρα εἶναι; ρωτῶ.

Καθὼς ἔκανε νὰ βγάλῃ τὸ ρολόι του τὰ μάτια του δὲν ξεκολλοῦσαν ἀπὸ

πάνω μου.

—Τέσσερες περασμένες, ἀποκρίνεται.

—Ἀκριβῶς! λέω ἐγὼ· περασμένες οἱ τέσσερες, πολὺ πολὺ σωστά! Βλέπω πὼς εἰστε καλὰ πληροφορημένος καὶ θὰ σᾶς θυμηθῶ ἐν καιρῷ.

Τὸν παρίτησα κ' ἔφυγα. Τᾶχε χάση μαζί μου, στεκότανε κειδαχάμω μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα καὶ μὲ κοίταζε καθὼς ἔφευγα· ἀπὸ τὴ σαστιμάρα του βαστοῦσε ἀκόμη τὸ ρολοὶ στὸ χέρι. Σὰν ἔφτασα ἀπόξω ἀπὸ τὸ Royal γύρισα πίσω μου καὶ κοίταξα· στεκότανε ἀκόμη στὴν ἴδια θέση καὶ μὲ παρακολουθοῦσε μὲ τὸ βλέμα.

Χιχί, ἔτσι ἔπρεπε νὰ τὰ μεταχειρίζεται κανένας τὰ κτήνη! Μὲ τὴ μεγαλήτερον ἀναίδεια ποὺ μπορεῖ νὰ γενῇ! Τοὺς ἐπιβάλεσαι ἀμέσως, τοὺς τρομοκρατεῖς... Ἡ χαρά μου δὲ λεγότανε μὲ τὸ πὼς εἶχα φερθῇ, καὶ ἄρχισα πάλι νὰ σιγοτραγουδῶ κάτι. Ξαναμένος ἀπὸ τὸν ἐρεθισμό μου χωρὶς νὰ νιώθω μάλιστα καμιὰν ἀδιαθεσίαν, ἔφερα βόλτα ἀλαφρὸς σὰ φτερό ὅλη τὴν ἡγορὰ καὶ ἔπειτα πῆγα καὶ κάθησα σ' ἕνα παγκάκι κοντὰ στὴν ἐκκλησιὰ τοῦ Σωτήρα.

Σάματι δὲ μπορούσε νὰ μοῦ εἶναι καὶ ὁλότελα ἀδιάφορο ἂν θὰ γύριζα πίσω τὰ δεκάρικο ἢ ὄχι! Μιὰ καὶ τόχα λάβῃ ἦτανε δικό μου καὶ βέβαια δὲ θὰ ὑπόφεραν καθόλου ἀπὸ λεφτὰ αὐτοὶ ποὺ μοῦ τῶσανε στείλη. Ὁφείλα μάλιστα νὰ τὸ δεχτῶ μιὰ καὶ εἶχε σταλθῇ εἰδικὰ σὲ μένα: Θάβτανε πολὺ παράλογο νὰ τ' ἀφίνα νὰ τὸ κρατήσῃ δικό του ὁ λοῦστρος. Κι' οὔτε ἦτανε σωστὸ νὰ γυρίσω ἄλλο δεκάρικο ἀπὸ κεῖνο ποὺ εἶχα πάρῃ. Λοιπὸν δὲν ἔπρεπε νὰ μ' ἀπασχολῇ καθόλου αὐτὴ ἡ ὑπόθεση.

Προσπάθησα νὰ ξενοήσω προσέχοντας τὴν κίνησιν τῆς ἀγορᾶς, μὰ δὲν κατάφερα τίποτα γιὰτὶ ὁλοένα μουχότανε στὸ μυαλό τὸ δεκάρικο. Στὸ τέλος φουρκίστηκα καὶ ἔσφιξα τίς γροθιές μου. Ἄν τῆς τὸ γύριζα πίσω, ἔλεγα, θὰ τὴν ἔκανα νὰ λυπηθῇ καὶ θὰ τὴν πρόσβελνα, γιὰ ποῖο λόγο λοιπὸν νὰ τὸ κάμω αὐτό; Τί ὁλοένα θὰ κορδονόμουν καὶ θάκανα τὸν ψωροπερήφανο κουνόντας ἀλαζονικά τὸ κεφάλι καὶ λέγοντας; ὄχι, εὐχαριστῶ; Ἐβλεπα πολὺ καλὰ ποὺ ὀδηγοῦσε αὐτὸ τὸ φέριμο: Βρισκόμουν καὶ πάλι στὸ δρόμο. Κι' ὅταν ἀκόμη μοῦ παρουσιαζό-

τανε ή καλύτερη εύκαιρία νά μείνω στο καλό μου, στο ζεστό μου καταφύγιο, ούτε και τότε δε λογιζεόμουν! Έκανα τόνκάργα, άπλωνα τζουνάρι μου για καγ-βάκι μνγιαζόμουν με την παραμικρότερη κουβέντα—μοίραζα δεκάρικα δεξιά κ' άριστερά κι' έφευγα. Κι' έκανα δριμύ-τατες παρατηρήσεις στον έαυτό μου, που είχα παρατήρησι το σπίτι για νά παρα-δέρνω πάλι σαν την άδικη κατάρα. "Ε-πειτα δ' ο διάολος νά τ' άρρη και νά τ' άσπασση όλα! Δέν είχα παρακαλέσει νά μου δώσουνε κείνο το δεκάρικο! κι' έ-πειτα μόλις που τόχανε άγγίξη τ' άχρία μου' τόχα δόση άμέσως, πληρόνοντας με δαύτο ξένους ανθρώπους, που μάλιστα ούτε θ' άναβλεπα ποτέ. Τέτιο είδος άνθρωπος ήμουν εγώ, άμα χροστούσα πουθενά έδινα και το τελευταίο άσπρο. "Η δέν την ήξερα καλά την 'Υλαγιαλή ή δέ θ' άμετάνιονε καθόλου που μουχε στείλη αὐτὰ τὰ λεφτά! λοιπόν τί καθό-μουνά τώρα και χολόσαγα. Τό λιγό-τερο που θ' άπορούσε νά κάνει ήτανε νά μου στέλνη πότε παραπότε κανένα δεκάρικο. Τό φουκαριάρικο τό κορίτσι! ήτανε έρωτευμένο μαζί μου, χιχί, έρω-τευμένο μαζί μου μέχρι τάφου... Καί καθόμουνά και κοκορεβόμουν κειδαχάμω μονάχος μου μ' αὐτή την ιδέα. Δέν έ-χωρούσε άμφιβολία—ήτανε ξετρελα μένο μαζί μου τό φουκαριάρικο τό κο-ρίτσι! "Η ώρα είχε πάη στις πέντε. "Υ-στερα από τό νευρικό μου τοῦτον έρε-θισμό τόση ώρα, ξανάπεφτα πάλι στην πρώτη μου κατάσταση κι' άρχιζα νά νοιώθω τό κουφό εκείνο βουητό στο κε-φάλι μου. Κοίταζα ίσα μπροστά μου, με τ' άμτια ορθάνοιχτα, ξεπεταγμένα. "Η πείνα μου τυραγνούσε φοβερά τ' άσω-θικά και πονούσα άβάσταχτα. Καθώς κάθουμαι έτσι κειχάμω και κοιτώ, βλέ-πω θαμπά στην άρχή, νά διαγράφεται άκαθόριστα μπροστά στο στεγνό βλέμμα μου ένα όν, ένα όν που στο τέλος ξεχω-ρίζω καθαρά και τό άναγνωρίζω. Είναι ή γριά με τ' άγλυκά μπροστά στη μό-στρα της.

"Ανασηκώνουμαι, κάθουμαι καλύτερα πάνω στο παγκάκι κι' άρχίζω νά σκέ-πτουμαι. Μά ναι, αὐτή ήτανε, ή ίδια γυ-ναίκα μπροστά στην ίδια μόστρα, στην ίδια θέση! Βγάνω μι' άδυ σφυριές, τρώω τ' άδάχτυλά μου σηκώνουμαι και

τραβώ ίσια κατά τή γυναίκα. "Ε, όχι κουταμάρες! Νά άρρη ο διάολος, τί μ' έμελε έμένα αν ήτανε τ' άχρία του μπα-καλόγατου ή αν ήτανε ώραία νορβηγικά νομίσματα από άσήμι του Κούγγκμπεργκ! Δέν έπρεπε δ' ά νά καταντάη κανένας γε-λοῖος, θ' άπορούσε νά πεθάνη από την πολλή ύπερηφάνεια. Σιμόνω στη γωνιά και παρουσιάζομαι τής γριάς. Χαμογελώ, κουνώ τό κεφάλι μου τάχα πώς γνωρίζο-μαστε, και μιλω με τέτιον τρόπο, σ' άν' άνε αὐτονόητο πώς θ' ά τής ξαναρχό-μουνά κάποτε.

—Καλημέρα! τής λέω. Δέ θ' ά με θυμόσατε ίσως, έ;

—"Οχι, μου άποκρίνεται άργά άργά και με κοιτάζει.

Σκάζω τ' άγλία. Θ' ά στυβεότανε βέβαια, ναι, ναι, καταλαβαίνω.

—Δέ θυμόσατε που σ' ά έδωκα μι' ά φορά μι' ά φουχτιά κορόνες; Δέν τής είχα π' ά τίποτα τότες, βέβαια, καθόσο καθό-μουν δέν τής είχα π' ά τίποτα, άλλως τε έτσι τό συνείδησι εγώ. "Αμα έχη νά κά-μη κανείς με τίμους ανθρώπους δέν εί-ναι καμιά άνάγκη νά παζαρέβη και νά κάνει, άς τό πούμε έτσι, συμβόλαια και για τό παραμικρό προάμα. Χιχί. Μάλι-στα, εγώ ήμουν που τής είχα δόση εκεί-να τ' άχρήματα.

—Μπα, έτσι! Σεΐς είστε! Ναι, ναι, τόρα που τό συλογίζουμαι σ' άς θυμούμαι, βέβαια και...

Δέν ήθελα νά τής άφίσω καιρό ν' άρ-χίση τ' ά εύχαριστώ και τίς συχώρες, και τής λέω βιαστικά βιαστικά, ένώ εξέταζα κιόλας με τ' άμτια τ' ά φαγώσιμα που είχε στη μόστρα της.

—Ναι, ήρθα τόρα για νά πάρω τ' ά γλυκίσματα.

Δέ με καταλαβαίνει καθόλου.

—Τ' ά γλυκίσματα, ξαναλέω, ήρθα νά πάρω. Ένα μέρος πάντα, την πρώτη δόση. Δέ μου χρειάζονται όλα σήμερα.

—"Ηρθατε νά πάρετε τ' ά γλυκίσματα; με ρωτάει.

—Μά ναι δά, ήρθα νά πάρω τ' ά γλυ-κίσματα, ν' ά! τής άποκρίνουμαι και γελώ δυνατά, σ' ά νά παραξενεβόμουν τάχα που δέν τό κατάλαβε από την πρώτη στιγμή πώς είχα έρθη γι' αὐτά. "Απλόνω κιό-λας τό κέρι μου, παίρνω από τή μόστρα ένα είδος γαλικά φρατζολάκι κι' άρχίζω νά τό τρώω.

Μόλις τό βλέπει αὐτό ή γυναίκα, ση-κόνεται άπάνω και κάνει έτσι άθελα ένα κίνημα με τ' άχρία της, για νά προ-στατέψη τ' ά έμπορεύματά της. Καί μ' ά-φίνει νά καταλάβω πώς δέν την περιέμενε καθόλου αὐτή την έπίσκεψη.

—Μπα; λέω εγώ. "Ετσι έ; Μά τι εί-δος γυναίκα ήτανε αὐτή! "Ητανε συνει-θισμένη τάχα νά τίς δίνουμε λεφτά κι' αὐτή νά μή δίνη τίποτα; "Ορίστε! νά μή θαρρούσε πώς τάχα κλεμένα αὐτά τ' ά λε-φτά και θ' ά τής τ' ά πετούσα έτσι; "Οχι δέν τόλεγε αὐτό; Πάλι καλά, πάλι καλά. "Ητανε ν' ά π' ά κανείς πολὺ εύγενικό από μέρος της που μ' έπαιρνε τουλάχιστο για τίμιον άνθρωπο. Χαχά! Ναι, ήτανε πολὺ καλή με τήν αλήθεια!

—Γιατί λοιπόν τής τάχα δόση αὐτά τ' ά λεφτά; Είχε θυμώση και φώναζε.

Τής έξηγήσα για πιό λόγο τής είχα δόση τ' ά λεφτά, τής τό έξηγήσα σιγά σιγά και ξάστερα. Τόχα συνήθιο νά φέρνου-μαι έτσι γιατί έλεγα πώς όλοι οί άνθρω-ποι ήτανε τίμιον σ' άν και μένα. Πάντα μου, σ' ά μουφερνε κανέναν κανένα συμ-βόλαιο, καμιά άπόδειξη νά υπογράψω, κουνούσα τό κεφάλι μου κι' έλεγα όχι, εύχαριστώ. "Ο Θεός μάρτυς μου ά δέν έ-κανα έτσι. "Η γυναίκα όμως εξακολου-θοῦσε νά μήν καταλαβίνη τίποτα άπ' όλα αὐτά.

Μεταχειρίστηκα άλλα μέσα, μίλησα σ' ά τραχὺ τόνο και την παρακάλεσα νά με άπαλλάξη από όλες αὐτές τίς φλυα-ρίες. Δέν τής είχε λοιπόν ποτέ της ξα-νασυμβή νά τής δώσουνε προκαταβολή όπως εγώ; τή ρώτησα. "Εννοούσα φυσι-κά ανθρώπους που νά τό λήη ή τσέπη τους, λόγου χάρη κανέναν από τούς προ-ξένους. "Ε; Ποτέ; Καλά, μά τί; Θ' ά πλέ-ρονα εγώ τ' ά έξοδα αν τής ήτανε άγνω-στος αὐτός ο τρόπος; αὐτό γινότανε συ-νηθέστατα, στο έξωτερικό. Μά βέβαια δέ θ' άχε βγῆ ποτέ της παραέξω, έ; όχι; βλέ-πετε τό λοιπόν! "Εν τ' αὐτῇ περιπτώσει τής ήτανε βέβαια άδύνατο νά καταλάβη. Κι' έκαμα νά διαλέξω κι' άλλα γλυκί-σματα.

Αὐτή μούγκριζε από τή φούγκα της, μεσίονε και δέ δεχότανε με κανένα τρό-πο νά μου δόση τίποτα άπ' αὐτά που είχε στο τραπέζι της. Μάλιστα μου πῆ-ρε από τ' άχρία ένα μπισκότο και τό ξα-νάβαλε στη θέση μου. Θύμωσα για κα-

λά κι' εγώ, χτύπησα τή γροθιά μου στη μόστρα και τή φοβέρισα με τήν άστυνο-μία. "Ηθελα νά τής φανώ σπλαχνικός, τής είπα: γιατί αν επαιρνα όλα όσα έ-κανε νά πάρω θ' ά την κατάστρεφα, θ' ά τής άδιαζα όλη της τή μόστρα! Γιατί τ' ά λεφτά που τής είχα δόση, τόξερε καλά τί τεράστιο ποσό ήτανε. Δέν ήθελα όμως νά τής πάρω τόσα, δέ θ' ά τής επαιρνα παρ' ά μοναχά τό μισό τής άξίας. Καί δέ θ' ά ξαναρχόμουνά ποτές. "Ο Θεός νά με φύλαγε μάλιστα, μι' ά! αὐτή ήτανε τέ-τιας πάστας άνθρωπος. "Επιτέλους έσπρω-ξε μπροστά μου τέσσερα πέντε τσουρέκια που τ' ά λογάρισε σ' ά νάτανε από μάλα-μα, και με παρακάλεσε νά τ' ά πάρω και νά πάω στο καλό. "Εγώ φώναξα άκόμη, τής έλεγα πώς μου κλεβε μι' ά κορόνα τό λιγότερο, χωρίς νά λογαριάσουμε και πώς μου ρουφοῦσε τό αίμα με τίς τιμές που λογάρισε τ' ά τσουρέκια. Τό ξεerte πώς ύτάρχη και νόμος για τέτιες λωποδυσίες; τής είπα. "Αν σ' ά καταγ-γείλω θ' ά καταδικαστής σ' ά καταναγκα-στικά έργα επί ζωής, γριά γαιδάρα! Μου πέταξε άλλο ένα και παρακάλεσε, τρι-ζοντας σχεδόν τ' ά δόντια νά πηγαίνω.

Τήνε παρατήσα κι' έφευγα.

Χμ! μωρέ τό παλιόγύναικο εκεί, ά-λήθεια αλήθεια! "Ολη την άμα καθώς περνούσα από την άγορά κι' έτρωγα τίς γαλέτες μου κουβέντιαζα δυνατά για τή γλυκατζού και για την ξεδιαντροπία της, ξανάλεγα μοναχός μου τ' ά λόγια που εί-χαμε ειπῆ ο ένας στον άλλον, κι' έβρι-σκα πώς εγώ γενικά είχα κρατηθῆ σ' ά πολὺ άνώτερο επίπεδο από δαύτη. "Ε-τρωγα τ' ά τσουρέκια ένα ένα, μπροστά σ' ά όλον τον κόσμο, κουβέντιαζα μόνος μου δυνατά και χειρονομούσα.

Και τ' ά τσουρέκια εξαφανίζονταν ένα ένα, ούτε επαιζε κανένα όλο ο, τι κατέ-βαζα, ή πείνα μου εξακολουθοῦσε ολοέ-να ή ίδια, σ' ά νά μήν είχε πυθμένα τό στομάχι μου. "Ω Θεέ μου, δέ θ' άλεγα λοιπόν ποτέ φτάνει; Είχα τέτοι' ά λαι-μαργία που παρ' ά λίγο νά κατεβάσω και τό τελευταίο μου τσουρέκι, που από την άρχή είχα άποφασίση νά τό φυλάξω για κείνο τό μικρό κάτω στο πανδοχείο, εκεί-νο τό παιδί που ο άνθρωπος με τ' ά ρού-σα γένια είχε φτύση στο κεφάλι. Τό θυ-μόμουνά διαρκώς και δέν κατάφερνα νά ξεχάσω την έκφραση του προσώπου του

τῇ στιγμῇ πού ξεπετάχτηκε ἀπάνω κι' ἔκλαιγε καὶ βλαστημοῦσε. Εἶχε σηκώσει τὰ μάτια του στὸ παράθυρό μου μόλις τὸ φάνηκε αὐτός, καὶ κοίταξε ἂν θάρχιζα κι' ἐγὼ τὰ γέλια. Θεὸς ξέρει ἂν θὰ τὸ βριαλα τόρα πού θὰ πήγαινα ! Ἐβαλα ὅλα μου τὰ δυνατὰ γιὰ νὰ φτάσω τὸ γρηγορότερο, πέρασα μπροστὰ ἀπ' τὸ μέρος ὅπου εἶχα σκίση τὸ δροῦμα μου κι ὅπου ἀκόμα κείτονταν ἕνα σωρὸ κουρελιασμένα χειρόγραφα, πέρασα μπροστὰ ἀπ' τὸν ἀστυφύλακα πού δῶ καὶ λίγη ὥρα τὸν εἶχα κάμει νὰ τὰ χάσει, καὶ βρέθηκα στὸ τέλος μπροστὰ στὴ σκάλα ὅπου εἶχα ἰδῇ τὸ παιδί.

Δὲν ἦτανε κεῖ. Ὁ δρόμος ἦταν ἔρημος. Εἶχε ἀρχίσει νὰ σκοτεινιάζει καὶ τὸ παιδί θάχε βέβαια μπῆ στὸ σπίτι του. Ἀκούμπησα προσεχτικὰ τὸ κέκ στὴ γωνιά τῆς πόρτας, χτύπησα δυνατὰ τὸ σίδερο κι ἔφυγα ἀμέσως τρέχοντας. Θὰ τὸ βρῇ σίγουρα! εἶπα ἀπὸ μέσα μου· τὸ πρῶτο πρᾶμα πού θὰ πέσει στὰ μάτια του μόλις βγῇ, θάναί τὸ κέκ! Καὶ τὰ μάτια μου βούρκωσαν καὶ μιὰ τρελὴ χαρὰ μὲ συνεπῆρε, πὼς ὁ μικρὸς θενᾶβρισκε τὸ κέκ. Κατέβηκα κάτω πάλι, κατὰ τὴ γέφυρα τοῦ σιδηροδρόμου.

Τόρα δὲν πεινοῦσα, μὰ ἡ γλυκάδα ἐρχότανε ὁλοένα στὸ λαιμό μου κι' ἀνακατονόμουν. Οἱ πιὸ παράλογες ἰδέες ἀρχίζανε πάλι νὰ κλώθουνε στὸ κεφάλι μου. Ἄν ἔκοβα τοὺς κάρβους κανενὸς καραβιοῦ ; Προχωρῶ στὴ προκυμαία, βρίσκω ἕνα κασόνι καὶ κάθομαι, σταυροχειριάζομαι καὶ νιόθω πὼς ὅσο περνάει ἡ ὥρα, πάει νὰ μοῦ φύγῃ τὸ μυαλό. Καὶ δὲν κουνιέμαι καθόλου, δὲν κάνω τίποτα πιά γιὰ νὰ σταματήσω τὴν κατάρρευσίν τοῦ εἶναι μου.

Κάθομαι καὶ κοιτάζω τὸ «Κοπεγκόρο», τὸ μπάρο μὲ τὴ ρούσικη σημαία. Ἀπ'ἀνὸς στὴ γέφυρα ξεχωρίζω κάποιον ἄνθρωπο· τὸ κόκκινο φανάρι τῆς πλώρης ἀπὸ πάνω του τοῦ φώτιζε τὸ κεφάλι. Σηκόνομαι καὶ τοῦ μιλῶ, δὲν εἶχα κανένα σκοπὸ πού τοῦ μιλοῦσα, μάλιστα οὐτὴ ἀπάντηση περίμενα νὰ μοῦ δώσῃ. Εἶπα :

— Φεύγετε ἀπόψε, καπετάνιο ;

— Ναί, σὲ λιγάκι, μοῦ ἀποκριθῆκε αὐτός. Μιλοῦσε σουηδέζικα. Θάναί φινλανδὸς συλογίστηκε.

— Χμ. Νὰ μὴ σᾶς χρειάζεται κανένας στὸ πλήρωμα ; Ἐκείνη τὴ στιγμὴ μοῦ

ἦτανε ἀδιάφορο εἶτε ναὶ μοῦλεγε, εἶτε ὄχι, δὲ μ' ἐνίαζε καθόλου τὴ ἀπάντηση θὰ μοῦδιναν· στεκόμουν καὶ τὸν κοίταξα περιμένοντας.

— Μπά, ὄχι, ἀποκριθῆκε. Κανένας μοῦτσος μπορεῖ

— Μοῦτσος ; Ἀνατίναξα τοὺς ὤμους μου, ἔβγαλα τὰ γιαλιά μου καὶ τᾶχωσα στὴν τσέπη μου. πέρασα τὸ μαδέρνι τοῦ καραβιοῦ καὶ πήδησα μέσα.

— Δὲν ἔχω κάμει ταξίδια, εἶπα, μὰ μπορῶ νὰ κάμω ὅ,τι δουλιὰ μὲ βάλτε. Ποῦ θὰ πάη τὸ καράβι ;

— Πάμε γιὰ τὸ Λήντς νὰ φορτώσουμε κάρβουνο γιὰ τὸ Κάντιξ.

— Ὁραῖα! βιάστικα ν' ἀποκριθῶ. Τὸ ἴδιο μοῦ κάνει ὅπου κι ἂν πάτε. Τὴ δουλιὰ μου θὰ τὴν κάνω.

Στάθηκε ἕνα λεπτὸ καὶ συλογιζότανε κοιτάζοντάς με.

— Δὲν ἔχεις ταξιδέψῃ ἄλλη φορὰ ρώτησε.

— Ὁχι. Ὅμως ὅπως σᾶς εἶπα, βάλτε με σ' ὅποια δουλιὰ θέλετε καὶ θὰ τὴν κάμω. Ἐρῶ λίγ' ἀπ' ὅλα.

Συλογίστηκε πάλι λίγο. Μοῦχε μπῆ κιόλας στὸ μυαλό πὼς θάφευγα μὲ τὸ καράβι κι ἄρχισα νὰ τρέμω ἀπὸ τὴν ἀγωνία μου μὴν τ'ἔχη καὶ μὲ βγάλουνε πάλι στὴ στεριά.

— Λοιπὸν τί λέτε, καπετάνιο; ρώτησα ἐπιτέλους. Ἀλήθεια σᾶς λέω, μπορῶ νὰ κάμω ὅ,τι μὲ βάλετε. Τί λέω! Θάμουνα γιὰ φτύξιμο ἅμα δὲ θάκανα καὶ παραπάνω ἀπὸ τὴ δουλιὰ πού θὰ μοῦ δόσετε. Μπορῶ νὰ κάνω δυὸ βάρδιες στὴ σειρὰ, ἅμα εἶναι ἀνάγκη. Αὐτὸ ἐμένα ἀντὶ νὰ μὲ κουράζῃ μοῦ κάνει εὐχαρίστηση.

— Καλὸ, καλὸ, μπορούμε νὰ δοκιμάσουμε, εἶπε καὶ χαμογέλασε μὲ τὰ τελευταῖα λόγια πού τοῦχα πῆ. Ἄ δὲν τὰ πάμε καλὰ χωρίζουμε στὴν Ἀγγλία.

— Φυσικά! ἀποκριθῆκα μέσα στὴ χαρὰ μου κι' ἐγώ. Κι' ἐπανάλαβα πὼς μπορούσαμε νὰ χωρίσουμε στὴν Ἀγγλία ἂν θὰ τὰ πήγαινα ἄσκημα.

Ἐπειτα μοῦδωκε δουλιὰ...

Σὰν ἀνοιχτήκαμε στὸ φῶροντ, ἀνασηκώθηκα μιὰ φορὰ ὁλόγρος ἀπ' τὸν ἰδρωτὰ κι' ἀπ' τὴν ἐξάντληση, κι' εἶπα ἕνα χαῖρε στὴν πολιτεία, ἕνα χαῖρε στὴ Χριστιάνια, ὅπου τὰ παράθυρα φέγγανε τόσο λαμπερὰ στὸ κάθε σπίτι.

τῇ στιγμῇ ποὺ ξεπετάχτηκε ἀπάνω κι' ἔκλαιγε καὶ βλαστημοῦσε. Εἶχε σηκώσει τὰ μάτια του στὸ παράθυρό μου μόλις τὸ φτυσε αὐτός, καὶ κοίταξε ἂν θά ῥιζα κι' ἐγὼ τὰ γέλια. Θεὸς ξέρει ἂν θὰ τὸ βρῖσκα τότε ποὺ θὰ πῆγαίνα ! "Εβαλα ὅλα μου τὰ δυνατὰ γιὰ νὰ φτάσω τὸ γρηγορότερο, πέρασα μπροστὰ ἀπ' τὸ μέρος ὅπου εἶχα σκίση τὸ δρόμα μου κι ὅπου ἀκόμα κείτονταν ἓνα σωρὸ κουρελιασμένα χειρόγραφα, πέρασα μπροστὰ ἀπ' τὸν ἀστυφύλακα ποὺ δὴ καὶ λίγη ὥρα αὐτὸν εἶχα κάμει νὰ τὰ χάσει, καὶ βρέθηκα στὸ τέλος μπροστὰ στὴ σκάλα ὅπου εἶχα ἰδῇ τὸ παιδί.

Δὲν ἦτανε κεῖ. Ὁ δρόμος ἦταν ἔρημος. Εἶχε ἀρχίσει νὰ σκοτεινιάζει καὶ τὸ παιδί θάχε βέβαια μπῆ στὸ σπῖτι του. Ἀκούμπησα προσεχτικὰ τὸ κέκ στὴ γωνία τῆς πόρτας, χτύπησα δυνατὰ τὸ σίδερο κι ἔφυγα ἀμέσως τρέχοντας. Θὰ τὸ βρῇ σίγουρα! εἶπα ἀπὸ μέσα μου· τὸ πρῶτο πρᾶμα ποὺ θὰ πέσει στὰ μάτια του μόλις βγῇ, θάναί το κέκ! Καὶ τὰ μάτια μου βούρκωσαν καὶ μιὰ τρελὴ χαρὰ μὲ συνεπῆρε, πὼς ὁ μικρὸς θενᾶβρισκε τὸ κέκ. Κατέβηκα κάτω πάλι, κατὰ τὴ γέφυρα τοῦ σιδηρόδρομου.

Τότε δὲν πεινοῦσα, μὰ ἡ γλυκάδα ἐρχότανε ὁλοένα στὸ λαιμό μου κι' ἀνακατονόμουν. Οἱ πιὸ παράλογες ἰδέες ἀρχίζανε πάλι νὰ κλώθουνε στὸ κεφάλι μου. "Αν ἔκοβα τοὺς κάρβους κανενὸς καραβιοῦ ; Προχωρῶ στὴ προκυμαία, βρίσκω ἓνα κασόνι καὶ κάθομαι, σταυροχειρίζομαι καὶ νιόθω πὼς ὅσο περνᾷει ἡ ὥρα, πάει νὰ μοῦ φύγῃ τὸ μυαλό. Καὶ δὲν κουνιέμαι καθόλου, δὲν κάνω τίποτα πιά γιὰ νὰ σταματήσω τὴν κατάρρευση τοῦ εἶναι μου.

Κάθομαι καὶ κοιτάζω τὸ «Κοπεγκόρο», τὸ μπάρο μὲ τὴ ρούσικη σημαία. Ἀπάνω στὴ γέφυρα ξεχωρίζω κάποιον ἄνθρωπο· τὸ κόκκινο φανάρι τῆς πλώρης ἀπὸ πάνω του τοῦ φώτιζε τὸ κεφάλι. Σηκόνομαι καὶ τοῦ μιλῶ, δὲν εἶχα κανένα σκοπὸ ποὺ τοῦ μιλοῦσα, μάλιστα οὔτε ἀπάντηση περιμένα νὰ μοῦ δώσει. Εἶπα :

— Φεύγετε ἀλόψε, καπετάνιο ;

— Ναί, σὲ λιγάνι, μοῦ ἀποκρίθηκε αὐτός. Μιλοῦσε σουηδέζικα. Θάναί φινλανδὸς συλογίστηκα.

— Χμ. Νὰ μὴ σᾶς χρειάζεται κανένας στὸ πλήρωμα ; Ἐκεῖνὴ τὴ στιγμὴ μοῦ

ἦτανε ἀδιάφορο εἶτε ναὶ μοῦλεγε, εἶτε ὄχι, δὲ μ' ἔνιαζε καθόλου τὴ ἀπάντηση θὰ μοῦδιναν· στεκόμουν καὶ τὸν κοίταζα περιμένοντας.

— Μπά, ὄχι, ἀποκρίθηκε. Κανένας μοῦτσος μπορεῖ

— Μοῦτσος ; Ἀνατίναξα τοὺς ὤμους μου, ἔβγαλα τὰ γυαλιά μου καὶ τᾶχωσα στὴν τσέπη μου. Πέρασα τὸ μαδερὶ τοῦ καραβιοῦ καὶ πήδησα μέσα.

— Δὲν ἔχω κάμει ταξίδια, εἶπα, μὰ μπορῶ νὰ κάμω ὅ,τι δουλιὰ μὲ βάλετε. Ποῦ θὰ πάη τὸ καράβι ;

— Πάμε γιὰ τὸ Λήντς νὰ φορτώσουμε κάρβουνο γιὰ τὸ Κάντιξ.

— Ὡραία! βιάστικα ν' ἀποκριθῶ. Τὸ ἴδιο μοῦ κάνει ὅπου κι ἂν πάτε. Τὴ δουλιὰ μου θὰ τὴν κάνω.

Στάθηκε ἓνα λεπτὸ καὶ συλογιζότανε κοιτάζοντάς με.

— Δὲν ἔχεις ταξιδέψη ἄλλη φορὰ ρώτησε.

— "Οχι. Ὅμως ὅπως σᾶς εἶπα, βάλετε με σ' ὅποια δουλιὰ θέλετε καὶ θὰ τὴν κάμω. Ξέρω λίγ' ἀπ' ὅλα.

Συλογίστηκε πάλι λίγο. Μοῦχε μπῆ κιόλας στὸ μυαλό πὼς θ' ἄφευγα μὲ τὸ καράβι κι ἄρχισα νὰ τρέμω ἀπὸ τὴν ἄγωνία μου μὴν τ' ἴχῃ καὶ μὲ βγάλουνε πάλι στὴ στεριά.

— Λοιπὸν τί λέτε, καπετάνιο; ρώτησα ἐπιτέλους. Ἀλήθεια σᾶς λέω, μπορῶ νὰ κάμω ὅ,τι μὲ βάλετε. Τί λέω! Θᾶμωνα γιὰ φτύξιμο ἅμα δὲ θάκανα καὶ παραπάνω ἀπὸ τὴ δουλιὰ ποὺ θὰ μοῦ δόσετε. Μπορῶ νὰ κάνω δυνὸ βάρδιες στὴ σειρά, ἅμα εἶναι ἀνάγκη. Αὐτὸ ἐμένα ἀντὶ νὰ μὲ κουράζῃ μοῦ κάνει εὐχαρίστηση.

— Καλὸ, καλὸ, μποροῦμε νὰ δοκιμάσουμε, εἶπε καὶ χαμογέλασε μὲ τὰ τελευταῖα λόγια ποὺ τοῦχα πῆ. "Α δὲν τὰ πάμε καλὰ χωρίζουμε στὴν Ἀγγλία.

— Φυσικά! ἀποκρίθηκα μέσα στὴ χαρὰ μου κι' ἐγὼ. Κι' ἐπανάλαβα πὼς μπορούσαμε νὰ χωρίσουμε στὴν Ἀγγλία ἂν θὰ τὰ πῆγαίνα ἄσκημα.

"Επειτα μοῦδωκε δουλιὰ...

Σὰν ἀνοιχτήκαμε στὸ φιόρντ, ἀνασηκώθηκα μιὰ φορὰ ὁλόγρος ἀπ' τὸν ἰδρωτὰ κι' ἀπ' τὴν ἐξάντληση, κι' εἶπα ἓνα χαῖρε στὴν πολιτεία, ἓνα χαῖρε στὴ Χριστιάνια, ὅπου τὰ παράθυρα φέγγανε τόσο λαμπερὰ στὸ κάθε σπῖτι.